

รัฐบาลไทยและสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) : ศึกษา
การแก้ปัญหาการศึกษาพม่าในประเทศไทย (พ.ศ.2531-2544)

นางสาวชนัญญา ศรีธนนท์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1421-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE THAI GOVERNMENT AND THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER
FOR REFUGEES (UNHCR) : A STUDY ON THE SOLVING OF
PROBLEMS OF BURMESE STUDENTS
IN THAILAND(1988-2001)

Miss Chanatthar Srithananan

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1421-1

ชัชวาลย์ ศิริธนนันท์ : รัฐบาลไทยและสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) : ศึกษาการแก้ปัญหา นักศึกษาพม่าในประเทศไทย (พ.ศ.2531-2544) (THE THAI GOVERNMENT AND THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR) : A STUDY ON THE SOLVING OF PROBLEMS OF BURMESE STUDENTS IN THAILAND (1988-2001) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์, .192 หน้า. ISBN 974-17-1421-1

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับการที่รัฐบาลไทยและสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) : ศึกษาการแก้ปัญหา นักศึกษาพม่าในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2531-2544 โดยมีสมมติฐานว่าความคิดเห็นและการปฏิบัติภาระหน้าที่ที่แตกต่างกันในการดำเนินงานของทั้ง 2 ฝ่ายส่งผลให้รัฐบาลไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหา นักศึกษาพม่าได้อย่างราบรื่น ซึ่งในการศึกษานี้ได้อาศัยแนวคิด 2 เรื่อง คือ เรื่องหลักอธิปไตยและความมั่นคงภายในของรัฐกับแนวคิดเรื่องการให้ความคุ้มครองตามสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของสหประชาชาติ

จากการศึกษาพบว่า เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของฝ่ายไทยยึดหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐและความมั่นคงภายใน ทางกระทรวงฯจึงได้ออกกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อควบคุมนักศึกษาพม่าโดยให้นักศึกษาเข้าพำนักในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าซึ่งกำหนดให้เป็น "พื้นที่ปลอดภัย" ณ บ้านมณีลอย จังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ นักศึกษาพม่าต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของระเบียบจังหวัดด้วย เป็นต้น ขณะเดียวกัน สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติที่เข้ามาเป็นฝ่ายประสานงานเพื่อให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศแก่ผู้ลี้ภัยและช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆของผู้ลี้ภัย จึงเข้าช่วยเหลือนักศึกษาพม่าด้วยการให้สถานภาพ "บุคคลในความดูแลของสำนักงานข้าหลวงใหญ่" ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น นักศึกษาพม่าจะได้รับการช่วยเหลือเสมือนนักศึกษาเป็น "ผู้ลี้ภัย"ทุกประการ โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ได้เรียกร้องสิทธิต่างๆให้แก่ นักศึกษาพม่า และเจ้าหน้าที่ยังได้แสดงความไม่เห็นด้วยในมาตรการบางข้อของไทย โดยเฉพาะในประเด็นการส่งกลับนักศึกษาพม่า ดังนั้น กว่าจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ รัฐบาลไทยต้องใช้เวลาและมาตรการต่างๆรวมถึงความร่วมมือที่ได้รับจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่

ภาคิวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

-

4281120224 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD: THAI GOVERNMENT/ UNHCR/ BURMESE STUDENTS

CHANATTHAR SRITHANANAN : THE THAI GOVERNMENT AND THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR) : A STUDY ON THE SOLVING OF PROBLEMS OF BURMESE STUDENTS IN THAILAND(1988-2001). THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF. CHAYACHOKE CHULASIRIWONGS, Ph.D., 192 pp. ISBN 974-17-1421-1

This thesis makes a study on how the Thai Government and the United Nations High Commissioner for Refugees solve problems relating to the Burmese students in Thailand (1988-2001). The hypothesis of this thesis is that the different working principles of the two administrations has caused the Thai Government not able to solve the problems smoothly. As for the framework of analysis, the study employs two concepts: the concept of sovereignty and internal security of state, and the concept of international human rights protection of the United Nations.

The thesis has found that the principle of sovereignty and internal security implemented by the Thai Ministry of Interior is based on ministerial regulations which control the activities of Burmese students in Thailand. The Burmese students are then sent to the "Safe Area" at Bann Maneeloy, Ratchaburi Province. In addition, these Burmese students have to abide by the provincial rules and regulations. While the UNHCR, an organ of the UN, carries out its international action for protection of refugees and the resolution of refugees problems. Therefore the UNHCR named the Burmese students as "person of concern, or refugees." The UNHCR has also demanded some rights for the Burmese students and at the same time disagrees to some regulations, especially the repatriation measure. The solution of these problems has taken some time through the adjustment of regulations on the Thai side and the coordination provided by the UNHCR.

Department	International Relations	Student's signature
Field of study	International Relations	Advisor's signature
Academic year	2002	Co-advisor's signature -

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ข้อคิดเห็นต่างๆของการวิจัยและตรวจแก้ไขในการวิจัยมาโดยตลอด รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ ชูมาก ที่ได้สละเวลาในการช่วยแนะนำและให้กำลังใจ จนทำให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอขอบคุณวิทยาลัยการทัพบกเป็น อย่างยิ่งที่กรุณาให้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการมาเป็นข้อมูลในการทำงานวิจัย ฉบับนี้

นอกจากนั้น ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณ พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล คุณ พิณิจ แก้วจิตร คงทอง คุณ ทรงสิทธิ์ จารุपाल คุณ สมพร เครือบุญ คุณ เครือมาศ พลประทีปและเจ้าหน้าที่ ของไทยและของ UNHCR ทุกท่านที่ไม่ประสงค์เอ่ยนาม ที่ทุกท่านได้กรุณาสละเวลาในการให้ สัมภาษณ์ ให้ความช่วยเหลือในการลงพื้นที่และการรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่และญาติๆซึ่ง สนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยได้มีวันแห่งความภาคภูมิใจและความสำเร็จนี้เกิดขึ้น และขอ ขอบใจเพื่อนๆพี่น้องๆปริญญาโท ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกคนที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมาตลอด

นางสาวชนัญญา ศรีธนนท์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 สภาพปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐานในการศึกษา.....	10
1.3 แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	10
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	14
1.5 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	15
1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	15
1.7 วิธีที่ใช้ในการศึกษา.....	16
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
1.9 การนำเสนอ.....	16
2. นักศึกษากับการเมืองพม่า.....	17
2.1 พม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ.....	17
1. สมาคมชาวพุทธหนุ่ม.....	22
2. สมาคมองค์กรทั่วไปของสมาคมชาวพม่า.....	22
3. สมาคมชาวเราพม่า.....	25
4. กลุ่ม 30 วีรชน.....	27
2.2 พม่าหลังได้รับเอกราช.....	31
1. ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและนักศึกษาพม่า.....	32
ก. สมัยอู๋นุ (ยุคที่ 1).....	32
ข. สมัยรัฐบาลชั่วคราวโดยนายพลเนวิน.....	34
ค. สมัยอู๋นุ (ยุคที่ 2).....	35
ง. สมัยเนวิน – ซอหม่อง(พ.ศ.2503-2533).....	36
1). ช่วงที่ 1 การทำลายแก่นของนักศึกษา (พ.ศ.2505-2507).....	39

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2).	ช่วงที่ 2 นักศึกษากับการเคลื่อนไหวกู้คืน(พ.ศ.2507-2516)... .. 40
3).	ช่วงที่ 3 นักศึกษากับพิธีศพของอุถัน(พ.ศ.2517-2519)..... 40
4).	ช่วงที่ 4 การทำลายล้างขบวนการนักศึกษา(พ.ศ.2531-2533)..... 42
4.1)	นักศึกษากับการยกเลิกเงินในปี พ.ศ.2530..... 42
4.2)	วิกฤตในช่วงปี พ.ศ.2531-2533..... 44
ก).	เหตุการณ์เดือนมีนาคม พ.ศ.2531..... 44
ข).	นักศึกษาและนักเรียนในเดือนมิถุนายน..... 45
ค).	การประท้วงครั้งใหญ่และการปราบปรามนักศึกษา..... 48
2.3	การหนีภัยของนักศึกษาพม่า..... 50
3.	นโยบายของไทยและของ UNHCR ต่อปัญหานักศึกษาพม่าในไทย..... 56
3.1	ช่วงที่ 1 สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ – สมัยพลเอกสุจินดา คราประยูร (4 สิงหาคม 2531 – 23 กุมภาพันธ์ 2534)..... 58
3.2	ช่วงที่ 2 สมัยนายอานันท์ ปันยารชุน กักับการก่อตั้งศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่า บ้านมณีลอย (2 มีนาคม 2534 – 22 กันยายน 2535)..... 68
1.	การกำหนดพื้นที่..... 71
2.	การเตรียมสถานที่..... 72
3.	การจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณารับให้พักพิง..... 72
4.	การอนุญาตให้องค์กรที่มีใช้รัฐ..... 73
5.	การวางระเบียบกระทรวงมหาดไทยและระเบียบจังหวัดเพื่อใช้ ปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่า..... 73
6.	การวางผังบริหารภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย.. 74
7.	การรับลงทะเบียนและรายงานตัว..... 77
3.3	ช่วงที่ 3 สมัยนายชวน หลีกภัย (ครั้งที่ 1) – กลางสมัยนายชวน (ครั้งที่ 2) (23 กันยายน 2535 – 1 ตุลาคม 2542)..... 78
3.4	ช่วงที่ 4 กลางสมัยนายชวน หลีกภัย(ครั้งที่ 2) ถึงการปิดศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่า บ้านมณีลอย.....81

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. การดำเนินนโยบายของไทยและของ UNHCR ต่อปัญหาเด็กอพยพมาในไทย....	86
4.1 ช่วงที่ 1 การดำเนินนโยบายอย่างเข้มงวด.....	86
1. การปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบาย.....	88
2. การดำเนินการเพื่ออธิปไตยของรัฐ.....	98
4.2 ช่วงที่ 2 การดำเนินงานที่ผ่อนปรนของรัฐบาลไทย.....	101
4.3 ช่วงที่ 3 ความขัดแย้งของไทยกับ UNHCR และพฤติกรรมของนักศึกษาพม่า..	105
1. ความขัดแย้งในคณะกรรมการพิจารณารับนักศึกษาพม่า.....	106
2. ความขัดแย้งภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย.....	108
ก. ช่วงที่ 1 (พ.ศ.2535-2537).....	108
1). เรื่องการล้อมรั้วศูนย์ฯ.....	108
2). เรื่องการเดินทางเข้า-ออกศูนย์ฯ.....	109
ข. ช่วงที่ 2 (พ.ศ.2538-2542).....	110
1). เรื่องการเดินทางเข้า-ออกศูนย์ฯ.....	112
2). การจัดกิจกรรมต่างๆของนักศึกษา.....	113
2.1). การจัดการเรียนการสอนในวิชาหลักๆ.....	114
2.2). กิจกรรมอื่นๆ.....	115
4.4 ช่วงที่ 4 ความร่วมมือระหว่างไทยกับ UNHCR ในการแก้ไขปัญหาเด็กอพยพมา..	118
1. ความร่วมมือในการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ.....	121
2. ความร่วมมือในการหาประเทศที่ 3 ให้แก่นักศึกษาพม่า.....	122
5. สรุปและวิเคราะห์.....	129
รายการอ้างอิง.....	137
ภาคผนวก.....	144
ภาคผนวก ก นโยบายความมั่นคงของไทยต่อพม่า.....	145
ภาคผนวก ข. อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.1951และพิธีสารต่อท้าย ค.ศ.1967...	151

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ค. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยต่อนักศึกษาพม่าในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่า..	172
ภาคผนวก ง ระเบียบจังหวัดราชบุรีต่อนักศึกษาพม่าภายในศูนย์ฯ.....	175
ภาคผนวก จ. ธรรมนูญ UNHCR.....	187
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	192

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพปัญหา

ประเทศไทยและสหภาพพม่า (The Union of Burma) หรือ สหภาพเมียนมาร์ (The Union of Myanmar) ¹ เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีเขตแดนติดต่อกัน 2,532 กิโลเมตร เป็นเขตแดนทางบก 1,664 กิโลเมตร ทางน้ำ 538 กิโลเมตร และทางทะเล 330 กิโลเมตร ² โดยเริ่มตั้งแต่จังหวัด เชียงรายเรื่อยลงมาถึงจังหวัดระนองรวม 10 จังหวัด สภากฎมิประเทศตามชายแดนส่วนใหญ่เป็น ป่าทึบกันดารห่างไกลจากการควบคุมของรัฐบาล ในบางช่วงรอยต่อเขตแดนเป็นลำน้ำต้นเขินใน ฤดูแล้งจนประชาชนสามารถเดินข้ามฝั่งได้อย่างง่ายดาย

ในอดีต ประเทศไทยมองพม่าด้วยสายตาดูหวาดระแวงนับตั้งแต่การเสียดงครืออยุธยาให้แก่ พม่าครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2310 ต่อมา ระหว่างปี พ.ศ.2429-2491 พม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ และในฐานะเมืองขึ้นพม่าจึงไม่มีโอกาสจะยกทัพเข้ามาย่ำยีประเทศไทยได้อีก ในระหว่างนี้รัฐบาล ไทยจึงหันมาดำเนินนโยบายด้วยความระมัดระวังต่อประเทศตะวันตกที่กำลังล่าอาณานิคม ส่วนใน พม่าได้มีการเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมโดยเฉพะอย่างยิ่งจากฝ่ายนักศึกษา นำโดยนาย ออง ซาน เพื่อ เรียกร้องเอกราช จนในที่สุดพม่าได้รับเอกราชในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2491 ³

นับจากนั้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าก็เป็นไปด้วยดี มีการแลกเปลี่ยนสัมพันธภาพ ทางการทูตระหว่างกัน อย่างไรก็ดี ในสมัยของนายพลเนวินซึ่งได้ทำการปฏิวัติรัฐบาลพลเรือนของ อู นู ในปี พ.ศ.2505 และได้เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจและการปกครองมาเป็นระบบสังคมนิยมพม่า

¹ สภาฟื้นฟูกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐหรือสตีลอร์ด เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น Myanmar ในวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.2532

² สมโชค สวัสดิวัฑฒ์, ความสัมพันธ์ไทย-พม่า-กะเหรี่ยง (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย: มูลนิธิโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540), หน้า 2.

³ อ่านเพิ่มเติมใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ฉลาดชาย รมิตานนท์ และวิระดา สมสวัสดิ์, พม่า: อดีตและ ปัจจุบัน (เชียงใหม่: โครงการตำรามหาวิทยาลัย ห้างจำหน่ายหนังสือ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2526).

(Burmese Way to Socialism)⁴ทำให้รัฐบาลไทยหันมาให้ความระมัดระวังในสัมพันธภาพกับประเทศพม่าอีกครั้งเนื่องจากรัฐบาลไทยมีความระแวงว่า สังคมนิยมของพม่าจะแพร่เข้ามาในไทย⁵ กอปรกับพม่าในบางช่วงเวลาได้ใช้นโยบายปิดประเทศไม่ติดต่อกับโลกภายนอกมากเกินไปจนความจำเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าจึงเหินห่างกันนับตั้งแต่ พ.ศ.2505 จนถึงปี พ.ศ.2531

ในช่วงดังกล่าว เริ่มต้นเมื่อนายพลเนวินเข้ายึดอำนาจการปกครองจากอู๋ในเดือนมีนาคม จากนั้นพม่าได้กลายเป็นประเทศปิด รัฐบาลพม่าพยายามพัฒนาประเทศทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมด้วยตนเอง แต่การบริหารงานโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจนั้นถือว่าประสบความสำเร็จล้มเหลวจนก่อให้เกิดการประท้วงครั้งใหญ่ของนักศึกษาและประชาชนพม่าเป็นระยะๆ

สาเหตุของการประท้วงครั้งใหญ่ๆ อาจพิจารณาได้จากข้อเรียกร้องของนักศึกษาและประชาชนดังเช่นในการประท้วงเมื่อปี พ.ศ.2531 จะพบว่ามีกรเรียกร้องให้รัฐบาลลดใช้เงินที่รัฐบาลประกาศยกเลิกธนบัตรบางชนิดอย่างผลการเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2530 และจากสาเหตุนี้ได้กลายเป็นชนวนของการออกมาประท้วงครั้งใหญ่ และบานปลายมาเป็นการเรียกร้องให้เปลี่ยนผู้นำการปกครองจากรัฐบาลทหารไปเป็นรัฐบาลพลเรือนและการเปลี่ยนเงื่อนไขทางการเมืองอีกหลายประการ⁶

การประท้วงได้กระจายไปตามเมืองใหญ่ๆ อาทิเช่น มัณฑเลย์ พะโค ตองอู และขึ้นไปตอนเหนือถึงรัฐคะฉิ่น(ติดประเทศจีน) ข้อเรียกร้องต่างๆ พอสรุปใจความได้ คือ ให้อปลดปล่อยนักโทษทางการเมือง ให้ดำเนินการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยและหยุดกดขี่ประชาชน รวมทั้งคืนเสรีภาพแก่ประชาชนด้วย

⁴ สังคมนิยมพม่าเป็นลัทธิการเมืองโดยทหาร รัฐจะเข้าเป็นเจ้าของกิจการใหญ่ๆ ทั้งหมดและพยายามจำกัดธุรกิจการค้าของเอกชน

⁵ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, "ปัญหาความมั่นคงชายแดนระหว่างไทย-พม่า," เอกสารในการสัมมนาเรื่องปัญหาความมั่นคงชายแดนของไทย จัดโดย สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 15 พฤศจิกายน 2525 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) และ พรพิมล ตริโชติ, "เอเชียในช่วงปลายศตวรรษ : ความสัมพันธ์ไทย-พม่า," เอกสารเสนอในการสัมมนาทางวิชาการจัดโดยสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 23-25 เมษายน 2539 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁶ พรพิมล ตริโชติ, "เส้นทางสู่ประชาธิปไตยในพม่า: ยังไม่พ้นพหุนาม," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 46 (10-16 ตุลาคม 2542): 15.

สำหรับฝ่ายรัฐบาลทหารเมื่อเห็นว่าสถานการณ์เริ่มบานปลายจึงออกปราบปรามกลุ่มประท้วงด้วยวิธีรุนแรง⁷ จนทำให้เกิดการอพยพเพื่อหนีการปราบปรามสู่ชายแดนพม่า ในจำนวนผู้หนีภัยครั้งนี้มีทั้งนักศึกษาพม่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัย ประชาชนทั่วไปและชนกลุ่มน้อยที่เป็นฝ่ายต่อต้าน รัฐบาลทหารพม่า

นักศึกษาพม่าเป็นพันคนพร้อมด้วยนักเคลื่อนไหวกลุ่มต่างๆได้ขึ้นรถ และเดินป่าผ่านภูเขามายังชายแดนไทยใกล้อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก บางกลุ่มหนีเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี บางส่วนข้ามทะเลอันดามันเข้าทางจังหวัดระนอง ในบรรดาผู้หนีภัยเหล่านี้ต่างหาแหล่งพักพิงตามแนวชายแดนไทย-พม่า ส่วนหนึ่งอาศัยอยู่กับชนกลุ่มน้อยเพื่อรอคอยความช่วยเหลือจากต่างประเทศเรื่องอาวุธยุทธภัณฑ์ เพื่อกลับไปต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่าหรือสลอร์ค (State Law and Order Restoration Council: SLORC)⁸ นักศึกษาพม่าบางคนเดินทางเข้ากรุงเทพมหานครโดยหวังว่าจะสามารถติดต่อกับกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในประเทศไทยเพื่อที่จะหาอาวุธไปต่อต้านรัฐบาลในกรุงย่างกุ้ง⁹ นับแต่ที่ได้มีการอพยพเข้ามาพักพิงในประเทศไทย นักศึกษาเหล่านี้ก็ทำการเคลื่อนไหวในไทยอยู่หลายครั้ง เช่น การประท้วงหน้าสถานทูตพม่า การปฏิบัติการจี้เครื่องบินในปี พ.ศ.2532 และในปี พ.ศ.2533 และครั้งล่าสุด นักศึกษาพม่ากลุ่มพลังนักรบนักศึกษาพม่า (Vigorous Burmese Student Warriors: VBSW) จำนวน 5 คนได้บุกยึดสถานทูตพม่าประจำประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542 นักศึกษาที่ก่อการนี้มีอาวุธครบมือ ยึดตัวประกันและประกาศจุดประสงค์ในการปฏิบัติการครั้งนี้ ดังต่อไปนี้¹⁰

1. ให้รัฐบาลทหารพม่าปล่อยตัวนักโทษทางการเมืองที่จับกุมไว้ทั้งหมด
2. ให้รัฐบาลทหารพม่าเจรจากับนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2533

⁷ ม.ล. พันธุ์สุรย์ อดาวัลย์, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองพม่า (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 115.

⁸ Bertil Lintner, Outrage: Burma's Struggle for Democracy (Hongkong : Yee Tin Tong Printing Press, 1989), p.197.

⁹ Ibid., p.199.

¹⁰ “เปิดบันทึกฝีมือตำรวจไทยปราบนักก่อการร้ายเยี่ยม?”, มติชน(6 ตุลาคม 2542): 2.

3. ให้จัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2533

การปฏิบัติกรียัดสถานทูตครั้งนี้กินเวลานานกว่า 25 ชั่วโมง รัฐบาลไทยจึงสามารถแก้วิกฤติด้วยการยินยอมที่จะปล่อยตัวนักศึกษาพม่าทั้ง 5 คน ที่ชายแดนจังหวัดราชบุรี การเคลื่อนไหวของนักศึกษาพม่าดังกล่าวได้สั่นคลอนความมั่นคงของชาติไทยและมีผลกระทบอย่างมากต่อความสัมพันธ์ไทย-พม่าในเวลาต่อมา กล่าวคือ หลังจากที่รัฐบาลปล่อยตัวนักศึกษาผู้ก่อการไปอย่างปลอดภัยที่บริเวณชายแดนจังหวัดราชบุรีแล้ว 1 วัน ผู้นำรัฐบาลทหารพม่าได้สั่งปิดด่านชายแดนที่ติดต่อกับไทยทุกแห่ง พร้อมทั้งประกาศปิดน่านน้ำพม่าและทบทวนการให้สัมปทานประมงแก่ไทยด้วย¹¹ สาเหตุของความไม่พอใจนี้เห็นได้จากการที่ พล.ต.จำลอง รองผู้บัญชาการหน่วยข่าวกรองของพม่าและนาวาอากาศเอกเต็งส่วย อดีตผู้ช่วยทูตทหารพม่าประจำประเทศไทยได้กล่าวถึงแนวคิดและวิธีที่ทางการไทยปฏิบัติต่อนักศึกษาที่ก่อการเยี่ยงนักศึกษารวมดาไม่ใช่ผู้ก่อการร้ายอย่างที่กระทำกร¹² ดังนั้น พฤติกรรมของฝ่ายพม่าที่ตอบสนองต่อไทยดังกล่าวได้แสดงถึงความไม่ไว้วางใจไทยและไม่พอใจกับมาตรการของไทยที่จัดการกับนักศึกษาพม่าในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยก็ต้องเผชิญกับปัญหานักศึกษาพม่าที่อพยพเข้ามาภายหลังเกิดเหตุการณ์ประท้วงใหญ่ในพม่า โดยที่นโยบายเบื้องต้นของรัฐบาลไทยคือ ให้นักศึกษาสามารถอาศัยพักพิงในราชอาณาจักรได้ชั่วคราว เมื่อเหตุการณ์ในพม่าสงบลงและมีความปลอดภัยพอจึงจะส่งตัวกลับ แต่ในทางปฏิบัติ ช่วงปี พ.ศ.2531- 2532 รัฐบาลไทยได้ดำเนินการส่งนักศึกษากลับไปยังพม่าแล้วเป็นจำนวนถึง 387 คน¹³

ในวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2533 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการกำหนดพื้นที่ที่ควบคุมนักศึกษาพม่าเพื่อมิให้นักศึกษาพม่าดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศ นับตั้งแต่นั้นมา ทางกระทรวงมหาดไทยจึงมีหน้าที่โดยตรงในการดูแล ควบคุมและกำหนดแนวทางดำเนินงานต่อนักศึกษาพม่าพร้อมทั้งอนุญาตให้เฉพาะ

¹¹ Shan W. Crispin and Bertil Lintner, "Worst of friends : Beneath the surface of Burma and Thailand's renewed entente cordiale ,ties are still strained," *Far Eastern Economic Review* 49 (9 December 1999): 19.

¹² "พม่ากร้าวอหังการบีบไทย รัฐบาลล้มเหลว?," *สยามรัฐ* (10 ตุลาคม 2542): 3.

¹³ Gary John Risser, "Thai Policy Towards The Burmese Displaced Person 1988-1993," (Master of Arts, Graduate School, Chulalongkorn University, 1996), pp.50-53.

มูลนิธิองค์กรทางศาสนาเข้าช่วยเหลือนักศึกษาพม่าในพื้นที่ควบคุมได้¹⁴ ในการนี้ กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดสถานภาพของนักศึกษาพม่าที่อพยพเข้ามาในประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 โดยเรียกบุคคลเหล่านี้ว่าเป็น “นักศึกษาพม่าหลบหนีการปราบปรามของรัฐบาลพม่า”¹⁵ ซึ่งหมายถึงนักศึกษาที่เริ่มเข้ามาหลังการเรียกร้องประชาธิปไตยในพม่าปี พ.ศ.2531

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยยังมีได้ยอมรับอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 ดังนั้น ถ้าพิจารณาตามหลักกฎหมายแล้ว นักศึกษาพม่าจะมีสถานะเป็น “ผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย”(illegal immigrants) และจะถูกดำเนินการตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ทั้งนี้จะนำหลักกฎหมายเข้ามาใช้ก็ต่อเมื่อนักศึกษาพม่าผู้นั้นไม่มารายงานตัวต่อทางกระทรวงมหาดไทยหลังสิ้นสุดกำหนด คือ ในวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2535

การดำเนินการขั้นต่อมา คือ ทางกระทรวงมหาดไทยได้จัดพื้นที่ควบคุมสำหรับนักศึกษาพม่าที่ศูนย์บ้านมณีลอย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่ไทยต่างพยายามชักจูงให้นักศึกษาพม่าที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปให้เข้ามาอยู่ในศูนย์ควบคุมดังกล่าวและถ้าผู้ใดไม่มารายงานตัวต่อทางการที่ศูนย์ดังกล่าวหลังวันที่ 30 พฤศจิกายนก็จะถูกดำเนินคดีในฐานะผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และบุคคลเหล่านี้จะถูกผลักดันกลับ (refoulement) ในทางลับสู่พม่า¹⁶ นอกจากนี้ กระทรวงมหาดไทยยังได้อนุญาตให้องค์การที่มีไม่ใช่อารักขา (non governmental organizations: NGOs) เช่น สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย (Catholic Office for Emergency Relief and Refugees: COERR) และคณะกรรมการช่วยเหลือระหว่างประเทศ (International Rescue Committee: IRC) เป็นต้น โดยเข้าช่วยเหลือนักศึกษาพม่าในเรื่องของอาหาร ยา ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพต่างๆ เพื่อเตรียมตัวแก่การไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 การอนุญาตดังกล่าวเพื่อเป็นไปตามหลักมนุษยธรรมตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ.2491(ค.ศ.1948) ที่รัฐบาลไทยมีพันธะอยู่ ทั้งนี้และทั้งนั้นได้ดำเนินการโดย

¹⁴ “การดำเนินงานต่อนักศึกษาพม่าและผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายสัญชาติพม่าที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ(UNHCR),”(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹⁵ พรสุข เกิดสว่าง และ กฤตยา อาชวนิจกุล, สถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. รายงานวิจัยเรื่อง ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย : การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อเสนอแนะทางกฎหมายและการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ 26-28 พ.ค.2540,หน้า 2-3.

¹⁶ “การดำเนินงานต่อนักศึกษาพม่าและผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายสัญชาติพม่าที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ(UNHCR),”(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ประสานงานร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR)

ในกรณี UNHCR ซึ่งเป็นองค์กรของสหประชาชาติที่มีภารกิจหลักในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนพื้นฐานระหว่างประเทศนั้นได้เข้ามาดูแลนักศึกษาพม่าอย่างไม่เป็นทางการตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 แต่ได้เจรจาเพื่อการประสานงานร่วมกับฝ่ายกระทรวงมหาดไทยในอีก 4 ปีต่อมา ทั้งนี้ทาง UNHCR ได้กำหนดสถานภาพของนักศึกษาพม่าว่าเป็น “บุคคลในความดูแลของ UNHCR” (person of concern: POC) ซึ่งในทางปฏิบัติ นักศึกษาพม่าเหล่านี้จะได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับ “ผู้ลี้ภัย” (refugees) ตามกรอบภาระหน้าที่ของ UNHCR ไม่ว่าจะทางฝ่ายรัฐบาลไทยจะใช้คำใดระบุสถานภาพของนักศึกษาพม่าในประเทศไทยก็ตาม¹⁷ นอกจากนี้ การที่ UNHCR จัดสถานภาพของนักศึกษาพม่าดังกล่าว บุคคลเหล่านี้ก็จะได้รับความคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่ การให้บริการเรื่องปัจจัยสี่ และการรับเรื่องร้องทุกข์จากนักศึกษาพม่าตลอดจนการพิจารณาการส่งนักศึกษากลับพม่าหรือการส่งนักศึกษาไปยังประเทศที่ 3 ว่าเหมาะสมเพียงใดในสภาพแวดล้อมขณะนั้น ฯลฯ ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย ซึ่งผลปรากฏว่ามักจะมีความขัดแย้งระหว่าง 2 หน่วยงานดังกล่าวมาโดยตลอด¹⁸

ตามหลักการให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศดังกล่าวมีขอบข่ายภาระหน้าที่ตามหลักสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ผู้ลี้ภัยควรได้รับที่ลี้ภัย ควรได้รับการบริการด้านปัจจัยสี่ และไม่ควรถูกผลักดันกลับ (non - repatriation) และโดยหลักการนี้ถือเป็นหลักปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับการแสวงหาทางแก้ปัญหาที่ยั่งยืนให้แก่ผู้ลี้ภัย¹⁹ ซึ่งมีขอบข่ายการดำเนินงาน คือ การดำเนินการส่งผู้ลี้ภัยกลับโดยสมัครใจ การส่งไปประเทศที่ 3 และการทำให้กลมกลืน เป็นต้น

ดังนั้น การดำเนินนโยบายร่วมกับกระทรวงมหาดไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เป็นต้นมา UNHCR ยังยึดหลักการทั้งหมดดังกล่าวมาปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่าในประเทศไทย²⁰ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการตั้งแต่การพิจารณาให้สถานภาพ “บุคคลในความดูแลของ UNHCR” แก่นักศึกษาพม่า การดูแลเรื่องสถานที่พัก อาหาร ยารักษาโรคแก่นักศึกษาพม่า การปฏิบัติตามหลักการไม่ผลักดันกลับ การดำเนินการส่งผู้ลี้ภัยกลับโดยสมัครใจ การสัมภาษณ์นักศึกษาพม่าเพื่อส่งไปตั้งถิ่นฐาน

¹⁷ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 23 มีนาคม 2544.

¹⁸ สัมภาษณ์ พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 19 มีนาคม 2544.

¹⁹ UNHCR, Information Paper 1999.

²⁰ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 23 มีนาคม 2544.

ยังประเทศที่ 3 หลักปฏิบัติทั้งหลายเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับวิธีการปฏิบัติภาระหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยในบางโอกาส²¹ เช่น เมื่อกระทรวงมหาดไทยพยายามผลักดันนักศึกษาพม่ากลับคืนสู่มาตุภูมิ ทาง UNHCR จะพิจารณาว่า หนึ่ง สถานการณ์ในพม่านั้นปลอดภัยหรือไม่ สอง นักศึกษาพม่ายอมกลับโดยสมัครใจหรือไม่ ซึ่งผลที่ออกมา คือ ทาง UNHCR มีความเห็นว่า เนื่องจากสถานการณ์ในพม่ายังมีการจับกุมผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในพม่าตลอดมา สถานการณ์จึงยังไม่มีความปลอดภัยเพียงพอต่อนักศึกษาพม่าที่จะกลับสู่มาตุภูมิ เพราะเหตุที่ กลุ่มนักศึกษาพม่านั้นเป็นฝ่ายต่อต้านรัฐบาลทหารพม่าอาจถูกประหัตประหารได้ ฝ่ายไทยจึงควรให้ที่ลี้ภัยต่อไปตามหลักมนุษยธรรม²² ดังนั้น จำนวนนักศึกษาพม่าในประเทศไทยที่จะถูกส่งตัวออกนอกประเทศไทยโดยสมัครใจนั้นจึงยังคงมีจำนวนมากโดยเฉพาะนักศึกษาพม่าที่บ้านมณีลอยซึ่งยังมีอยู่ถึง 831 คน²³

ส่วนแนวทางของ UNHCR เกี่ยวกับการแก้ปัญหาโดยการทำให้ผู้ลี้ภัยกลมกลืนกับประเทศผู้รับนั้น ทางกระทรวงมหาดไทยไม่ยินยอมรับแนวทางดังกล่าวเพราะ ทางกระทรวงฯ ตระหนักถึงปัญหาที่นักศึกษาพม่าได้สร้างขึ้นซึ่งจะกระทบต่อความมั่นคงภายในของประเทศ ส่วนรัฐบาลพม่าก็อาจไม่ไว้วางใจไทยว่าไทยให้ความช่วยเหลือฝ่ายต่อต้านรัฐบาลพม่า ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยจึงมักยึดหลักอธิปไตย โดยปฏิเสธแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการทำให้กลมกลืนกับประชาชนของประเทศ²⁴

เมื่อทางเลือกโดยการส่งกลับมาตุภูมิถูกปฏิเสธจากฝ่าย UNHCR และทางเลือกโดยการทำให้กลมกลืนถูกปฏิเสธจากฝ่ายกระทรวงมหาดไทย ทางเลือกที่สามเพื่อให้เกิดความลงตัวในการปฏิบัติภาระหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหา คือ การส่งนักศึกษาพม่าไปประเทศที่ 3 โดยที่ UNHCR จะมีหน้าที่คัดเลือกนักศึกษาพม่าเพื่อเข้ารับการสัมภาษณ์ซึ่งกระทรวงมหาดไทยไม่มีกลไกสัมภาษณ์นักศึกษาพม่าเนื่องจาก รัฐบาลไทยมิได้เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.2494

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²¹ เรื่องเดียวกัน. และ สัมภาษณ์, พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, 19 มีนาคม 2544.

²² สัมภาษณ์, เจ้าหน้าที่สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 23 มีนาคม 2544.

²³ “รายงานจำนวนนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่าระหว่างวันที่ 1-15 มีนาคม พ.ศ.2544,” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

²⁴ สัมภาษณ์, เจ้าหน้าที่สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 23 มีนาคม 2544.

(ค.ศ.1951)²⁵ แต่กระทรวงมหาดไทยยังคงขอสิทธิในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายอยู่ แม้ UNHCR จะยื่นเสนอผลการตัดสินใจมาอย่างไรก็ตาม²⁶

ด้วยประเด็นดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่าในประเทศไทยโดยรัฐบาลไทยร่วมกับ UNHCR ที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันนั้น เกิดจากแนวทางปฏิบัติภาระหน้าที่ระหว่างกระทรวงมหาดไทยและ UNHCR ที่ไม่สอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ จากการสำรวจวรรณกรรมที่ได้รับการตีพิมพ์พบว่า ไม่มีวรรณกรรมใดเกี่ยวข้องเพื่อศึกษาประเด็นทางการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหานักศึกษาเลย แต่จะพบวรรณกรรมด้านอื่นที่สามารถแยกออกได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

ในส่วนนี้มีวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-พม่าและเรื่องนโยบายทั่วไปซึ่งมีดังต่อไปนี้ วิทยานิพนธ์ของ สมโชค สวัสดิ์รักษ์ เรื่องความสัมพันธ์ไทย-พม่า-กะเหรี่ยง²⁷ ศึกษาว่าชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยงเป็นตัวแปรในความสัมพันธ์ไทย-พม่า โดยจากการศึกษาพบว่า เนื่องจากกองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงเป็นชนกลุ่มน้อยเป้าหมายของรัฐบาลทหารพม่า เพราะ กลุ่มกะเหรี่ยงมีศักยภาพทางทหารสูงกว่าชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ดังนั้น ทางการพม่าจึงต้องเข้าปราบปรามชาวกะเหรี่ยงอย่างหนัก แต่ทหารพม่าก็ไม่สามารถจะกวาดล้างฐานที่มั่นของทหารกะเหรี่ยงซึ่งอยู่ริมแม่น้ำเมยใกล้ชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทยได้ทั้งหมด และด้วยเรื่องของที่มั่นนี้ กลุ่มกะเหรี่ยงจึงได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับประเทศไทยกับสหภาพพม่าในด้านการลงทุนและหรือความร่วมมือระหว่างประเทศ กองทัพกะเหรี่ยงได้มีส่วนสำคัญที่จะให้ความร่วมมือหรือขัดขวางด้วยการโจมตี วางกับระเบิด และก่อวินาศกรรมซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ นานานับการ ชนกลุ่มน้อยจึงเป็นปมปัญหาและเป็นตัวแปรในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า

วิทยานิพนธ์ของ เวณิกา บุญมาคลี เรื่อง พม่า: นโยบายต่างประเทศสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ²⁸ ศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลไทยตัดสินใจดำเนินนโยบายติดต่อดังสัมพันธ์กับพม่าซึ่ง

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²⁶ สัมภาษณ์, พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 19 มีนาคม 2544.

²⁷ สมโชค สวัสดิ์รักษ์, ความสัมพันธ์ไทย-พม่า-กะเหรี่ยง (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540).

²⁸ เวณิกา บุญมาคลี, พม่า: นโยบายต่างประเทศไทยสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540).

ต่างไปจากกระแสของชาวตะวันตกที่ต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า โดยผลจากการศึกษาพบว่าผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นกระทรวงการต่างประเทศ สภาความมั่นคงแห่งชาติ และกองทัพต่างมีทัศนคติที่คล้ายคลึงกันต่อการดำเนินนโยบายติดต่อสัมพันธ์กับพม่า กล่าวคือ มีการพิจารณาว่าหากไทยเป็นมิตรกับพม่าแล้ว นอกจากจะเปิดโอกาสให้ไทยสามารถชักจูงให้พม่ายุติพฤติกรรมการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่สำคัญคือ ไทยสามารถเจรจากับรัฐบาลพม่าเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงชายแดนด้านตะวันตกซึ่งเป็นปัญหามานาน นอกจากนี้ยังช่วยทำให้พม่าเปิดโอกาสให้แก่ไทยในการเข้าไปลงทุนด้านการค้าและธุรกิจภายในประเทศได้อีกด้วย ดังนั้น ปัจจัยที่ทำให้ไทยดำเนินความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับพม่าก็เนื่องมาจากเรื่องของผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ

วิทยานิพนธ์ของแกรี จอห์น ริสเซอร์ (Gary John Risser) เรื่อง นโยบายไทยต่อผู้พลัดถิ่นชาวพม่า พ.ศ.2531-2536 ได้ศึกษาถึงปัจจัยในการกำหนดนโยบายไทยต่อผู้พลัดถิ่นชาวพม่าและพบว่า เป็นเพราะปัจจัยทางด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนภายในประเทศไทยส่งผลต่อการกำหนดนโยบายต่อผู้พลัดถิ่นชาวพม่า โดยทางไทยได้กำหนดให้มีการตรวจตราการอพยพเข้ามาของผู้พลัดถิ่นชาวพม่าทั้งในเรื่องของสุขภาพอย่างเข้มงวด เพราะทางการไทยต้องการที่จะลดภัยที่อาจเกิดขึ้นต่อความมั่นคงด้านสุขภาพ และมีการตรวจตราและจับกุมผู้พลัดถิ่นชาวพม่าที่เข้ามาตัดไม้ทำลายป่า โดยการกำหนดนโยบายนี้เป็นหนึ่งในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว เหล่านี้เป็นต้น

สำหรับมิติด้านความมั่นคงนั้นมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ งานจากการสัมมนาเรื่องชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ : ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ปัญหาและแนวทางแก้ไข โดย ขจัดภัย นุราชพัฒน์ (2525) จัดโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ การสัมมนาดังกล่าวมุ่งชี้ถึงปัญหาอันเกิดจากผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าซึ่งหมายความรวมถึง คนทุกกลุ่มที่มาจากพม่าไม่ว่าจะอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ชั่วคราวหรือถาวร โดยปัญหาที่กล่าวถึงได้แก่ ปัญหาเรื่องโรคติดต่อ ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ทำกินรวมไปถึงเรื่องของอาชีพของผู้พลัดถิ่นชาวพม่า นอกจากนี้ยังมุ่งชี้แจงถึงแนวนโยบายไทยต่อผู้พลัดถิ่นดังกล่าว

ส่วนที่สามเป็นประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติที่เข้าร่วมแก้ไขปัญหาลบหนี้ยกจากการสู้รบตามแนวชายแดนไทย-พม่า คือ วิทยานิพนธ์

ของสถิรกาญจน์ วัชรคุปต์²⁹ ที่ศึกษาถึงแรงผลักดันจากประชาคมระหว่างประเทศที่ทำให้ UNHCR สามารถเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาลี้ภัยจากการสู้รบตามแนวชายแดนไทย-พม่า ในสมัยนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย (พ.ศ.2541-2544)

ส่วนสุดท้ายเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพม่า เช่น งานศึกษาของพุทธณี กางกัน เรื่องการให้ความหมายกับตนเองของนักศึกษาพม่าในสังคมไทย:กรณีศึกษาชีวิตประวัติของนักศึกษาพม่า งานศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของนักศึกษาพม่ากับสังคมดั้งเดิมของนักศึกษา กับรูปแบบความสัมพันธ์ของนักศึกษาพม่าที่มีการดำรงอยู่ในสังคมไทย

หนังสือของชาญวิทย์ เกษตรศิริ เรื่อง พม่า : ขบวนการนักศึกษากับประวัติศาสตร์อันระทึกใจ โดยมุ่งอธิบายถึงการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในพม่านับตั้งแต่ก่อนได้รับเอกราช การประท้วงใหญ่ 8-8-88 และการหนีเข้ามาอาศัยกับชนกลุ่มน้อยตามบริเวณแนวชายแดนไทย-พม่านับตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เรื่องต่อไปเป็นหนังสือของวัชร พชรทอง หัวหน้าพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย คำแหง เรื่อง พม่าพลัดถิ่น หนังสือเล่มนี้เป็นการรวมบทความเล่าประสบการณ์จริงของผู้วิจัย โดยมุ่งประเด็นเพื่ออธิบายถึงพลังและแรงปรารถนาของเหล่านักศึกษาพม่าซึ่งแม้จะต้องถูกปราบปรามหรือต้องหลบๆซ่อนๆแต่นักศึกษาพม่ายังไม่หยุดยั้งการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในพม่า เป็นต้น

1.2 สมมติฐานในการศึกษา

ในการแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่าในไทยที่ต้องใช้เวลานาน เนื่องจากความคิดเห็นและการปฏิบัติระหว่างไทยและสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) นั้นแตกต่างกัน

1.3 แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องการรักษาอธิปไตย (sovereignty) เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ และแนวคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เพราะการปฏิบัติระหว่าง 2 หน่วย

²⁹ สถิรกาญจน์ วัชรคุปต์, "สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติกับการเข้าร่วมแก้ไขปัญหาลี้ภัยจากการสู้รบตามแนวชายแดนไทย-พม่า," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544).

งานนั้นเกิดจากภาระหน้าที่ตามหลักการที่ต่างกันโดยกระทรวงมหาดไทยดำเนินงานตามหลักอธิปไตยเพื่อความมั่นคงของชาติเป็นหลัก ส่วนสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) วางแนวการปฏิบัติตามกรอบการคุ้มครองตามหลักมนุษยธรรมเป็นสำคัญต่อปัญหาการศึกษาพม่าในประเทศไทย

ก่อนอื่นผู้วิจัยต้องกล่าวถึงความหมายของ "อธิปไตย" และ "สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน" อธิปไตยหรือสังคมที่มีอธิปไตย (sovereign entities) เกิดขึ้นหลังสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลีย (Westphalia) ได้ยุติสงครามสามสิบปีในยุโรปเมื่อปี พ.ศ.2191(ค.ศ.1648) รูปแบบสังคมดังกล่าวปฏิเสธอำนาจของสันตะปาปาและศาสนจักรโรมันคาทอลิก พร้อมกันนั้นได้กำหนดเขตแดนทางภูมิศาสตร์และการปกครองตนเองโดยไม่ยอมรับอำนาจที่เหนือกว่ารัฐที่มีอธิปไตยซึ่งเป็นรัฐที่มีอำนาจควบคุมโชคชะตาของตนเอง

โดยสรุป คำว่าอำนาจอธิปไตยตามสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลียนั้น หมายความว่า ไม่มีอำนาจใดเหนือกว่ารัฐ ทั้งนี้รัฐและกษัตริย์ของรัฐเหล่านั้นดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตนคิดว่าเหมาะสมโดยวิถีทางใดๆก็ได้และไม่ต้องยอมรับอำนาจใดๆว่าเหนือกว่าตน อำนาจอธิปไตยของรัฐ (state sovereignty) จึงเป็นการยืนยันถึงความสำคัญสูงสุดของรัฐและคัดค้านอำนาจภายนอกที่จะมาควบคุมรัฐ ต่อมา รัฐที่เกิดขึ้นมาในสมัยศตวรรษที่ 17-20 ยังประกอบด้วยแนวคิดที่ว่าด้วยหน้าที่หรือกฎเกณฑ์ (authority) ที่วางไว้ให้รัฐปฏิบัติตามด้วย นอกจากนั้น แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวยังรวมถึงความเชื่อที่ว่ารัฐนั้นมีอำนาจทางการเมืองอย่างเด็ดขาดภายในประชาคมของตน ส่วนในบริบทระหว่างประเทศนั้น ทฤษฎีอธิปไตยต่างๆจะหมายถึง การมีอิสระภาพ (independence) ในการบริหารรัฐของตน³⁰ ยิ่งไปกว่านั้น ยังหมายถึง อิสระภาพในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ (autonomy in foreign policy)³¹ และมีความสามารถอย่างเต็มที่ต่อกิจการภายในรัฐโดยเฉพาะเพื่อความมั่นคงแห่งรัฐตน

ส่วนแนวคิดเรื่องการให้ความคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเกิดขึ้นนับตั้งแต่การปฏิวัติและการประกาศอิสรภาพของอเมริกาในปี พ.ศ.2319 (ค.ศ. 1776) และการปฏิวัติฝรั่งเศสปี พ.ศ.2332 (ค.ศ.1789) (นับจากจุดขัดแย้งแห่งการกำหนดสิทธิมนุษยชนให้มีผลบังคับใช้)³² ที่ได้

³⁰ F.H. Hinsley , *Sovereignty*, 2nd ed.(London: Cambridge University Press, 1986), p.158.

³¹ Graham Evans and Jeffrey Newnman, *The Penguin Dictionary of International Relations* (England: Penguin Books, 1998), p.504.

³² นพนิติ สุริยะ, *สิทธิมนุษยชน*(กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, 2537), หน้า 41.

มีบทประกาศและบทบัญญัติอันแสดงถึงการเรียกร้องและบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ ในเวลาต่อมา จากแนวปฏิบัติภายในประเทศได้ขยายเป็นหลักเกณฑ์และกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศหรือในรูปของความตกลงระหว่างกันสุดแล้วแต่กรณี

สำหรับสิทธิมนุษยชนในกฎหมายของสหประชาชาติ ตามกฎบัตรสหประชาชาติลงนามวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945) ได้แสดงความประสงค์ขององค์กรในข้อ 1 วรรค 2 ว่า³³

“เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์อันมิตรระหว่างประชาชาติทั้งหลายโดยยึดการเคารพต่อหลักการแห่งสิทธิที่เท่าเทียมกันและการกำหนดเจตจำนงของตนเองทั้งหลายเป็นมูลฐานและจะดำเนินการมาตรการอื่น ๆ อันเหมาะสมเพื่อเป็นกำลังแก่อสันติภาพสากล”

และในวรรค 3 ว่า

“เพื่อให้รวมถึงการร่วมมือระหว่างประเทศในอันที่จะแก้ปัญหา
ระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมหรือมนุษยธรรม
และในการส่งเสริมและสนับสนุนการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและ
ต่ออิสรภาพมูลฐานสำหรับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ
เพศ ภาษาหรือศาสนา”

และในข้อ 55 ว่า

“...สหประชาชาติจะส่งเสริมการเคารพโดยสากล การปฏิบัติ
ตามสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพอันเป็นมูลฐานสำหรับทุกคนโดยไม่
เลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษาหรือศาสนา”

การที่สหประชาชาติกล่าวถึง การเคารพสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานโดยไม่เลือกปฏิบัตินั้น เกิดจากความเชื่อว่าการเคารพสิทธิมนุษยชนทั้งภายในและภายนอกจะก่อให้เกิดสันติภาพอันเป็นเป้าหมายหลักของการก่อตั้งสหประชาชาติ ด้วยเหตุนี้ ประชาคมโลกจึงมีความเห็นไปในแนวเดียวกันว่า รัฐจะมีพันธะในการปกป้องดูแลรักษาสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองของตนแต่เพียงส่วนเดียวหาเพียงพอไม่ หากแต่การจับตามดูและติดตามอย่างมีระเบียบแบบแผนในปัญหาดังกล่าวจากองค์การระหว่างประเทศถือว่ามีคามจำเป็น

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56.

ด้วยเหตุที่สหประชาชาติได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงส่งผลให้มีการออกเอกสารหลักการต่างๆเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ.2491(ค.ศ.1948) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเรือนและสิทธิทางการเมืองและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิทธิต่างๆ ได้แก่ สิทธิของบุคคลในการดำเนินชีวิต สิทธิในการมีเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิต สิทธิที่จะแสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศอื่นเพื่อลี้ภัยจากการประหัตประหาร ห้ามเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการ เป็นต้น³⁴

ทั้งนี้ในทางปฏิบัติ สหประชาชาติได้จัดตั้งหน่วยงานอย่างสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR) ขึ้นมาโดยมอบหมายภารกิจหลักเพื่อทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ลี้ภัยโดยตรง การให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยทางด้านมนุษยธรรม ตลอดจนการแสวงหาช่องทางแก้ไขปัญหาถาวร UNHCR จึงได้รับมอบหมายในการทำหน้าที่ให้การปกป้องคุ้มครองแก่ผู้ลี้ภัยภายใต้ร่มเงาของสหประชาชาติและภารกิจหลักนี้ได้กลายเป็นที่รู้จักกันว่า “เป็นการคุ้มครองระหว่างประเทศ” (international protection)

ในฐานะที่เป็นองค์กรของสหประชาชาติที่จะต้องรับผิดชอบเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ลี้ภัย UNHCR จึงมีเครือข่ายการทำงานโยงเข้าสู่รัฐต่างๆในโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่การหนีภัยจากสถานการณ์อันตรายยังไม่จางหายไป ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ปัญหาความอดอยากและปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในรัฐผู้การปราบปรามฝ่ายต่อต้าน และฆ่าประชาชนอย่างโหดร้าย เป็นต้น

การลี้ภัยของบรรดาผู้อพยพนำมาสู่คำถามเกี่ยวกับมโนทัศน์ว่าด้วยเรื่อง “อธิปไตยแห่งรัฐ” โดยเคอร์ท มิลล์ (Kurt Mills)³⁵ กล่าวว่า การเคลื่อนย้ายของปัจเจกบุคคลและของกลุ่มต่างๆซึ่งข้ามเขตแดนระหว่างรัฐตนมายังอีกรัฐได้ท้าทายความสามารถของรัฐที่จะควบคุมแนวบริเวณชายแดนว่าจะอนุญาตให้บุคคลใดเข้ามาในเขตแดนอธิปไตยของตน ถ้ารัฐไม่สามารถควบคุมคนเข้าเขตแดนได้ คำถามเกี่ยวกับการรักษาอธิปไตยและความมั่นคงแห่งชาติก็คงจะเกิดขึ้นอีก

³⁴ อ่านเพิ่มเติมใน นพนิติ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน, และ กุลพล พลวัน, พัฒนาการสิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ:วิญญูชน,2538).

³⁵ Kurt Mills , Human Rights in the Emerging Global Order : A New Sovereignty (Great Britain: Macmillan Press,1998).

กระแสผู้ลี้ภัยและผู้อพยพหลายกลุ่มส่งผลกระทบต่างกันในประเทศผู้รับหลายประเทศ บางประเทศถึงกับต้องออกบทบัญญัติเป็นกฎหมายพื้นฐาน (basic law) สำหรับประชากรที่หลบหนีเข้ามาซึ่งเป็นการจัดการปัญหาต่างๆด้วยตนเองทั้งนี้ก็เป็นไปเพื่อปกป้องดินแดนและความมั่นคงภายในรัฐของตน

มิลส์ ยกตัวอย่าง การปฏิบัติงานข้ามพรมแดนในเคนยา เอธิโอเปีย และโซมาเลียที่ได้มีการจัดตั้งพื้นที่ปฏิบัติการต่อการลี้ภัยของผู้อพยพโดยไม่ใส่ใจเรื่องการกำหนดเขตพรมแดนระหว่างกัน ถ้ารัฐต่างๆต่างยึดหลักอธิปไตย ดูแลเรื่องความมั่นคงได้อย่างเด็ดขาด รัฐจะสามารถตัดสินใจได้ว่าใครสามารถหรือไม่สามารถเข้ามาเป็นสมาชิกได้ อย่างไรก็ตาม แต่ละรัฐได้อยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศจะเห็นถึงระดับการควบคุมอำนาจอธิปไตยและแนวทางปฏิบัติเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

สาเหตุที่เลือกใช้นโยบายดังกล่าวทั้งหมด เพราะ แนวคิดเหล่านี้สามารถนำมาอธิบายถึงหลักปฏิบัติที่เป็นข้อจำกัดในการปฏิบัติภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับ UNHCR ที่ต่างมีหลักการดำเนินการต่างกัน คือ หลักการเพื่อรักษาอำนาจอธิปไตยและความมั่นคงภายในรัฐตามหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยกับหลักการให้ความคุ้มครองตามสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในกรอบของ UNHCR จนส่งผลให้การดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่าในประเทศไทยไม่ราบรื่นและก่อให้เกิดปัญหาความไม่ไว้วางใจจากฝ่ายพม่าต่อไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาการดำเนินงานของกระทรวงมหาดไทย การดำเนินงานของ UNHCR และการเคลื่อนไหวของนักศึกษาพม่า ทั้งนี้และทั้งนั้น เหตุผลของการศึกษาถึงการดำเนินการของทางกระทรวงมหาดไทย เพราะ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักและเป็นหน่วยประสานงานกับ UNHCR โดยตรงต่อกลุ่มนักศึกษาพม่าในประเทศไทย

นอกจากนั้น ผู้วิจัยจะศึกษาการดำเนินนโยบายของทั้ง 2 หน่วยงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 ซึ่งเป็นปีของการประท้วงใหญ่จนนักศึกษาหนีภัยการปราบปรามจากพม่าสู่ไทย และจากนั้นจะศึกษาถึงปลายปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นปีที่ศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยถูกปิด

1.7 วิธีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาเรื่องที่รัฐบาลไทยและ UNHCR พยายามแก้ไขปัญหาเด็กชายพม่าในประเทศไทย พ.ศ.2531-2544 จะใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยจะนำเสนอด้วยการวิเคราะห์แบบพรรณนา (descriptive analysis)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานระหว่างกระทรวงมหาดไทยและ UNHCR ต่อการแก้ไขปัญหาเด็กชายพม่าในประเทศไทย
2. เพื่อให้ทราบถึงการเคลื่อนไหวของนักศึกษาพม่าที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและต่อความสัมพันธ์ไทย-พม่า

1.9 การนำเสนอ

ผู้วิจัยนำเสนอออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 เป็นบทนำซึ่งจะกล่าวถึง สภาพปัญหา สมมติฐานในการศึกษา แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา วัตถุประสงค์ในการศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัย วิธีที่ใช้ในการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการนำเสนอ

บทที่ 2 กล่าวถึงบทบาทของนักศึกษาพม่านับแต่อดีตและสถานการณ์การเมืองในพม่าที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาพม่าซึ่งนำไปสู่การหนีภัยของนักศึกษาเหล่านี้

บทที่ 3 ได้อธิบายถึงนโยบายของไทยและของ UNHCR ต่อการแก้ไขปัญหาเด็กชายพม่าในประเทศไทย

บทที่ 4 อธิบายการดำเนินนโยบายของไทยและของ UNHCR ต่อกลุ่มนักศึกษาพม่าในประเทศไทย

บทที่ 5 เป็นบทสรุปวิเคราะห์การปฏิบัติภาระหน้าที่ระหว่างกระทรวงมหาดไทยและ UNHCR ต่อการแก้ไขปัญหาเด็กชายพม่าในประเทศไทย

บทที่ 2

นักศึกษากับการเมืองพม่า

เมื่อก้าวถึงนักศึกษาพม่ากับการเมืองนั้น จะเห็นได้ว่า บรรดากลุ่มนักศึกษาก็มีบทบาทอย่างมากมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน อย่างเช่นในประวัติศาสตร์พม่า นักศึกษาได้เป็นกลุ่มที่เรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ดังนั้น ในบทนี้จึงมุ่งอธิบายถึงพัฒนาการการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของนักศึกษานับตั้งแต่พม่ายังอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษจนกระทั่งถึงพุทธศตวรรษที่ 26 ซึ่งปรากฏว่า บทบาทของนักศึกษาพม่าได้โดดเด่นขึ้นมาอีกครั้งทั้งในการเมืองภายในประเทศ และต่อมาได้ขยายบทบาทออกไปสู่ระดับระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ไปเกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทยด้วย

2.1 พม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ

ในอดีต ก่อนหน้าที่อังกฤษจะเข้ายึดครองพม่า ราชอาณาจักรพม่าถูกปกครองโดยกษัตริย์มาโดยตลอด หลายศตวรรษที่ผ่านมา กษัตริย์พม่าต้องทำการสู้รบกับชาวมอญ¹ ชาวมองโกล ชาวโปรตุเกสและชาวฝรั่งเศส แต่กษัตริย์พม่าทรงรบชนะทุกครั้ง ต่อมา ในสมัยพระเจ้าบาจิดอหรือบาจิดอ (Bagyidaw) ทัพพม่าได้ยกเข้าไปในแคว้นอัสสัมและรัฐเคซาร์ของอินเดียอันเป็นเขตปกครองของอังกฤษ ดังนั้น อังกฤษจึงประกาศสงครามกับพม่า ซึ่งผลสุดท้าย คือ พม่าพราชัย จึงต้องทำสนธิสัญญายันตะโบ (Yandabo) กับอังกฤษในปี พ.ศ.2369 ทั้งนี้พม่าต้องยกตะนาวศรี อาระกัน ทวายและมะริดให้กับอังกฤษ²

อีก 28 ปีต่อมา สงครามระหว่างอังกฤษและพม่าเกิดขึ้นอีกครั้งเป็นครั้งที่ 2 สาเหตุเนื่องมาจากกษัตริย์พม่าก่อกวนที่ชฎีครีตภาชีอากรจากพ่อค้าชาวอังกฤษ ดังนั้น ผู้ว่าราชการอังกฤษในอินเดียจึงประท้วงต่อรัฐบาลพม่าหลายครั้งแต่ไม่ได้รับการสนใจ อังกฤษจึงใช้กำลังเข้าต่อสู้

¹ตามตำนานกล่าวว่า ชาวมอญเป็นเชื้อชาติแรกที่เดินทางมายังดินแดนพม่าและเชื่อกันว่าชาวมอญเป็นผู้วางศิลาฤกษ์เจดีย์ชเวดากองเมื่อ 2500 ปีมาแล้ว อ่านเพิ่มเติมใน วิลเฮล์ม ไคลน์, พม่า : สหภาพเมียนมาร์ , แปลโดย กิติมา อมรทัต,ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: หน้าต่างสู่โลกกว้าง,2543).

²ชัยโชค จุลศิริวงศ์, "พม่า : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น," ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น. สิดา สอนศรี,บรรณาธิการ,ครั้งที่ 2(กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2544),หน้า 483.

จนชนะ ฝ่ายอังกฤษยึดเมืองอย่างถ่วง และขยายการยึดดินแดนไปถึงตอนใต้ของพม่าทั้งหมด พร้อมกันนั้นได้นำเอาระบบการปกครองแบบตนมาใช้ในพม่าตอนใต้

ขณะเดียวกัน ทางตอนเหนือของพม่า พระเจ้ามินดงมิน(Mindonmin) ทรงขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ.2396 โดยช่วงแรกพระองค์ประทับที่เมืองอมรปุระ ต่อมา ย้ายมาประทับที่เมืองมัณฑะเลย์ พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์องค์แรกที่พยายามปรับปรุงประเทศให้เข้ากับแนวความคิดของชาวตะวันตก เช่น **ด้านการปกครอง** พระองค์ทรงยกเลิกระบบเมียวซาหรือระบบกินเมือง ตั้งระบบที่ข้าราชการได้เงินเดือนประจำแบบสมัยใหม่ และพยายามรวมอำนาจการปกครองไว้ที่ศูนย์กลาง **ด้านภาษี** พระองค์จัดระบบเพื่อเก็บภาษีตามรายได้ทดแทนระบบเก่าที่ใช้การเรียกส่วย **ด้านเศรษฐกิจ** ทรงทำสนธิสัญญาเปิดการค้าเสรีกับอังกฤษ ส่วนการปฏิรูปภายในในด้านอื่นๆของพระเจ้ามินดงมินก็มีความทันสมัย ได้แก่ การจัดตั้งบริษัทเรือกลไฟของหลวงวิงขึ้นลงแม่น้ำอิระวดีเพื่อหาเงินเข้าคลัง นอกจากนี้ พระองค์ทรงจ้างนักเทคนิคชาวยุโรปเข้ามาทำงานในราชสำนัก และทรงตั้งระบบโทรเลขโดยใช้รหัสมอสแบบสากลแปลงเป็นตัวอักษรพม่า **ด้านพัฒนาการศึกษา** พระองค์ทรงส่งพระโอรส ข้าราชการสำนัก และคนรุ่นใหม่เรียนภาษาอังกฤษในยุโรป ทั้งนี้เพื่อให้รู้เรื่องของโลกและวิทยาการสมัยใหม่ สุดท้าย **ด้านการต่างประเทศ** พระองค์เห็นว่าทางรอดของพม่า คือ การทำไมตรีกับอังกฤษและผูกไมตรีกับประเทศอื่นในยุโรปเพื่อถ่วงดุลกับอังกฤษ จึงได้มีการส่งทูตไปยังประเทศต่างๆเพื่อสานสัมพันธ์ไมตรี

ดังนั้น ประเทศพม่าจึงมีการพัฒนาอย่างมาก และมีการติดต่อกับชาวพม่ากับชาวตะวันตก แต่แล้วในสมัยพระเจ้าสีปอหรือติบอ (Thibaw) ได้เกิดกรณีพิพาทระหว่างอังกฤษและพม่าขึ้นอีกครั้ง โดยเหตุเกิดจากการที่รัฐบาลพม่ากล่าวหาว่า บริษัทบอมเบย์ผิดสัญญาค่าไม้สักจึงเรียกค่าปรับ 2,300,000 รูปี³ ทางบริษัทจึงร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลอังกฤษในที่สุด ทั้ง 2 ฝ่ายไม่สามารถประนีประนอมกันได้ จึงเกิดสงครามระหว่างกันขึ้นอีกเป็นครั้งที่⁴ โดยอังกฤษยกทัพมารุกรานพม่าทางตอนเหนือ และยึดพม่าเป็นเมืองขึ้นพร้อมประกาศรวมพม่า

³พัลลภ ผลโภค , "ผู้หนีภัยจากการสู้รบสัญชาติพม่ากับความมั่นคงของประเทศไทย"(เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง,2542), หน้า 6.

⁴ เหตุผลจากผู้นำพม่านั้นเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พม่าต้องสูญเสียเอกราช ส่วนปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ความไร้ความสามารถของผู้นำที่หลงสตรี การเปิดคลองสุเอซทำให้ลัทธิจักรวรรดินิยมแผ่ขยายทั่วประเทศและทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว (อ่านเพิ่มเติมจากประวัติศาสตร์ทั่วไปของพม่า)

เป็นมณฑลหนึ่งของอินเดียในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2429 ความเป็นเอกราชของพม่าจึงสิ้นสุดลงพร้อมกันนี้ พระเจ้าสีป่อและพระนางศุภยลัตทรงถูกเนรเทศไปพำนักที่อินเดีย

ในระหว่างที่พม่าอยู่ภายใต้อังกฤษนั้น อังกฤษได้นำระบบการปกครองแบบอาณานิคมมาใช้ ด้วยการจัดแบ่งการปกครองพม่าออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ ส่วนปกครองที่เป็นของพม่าแท้ ได้แก่ บริเวณตอนกลางของประเทศโดยจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของอินเดียอยู่ภายใต้การดูแลของข้าหลวงใหญ่ชาวอังกฤษที่กรุงเดลี ประเทศอินเดีย อีกส่วนหนึ่ง คือ การปกครองพวชนกลุ่มน้อยที่อยู่บริเวณพื้นที่ชายแดน โดยให้ขึ้นตรงต่อกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษที่ลอนดอน ระบบการปกครองแบบอาณานิคมนี้จะประกอบไปด้วย การมีรัฐธรรมนูญ มีกฎหมาย มีสภาผู้แทนราษฎรและสภาสูง มีระบบศาลยุติธรรมสำหรับตัดสินคดีความต่างๆ

ระบบการปกครองลักษณะใหม่นี้ก่อให้เกิดข้อดีและข้อเสียต่อพม่า กล่าวคือ ในส่วนที่ดีนั้น ระบบดังกล่าวได้ก่อให้เกิดรูปแบบทางความคิดแบบใหม่เกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง การมีสิทธิมีเสียงทางการเมืองและการมีสิทธิทางสังคมของประชาชนอย่างเสรีตามแบบตะวันตก ดังนั้น ด้วยรูปแบบการปกครองดังกล่าว จึงได้สร้างกลุ่มผู้นำที่มีความคิดแบบใหม่ขึ้นมาในพม่า เนื่องจาก กลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาตามแบบตะวันตก และได้รับการถ่ายทอดทางความคิดผ่านสื่อต่างๆ อันได้แก่ วรรณกรรมและหนังสือพิมพ์จากต่างประเทศ ชาวพม่ารุ่นใหม่เริ่มเรียนรู้ที่จะจัดกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆอย่างเสรีภายใต้กรอบกฎหมายการเมือง กลุ่มผู้นำเคลื่อนไหวที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มนักศึกษา ดังจะได้กล่าวถึงที่มาของการรวมตัวต่อไป

สำหรับข้อเสียของรูปแบบการปกครองของอังกฤษที่มีต่อชาวพม่านั้น คือ ชาวพม่าต้องสูญเสียผลประโยชน์โดยไม่ได้รับความยุติธรรม กล่าวคือ ข้าหลวงอังกฤษนำคนอังกฤษ และคนอินเดียซึ่งมีความรู้และมีประสบการณ์การทำงานกับข้าราชการอังกฤษอยู่แล้วเข้ามาบริหารราชการในพม่า การถูกแย่งงานทำเช่นนี้เสมือนว่าชาวพม่าได้กลายเป็นประชาชนระดับล่างทันที ในขณะที่คนอังกฤษและคนอินเดียกลายเป็นประชาชนระดับ 1 และ 2 ตามลำดับ ข้อเสียต่อพม่า คือ เรื่องการเข้ามาตั้งรกรากของคนอังกฤษและอินเดียได้ก่อปัญหาเรื่องความแตกต่างทางด้านภาษา เชื้อชาติ ศาสนา ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม และอื่นๆ

จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น คือ ส่วนของการปกครองที่มีอิทธิพลต่อความคิดของชาวพม่ารุ่นใหม่ อีกส่วนที่สำคัญต่อแนวทางปฏิบัติของชาวพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ คือ

ความเปลี่ยนแปลงในเรื่องการศึกษาที่ทำให้เกิดการหล່หลอมทางความคิดในคนทุกระดับชั้น
ดังนี้

นับตั้งแต่อังกฤษเข้ายึดครองพม่าทางตอนใต้หลังสงครามอังกฤษ-พม่าครั้งที่ 1 และขยาย
อิทธิพลจนสามารถครองพม่าได้ทั้งหมด การก่อตั้งและการพัฒนาระบบการศึกษาแบบอังกฤษส่งผล
ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายในวิถีชีวิตของชาวพม่า กล่าวคือ ชาวอังกฤษมีจุดมุ่งหมายให้
ประชาชนพม่าได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงเรื่องโลกยุคใหม่ (modern world) เรื่องภาษา
และวัฒนธรรมตะวันตก ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในแนวทางการศึกษาของ
ชาวพม่า ดังต่อไปนี้ ประการแรก ผู้ที่ผ่านการสอบชั้นประถมศึกษาโดยเฉพาะชาวพม่าที่จำรวาย
ต่างหาทางส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษ ให้เยาวชนได้ไปเรียนในระดับที่สูงขึ้น
ความรู้จะได้กว้างขึ้น ประการที่สอง คือ การให้โรงเรียนระดับอนุบาลเปลี่ยนมาเป็นโรงเรียน
ระดับมัธยมของรัฐ (the government high school) ซึ่งถูกตั้งขึ้นในเมืองย่างกุ้งและเป็นโรงเรียน
มัธยมเพียงแห่งเดียวในพม่าที่จัดการเรียนการสอนเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยกัลกัตตา ณ ประเทศ
อินเดีย ข้อเสียของพัฒนาการประการหลังนี้ คือ ระบบการศึกษาไม่ได้รับการกระจายไปทั่ว
ประเทศ และการปรับโรงเรียนอนุบาลมาเป็นโรงเรียนระดับมัธยมทำให้พื้นฐานการศึกษาของ
นักเรียนพม่าไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เป็นต้น

ในปี พ.ศ.2424 โรงเรียนมัธยมได้เปิดสาขาการศึกษาระดับวิทยาลัย และถือเป็นการ
ปูทางให้เกิดวิทยาลัยย่างกุ้งในเวลาต่อมา โดยมีคณะกรรมการบริหารที่ถูกแต่งตั้งขึ้นจากข้าหลวง
ใหญ่ของอังกฤษทำหน้าที่ดัดแปลงหลักสูตรและมาตรฐานการสอบแข่งขันทั้งหมด นอกเหนือจาก
วิทยาลัยย่างกุ้ง (Rangoon College) แล้วในพม่ายังมีวิทยาลัยแบ็บติสต์ (Baptist College) หรือ
วิทยาลัยจัดสัน (Judson College) ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่ ดร.อโดนิราม จัดสัน
(Dr. Adoniram Judson) มิชชันนารีชาวอเมริกันผู้ซึ่งเป็นคนแปลคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาพม่า

อย่างไรก็ตาม โอกาสทางการศึกษาของชาวพม่าใน 2 วิทยาลัยนี้ถูกจำกัดอยู่ในวงแคบๆ
มีเพียงอภิสิทธิ์ชนชาวพม่าและชนชั้นสูงชาวต่างชาติเท่านั้นที่ได้รับการยอมรับให้เรียนระดับ
วิทยาลัย แม้แต่ผู้หญิงก็ไม่มีสิทธิเข้าเรียน ส่วนโอกาสที่จะเข้าเรียนด้านเทคนิค ด้านวิศวกรรม
และอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสาขาสำคัญในการพัฒนาประเทศก็ถูกจำกัดด้วยเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น
นักศึกษาพม่าผู้ต้องการไปศึกษาด้านแพทยศาสตร์ต้องไปเรียนถึงที่เมืองกัลกัตตาหรือมาดราสซึ่ง
ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก

ทั้งโรงเรียนและวิทยาลัยต่างๆได้เกิดขึ้นเฉพาะในเมืองสำคัญเท่านั้น การที่ชาวชนบทถูกจำกัดโอกาสทางการศึกษาเช่นนี้ ทำให้ชาวพม่าเสียเปรียบชาวต่างชาติในทุกๆด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา การหางาน การแข่งขันทางเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เพราะ โครงสร้างต่างๆถูกสร้างเพื่อให้เกิดการแบ่งแยกทางชนชั้นภายในประเทศพม่า

ต่อมา ในปี พ.ศ.2463 ได้เกิดแนวคิดที่จะจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นในกรุงย่างกุ้ง นักศึกษาต่างยินดีและเห็นด้วยกับการสร้างมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง แต่นักศึกษาต่อต้านพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (the University of Rangoon Act) ที่ถูกร่างขึ้นโดยมีสาระสำคัญว่าด้วยเรื่องค่าใช้จ่ายในการเข้ามหาวิทยาลัย การเพิ่มชั้นเรียนขึ้นต้นอีก 1 ปี ด้วยเหตุผลที่ว่านักศึกษาพม่ามีความรู้ไม่เพียงพอ การไม่ได้รับสิทธิให้เข้าร่วมในสภาการปกครองของมหาวิทยาลัย และการขาดมาตรการการสอบแก่นักศึกษาที่ไม่ได้เป็นนักศึกษาวิทยาลัย สาระสำคัญเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักศึกษาไม่พอใจ เพราะ แสดงถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคม นอกจากนั้น ตามจุดมุ่งหมายของเจ้าหน้าที่อังกฤษในการสร้างมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง คือ มหาวิทยาลัยตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาที่ดีที่สุดแก่ทุกคนในหมู่ประเทศอาณานิคม แต่นักศึกษาพม่ามองว่าโครงการนี้เอื้อต่อคนรวยในกรุงย่างกุ้งเท่านั้น ไม่มีการกระจายสู่ประชาชนชนบท

เมื่อเจ้าหน้าที่ยังคงเพิกเฉยต่อความปรารถนาของชาวพม่าที่ต้องการให้มหาวิทยาลัยเปิดกว้างสำหรับนักศึกษาทุกคนทุกแห่ง นักศึกษาพม่าต่างแสดงปฏิกิริยาต่อต้านทันที นักศึกษาต่างประท้วงผ่านทางสื่อมวลชน การชุมนุมในที่สาธารณะ และนัดรวมตัวกันที่บริเวณด้านข้างของเจดีย์ชเวดากอง การประท้วงสร้างความลำบากใจให้แก่อาจารย์ชาวอังกฤษ โดยเฉพาะต่อหัวหน้าวิทยาลัยย่างกุ้ง ดร.แมทธิว ฮันเตอร์ (Dr. Mathew Hunter) นักศึกษาได้รับเสียงสนับสนุนอย่างมากและมีการจัดการประชุมหลายครั้งเพื่อพูดคุยเรื่องนโยบายการศึกษา

ในที่สุด รัฐบาลตกลงที่จะปฏิรูปการศึกษาเพียงเล็กน้อย โดยมีความพยายามที่จะจัดตั้งระบบการศึกษาแห่งชาติและขยายโรงเรียนแห่งชาติไปทั่วประเทศพม่า หลังจากนั้น เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วรรณคดี และวัฒนธรรมของพม่าต่างถูกเน้นลงในหลักสูตรการเรียนการสอนตามสถานศึกษา วิทยาลัยต่างๆได้ผลิตกลุ่มเคลื่อนไหวสำคัญๆจำนวนหนึ่งขึ้น ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้มีความรักชาติ ใฝ่หาความเท่าเทียมกันและมีจุดมุ่งหมายอื่นๆ

กลุ่มนักศึกษาที่มีบทบาทเด่นๆจากระดับวิทยาลัยจะมี 2 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มสมาคมชาวพุทธหนุ่มและกลุ่มองค์กรทั่วไปของสมาคมชาวพม่า และหลังจากมีการรวมวิทยาลัยย่างกุ้ง

และวิทยาลัยจัดสันเข้าด้วยกันเป็นมหาวิทยาลัยอย่างถาวรแล้ว มีอีก 2 กลุ่มที่โดดเด่นขึ้นมา คือ กลุ่มสมาคมชาวพม่า และกลุ่ม 30 วีรชนซึ่งเป็นนักศึกษาจากระดับมหาวิทยาลัยมารวมตัวกัน รายละเอียดการเคลื่อนไหวและพัฒนาการต่างๆ ของนักศึกษาพม่ามีดังต่อไปนี้

1. สมาคมชาวพุทธหนุ่ม⁵ (Young Men's Buddhist Association: YMBA) ปี พ.ศ.2447

สมาคม YMBA เกิดจากการรวมตัวผู้นำนักศึกษากลุ่มแรกในระดับวิทยาลัย และถือได้ว่าเป็นกลุ่มสมาคมชาตินิยมกลุ่มแรกในสมัยที่พม่ายังอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ จุดมุ่งหมายหลักของสมาคม YMBA คือ การปกป้องพุทธศาสนา ดังนั้น กิจกรรมส่วนใหญ่ของนักศึกษากลุ่มนี้จึงเกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรมของชาวพม่าที่นับถือศาสนาพุทธ

กิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การเรียกร้องให้อังกฤษหันมาช่วยเหลือด้านงบประมาณต่อกิจกรรมของชาวพุทธ แทนที่จะให้เงินช่วยเหลือแต่กิจกรรมที่ชาวคริสต์จัดขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นการปฏิบัติแบบไม่เสมอภาค การเคลื่อนไหวต่อมา คือ การปกป้องวัดและเจดีย์อันเป็นศาสนสถานที่ชาวพม่าให้ความสำคัญและหวงแหน นักศึกษาทำการประท้วงต่อต้านฝรั่งที่สวมรองเท้าเข้าวัด ทั้งนี้เนื่องจากว่าชาวพม่าถือว่าการกระทำของฝรั่งลบหลู่ดูหมิ่นศาสนาและชาวพม่าอย่างมาก

2. สมาคมองค์กรทั่วไปของสมาคมชาวพม่า⁶ (General Council of Burmese Association: GCBA) ปี พ.ศ.2463

สมัยต่อมา แม้อังกฤษได้ประกาศรับหลักการให้อินเดียปกครองตนเอง⁷ แต่อังกฤษยังมีได้ให้พม่ามีสิทธิปกครองตนเองทั้งที่พม่าถูกผนวกไว้กับอินเดีย เพราะ ถือว่าพม่ายังไม่มีความเจริญพอ ไม่มีการศึกษาและความรู้พอที่จะปกครองตนเองได้ จากนั้นนโยบายของอังกฤษครั้งนี้ทางสมาคม YMBA จึงยุบตนเอง และรวมมาตั้งเป็นสมาคม GCBA ขึ้น พร้อมทั้งขยายจุดมุ่งหมาย

⁵จะสังเกตเห็นว่าทางสมาคมใช้คำว่า Buddhist ซึ่งหมายถึง ความเป็นชาวพุทธ อันตรงข้ามกับ Christian ของอังกฤษ

⁶ข้อสังเกตจากชื่อของสมาคมนี้แสดงให้เห็นถึงขอบข่ายงานที่กว้างออกไปโดยใช้คำว่า Burmese แทนที่คำว่า Buddhist

⁷เนื่องจากอังกฤษต้องผจญกับสงครามในยุโรป อังกฤษจึงต้องการความช่วยเหลือจากอาณานิคมอินเดียของตน ดังนั้น รัฐบาลอังกฤษจึงเอาใจอินเดียด้วยการตกลงรับหลักการที่จะให้อินเดียปกครองตนเอง ระบบนี้อังกฤษเรียกว่า Dyarchy คือให้มีการปกครอง 2 ระดับ ระดับหนึ่งให้คนท้องถิ่นปกครองตนเอง อีกระดับคือ ด้านสำคัญๆ เช่น กองทหาร การคลังและการต่างประเทศ อังกฤษจะคุมอยู่ อังกฤษนำระบบนี้มาใช้กับอินเดียในปี พ.ศ.2462

และบทบาทสู่การปฏิบัติการทางการเมืองโดยตรง⁸ มิใช่เคลื่อนไหวเพียงแค่เรื่องทางศาสนาและวัฒนธรรมเหมือนแรกเริ่ม กิจกรรมทางการเมืองต่างๆ คือ การประท้วงตามโรงเรียนและวิทยาลัยทั่วพม่า เพื่อเรียกร้องให้พม่ามีสิทธิปกครองตนเอง

ในเวลาเดียวกันกับการขยายตัวเป็นกลุ่ม GCBA มหาวิทยาลัยย่างกุ้งได้เปิดตัวขึ้น โดยการรวมตัวของ 2 วิทยาลัยดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น การเปิดตัวกระทำลงไปท่ามกลางเสียงประท้วงต่อพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย (โปรดดูที่หน้า 21) และต่อกระแสความต้องการที่จะปกครองตนเอง ดังนั้น การเรียกร้องต่างๆ ในเวลานั้นจึงเต็มไปด้วยประเด็นทั้งทางด้านการศึกษาและการเมือง อาทิ เรื่องการวางแผนการศึกษาใหม่ เรื่องระบบระเบียบของมหาวิทยาลัย เรื่องสิทธิของนักศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และขยายไปถึงกิจกรรมทางการเมือง เรื่องการเรียกร้องต่อข้าหลวงอังกฤษให้พม่าแยกตัวปกครองตนเองตามอย่างที่อังกฤษให้กับอินเดีย เป็นต้น

สุดท้าย จากการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาทำให้อังกฤษยินยอมให้พม่าปกครองตนเองในปี พ.ศ.2466 ด้านพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวปัญหา ก็ได้รับการปรับปรุงแก้ไขในปี พ.ศ.2469 และในปีถัดมา วิทยาลัยมัณฑะเลย์ซึ่งเป็นวิทยาลัยสำคัญแห่งหนึ่งของพม่าได้ถือกำเนิดขึ้นมาด้วย

อนึ่ง ในปี พ.ศ.2466 เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยได้จัดตั้งสหพันธ์นักศึกษาขึ้นในส่วนของวิทยาเขตที่มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (Rangoon University College) เพื่อเป็นองค์กรดูแลเรื่องสวัสดิการของนักศึกษา ต่อมา สหพันธ์ฯ กลายเป็นเวทีการเมืองให้แก่ศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกแห่ง ณ ที่นี้ นักศึกษาใช้เป็นเวทีถกประเด็นปัญหาทางการศึกษา ด้านการเมือง การฝึกอบรมขั้นพื้นฐานเรื่องประชาธิปไตย

นอกจากนั้น นักศึกษาได้ฝึกการเขียนและลงบทความทางการเมืองต่างๆ ในวารสารของสหพันธ์ฯ เช่น บทความหนึ่งที่เป็นการอธิบายรูปแบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์และมหาวิทยาลัยออกฟอร์ดของอังกฤษ โดยบทความนี้ให้หัวเรื่องว่า "What Rangoon University

⁸ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ,พม่า: ขบวนการนักศึกษากับประวัติศาสตร์อันระทึกใจ (กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น,2533),หน้า 67.

thinks today, Burma will think tomorrow. What Rangoon University speaks today, Burma will speak tomorrow.” ซึ่งเลียนแบบคำพูดของมหาวิทยาลัยออกฟอร์ดที่ว่า “What Oxford thinks today, England thinks tomorrow. What Oxford speaks today, England speaks tomorrow.” เป็นต้น⁹

ยิ่งไปกว่านั้น กิจกรรมที่เป็นความแปลกใหม่สำหรับนักศึกษาพม่า คือ การได้ฝึกทักษะในการเลือกตั้ง โดยในวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ.2470 มีการจัดการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารสหพันธ์เป็นครั้งแรก และเป็นการเลือกตั้งที่ให้สิทธิแก่ผู้หญิงเข้าร่วมด้วย โดยผู้ที่ได้รับคัดเลือกเข้าเป็นคณะกรรมการเป็นผู้ชาย 10 คน จากจำนวนผู้สมัคร 45 คน และเป็นผู้หญิง 2 คน จากผู้สมัคร 3 คน วิธีการหาเสียงต่างๆ คือ มีการติดโปสเตอร์และลงนโยบายการทำงาน พร้อมทั้งมีการขึ้นอภิปรายเชิญชวนให้ไปเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

การเลือกตั้งประธานสหพันธ์ได้ถูกจัดขึ้นใน 15 วันต่อมา ผู้ที่ได้รับเลือก คือ หม่องโซฮงุน (Maung Soe Nyun) หลังจากนั้นมีการตั้งทีมบริหาร มีประธาน รองประธาน คณะอนุกรรมการด้านต่างๆ เช่น ด้านจัดการประชุมเพื่อถกเถียงและแก้ไขปัญหา (debating subcommittees) อนุกรรมการฝ่ายห้องสมุด ฝ่ายจัดหาวิทยสารและความบันเทิง ฯลฯ นอกจากนี้ ยังจัดให้มีเลขานุการรวมทั้งเหรียญกษาปณ์ของแต่ละฝ่าย ทั้งนี้และทั้งนั้น มีจุดที่น่าสนใจเรื่องหนึ่ง คือ รองประธานนั้นเป็นผู้หญิง ซึ่งการเลือกผู้หญิงให้ดำรงตำแหน่งสำคัญถือว่าเป็นการยอมรับให้ผู้หญิงเข้าร่วมในการมีสิทธิเท่าเทียมในทางการเมืองมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา

อย่างไรก็ดี ผลงานของสหพันธ์ในช่วง 1 ปีการศึกษาแรกนั้นน้อยมาก เพราะกว่าจะสามารถตั้งทีมงานได้ก็อยู่ในช่วงปลายปีและยังไม่มีประสบการณ์ ดังนั้น สหพันธ์จึงไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดการกิจให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ นอกจากนั้นระบบสหพันธ์ก็มีจุดอ่อน ซึ่งได้แก่ ระบบการลงคะแนนเสียง (voting system) กล่าวคือ ในการเลือกตั้งประจำปี นักศึกษาผู้เรียนจบ 2 ปี สามารถลงคะแนนได้ถึง 2 เสียง ขณะที่ นักศึกษาผู้ที่ยังเรียนไม่ถึง 2 ปีในวิทยาลัยสามารถลงคะแนนเสียงได้เพียง 1 เสียงเท่านั้น ซึ่งสิทธิพิเศษที่ให้ลงคะแนนได้ 2 เสียงนี้เป็นสิ่งที่นักศึกษาควรตระหนักไว้ในความรับผิดชอบของแต่ละคน จุดอ่อนอีกประการหนึ่ง คือ ความไม่ชัดเจนของหลักการลงสมัครเป็นผู้แทนและผู้ได้รับสิทธิพิเศษในการลงคะแนนเสียง ซึ่งระบุไว้ว่า ต้องเป็นผู้ที่กำลังเรียนในสถาบันหรือผู้ที่มีความห่วงใยในสถาบันจึงมี

⁹Aye Kyaw, *The Voice of Young Burma* (New York: South East Asia Program ,1993),p.54.

สิทธิมาลงคะแนนคัดเลือกหรือลงสมัคร ดังนั้น ผู้ที่จบจากวิทยาลัยไปแล้ว 2 ปีและเข้ามาอีกในปีหลังจึงได้รับสิทธิยึดหยุ่นดังกล่าวด้วย ประการสุดท้ายที่เป็นปัญหา คือ ตำแหน่งเหรียญกษาปณ์ของสหพันธ์ยังคงถูกเสนอและให้คัดเลือกโดยเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นชาวอังกฤษ¹⁰

ในระหว่างที่มีการถกเถียงเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้าง และปัญหาระเบียบของสถาบัน ทั้งอาจารย์และนักศึกษาต่างมีความคิดที่จะสร้างตึกทำการของสหพันธ์ขึ้นมา อาคารดังกล่าวสร้างเสร็จในปี พ.ศ.2473 และถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของการรวมตัวของนักศึกษาผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อชาติ อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ.2473 นี้ เป็นปีเดียวกับที่สมาคมชาวเราพม่าขององซานได้รวมกลุ่มกันขึ้น

3. สมาคมชาวเราพม่า (Dobama Asiayone หรือ We Burman Society)

สมาคมชาวเราพม่า เกิดจากการรวมกลุ่มกันของนักศึกษามหาวิทยาลัยย่างกุ้งจัดตั้งขึ้นในวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2473 นักศึกษาทุกคนเป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องทางการเมืองโดยชอบอ่านและนำประเด็นต่างๆมาถกเถียงกัน เช่น เรื่องการปฏิวัติของ ดร.ซุนยัตเซ็นในจีน สนใจลัทธิมาร์กซิสม์ และการปฏิวัติของรัสเซีย สนใจปัญหากรรมกร เรื่องของพรรคคองเกรสในอินเดีย เรื่องจีนคณะชาติ หรือจีนคอมมิวนิสต์ หรือเรื่องฟาสซิสต์ของญี่ปุ่น นอกจากนั้น นักศึกษากลุ่มนี้ยังได้แต่งเพลง “Dobama” หรือ “พม่าของเรา” อันเป็นเพลงที่แสดงความรักชาติ เพลงนี้มักร้องกันในหมู่นักศึกษาที่มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ซึ่งในที่สุดก็กลายเป็นเพลงชาติของพม่า ผู้นำสำคัญของกลุ่ม คือ อูนู อองซาน และเนวิน

กิจกรรมอื่นของนักศึกษา คือ การเขียนบทความ และพูดแสดงความคิดเห็นออกสื่อเพื่อปลุกเร้าให้ชาวพม่าหันมาสนใจเรื่องราวทางการเมืองมากขึ้น เช่น บทความชื่อ “Wake Up Youths! Wake Up!”, “Students and Politics.” , “University Life and Civic Education”¹¹ และมีบทความเกี่ยวกับอาจารย์ชาน¹²ผู้ที่รวมกลุ่มกับชาวนาทำการกบฏต่อรัฐบาลอังกฤษเมื่อปี

¹⁰ Ibid.,p.56.

¹¹ Ibid.,p.66.

¹² อาจารย์ชานเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับเชิญเข้าร่วมกับกลุ่ม GCBA ทำการสำรวจความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท ขบวนการชานที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะการลุกฮือของชาวนา แรงกระตุ้นในการรวมตัวมาจากผลของลัทธิอาณานิคมซึ่งเข้ามาจัดการบุกเบิกที่ดิน นำวิทยาการสมัยใหม่ ระบบภาษีและกฎหมายใหม่เข้าทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายในพม่าจากเศรษฐกิจแบบพอเลี้ยงตนเองกลายเป็นเศรษฐกิจส่งออก การเติบโตระหว่างเมืองและชนบทเกิดช่องว่าง ชาวนาต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อเช่า/ซื้อที่ดิน เมื่อหนี้สินรุงรังก็ถูกขับไล่

พ.ศ.2473 อาจารย์ชานถือเป็นบุคคลหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองพม่าที่ต่อต้านอังกฤษจนกระทั่งถูกประหารชีวิตเมื่อปี พ.ศ.2475¹³

นอกจากนั้น บทความสำคัญที่ลงในนิตยสารนักศึกษา ได้แก่ “Of Linguistic Revolution in Burma” และ “World Depression and Burma” ส่วนบทความที่เป็นภาษาพม่า ได้แก่ “Dah Do Pye Thudo Pyi Mahouq” ซึ่งแปลได้ว่า “ที่นี่คือประเทศของเรา ไม่ใช่ประเทศของพวกเขา”¹⁴ บทความต่างๆดังกล่าวแสดงถึงความรู้สึกชาตินิยมในหมู่นักศึกษาพม่าภายในมหาวิทยาลัยอย่างกว้าง

ด้านผู้นำนักศึกษาอย่างอูนูและองซานมีบทบาทสำคัญอยู่มาก กล่าวคือ เมื่อก่อนการสอบไล่ปี พ.ศ.2479 อูนู ซึ่งเป็นนักศึกษานิติศาสตร์ วัย 21 ปี ในฐานะประธานองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยย่างกุ้ง(Rangoon University Student Union: RUSU)¹⁵ ได้ขึ้นพูดไฮด์ปาร์คกล่าวโจมตีอาจารย์บางคน ในขณะที่เดียวกัน วารสารของ RUSU ได้พิมพ์บทความชื่อ “Hell Hound At Large” หรือ “นรกหอน” โจมตีผู้บริหารมหาวิทยาลัย ส่วนองซานซึ่งมีอายุเพียง 19 ปี เป็นบรรณาธิการวารสารดังกล่าว¹⁶ และเป็นประธานขบวนการนักศึกษาพม่าทั้งหมด (All Burma Students' Union: ABSU)¹⁷ บุคคลทั้งสองได้ปฏิเสธที่จะเปิดเผยชื่อคนเขียน ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงลงโทษทางวินัย อูนูและองซานถูกไล่ออกจากมหาวิทยาลัย สำนวนวิพากษ์วิจารณ์อิทธิกรบตี

นอกจากที่ดินทำกินของตนเอง ขบถอาจารย์ชานกินบริเวณถึง 12 จังหวัดจากจำนวนทั้งหมด 20 จังหวัด ผู้ถูกจับรวม 9 พันคน ส่วนอาจารย์ชานถูกแขวนคอ นอกเหนือจากบทบาทของชานมาแล้ว พระพม่าเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องสู้เพื่ออิสรภาพในประวัติศาสตร์ของพม่าด้วยเช่นกัน

¹³ อ่านเพิ่มเติมใน James C. Scot, *The Moral Economy of the Peasant: Rebellion and Subsistence in South East Asia* (New Haven: Yale University Press, 1976).

¹⁴ Aye Kyaw, *The Voice of Young Burma*, p.67.

¹⁵ RUSU เป็นศูนย์รวมของนักศึกษาจาก 2 วิทยาลัยภายในมหาวิทยาลัยย่างกุ้งและจากระดับโรงเรียนทั่วพม่า ดังนั้น RUSU จึงต่างจากสหพันธ์ในยุคแรกตรงที่ขบช่ายและพลังอำนาจนั้นกว้างกว่าและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่วนหนึ่งที่เป็นข้อสังเกตได้ คือ สหพันธ์เดิมนั้นคือผลผลิตของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่จัดตั้งมหาวิทยาลัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ แต่ RUSU กลายเป็นผลผลิตจากความพยายามของนักศึกษาจากทุกสถาบันและทุกระดับการศึกษาของชาวพม่า

¹⁶ วารสารหรือหนังสือกิจกรรมนักศึกษามีชื่อว่า “Oway” ซึ่งเป็นเสียงขันขบขยพม่าอันเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ บทความนรกหอนเขียนโดยใช้นามปากกาว่า Nyo Mya

¹⁷ บางฉบับใช้คำว่า All Burma Students' Movement หรือ ใช้คำว่า All Burma Federation of Students' Union

เมื่อข่าวการไล่ล่าออกแพร่ออกไป นักศึกษาได้รวมตัวก่อการประท้วงด้วยการนอนขวางทางเข้าห้องประตูห้องสอบเป็นผลให้ต้องงดการสอบได้ นักศึกษาเริ่มโจมตีในประเด็นต่างๆ เช่น ความเป็นเผด็จการที่อิทธิพลได้มาจากการเลือกตั้ง และโจมตีระบบการศึกษาของต่างชาติที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นพม่า เป็นต้น

ต่อมา นักศึกษาย้ายการประท้วงเข้าไปยังเจดีย์ชเวดากองเหมือนอย่างเหตุการณ์ในอดีต การประท้วงได้รับความสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากบรรดาโรงเรียนต่างๆ ในต่างจังหวัดที่พากันงดการสอบได้ ทั้งอนุและองชานก็เข้าร่วมการประท้วงด้วย การชุมนุมได้มีการจัดแบ่งหน้าที่กัน เช่น ฝ่ายจัดหาที่พัก ฝ่ายหาอาหาร หาเงินทุนสนับสนุน และฝ่ายข่าวกรองเพื่อจับตาดูสายลับจากรัฐบาลและจากเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยที่แฝงตัวในกลุ่มนักศึกษา เหตุการณ์ต่างๆ ตามมาด้วยเรื่องข่าวการลาออกของอิทธิพล และมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบข้อเรียกร้องตามที่นักศึกษาต้องการ¹⁸

4. กลุ่ม 30 วีรชน (Thirty Comrades)

นอกเหนือจากการเป็นสมาชิกในสมาคมชาวเราพม่า เป็นบรรณาธิการของวารสาร RUSU และเป็นคณะกรรมการบริหาร RUSU แล้ว¹⁹ องชานยังเป็นหนึ่งในกลุ่มทะชิน²⁰ ด้วย

กลุ่มทะชินนี้ มีการรวมกลุ่มขึ้นมาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อชาติเป็นสำคัญ สมาชิกที่เข้ากลุ่มไม่จำเป็นต้องเรียนเก่งหรือได้เกียรตินิยม แต่ต้องเป็นคนที่อยู่อย่างยากลำบากได้ มีความกล้าที่จะเสี่ยงภัยอันตราย ไม่หวังในผลประโยชน์ส่วนตัวและอุทิศตนเพื่อชาติได้ กิจกรรมของกลุ่มนี้มักไม่เป็นที่เปิดเผยเหมือนกับกลุ่มสมาคมชาวเราพม่า

อย่างไรก็ตาม เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เริ่มขึ้น กองทัพสัมพันธมิตรได้เคลื่อนกำลังเข้าปกป้อง “ถนนพม่า” (Burma Road) ซึ่งเป็นเส้นทางลำเลียงเสบียงและอาวุธยุทธภัณฑ์ไปยังกองทัพในประเทศจีน ทางญี่ปุ่นจึงได้วางแผนโจมตีดินแดนตอนกลางของพม่า ในขณะเดียวกัน องชานและทะชินได้หนีออกจากพม่าเพื่อหาหนทางติดต่อขอความช่วยเหลือเรื่องอาวุธจาก

¹⁸ องชานซูจี, วีรสตรีประชาธิปไตย : ข้อเขียนและแนวคิดทางการเมืองร่วมกัน, แปลโดย พันธุวุฒิ เกตะวันดี (กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินตติ้ง, 2535), หน้า 41.

¹⁹ Canadian Friends of Burma (CFOB), History of Burma. [Online]. Available from : <http://www.cfob.org/Background/HistoryofBurma/cppgi.shtml> [2002, 24 August]

²⁰ ทะชิน (Thakin) เป็นคำที่คนพม่าใช้เรียกคนอังกฤษหรือชาวยุโรป หมายถึง “เจ้านาย” การที่นักศึกษาหันมาใช้คำนี้เรียกตนเองก็เพื่อให้ดูทัดเทียมกับพวกอังกฤษ

ต่างชาติ แต่ญี่ปุ่นจับตัวองซานและพรรคพวกได้ จากนั้น ได้มีการเจรจาให้ปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไขโดยองซานและพวกต้องร่วมมือกับญี่ปุ่น และถ้าอังกฤษพ่ายแพ้ ญี่ปุ่นจะให้อิสรภาพแก่พม่า

ในที่สุด องซานและแกนนำกลุ่มทะชิน รวม 30 คน (30 comrades) ได้ยอมรับในเงื่อนไขดังกล่าว และที่เกาะไทรลัม กลุ่ม 30 วีรชน ได้รับการฝึกการรบจากญี่ปุ่น นอกจากนี้ ระหว่างการเดินทางมาพม่าโดยผ่านเข้าทางประเทศไทยพร้อมกับกองทัพญี่ปุ่น กลุ่ม 30 วีรชน ภายใต้การนำขององซานได้ก่อตั้งกองทัพเอกราชพม่าขึ้น (Burmese Independence Army: BIA) ในวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2484 ที่กรุงเทพมหานคร²¹

กองทัพของญี่ปุ่น และ BIA ขององซานได้แบ่งกองกำลังออกเป็น 4 สดมภ์ (columns) ดังนี้ สดมภ์แรกเป็นศูนย์บัญชาการสูงสุด มีนายพลชูชุกิและองซานเป็นผู้บัญชาการ ส่วนกลางร่วมกัน สดมภ์สอง คือ สดมภ์เมืองทวาย สดมภ์สาม คือ สดมภ์ทางน้ำ ทั้ง 2 สดมภ์นี้มีผู้บังคับบัญชาเป็นนายทหารญี่ปุ่น ส่วนสดมภ์สุดท้าย คือ สดมภ์ด้านภายใน (inner column) อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของเนวิน

ต่อมา ทั้ง 4 สดมภ์ได้ทำการบุกเข้าพม่าในเดือนมกราคม พ.ศ.2485 และเข้ายึดเมืองทวาย เมืองมะละแหม่ง เมืองพะอัน จากนั้น กองทัพญี่ปุ่นและ BIA ขยายการรุกสู่ตอนกลางของพม่าโดยได้เข้ายึดเมืองพะโค และยึดเมืองย่างกุ้งในวันที่ 8 มีนาคม โดยขับไล่กองทัพอังกฤษให้ออกไปจากพม่า

หลังจากญี่ปุ่นเข้ายึดครองพม่าทั้งหมด ญี่ปุ่นมองเห็นว่า BIA ขององซานนั้นได้รับแรงสนับสนุนอย่างมากจากนักศึกษาพม่า กล่าวคือ ตลอดเส้นทาง การรบ ได้มีนักศึกษาและประชาชนพม่าเข้าร่วมกลุ่มกับ BIA เป็นจำนวนมากถึง 40,000 คน ดังนั้น การขยายกลุ่ม BIA ดังกล่าว ได้ทำให้ญี่ปุ่นวิตกในพลังแห่งชาตินิยมของชาวพม่าทั้งหมด ญี่ปุ่นจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของ BIA ให้เป็นกองกำลังป้องกันตนเอง (Burma Defence Army: BDA) โดยมีทหารญี่ปุ่นเป็นผู้ควบคุมดูแล²²

²¹ Burma Independence Army.[Online]. Available from:

<http://www.myanmar.com/Union/independ.html> [2002, 24 August]

²² BDA ถูกเปลี่ยนชื่ออีกครั้ง Burma National Army (BNA) ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486

วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2486 ญีปุ่นประกาศให้พม่าเป็นเอกราชและแต่งตั้ง ดร.บามอ ซึ่งเป็นชาวพม่าและเคยเป็นทนายให้แก่อาจารย์ชาน(ในสมัยกบฏชาเยชาน)เมื่อคราวถูกส่งตัวขึ้นศาลให้เป็นประมุขของรัฐบาลชุดใหม่นี้ ส่วนองซานได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งขณะนั้นเขามีอายุเพียง 28 ปี

อย่างไรก็ตาม แม้ญี่ปุ่นจะประกาศให้สิทธิปกครองตนเองแก่พม่า แต่การจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติของพม่านั้นยังคงตกอยู่ภายใต้การดูแลของกองทัพญี่ปุ่น องซานและทะชินทั้ง หลายจึงเห็นว่าญี่ปุ่นหาได้มีความจริงใจในการให้สิทธิอย่างแท้จริงแก่พม่า การเคลื่อนไหวเพื่อดิ้นรนให้พม่าหลุดพ้นจากการปกครองของชาติอื่นจึงเกิดขึ้น โดยองซานได้แอบจัดตั้งองค์การต่อต้านเผด็จการฟาสซิสต์ (Anti-Fascist Organization: AFO) ขึ้นมา

ต่อมา ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2487 องซานได้เริ่มติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร และอีก 3 เดือนต่อมา องซานในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้โยกย้ายกำลังกองทัพอัน จำนวน 10,000 คน ไปเข้ากับฝ่ายสัมพันธมิตร กองทัพใหม่ของเขาที่มีชื่อว่า กองกำลังพม่าผู้รักชาติ (Patriotic Burmese Forces: PBF)²³ จากนั้น กองทัพ PBF ได้ช่วยฝ่ายสัมพันธมิตรตีเอาเมืองย่างกุ้งคืนมาได้ และขับไล่ญี่ปุ่นออกจากพม่าได้ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2488

เมื่ออังกฤษกลับเข้ามาควบคุมพม่าอีกครั้ง ลอร์ด หลุยส์ เมาท์แบตเทน ผู้บัญชาการทหารของสัมพันธมิตรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตัดสินใจไม่เอาโทษพวกทะชินที่ร่วมมือกับญี่ปุ่น แต่องซานก็ยังไม่เลิกล้มการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราช ในการนี้ องซานได้สร้างองค์กรแห่งชาติ ขึ้นมาอย่างเงียบๆ 2 องค์กร คือ สันนิบาตเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์(Anti-Fascist People's Freedom

ทั้ง BDA และ BNA ได้รับการฝึกแบบ “ทหารอาชีพ” กล่าวคือ มีการฝึกเพื่อการสงครามโดยตรง การฝึกเช่นนี้จะมีการเข้มงวดดุเดือดเหมือนสมัยกองทัพของพระเจ้าจักรพรรดิญี่ปุ่น นอกจากนี้ การฝึกตามหลักสูตรแบบทหาร ญี่ปุ่นนี้ ผู้ได้รับการฝึกจะได้ศึกษาถึงเรื่องกองทัพประชาชน จากงานเขียนของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจว่า ทำไมแนวความคิดลักษณะมวลชน(แบบสังคมนิยม) จึงปรากฏในกองทัพและนโยบายของรัฐบาลพม่าในระยะก่อน พ.ศ.2531 อ่านเพิ่มเติมใน Robert H Taylor, *The State in Burma* (Honolulu : University of Hawaii Press, 1987), pp.232-234

²³ วิลเฮล์ม ไคลน์, พม่า : สหภาพเมียนมาร์, แปลโดย กิติมา อมรทัต, ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : หน้าต่างสู่โลกกว้าง, 2543), หน้า 53.

League: AFPFL) และองค์การอาสาสมัครของปวงชน(People's Volunteer Organization: PVO) ซึ่งดำเนินการทางการเมืองโดยไม่จับอาวุธ²⁴

อย่างไรก็ดี อังกฤษยังคงปกครองพม่าได้อย่างไม่มีปัญหาจนกระทั่ง พ.ศ.2489 ได้เกิดความวุ่นวายภายในพม่า กล่าวคือ บรรดาข้าราชการชาวพม่า เจ้าหน้าที่ตำรวจและบรรดาสหภาพแรงงานรวมตัวประท้วงก่อความไม่สงบขึ้น จนรัฐบาลอาณานิคมอังกฤษไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ ผู้นำรัฐบาลอาณานิคมจึงแก้ปัญหาด้วยการให้องค์กร AFPFL และผู้นำกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ เข้าหาหรือเพื่อแก้ไข้ปัญหา หลังจากนั้น การประท้วงได้ยุติลง องค์กร AFPFL และกลุ่มต่างๆ ได้อาศัยช่วงจังหวะดังกล่าวเป็นโอกาสยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลพรรคแรงงานของอังกฤษ โดยกล่าวว่า ชาวพม่าต้องการเอกราชที่สมบูรณ์

การประชุมที่ลอนดอนจึงเกิดขึ้นในเดือนมกราคม พ.ศ. 2490 เพื่อเจรจาเรื่อง การมอบเอกราชแก่ชาวพม่าทั้งหมด แต่ผลการเจรจายังคงมีปัญหาในข้อตกลงเรื่องรัฐของชนกลุ่มน้อย²⁵ กระนั้น ผู้แทนขององค์กร AFPFL²⁶ ยังยืนยันขอให้พม่าทั้งประเทศได้รับเอกราชรวมทั้งรัฐของชนกลุ่มน้อยด้วย อองซานแก้ปัญหาด้วยการนัดพบปะกับตัวแทนของชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ที่ปางหลวง (Panglong) ที่รัฐฉาน

ผลของการพบปะกัน คือ การลงมติเป็นเอกฉันท์ว่าชนกลุ่มน้อยในรัฐต่างๆ²⁷ จะทำงานร่วมกันกับรัฐบาลชั่วคราวของพม่า สาระสำคัญของการเจรจาระหว่างชนกลุ่มต่างๆ และผู้นำ มีดังนี้

1. รัฐต่างๆ จะรวมกันโดยมีรัฐกลาง คือ รัฐบาลแห่งสหภาพพม่า ส่วนการปกครองแต่ละรัฐเป็นเรื่องภายในของรัฐนั้นๆ

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

²⁵ ในพม่าประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ เช่น กะเหรี่ยง คะฉิ่น คะยา มอญ บะมาว ไทยใหญ่ และอื่นๆ

²⁶ บรรดาผู้นำของ AFPFL เป็นคนเชื้อชาติบะมาวหรือพม่าซึ่งเป็นเชื้อชาติที่มีอาณาเขตใหญ่ที่สุดในประเทศพม่า

²⁷ ในระยะแรกก่อนได้รับเอกราช พม่าได้แยกการปกครองออกเป็นรัฐต่างๆ 5 รัฐ คือ รัฐพม่ามีเมืองย่างกุ้งเป็นเมืองหลวง รัฐชินวีสระมีเมืองพะลานเป็นเมืองหลวง รัฐกะเหรี่ยงมีเมืองพะอานเป็นเมืองหลวง รัฐคะฉิ่นมีเมืองมิตจีเป็นเมืองหลวง และรัฐฉานหรือรัฐไตมีเมืองตองก็เป็นเมืองหลวง แต่ภายหลังได้รับเอกราช พวกกะเหรี่ยงแดงขอตั้งรัฐของตนเป็นรัฐกะยามีเมืองหลายก่อกเป็นเมืองหลวง ดังนั้น "สหภาพพม่า" จึงมีด้วยกันทั้งหมด 6 รัฐ อ่านเพิ่มเติมใน ส.พลายน้อย, เล่าเรื่องพม่าสมัย, ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2544).

2. รัฐต่างๆจะแยกตัวจากสหภาพได้หลังจากได้รับเอกราชแล้ว 10 ปี
 3. เมื่อครบกำหนด 10ปี หลังจากได้รับเอกราชแล้ว รัฐที่แยกตัวออกจะกลับเข้ามารวมตัวตัวกับสหภาพอีกก็ได้ ยกเว้นรัฐคะฉิ่นเท่านั้น ถ้าจะแยกตัวออกเป็นอิสระต้องได้รับความเห็นชอบจาก 2 ใน 3 ของคณะมนตรีและจะต้องให้มีการออกเสียงประชามติในรัฐอีกด้วย
 4. จะต้องเคารพต่อขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเชื้อชาติซึ่งกันและกัน
- ผลสรุปจากการพบปะครั้งนี้กลายเป็น “ข้อตกลงปางหลวง” ซึ่งเป็นที่มาแห่งปัญหาในเวลาต่อมา

ในเดือนเมษายน อองซานและพวกได้จัดการเลือกตั้งเพื่อตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศ อองซานและสมาชิกพรรค AFPFL ชนะการเลือกตั้งโดยได้ที่นั่งในสภาถึง 248 ที่นั่ง จากจำนวนที่นั่งทั้งหมด 255 ที่นั่ง แต่ในขณะที่กำลังดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญอยู่นั้น อองซานและรัฐมนตรี 6 คน ถูกลอบสังหารในวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2490 ซึ่งสาเหตุนั้นมาจากความขัดแย้งภายในพรรคนั่นเอง²⁸ อนุ หนึ่งในสมาชิกของพรรค AFPFL จึงได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษให้ก้าวขึ้นมาแทนที่อองซานโดยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ “สหภาพพม่า” (The Union of Burma) นับตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2491 ซึ่งถือเป็นวันที่พม่าได้รับเอกราชอย่างเป็นทางการเป็นต้นมา

2.2 พม่าหลังได้รับเอกราช

“เอกราช” ที่พม่าได้รับมานั้นนับว่าเกิดจากขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาโดยแท้ และนับจากวันที่พม่าได้รับเอกราช ขบวนการนักศึกษาพม่าส่งผลสะท้อนต่อการเมืองในพม่าเป็นระยะๆแต่ครั้งนี้มีจุดประสงค์ที่ต่างไปจากรุ่นแรก กล่าวคือ การเคลื่อนไหวของนักศึกษาในรุ่นหลังนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเรียกร้องความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นและต้องการการปกครองในระบบประชาธิปไตย สาเหตุและพัฒนาการของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาพม่าหลังได้รับเอกราช มีดังนี้

²⁸ ผู้ที่ถูกกล่าวว่าเป็นหัวหน้าลอบสังหารคือ อูซอ ซึ่งเคยเป็นนายกรัฐมนตรีพม่าของรัฐบาลชุดสุดท้ายในสมัยอาณาจักรอังกฤษ อูซอเป็นนักการเมืองฝ่ายขวาได้พยายามติดต่อยุติธรรมกับญี่ปุ่นมาก่อน เมื่ออังกฤษสู้รบได้เลยจับอูซอเนรเทศไปอยู่คุกานดาในแอฟริกา ครั้นสงครามสงบลง อูซอได้รับการปลดปล่อยกลับมาพม่า กลุ่มนักการเมืองฝ่ายขวาของอูซอหวังจะได้กลับมาบริหารทางการเมืองอีกแต่ประสบความผิดหวัง ดังนั้นกลุ่มอูซอจึงขัดแย้งกับAFPFLของอองซานมาก ผลสุดท้ายก็มีการวางแผนสังหารกัน

1. ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและนักศึกษาพม่า

ก. สมัยอู๋ (ยุคที่ 1)

นับตั้งแต่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี พ.ศ.2491 อู๋ ในฐานะหัวหน้าพรรค AFPFL แทนนายของชาน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษให้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี การประกาศนโยบายรวมพม่าเป็นหนึ่งในเดียวของผู้นำเป็นที่มาของการลุกขึ้นต่อสู้เรียกร้องสิทธิของชนกลุ่มน้อยในรัฐต่างๆ เพราะ นโยบายดังกล่าวถือว่าไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ปางหลวงที่ระบุให้สิทธิชนกลุ่มน้อยตัดสินใจปกครองตนเองและแยกตัวออกจากสหภาพพม่า ดังนั้น อู๋จึงต้องเผชิญกับปัญหาชนกลุ่มน้อยตลอดเวลา²⁹ ตัวอย่างเช่น การก่อกบฏของพวกกะเหรี่ยงในปี พ.ศ.2491 สาเหตุเกิดจาก ในสมัยที่เป็นอาณานิคมอังกฤษ กลุ่มกะเหรี่ยงนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากกองทัพของอังกฤษ เมื่อมีการปราบปรามผู้ต่อต้าน อังกฤษก็ใช้ทหารกะเหรี่ยงพวกนี้จัดการ ดังนั้น เมื่อพม่าได้เอกราช เหล่าผู้นำประเทศซึ่งมีอำนาจการปกครองที่แท้จริงกลับเป็นแต่คนเชื้อสายพม่า การรวมอำนาจสู่มือชาวพม่าดังกล่าวทำให้ชนกลุ่มอื่นไม่พอใจในการกระทำของรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวกะเหรี่ยงซึ่งดูจะเป็นผู้เสียผลประโยชน์มากกว่าชนเชื้อชาติอื่น

ในห้วง 1 ปีหลังเอกราช พม่าได้ตกอยู่ในสภาพของสงครามกลางเมือง รัฐบาลพม่าควบคุมได้แต่เพียงเมืองใหญ่เท่านั้น ดินแดนชนบทถ้าไม่ตกอยู่ในอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์³⁰ ก็ตกอยู่ภายใต้พวกขบถชนกลุ่มน้อย เช่น กะเหรี่ยง มอญ ฉาน(ไทยใหญ่) ฯลฯ ปัญหาชนกลุ่มน้อยยังเป็นประเด็นที่มีอยู่ในพม่าปัจจุบัน

²⁹ ปัญหาหน้าหาได้หมดไปในสมัยอาณานิคมอังกฤษ เพียงแต่คุกรุ่นอยู่เบื้องล่าง เมื่อพม่าได้เอกราช ปัญหาจึงปะทุขึ้นอีก

³⁰ พรรคคอมมิวนิสต์พม่า นับว่าเป็นพรรคการเมืองที่สำคัญมากของประเทศจากการที่ได้ต่อสู้เพื่อเอกราชมาพร้อมกับพรรค AFPFL จนเมื่อถูกปฏิเสธทางการเมืองก็ได้เข้าไปต่อสู้ต่อรัฐบาลกลางต่อไปจนถึงปัจจุบัน ประวัติของพรรคนี้ย้อนไปถึงปี พ.ศ.2482 เมื่อกลุ่มทะซินที่มีองชานและโซเอ (Soe) ได้ก่อตั้งหน่วยของพรรค (party cell) แบบลับๆขึ้นมา ต่อมา เมื่อกลุ่มนี้มีความคิดแบบมาร์กซิสต์มากขึ้นจนเป็นคอมมิวนิสต์ของชานได้ลดบทบาทลง แต่กลุ่มนี้ได้ทะซินทันตุน (Than Tun) มาร่วม

ในช่วงต้นของการต่อต้านอังกฤษนั้น ทะซินโซเอและทะซินทันตุนได้เข้าเป็นแนวร่วมกับอังกฤษและก่อตั้งหน่วยกำลังย่อยๆเพื่อต่อต้านพวกฟาสซิสต์ (ญี่ปุ่น) และสอนชาวชนบทให้รู้ลัทธิคอมมิวนิสต์เพื่อใช้ต่อต้านพวกจักรวรรดินิยม และก็ได้ตั้งพรรคคอมมิวนิสต์(พม่า) หรือ the Communist Party – Burma ขึ้นมา เมื่อพรรค AFPFL หันมาให้ความร่วมมือกับอังกฤษ CP-B ก็ได้ให้การสนับสนุนพรรค AFPFL อย่างไม่ก็ตาม ในช่วงกลางปี พ.ศ.2479 ทะซินโซเอได้ขัดแย้งกับพรรค AFPFL เรื่องวิธีการกอบกู้เอกราช จึงถูกขับไล่ออกจากแนวร่วม

นอกจากนั้น รัฐบาลพม่าภายใต้การนำของอู๋ต้องพบกับปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคซึ่งถึงแม้จะเคยเป็นนักศึกษาผู้เอกราชมาด้วยกัน แต่สมาชิกในพรรคนั้นก็ประกอบไปด้วย สมาชิกที่มีหลากหลายแนวคิด บรรดากลุ่มย่อยๆ ได้แยกตัวออกจากพรรค บางกลุ่มถูกขับไล่ออกจากพรรค เช่น กลุ่มจากพรรคชาวนาและกรรมกรพม่า (Burma's Workers and Peasants' Party: BWPP)³¹ ได้ถูกขับไล่ เนื่องจาก ไปคัดค้านนโยบายของรัฐบาลอู๋ที่ลงมติเห็นด้วยกับข้อเสนอของสหรัฐอเมริกาที่ให้สหประชาชาติเข้าแทรกแซงในสงครามเกาหลี ดังนั้น พรรครัฐบาลจึงไม่มีความเป็นเอกภาพ

ปัญหาต่อมาของรัฐบาลอู๋ คือ การไม่ได้รับความร่วมมือจากข้าราชการประจำซึ่งส่วนมากมาจากครอบครัวชนชั้นสูง ในขณะที่นักการเมืองมาจากครอบครัวระดับกลาง ข้าราชการประจำส่วนหนึ่งก็กลัวอำนาจนักการเมือง AFPFL อีกส่วนหนึ่งก็เหยียดหยามนักการเมือง และอีกส่วนหนึ่งก็มีความเห็นว่า ปัญหาต่างๆ ที่พม่าเผชิญอยู่นั้นมีนักการเมืองเป็นต้นเหตุ รัฐบาลอู๋จึงมีปัญหาทางด้านเอกภาพภายในอย่างมาก ปัญหาสุดท้ายของรัฐบาลอู๋นี้ คือ ปัญหา

ดังนั้น CP-B จึงได้ดำเนินการต่อไปแบบใต้ดินพร้อมกับเรียกชื่อกลุ่มตนเองว่าเป็น “พวกคอมมิวนิสต์ธงแดง” (เป็นฝ่ายที่มีความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียต) ส่วนทะซินทันตุนซึ่งยังคงเป็นแนวร่วมกับ AFPFL ได้ตั้งพรรคของตนเองขึ้นมาใหม่เรียกว่า “พรรคคอมมิวนิสต์ธงขาว” (White Flag Burma Communist Party: BCP) (เป็นฝ่ายที่มีความสัมพันธ์กับประเทศจีน) อย่างไรก็ดี ในปลายปีเดียวกันนั้น พวกธงขาวก็ขัดแย้งกับธงแดง เนื่องจากทะซินทันตุนได้ประณามธงแดงที่ยอมรับข้อเสนอของอังกฤษที่จะให้เข้าร่วมในรัฐบาลพม่าแทนที่จะมุ่งเรียกร้องเอกราชเพียงอย่างเดียว และนับจากนั้นเป็นต้นมา พวกธงขาวก็แสดงตัวเป็นปฏิปักษ์ต่อ AFPFL มาโดยตลอด จนภายหลังที่พม่าได้รับเอกราชก็เริ่มรวมกำลังต่อสู้กับรัฐบาลอู๋ทันที

กองกำลังของพวกคอมมิวนิสต์ทั้ง 2 พวก มีจำนวนไม่แน่นอน คือตั้งแต่ 2000 คน จนถึง 20,000 คน พวกธงแดงนั้นจะมีบทบาทน้อยเนื่องจากมีปัญหาผู้นำของกลุ่มและถูกรัฐบาลเนวินปราบปรามอย่างหนัก ส่วนบทบาทของพวกธงขาวนั้นจะขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ของพม่ากับจีน ถ้าความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศอยู่ในระดับดีมาก พวกธงขาวจะขาดผู้ให้การสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งส่งผลให้พวกธงขาวต้องลดบทบาทลง แต่ก็ยังสามารถรักษาความเป็นกลุ่มของตนเองอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน อ่านเพิ่มเติมได้ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “พม่า : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น,” ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น, สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ, ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544)

³¹ พรรคกรรมกร คือ ฝ่ายซ้ายในพรรค AFPFL ที่วางตัวเป็นกลางในกรณีการจัดตั้งรัฐกะเหรี่ยง ส่วนพรรคชาวนาหรือพรรคคอมมิวนิสต์แดง(สังคมนิยมแดง) อยู่ในพรรค AFPFL เช่นเดียวกัน ทั้ง 2 พรรคถูกขับออกจากพรรค AFPFL อนึ่ง ต่อมา มีข้อมูลบางฉบับระบุว่า ทั้ง 2 พรรคมีการรวมตัวกับพรรคยูติธรรมซึ่งมีอดีตผู้พิพากษาศาลสูงสุดที่ขัดแย้งกับอู๋ด้วย และ 3 พรรครวมกันกลายเป็นพรรคแนวร่วมแห่งชาติ พรรคนี้ได้เข้าแข่งขันสู้กับพรรคของอู๋ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2499 แต่พ่ายไปในที่สุด อ้างถึงใน เกียรติชัย พงษ์พานิชย์, พม่าผ่าเมือง, ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : พิมพ์, 2536), หน้า 31.

เศรษฐกิจอันเกิดจากรายได้อันเนื่องมาจากการส่งออกลดลงและค่าใช้จ่ายในทางทหารเพื่อปราบกลุ่มกบฏเพิ่มขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ประชาชนจึงได้รับความเดือดร้อนไปทั่วประเทศ แม้รัฐบาลอุษุจะพยายามแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งยังทำให้ฐานอำนาจทางการเมืองของอุษุสิ้นคลอนด้วย ดังนั้น อุษุจึงหันมาพึ่งกำลังของกองทัพซึ่งนำโดย นายพลเนวินให้เข้ามาเป็นรัฐบาลรักษาการก่อนมีการเลือกตั้งอีกครั้ง

โดยสรุป การปกครองประเทศสมัยอุษุหลังได้รับเอกราชไม่นาน ยังไม่พบความขัดแย้งระหว่างนักศึกษาและรัฐบาลแต่อย่างใด กลุ่มที่ขัดแย้งกัน เห็นจะได้แก่ ในพรรครัฐบาลตนเอง และความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อย

ข. สมัยรัฐบาลชั่วคราวโดยนายพลเนวิน

การที่กองทัพได้ขึ้นกุมอำนาจในครั้งนี้ รัฐสภามีมติเป็นเอกฉันท์มอบอำนาจให้นายพลเนวินเป็นนายกรัฐมนตรี และจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ.2501

ในการเลือกผู้เข้าร่วมรัฐบาลจากฝ่ายพลเรือนนั้น เนวินได้คัดเลือกบุคคลจากกลุ่มข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้พิพากษา อาจารย์ในมหาวิทยาลัย และรัฐมนตรีแห่งรัฐต่างๆ รวมแล้วมีเพียง 13 คนเท่านั้น ซึ่งมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับรัฐบาลอุษุที่มีรัฐมนตรีถึง 30 คน³²

เมื่อรัฐบาลบริหารงานของรัฐถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2502 นายพลเนวินก็ได้รายงานต่อรัฐสภาว่าการสถาปนากฎหมายและระเบียบต่างๆในสังคมยังไม่เรียบร้อย สภารับรองให้เนวินเป็นหัวหน้ารัฐบาลต่อไปอีก และได้มีการแก้ไขบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญให้อำนาจแก่เนวินปฏิบัติต่อไปโดยไม่ต้องเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาใหม่ จากนั้น มีการกำหนดให้วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2503 เป็นวันเลือกตั้งทั่วไป

ในระยะเวลาที่รัฐบาลเนวินเข้ารักษาการปฏิบัติหน้าที่บริหารประเทศอยู่นั้น เนวินได้นำเอานายทหารที่มีความรู้ทางการเมือง และทางวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาทำงานรับผิดชอบงานในสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในกรมตำรวจ และในกรมกองต่างๆทุกกระทรวง นอกจากนั้น เนวินได้ขยายอิทธิพลสู่กลุ่มบริษัทรัฐวิสาหกิจ และในคณะกรรมการโครงการและ

³² รัศมี ไชยคำพันธ์, พม่าบนเส้นทางการต่อสู้ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียง, 2529), หน้า 45.

อุตสาหกรรมต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้น เนวินได้เข้าควบคุมดูแลเรื่องการขนส่ง ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และในทุกส่วนของกลไกการปกครองประเทศ

1 ปีครึ่งของรัฐบาลรักษาการดังกล่าวนี้ รัฐบาลได้ทำการปรับปรุงการทำงานของข้าราชการ มีการตรวจตรากวาดล้างโดยตลอด ข้าราชการต้องมาทำงานให้ทันเวลา ส่วนระเบียบวินัยทางการจรรยาบรรณได้ถือปฏิบัติอย่างเข้มงวดกวาดล้าง ถ้าผู้ใดทำผิดกฎต้องถูกปรับและลงโทษ ด้านนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและนักเรียนได้ถูกควบคุมให้ปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัยของสถานศึกษาอย่างเข้มงวด มีนักศึกษาบางพวกถูกจับกุมและถูกกวาดล้างเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามกฎของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ รัฐบาลได้ทำการปราบปรามพวกกบฏทั่วประเทศ

ในการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2503 อนุได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้นเกินความคาดหมาย จากจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งประมาณ 6 ล้านคน ฝ่ายอนุได้รับคะแนนเสียงถึง 2 ใน 3³³ การที่อนุได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลสำคัญ คือ การประกาศจะทำให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คณะสงฆ์จึงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ประชาชนชาวพม่าก็เห็นด้วยกับนโยบาย เพราะ ถือเรื่องศาสนาสำคัญยิ่งกว่าปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาการเมือง³⁴

ค.สมัยอนุ (ยุคที่ 2)

อนุเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2503 อย่างไรก็ดี เมื่อบริหารประเทศมาชั่วระยะเวลาหนึ่งก็ประสบภาวะยุ่งยากอีกครั้ง เช่น การตรากฎหมายเพื่อให้บรรลุมติประสงค์ที่จะทำให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เรื่องดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจแก่ผู้นับถือศาสนาอื่นๆ นอกจากนี้ ปัญหาอีกประการ คือ การที่ชาวนาก่อความปั่นป่วนเรียกร้องให้พม่าเป็นสหพันธรัฐ เพราะ ไม่เต็มใจที่จะรวมอยู่ในสหภาพพม่า ปัญหาสุดท้าย คือ ปัญหาความแตกแยกในรัฐบาลที่เพิ่มสูงขึ้น ปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาได้ ล้วนคลอนแคลนสภาพทางการเมืองของรัฐบาลอนุอย่างต่อเนื่อง

³³ ผลการเลือกตั้ง มีดังนี้ พรรค AFPFL ฝ่าย clean ของอนุ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นพรรคสันนิบาตสหภาพ(Union League Party) ได้ 159 ที่นั่ง พรรค AFPFL ฝ่าย Stable ได้ 41 ที่นั่ง องค์การจัดตั้งเอกภาพแห่งชาติอารกัน ได้ 6 ที่นั่ง แนวแห่งชาติมอญ ได้ 3 ที่นั่ง องค์การจัดตั้งแห่งชาติชิน ได้ 3 ที่นั่ง รัฐกะยาห์ ได้ 1 ที่นั่ง รัฐฉานและกลุ่มอื่นๆ ได้ 4 ที่นั่ง

³⁴ รัศมี ไชยคำพันธ์ุ, พม่าบนเส้นทางต่อสู้, หน้า 50.

จนในที่สุด วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2505 นายพลเนวิน ผู้นำกองทัพได้เข้ายึดอำนาจ พร้อมทั้งจัดตั้งสภาปฏิวัติ อันประกอบด้วยนายทหารจาก 3 เหล่าทัพ ทั้งนี้ นายพลเนวินดำรงตำแหน่งเป็นประธานสภาและควบตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงพาณิชย์ด้วย สภาปฏิวัติประกาศยกเลิกศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา และจัดให้มีศาลเดียว คือ ศาลอุทธรณ์ชั้นสุดท้าย (Court of Final Appeal) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นศาลหลักหรือศาลสูงสุด (Chief Court) ส่วนเรื่องศาสนานั้น ได้ประกาศจะไม่เน้นหรือให้ความสำคัญแก่ศาสนาใดศาสนาหนึ่ง

ด้านความสงบภายในประเทศ เนวินได้ประกาศกวาดล้างพวกก่อความไม่สงบให้สิ้นซาก ต่อมา สภาปฏิวัติได้ขยายการดำเนินการรวมเอากองกำลังตำรวจทั้งหมดมาไว้ในกิจการของกองทัพ และได้จัดตั้งสภาความมั่นคงกลาง สภาความมั่นคงส่วนภูมิภาคและสภาความมั่นคงส่วนท้องถิ่นขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานด้านการปราบปรามใช้ได้ผลทั่วประเทศ

สำหรับแนวทางในการพัฒนาประเทศ สภาปฏิวัติประกาศใช้ระบบสังคมนิยมพม่า (The Burmese Way to Socialism) ในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2505 ภายหลังจากประกาศนโยบายดังกล่าว สภาปฏิวัติได้ก่อตั้งพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (The Burma's Socialist Programme Party: BSPP)³⁵ และได้ร่างธรรมนูญของพรรค รวมทั้งประกาศใช้เป็นทางการในวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ.2505

ง. สมัยเนวิน-ซอหม่อง³⁶ (พ.ศ.2505-2533)

หลังจากนายพลเนวินทำรัฐประหารรัฐบาลอูเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2505 ก็ได้จัดตั้งสภาปฏิวัติขึ้นปกครองพม่า การยึดอำนาจของนายพลเนวินได้สร้างความพอใจให้ประชาชน เพราะ รัฐบาลพลเรือนของอูไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ และไม่สามารถขจัด

³⁵ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, "พม่า : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็นสงครามเย็น," ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น. สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ, ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 488.

³⁶ การปกครองโดยทหารพม่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2505-2533 มีผู้นำขึ้นมาปกครอง ดังนี้ 1. เนวิน เป็นผู้นำประเทศระหว่าง พ.ศ.2505-2524 2. ชานยู ตั้งแต่ปี พ.ศ.2524- พ.ศ.2531 3. เสง์ลวิน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2531- สิงหาคม พ.ศ.2531 4. หม่องหม่อง ตั้งแต่ สิงหาคม พ.ศ.2531- กันยายน พ.ศ.2531 5. ซอหม่อง ยึดอำนาจและจัดตั้งสภาฟื้นฟูกฎและระเบียบแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration Council : SLORC) ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2531

ปัญหาชนกลุ่มน้อยให้ยุติลงด้วยดีได้ นอกจากนั้น การประกาศใช้ระบบสังคมนิยมตามวิถีพม่าได้ทำให้ประชาชนทั่วไปเชื่อมั่นว่า สิ่งนี้ คือ อาจเป็นเอกลักษณ์ของพม่าเองได้

อึ้ง ชัยโชค จุลศิริวงศ์ ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมนิยมตามแบบพม่าไว้ว่า ได้มีการกล่าวถึงความคิดทางการเมืองในรูปแบบสังคมนิยมและใช้เป็นแนวปฏิบัติตั้งแต่ก่อนสมัยเนวิน เพียงแต่ว่าถูกนำมาใช้ในระบอบการปกครองต่างๆกันไป เช่น ในสมัยอูนู ก็ได้ดำเนินนโยบายสังคมนิยมภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยตามความคิดของอูนู ส่วนสังคมนิยมแบบพม่าของเนวินเป็นสังคมนิยมก้าวหน้าสุดท้าย³⁷ ส่วน พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ ได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า สังคมนิยมแบบพม่านี้มีเจตนาลึกๆที่จะต่อต้านจักรวรรดินิยมอังกฤษ ระบบทุนนิยมของอังกฤษ³⁸ สำหรับ นรนิติ เศรษฐบุตร ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า การที่เนวินนำคณะทหารเข้ายึดอำนาจเพราะทหารไม่พอใจการปกครองแบบประชาธิปไตยระบอบรัฐสภาที่ไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ และเหตุที่เนวินเลือกใช้แนวทางสังคมนิยมแทนที่จะเลือกการปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จโดยคณะทหาร เพราะเกรงว่าประชาชนจะคัดค้านและกล่าวว่ารัฐบาลถอยหลังเข้าคลอง ดังนั้น สถาปนาปฏิวัติจึงออกแถลงการณ์ว่า “รัฐสังคมนิยมมาร์กซิสต์” จะช่วยในการสร้างความสำเร็จให้แก่ “เศรษฐกิจแบบสังคมนิยม”³⁹

ระบบสังคมนิยมตามวิถีพม่าที่เนวินนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศเกิดมาจากแนวคิด 3 ประการ และนำมาผสมผสานกัน ซึ่งได้แก่ หลักการในเรื่องชาตินิยม สังคมนิยมและพุทธนิยม ชาตินิยมก็คือ การยึดตนเองเป็นหลักโดยดูจากสภาพการณ์ที่แท้จริงภายในประเทศ ทำทุกสิ่งเพื่อผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ส่วนหลักสังคมนิยมที่ผู้นำพม่าได้รับอิทธิพลมา คือ หลักการของลัทธิมาร์กซ์ อย่างไรก็ตาม เนวินได้นำมาปรับใช้ให้เป็นแบบของพม่าเอง สรุปได้ดังนี้ การอาศัยหลักพื้นฐานของเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของทุกคนในงานที่เป็นเจ้าของร่วมกัน และก่อให้เกิดความพึงพอใจสำหรับทุกคน เพราะฉะนั้นระบบเศรษฐกิจแบบนี้จึงปฏิเสธคนที่มุ่งแต่ผลประโยชน์ของตัวเอง สำหรับแนวทางที่สถาปนาปฏิวัติ

³⁷ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “สังคมนิยมตามแบบพม่า,” ใน เอเชียปริทัศน์ 10 (ตุลาคม 2516): 30-31.

³⁸ ม.ล.พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองพม่า (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 34-35.

³⁹ โปรดดูเพิ่มเติมได้ที่ นรนิติ เศรษฐบุตร, “ทหารกับสังคมนิยมพม่า”, รายงานการวิจัยจากสถาบันไทยคดีศึกษา โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2529, หน้า 31-32. และ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “สังคมนิยมตามแบบพม่า,” ใน เอเชียปริทัศน์ .

ได้วางไว้ คือ ทุกภาคการผลิตต้องยึดมาเป็นของรัฐ เพราะ กลุ่มผู้นำการปฏิบัติเชื่อว่า การที่รัฐเป็นเจ้าของ และรัฐที่นำนี้จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเพื่อชาติ และเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ส่วนแนวคิดเรื่องพุทธนิยม ก็คือ การยึดหลักของพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติของพม่า เข้ามาผสมผสานกับหลัก 2 ประการที่กล่าวข้างต้น⁴⁰

ในทางปฏิบัติ รัฐได้เข้าควบคุมการผลิต การแจกจ่าย การนำเข้า การส่งออก สินค้าอุปโภคบริโภคทั้งหมด อุตสาหกรรมใหม่ๆที่เป็นของภาคเอกชนจะไม่ได้รับอนุญาตให้มี กิจกรรมภาคเอกชนที่รัฐยอมให้ดำเนินการได้ คือ การค้าปลีกเท่านั้น ส่วนภาคธนาคาร รัฐทำการโอนเป็นของรัฐทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นธนาคารต่างประเทศหรือธนาคารในประเทศ อย่างไรก็ตาม ใดๆก็ดี แม้ประชาชนจะชื่นชอบกับการมีแนวทางของตนเอง และสามารถกำจัดอิทธิพลของต่างชาติได้ แต่วิถีปฏิบัติดังกล่าวทั้งหมดกลับทำให้สภาพเศรษฐกิจทรุดตัวลงกว่าเดิม ประชาชนต้องพบกับความลำบาก เพราะ เกิดการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค

ในขณะเดียวกัน สำหรับด้านความมั่นคงภายในประเทศ ผู้นำพม่าได้ประกาศปิดประเทศและแสดงความเป็นกลางในเวทีระหว่างประเทศ สภาพชีวิตค่อยๆขยายฐานเสียงของพรรค BSPP จากกลุ่มทหารสู่พลเรือน โดยสภาพชีวิตจะทำการจัดฝึกอบรมคนทุกระดับ ทั้งนี้และทั้งนั้น การกระทำดังกล่าวถือเป็นการสอดส่องพฤติกรรมของคนทุกระดับไปในคราวเดียวกันด้วย นอกจากนี้ นายพลเนวินได้ประกาศปิดสำนักข่าวต่างประเทศ โดยไม่ยอมให้มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของต่างประเทศ รัฐบาลเริ่มเข้มงวดในการออกหนังสืออนุญาตให้เข้าเมือง โดยเฉพาะผู้สื่อข่าวต่างประเทศนั้นได้ถูกควบคุมและจำกัดเสรีภาพยิ่งขึ้น การควบคุมหนังสือพิมพ์ในประเทศก็เข้มงวดและเด็ดขาดถึงขั้นปิดหนังสือพิมพ์ทั้งหมด และยึดเอามาเป็นของรัฐ ส่วนโรงเรียนของพวกสอนศาสนาหรือมิชชันนารีถูกปิดตาย⁴¹

อนึ่ง ความขัดแย้งระหว่างนักศึกษาพม่ากับผู้นำพม่าในช่วงเวลาดังกล่าวถึงสมัยชองหม่องนั้น สามารถแบ่งช่วงของความขัดแย้งตามการเคลื่อนไหวของนักศึกษาพม่าออกเป็น 4 ช่วงด้วยกันดังต่อไปนี้

⁴⁰ เกียรติชัย พงศ์พานิชย์, พม่าผ่าเมือง, หน้า 69.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

1) ช่วงที่ 1 การทำลายแก่นของนักศึกษา (พ.ศ.2505 – 2507)

สาเหตุที่นำมาสู่การประท้วงของนักศึกษาภายหลังรัฐบาลเนวินขึ้นปกครองประเทศ คือ การจำกัดสิทธิเสรีภาพของนักศึกษา โดยนักศึกษาจะต้องเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสังคมนิยมและถูกจำกัดไม่ให้เรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย⁴² ส่วนเรื่องปัญหาเศรษฐกิจก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่นักศึกษายกขึ้นมาเป็นประเด็นประท้วงรัฐบาลเนวิน การประท้วงของนักศึกษาส่งผลให้ฐานอำนาจทางการเมืองของเนวินถูกสั่นคลอน⁴³ หลังจากขึ้นปกครองประเทศไม่นานนัก

การประท้วงของนักศึกษาเริ่มต้นขึ้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2505 ณ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง โดยนักศึกษานัดรวมตัวกัน และผู้นำนักศึกษาได้ผลัดกันขึ้นกล่าวโจมตีรัฐบาลในประเด็นต่างๆเป็นเวลาเกือบ 2 เดือน ในที่สุด รัฐบาลทหารได้ออกปราบปรามนักศึกษาผู้ประท้วงอย่างหนัก มีนักศึกษาถูกยิงตาย 16 คน โดยรัฐบาลอ้างว่า นักศึกษาเป็นพวกคอมมิวนิสต์ ในขณะเดียวกัน รัฐบาลได้ทำการระเบิดตึกกิจกรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยย่างกุ้งในวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ.2505⁴⁴ ตึกกิจกรรมนี้เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าเป็นสัญลักษณ์ของพลังนักศึกษาตั้งแต่สมัยที่นายพลอองซานยังเป็นนักศึกษาอยู่ แต่ผู้นำทหารอ้างว่า ตึกนี้เป็นที่มั่นของพวกคอมมิวนิสต์ (stronghold of the communists)⁴⁵ การระเบิดตึกดังกล่าวทำให้นักศึกษาเสียชีวิต 200 คน และมหาวิทยาลัยย่างกุ้งถูกสั่งปิด กว่าจะเปิดได้อีกครั้งก็ปลายปี หลังจากเปิดให้มีการเรียนการสอนตามปกติ นักศึกษาต่างถูกตรวจบัตรประจำตัวอย่างเข้มงวด และผู้นำนักศึกษาได้ถูกทหารจับตัวโดยตลอด

อย่างไรก็ดี ในปีต่อมา นักศึกษายังคงดำเนินการต่อต้านรัฐบาลทหาร โดยนักศึกษาทำการสนับสนุนนักการเมืองสายพลเรือน บางพวกหันไปให้ความสนใจต่อชนกลุ่มน้อยที่ถูกขู่หาว่าเป็นกบฏ รัฐบาลพม่าจึงใช้มาตรการปิดมหาวิทยาลัยย่างกุ้งอีกครั้งในช่วงปลาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴² Facts of the All Burmese Students' Democratic Front. [Online]. Available from : <http://www.geocities.com/capitolHill/Lobby/3190/factab.htm> [2002,2 September]

⁴³ ไชยวัฒน์ ยนเปี่ยม, "ความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจในพม่า," *สยามรัฐ* (1 กันยายน 2530): 3.

⁴⁴ บางข้อมูลกล่าวว่า เป็นวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2505 ตอนเช้ามีด

⁴⁵ Facts of the All Burmese Students' Democratic Front. [Online]. Available from: <http://www.geocities.com/capitolHill/Lobby/3190/factab.htm> [2002,2 September]

พ.ศ.2506 และมาเปิดใหม่อีกครั้งในต้น พ.ศ.2507 โดยมีการกลั่นกรองนักศึกษาใหม่⁴⁶ ดังนั้น จึงไม่ปรากฏว่ามีการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในปีนี้

2) ช่วงที่ 2 นักศึกษากับการเคลื่อนไหวใต้ดิน (พ.ศ.2507-2516)

หลังจากมีการกลั่นกรองนักศึกษาใหม่ในปี พ.ศ.2507 โดยคณะผู้นำ และมีการปิดมหาวิทยาลัยเป็นระยะๆ การดำเนินการดังกล่าวของรัฐบาลได้ทำให้นักศึกษาหันมาเคลื่อนไหวแบบใต้ดินระหว่างปี พ.ศ.2507-2516 ส่วนกรณีการประท้วงเรื่องตัวเข้าดูกีฬาแหลมทองหรือ SEAP GAMES นั้น ดูจะเป็นเพียงกรณีเล็กน้อย เพราะ เรื่องดังกล่าวไม่ได้เป็นประเด็นทางการเมือง⁴⁷ อย่างไรก็ตาม หลังการประท้วงเรื่องตัวเข้าดูกีฬา ทำให้มหาวิทยาลัยอย่างกุ่มถูกสั่งปิดอีกเช่นเคย และตลอดปี พ.ศ.2512 – 2516 รัฐบาลได้เฟื่องเลี้ยงนักศึกษา และจำกัดขอบเขตของกิจกรรมนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ รัฐบาลทหารได้อ้างว่า การตรวจสอบและติดตามนักศึกษานั้น ดำเนินการไปเพื่อความมั่นคงของชาติ เพราะฉะนั้น บรรดานักศึกษาจึงต้องเคลื่อนไหวอย่างลับๆ⁴⁸

3) ช่วงที่ 3 นักศึกษากับพิธีศพของอู่อ้น (พ.ศ.2517-2519)

ต่อมา ในปี พ.ศ.2517 นักศึกษาได้ทำการประท้วงขึ้นมาอีกครั้งเนื่องมาจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนของอู่อ้น เลขาธิการสหประชาชาติ อู่อ้นเป็นชาวพม่าที่ได้รับเกียรติสูงสุดในวงการระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยอู่อ้นถูกขนานนามว่า “บุรุษแห่งสันติภาพ” และเป็นผู้ที่ขัดแย้งกับนโยบายของนายพลเนวินมาโดยตลอด อู่อ้นเสียชีวิตที่กรุงนิวออร์คในเดือนพฤศจิกายน และเมื่อศพของท่านกลับถึงบ้านเกิด นักศึกษาเห็นว่ารัฐบาลมิได้ให้การต้อนรับและ

⁴⁶ สำหรับในปี พ.ศ.2507 นี้ รัฐบาลได้ประกาศยกเลิกธนบัตรในละ 100 และ 500 จ๊าด โดยไม่มีการคืนเงินให้ ธนบัตรราคาดังกล่าวเป็นเงินตรามูลค่าสูงสุดของพม่าในขณะนั้น ผลจากการประกาศเลิกใช้ธนบัตรครั้งนี้ได้สร้างความเสียหายให้แก่ธุรกิจภาคเอกชนของชาวต่างประเทศ เช่น ชาวอินเดียและชาวปากีสถาน เป็นต้น เจ้าของธุรกิจจึงหันมาออมทรัพย์ในรูปแก้วแหวนเงินทองเป็นหลัก ต่อมา ธุรกิจเอกชนต่างถูกยึดเป็นของรัฐบาล ไม่ว่าจะ เป็นธุรกิจเล็กหรือใหญ่ก็ตาม ที่ท้ายที่สุด เจ้าของกิจการที่เป็นชาวต่างชาติจึงพากันลี้ภัยออกนอกประเทศ สำหรับกลุ่มนักศึกษาและประชาชนทั่วไปนั้น การยกเลิกเงินจ๊าดครั้งนี้ไม่ได้ส่งผลเดือดร้อนเท่าใดนัก เพราะธนบัตรราคาดังกล่าวเป็นเงินที่มีมูลค่าสูงสุดและมีใช้จ่ายกันในกลุ่มผู้มีฐานะดีเท่านั้น

⁴⁷ กรณีตัวดูกีฬา SEAP GAMES เกิดขึ้นก่อนที่จะจัดตั้ง สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า (The Socialist Republic of the Union of Burma) ในปี พ.ศ.2512

⁴⁸ ในปี พ.ศ. 2513 มีการประท้วงเกิดขึ้นที่เมาะละแหม่งเพียง 1 ครั้ง อ้างถึงใน Facts of the All Burmese Students' Democratic Front.[Online]. Available from: <http://www.geocities.com/capitolHill/Lobby/3190/factab.htm> [2002,2 September]

จัดงานศพให้อย่างสมเกียรติ กล่าวคือ ผู้นำเองไม่ไปรับศพอุ้ง พิธีก็จะให้จัดในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น ในวันที่ 6 ธันวาคม นักศึกษาจึงเข้าไปแย่งชิงศพออกมาเพื่อนำไปทำพิธีเอง ณ บริเวณตึกกิจกรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอย่างกึ่งที่ถูกระเบิดในปี พ.ศ.2505 และนักศึกษาได้ยื่นคำขาดให้รัฐบาลจัดงานศพแบบรัฐพิธี นอกจากเรื่องงานศพของอุ้งแล้ว นักศึกษาได้จัดไฮปาร์คขึ้นพูดโจมตีรัฐบาลเรื่องการแก้ปัญหาที่ไร้ประสิทธิภาพของรัฐจนทำให้เกิดภาวะขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคภายในประเทศ และการจำกัดสิทธิเสรีภาพของนักศึกษาและประชาชนทั่วไป

5 วันถัดมา ในเวลาตี 2 รัฐบาลทหารพม่าได้ส่งรถแทรกเตอร์เข้าพังประตูเหล็กของมหาวิทยาลัยอย่างกึ่ง ทหารและตำรวจยิงระเบิดน้ำตาเข้าไปในหอประชุมใหญ่ นักศึกษาพระสงฆ์ และประชาชนที่ชุมนุมและพักผ่อนนอนอยู่ที่นั่นถูกยิงด้วยปืน บางคนถูกแทงด้วยหอกปลายปืน หลายคนถูกจับส่ง “คุกอินแสง”⁴⁹ เหตุการณ์บุกมหาวิทยาลัยอย่างกึ่งครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อ 8 โมงเช้า

อย่างไรก็ดี นักศึกษายังคงรวมตัวเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยนักศึกษาที่ถูกจับกุมทั้งหมด นอกจากนั้น นักศึกษาได้ยื่นกล่าวจอมติรัฐบาลที่บริหารประเทศจนทำให้คนพม่ายากจนขึ้นทุกวัน⁵⁰ รัฐบาลตอบโต้นักศึกษาด้วยการปิดมหาวิทยาลัยอีกครั้ง และจับนักศึกษาไป 213 คน นักศึกษา 203 คน ถูกพิพากษาจำคุกเป็นเวลา 4-9 ปี ยิ่งไปกว่านั้น ในปี พ.ศ.2519 นักศึกษาได้เดินขบวนคัดค้านคำตัดสินลงโทษผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล⁵¹ จนท้ายที่สุด นักศึกษาได้ถูกกำจัดไปจำนวนหนึ่ง และไม่มีนักศึกษาคนใดขึ้นมาเป็นผู้นำกลุ่มต่อต้านรัฐบาลทหารพม่าอีกเป็นเวลากว่า 10 ปี

⁴⁹ ณ ปัจจุบัน คุกอินแสงนี้เป็นสถานที่คุมขังนักโทษทางการเมืองโดยจะทำการทรมานนักโทษเพื่อให้ยอมรับรัฐบาลทหาร และจะไม่กลับไปเคลื่อนไหวทางการเมืองอีก นักศึกษาและนักการเมืองฝ่ายค้านยังคงถูกคุมขังอยู่ในคุกแห่งนี้ เพื่อถูกสอบสวนหารายชื่อผู้นำนักศึกษาที่ยังเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลอยู่

⁵⁰ การประท้วงในประเด็นดังกล่าวเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2518 และได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มกรรมกรเพื่อเรียกร้องขอค่าครองชีพให้สูงขึ้น

⁵¹ ผู้ที่รัฐบาลมองว่าเป็นศัตรูของตน นอกเหนือจากกลุ่มนักศึกษา ชนกลุ่มน้อย และฝ่ายค้านแล้ว ก็ยังมีคนในรัฐบาลที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางบริหารของรัฐ เช่น นายพลทินอู รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งรัฐบาลถือว่าเป็นศัตรูของพรรค BSPP โดยเวินกล่าวหาว่า ทินอูทราบแผนการลอบสังหารตนและซานยู เลขานุการพรรค แต่ทินอูไม่รายงานให้รัฐบาลทราบ ทหารจึงทำการจับกุมทินอูและปลดออกจากตำแหน่ง สุดท้าย ทินอูถูกจำคุก 7 ปี (หมายเหตุ : ทินอูเป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรค NLD ร่วมกับนางอองซานซูจีในภายหลัง)

4) ช่วงที่ 4 การทำลายล้างขบวนการนักศึกษา (พ.ศ.2531 – 2533)

4.1) นักศึกษากับการยกเลิกเงินในปี พ.ศ.2530

ภายหลังการปราบปรามนักศึกษาในปี พ.ศ. 2519 บรรดานักศึกษาต่างไม่มีการเคลื่อนไหวในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลแต่อย่างใด จนกระทั่งรัฐบาลประกาศยกเลิกเงินราคา 25 35 และ 75 จีต ในวันที่ 5 กันยายน พ.ศ.2530 การยกเลิกเงินครั้งนี้ รัฐบาลไม่ยอมให้มีการแลกเปลี่ยนเงินคืนซึ่งต่างจากการยกเลิกเงินราคา 20 จีต ในปี พ.ศ.2528 ที่รัฐบาลประกาศให้คนพม่าทั่วไปสามารถเอาเงินเก่าไปแลกเงินใหม่ได้ ดังนั้น มาตรการยกเลิกเงินในปี พ.ศ.2530 จึงสร้างความเดือดร้อนให้แก่นักศึกษาและประชาชนอย่างมาก เนื่องจาก ธนบัตรดังกล่าวเท่ากับจำนวนเงินถึงร้อยละ 80 ที่มีอยู่ในมือของประชาชน ซึ่งได้แก่ คนจนในเมือง ชาวบ้านทั่วไป และนักศึกษา⁵² และทันทีที่รัฐบาลประกาศยกเลิกเงินโดยไม่มีการแลกคืนให้ นักศึกษาจึงออกมาประท้วงรัฐบาล อย่างไรก็ตาม สาเหตุหลักของการประท้วงไม่ได้มาจากรายการยกเลิกเงินเท่านั้น แต่ด้วยสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่นับวันจะเดือดร้อนมากขึ้นทุกวัน ทำให้นักศึกษาออกมาเคลื่อนไหวเพื่อให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารประเทศ

อนึ่ง การที่เนวินนำแนวทางสังคมนิยมตามแบบพม่ามาดำเนินการได้ส่งผลออกมาดังต่อไปนี้ เนื่องจากผู้เฒ่ามองว่า เศรษฐกิจแบบสังคมนิยมต้องมีรัฐเป็นเจ้าของในวิถีแห่งการผลิตส่วนสำคัญๆ ดังนั้น กิจการต่างๆจึงถูกโอนมาเป็นของรัฐ นอกจากนั้น รัฐบาลทหารก็ได้จัดตั้งองค์การร้านค้าของประชาชน (people's stores corporation) ขึ้นเป็นหน่วยงานส่วนหนึ่งของกระทรวงการค้า พร้อมกับนี้ รัฐบาลได้นำเอาระบบการแบ่งปันปันส่วนและการควบคุมราคาสินค้าเข้ามาใช้ องค์การนี้จึงเป็นที่รวมของเศรษฐกิจทั้งประเทศ แต่การปฏิบัติงานขององค์การร้านค้าได้ทำให้ประชาชนไม่พอใจและกล่าวโจมตีตลอดเวลา เนื่องจาก เจ้าหน้าที่รัฐขาดความสามารถในการจัดการ มีข้อผิดพลาดบ่อย เช่น องค์การไม่มีอุปกรณ์ที่จะช่วยเก็บรักษาเครื่องบริโภคจำนวนมากๆ จึงทำให้ของสดเน่าเสียได้ง่าย และทำให้เกิดการค้าในตลาดมืดโดยทั่วไปในพม่า ฯลฯ⁵³ นอกจากนั้น ผลจากการดำเนินนโยบายของรัฐที่เร่งพัฒนาภาคอุตสาหกรรมก็ไม่น่าพอใจ เพราะ ผลผลิตของทุกภาคเศรษฐกิจในช่วง 10 ปี ลดลงไปกว่าครึ่งหนึ่งของแผนที่วางไว้⁵⁴ ยิ่งไปกว่านั้น การส่งออกข้าวก็มีปริมาณที่น้อยลงเรื่อยๆ ที่ ข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญของพม่า

⁵² ทหารและพนักงานของรัฐจำนวน 1.7 ล้านคน ได้รับการปลดปล่อยจากรัฐ ด้วยการจ่ายเงินเดือนเพิ่มให้เป็นการพิเศษอีก 1 เดือน

⁵³ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, "สังคมนิยมตามแบบพม่า," ใน เอเชียปริทัศน์ :38.

⁵⁴ ม.ล.พันธุ์สุริย ลดาวัลย์, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองพม่า, หน้า 42

สาเหตุที่นั่นเกิดจากการที่รัฐบาลเข้าไปยุ่งเกี่ยวและควบคุมการซื้อขายนั่นเอง จึงทำให้การกระจาย การส่งข้าวไปยังที่ต่างๆในประเทศ รวมถึงการส่งข้าวออกนอกประเทศไม่ดีพอ

ต่อมา แม้ว่ารัฐบาลจะหันมาทบทวนและเปลี่ยนแปลงนโยบายโดย หันมาเน้นพัฒนาภาคเกษตรกรรม⁵⁵ และหันมารับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ⁵⁶ จนทำให้สภาพ เศรษฐกิจกระเตื้องขึ้นมาในช่วง พ.ศ.2520-2521 แต่สภาพความเจริญดังกล่าวก็เป็นเพียงภาพ ลวงตาชั่วคราวเท่านั้น หาใช่ความสามารถในการบริหารของรัฐบาลแต่ประการใดไม่ พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ ให้ความเห็นต่อภาวะเศรษฐกิจที่เติบโตในช่วงปี พ.ศ.2517-2521 ว่า “ความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงนี้เป็นเพราะเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ”⁵⁷

ต่อมา ในปี พ.ศ.2525 รายได้จากการส่งออกก็ลดลง และเกิดการ ขาดดุลทางการค้ามากขึ้น สภาพเศรษฐกิจไม่มีทีท่าว่าจะดีขึ้น ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ซึ่งน่าจะเป็นแหล่งแก้ปัญหาได้ก็กลับลดลง ส่วนปริมาณเงินตราสำรองต่างประเทศในปี พ.ศ.2528 ก็เหลือเพียง 34 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁵⁸

ในที่สุด ในปี พ.ศ.2529 รัฐบาลพม่าก็ได้ยื่นเรื่องขอสถานะจากสหประชา ชาติให้พม่าเป็นประเทศที่มีการพัฒนาน้อยที่สุดประเทศหนึ่งของโลก (Least Developed Country: LDC) ทั้งนี้เพื่อขอรับสิทธิในการรับการผ่อนผันเรื่องนี้คืนจากประเทศเจ้าหนี้ซึ่งพม่ามีหนี้ ต่างประเทศอยู่ประมาณ 4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯในขณะนั้น⁵⁹ และการเป็น LDC ยังสามารถขอ รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศได้เป็นกรณีพิเศษด้วย สุด

⁵⁵ รัฐบาลลงทุนในอุตสาหกรรมที่สนับสนุนเกษตรกรรม เช่น การตั้งโรงงานปุ๋ย และอุตสาหกรรม ด้านอาหาร มีการขึ้นราคาข้าวซื้อข้าวจากชาวนา นอกจากนี้ รัฐบาลประกาศให้เอกชนทำการค้าในสินค้า เกษตรบางอย่างได้อย่างเสรี

⁵⁶ คณะผู้นำออกเดินทางเยือนต่างประเทศเพื่อทำการเจรจาขอความช่วยเหลือ ในที่สุด พม่าได้รับเงิน ช่วยเหลือจากประเทศญี่ปุ่นซึ่งถือเป็นรายใหญ่ที่สุด โดยญี่ปุ่นให้เงินช่วยเหลือแก่พม่าเป็นเงินทั้งสิ้น 21.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทั้งนี้เพื่อเป็นทุนให้พม่าไปติดตั้งโทรศัพท์ ซื่อวัสดุก่อสร้าง พร้อมกันนี้ ได้ให้พม่ากู้เงินเพื่อ ขยายสนามบินย่างกุ้งและปรับปรุงการรถไฟด้วย

⁵⁷ ม.ล.พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การพัฒนา เศรษฐกิจและการเมืองพม่า, หน้า 51.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁹ เดิมที พม่ามีหนี้ต่างประเทศในปี พ.ศ.2512 อยู่เพียง 1 พันล้านเหรียญสหรัฐฯเท่านั้น

ทำย สหประชาชาติได้จัดให้พม่าเป็น LDC โดยติดอันดับ 1 ใน 10 รายได้ประชากรต่อหัวต่อปี เพียง 200 เหรียญ⁶⁰ สำหรับมาตรการการยกเลิกธนบัตรใบละ 25 35 และ 75 จ้าตตั้งได้กล่าวไปแล้วนั้น ก็เป็นหนึ่งในมาตรการปรับระบบเศรษฐกิจของประเทศตามข้อกำหนดของสถาบันการเงินระหว่างประเทศด้วย⁶¹

การยกเลิกเงินโดยไม่มีการชดเชยให้ นั้น ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนและนักศึกษาจนเกิดการรวมตัวเคลื่อนไหวโดยนักศึกษาเข้าถล่มองค์การร้านค้าและสหกรณ์แถวๆมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง นักศึกษาขว้างปาสถานีตำรวจ เฆาะรถจี๊ของรัฐบาล รัฐบาลตอบโต้ด้วยการสั่งปิดสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เพราะ ทหารต้องการสกัดกั้นการประท้วงที่ทำท่าจะแผ่ขยายออกยังต่างจังหวัด นอกจากนี้ รัฐบาลได้ไล่นักศึกษาออกจากหอพัก พร้อมทั้งให้ตัวโดยสวาทเพื่อให้นักศึกษากลับบ้าน การประท้วงครั้งนี้จึงจบลงภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมงและยังจำกัดอยู่แต่เพียงในเมืองย่างกุ้ง การประท้วงในเดือนกันยายน พ.ศ.2530 นี้ ถือได้ว่าเป็นการเปิดคลื่นลูกแรกของขบวนการนักศึกษารุ่นใหม่หลังจากเกิดเหตุการณ์ปราบปรามนักศึกษาในปี พ.ศ.2519 เป็นต้นมา

4.2) วิกฤตในช่วงปี พ.ศ.2531-2533

ก). เหตุการณ์เดือนมีนาคม พ.ศ. 2531

การประท้วงของนักศึกษาในเดือนมีนาคม พ.ศ.2531 เริ่มต้นจากเรื่องส่วนตัวและบานปลายไปสู่ประเด็นทางการเมือง กล่าวคือ หลังจากมหาวิทยาลัยได้รับอนุญาตให้เปิดเรียนในเดือนมีนาคม ได้มีการทะเลาะกันระหว่างนักศึกษาศาสนาบันเทคโนโลยีย่างกุ้งกับชาวบ้านที่ร้านน้ำชาแห่งหนึ่ง มีนักศึกษาผู้หนึ่งถูกทำร้าย เพื่อนนักศึกษาจึงยกขบวนมาเพื่อแก้แค้นชาวบ้าน เมื่อฝ่ายเจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคงเข้าไประงับเหตุ ปรากฏว่า มีนักศึกษาถูกกระสุนปืนเสียชีวิต ฝ่ายนักศึกษากล่าวว่า กระสุนปืนดังกล่าวมาจากปืนของเจ้าหน้าที่รัฐบาล แต่เจ้าหน้าที่ไม่ยอมรับ จึงมีการกล่าวโทษกันไปมา และทำให้เกิดเหตุการณ์บานปลายรวมเอานักศึกษาจากมหาวิทยาลัยย่างกุ้งเข้าไปร่วมขบวนด้วยเพื่อต้องการหาผู้ยิงนักศึกษา

⁶⁰ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ , พม่า : ประวัติศาสตร์และการเมือง(กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,2544), หน้า 96.

⁶¹ ม.ล.พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองพม่า, หน้า 57.

ต่อมา ฝ่ายกองกำลังตำรวจได้เข้าปิดล้อมมหาวิทยาลัยและมีการปะทะกัน รัฐบาลใช้มาตรการรุนแรงโดยการกวาดยิงผู้ชุมนุมภายในมหาวิทยาลัย ฝ่ายนักศึกษาที่ไม่ได้ถูกปิดล้อมอยู่ในมหาวิทยาลัยได้แยกออกเป็นหลายส่วน ส่วนหนึ่งเดินทางไปหาคณะกรรมการที่สอบสวนคดีนักศึกษาถูกยิงที่ร้านน้ำชา แต่ถูกกองกำลังรักษาความสงบสกัดกั้นไม่ยอมให้นักศึกษาเข้าไปในบริเวณสอบสวน ด้านนักศึกษาอีกส่วน ได้กระจายกำลังเข้าเฝ้ารถยนต์ขว่างปาและรื้อทำลายอาคารของรัฐบาลแต่ก็ทำไม่ได้มากนัก เพราะนักศึกษาถูกเจ้าหน้าที่รัฐใช้กำลังสกัดกั้นอย่างรุนแรง ในขณะเดียวกัน นักศึกษาอีกส่วนหนึ่งได้ออกมาปลุกระดมประชาชนรอบนอกให้เข้าร่วมขบวนการเรียกร้อง ปรากฏว่า มีประชาชนเข้าร่วมกับนักศึกษาจนทำให้การบุกที่ทำการต่างๆของส่วนรัฐบาลเป็นไปอย่างง่ายดาย⁶²

การประท้วงได้ขยายขอบเขตไปในหลายเมือง จนฝ่ายรัฐบาลต้องประกาศกฎอัยการศึกทั่วประเทศ โดยมีกการห้ามการมั่วสุมเกินกว่า 5 คนขึ้นไป นอกจากนี้รัฐได้ใช้มาตรการตัดหนทางในการสื่อสารจากกรุงเทพฯสู่สถานศึกษาในต่างจังหวัด และใช้มาตรการการสกัดกั้นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอย่างกุ่ม มหาวิทยาลัยมหัฒทะเลย์ มหาวิทยาลัยตองยีและมหาวิทยาลัยอื่นๆทางรถไฟ ดังนั้น การประท้วงของนักศึกษาเดือนนี้จึงไม่สามารถประสานงานกันได้นัก

ข). นักศึกษาและนักเรียนในเดือนมิถุนายน

ถัดจากการประท้วงในช่วงต้นปี พ.ศ.2531 คลื่นการประท้วงครั้งใหม่ก็เกิดขึ้นอีกครั้งในเดือนมิถุนายน กล่าวคือ ในวันที่ 1 มิถุนายนซึ่งเป็นวันเปิดเรียนวันแรกของสถาบันการศึกษาหลังจากถูกปิดในกลางเดือนมีนาคมเป็นต้นมา นักศึกษาต่างพากันแต่งชุดดำเพื่อไว้อาลัยให้แก่นักศึกษาที่เสียชีวิตในเหตุการณ์เดือนมีนาคม ฝ่ายรัฐบาลนั้นได้ออกมาเตรียมการดูแลสอดส่องบริเวณมหาวิทยาลัยอย่างกุ่มอย่างเข้มงวด ทั้งนี้เพื่อเป็นการปรามนักศึกษาไม่ให้ทำการใดที่อาจเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลขึ้นมาอีก

⁶² หนึ่ง จากการที่ประชาชนเข้าร่วมการประท้วงรัฐบาลครั้งนี้ ทำให้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคนยิงนักศึกษาในเหตุร้านน้ำชาไม่ เพราะ ทันทีที่รัฐบาลมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบสวนหาหลักฐานกรณีนักศึกษาถูกยิงก็ไม่มีประชาชนคนใดในเหตุการณ์มาเป็นพยานเนื่องจากเกรงเรื่องความไม่ปลอดภัย แต่การที่ประชาชนเข้าร่วมขบวนประท้วงรัฐบาลนั้น เนื่องจาก ประชาชนต้องการเรียกร้องให้รัฐบาลชดใช้เงินที่รัฐบาลประกาศยกเลิกไปเมื่อเดือนกันยายนปีที่แล้ว

นักศึกษาผู้ประท้วงในเดือนมิถุนายนนี้ เริ่มใช้วิธีฮิงสายนข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลหลายข้อ โดยมีประเด็นสำคัญๆ ดังนี้ การขอจัดตั้งสหพันธ์นักศึกษาขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมายอีกครั้งทั่วประเทศตามสถานศึกษาหลังจากได้ถูกยุบในปี พ.ศ.2505 การขอให้รัฐบาลสอบสวนกรณีนักศึกษาถูกยิงเมื่อเดือนมีนาคมอีกครั้ง⁶³ และการขอให้ปล่อยนักศึกษาที่ถูกคุมขังปรากฏว่าวิธีการเรียกร้องอย่างสงบดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลแต่อย่างใด

ดังนั้น นักศึกษาจึงเริ่มทำใบปลิวออกมาในนามของ “องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัย” และ ผู้นำนักศึกษาต่างขึ้นปราศรัยโจมตีรัฐบาล ณ บริเวณมหาวิทยาลัยอย่างกึกก้อง ประเด็นการขึ้นพูด ได้แก่ การกระทำทารุณกรรมต่อนักศึกษาที่ถูกจับโดยมีนักศึกษาหญิงที่ถูกข่มขืนในที่คุมขังขึ้นมาเล่าให้ฟังว่าตนถูกข่มขืนจนตั้งท้อง นอกจากนั้น ได้มีข้อความประท้วงรัฐบาลที่ใช้วิธีหมานักโทษด้วยการทุบตีและใช้ไฟฟ้าช็อต

ต่อมา ในวันที่ 15 มิถุนายน กองกำลังตำรวจและทหารได้เริ่มบุกเข้าไปในเขตมหาวิทยาลัยอย่างกึกก้องและทำการจับกุมผู้ประท้วง นักศึกษาต่อสู้โดยใช้ก้อนหินขว้างปา ตำรวจ และพากันหนีออกนอกเขตมหาวิทยาลัย การหนีทำให้การประท้วงขยายตัวออกไป ทั้งนี้ได้เริ่มกระจายตัวสู่สถาบันอื่นๆ ในกรุงย่างกุ้งทั้งในระดับมหาวิทยาลัย วิทยาลัยและในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาหลายแห่งรวมทั้งสถานศึกษาในต่างจังหวัดด้วย

สำหรับกลุ่มนักเรียนมัธยมที่ก่อตัวประท้วงอยู่ในโรงเรียนได้ถูกกองกำลังของฝ่ายทหารและตำรวจบุกเข้าปราบปรามด้วยการยิงกระสุนจริงเข้าไปในกลุ่มนักเรียนที่ประท้วงกันอยู่ การกระทำเกินกว่าเหตุดังกล่าวของรัฐบาลได้สร้างความโกรธแค้นให้แก่ประชาชนที่มองเห็นเหตุการณ์เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ประชาชนจึงเข้าไปช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษาต่อต้านรัฐบาล เหตุการณ์ดังกล่าวได้บานปลายออกไป จนไม่สามารถยุติลงได้อย่างง่ายดาย 5 วันต่อมา รัฐบาลจึงประกาศปิดมหาวิทยาลัยอย่างกึกก้องอีกครั้ง

อย่างไรก็ตาม ในวันที่ 21 มิถุนายน นักศึกษาต่างพากันย้ายสถานที่ในการรวมตัวไปยังสถาบันการศึกษาระดับสูง ดังนั้น ในวันรุ่งขึ้น รัฐบาลจึงประกาศปิด

⁶³ คณะกรรมการสอบสวนแถลงคำตัดสินเดือนพฤษภาคมโดยมีใจความสรุปได้ดังนี้ อารูทปิ่นที่ตำรวจใช้ยิงเพื่อสลายการชุมนุมเป็นอันตรายน้อยกว่าปืนไรเฟิล M16 ของกองรักษาความปลอดภัย ดังนั้นจึงสั่งการให้ยิงได้ แต่ในแถลงการณ์ก็ไม่ได้ระบุว่า กระสุนปืนที่ยิงเป็นของรัฐบาล ส่วนข้อความอื่นๆ ได้กล่าวโทษนักศึกษาว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบขึ้นภายในประเทศ

สถาบันดังกล่าวทั้งหมด แต่เหตุการณ์ก็ลุกลามไปตามโรงเรียนมัธยม และโรงเรียนประถม ซึ่งทำย ที่สุด รัฐบาลก็ต้องประกาศปิดโรงเรียนต่างๆในกรุงย่างกุ้ง การที่สถาบันการศึกษาถูกปิดกั้นที่ กรุงย่างกุ้งทำให้เกิดการกระจายตัวของนักเรียนนักศึกษาไปตามหัวเมืองใหญ่อื่นๆ เช่น เมืองพะโค เมืองมัณฑะเลย์ เมืองมะละแหม่ง เมเียว แปร และตองยี

สี่วันต่อมา สหภาพนักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง และ สหภาพนักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยมัณฑะเลย์ได้ออกแถลงการณ์ร่วม โดยมีการกล่าวประณาม เนวินและคณะรัฐบาลว่าเป็นเผด็จการทหารอันชั่วร้าย เนื่องจากทำการจำกัดสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนและอื่นๆ นอกจากนั้น ในแถลงการณ์ฉบับดังกล่าวได้มีข้อความเรียกร้องให้ประชาชน มาร่วมมือกับนักศึกษาต่อต้านรัฐบาลเผด็จการอีกด้วย

หลังจากนักศึกษาทำการจัดพิมพ์และแจกจ่ายคำแถลงการณ์ให้ แก่ประชาชนโดยทั่วกัน ทุกคนจึงรวมตัวเรียกร้องให้รัฐปล่อยตัวนักศึกษาตลอดจนประชาชนที่ เคลื่อนไหวในเหตุการณ์ที่ผ่านมา รัฐบาลชานยูจึงผ่อนคลายภาวะตั้งเครียดภายในประเทศ ด้วยการปล่อย ผู้ถูกคุมขังเนื่องมาจากเหตุการณ์ในเดือนมีนาคมและมิถุนายน การปล่อยตัวครั้งนี้กระทำในวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ.2531 ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อย คือ นักศึกษารวมจำนวนได้ 229 คนจากเขตเมือง ย่างกุ้งและเมืองสำคัญๆ และมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นครู อาจารย์และผู้ปกครองรวม 14 คน นอกนั้น เป็นประชาชนทั่วไปราว 147 คน⁶⁴ ในวันเดียวกันนี้ ได้มีแถลงการณ์ของรัฐบาลออกมาว่ารัฐจะจัด การประชุมคองเกรสของพรรค BSPP ขึ้นในปลายเดือนกรกฎาคมเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายทางด้าน เศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก่อนการจัด การประชุมพรรค กล่าวคือ หลังจากเกิดเหตุวุ่นวายจนรัฐไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้และผู้ บริหารประเทศก็ไม่สามารถดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เนวินจึงได้ลาออกจากตำแหน่ง ประธานพรรค BSPP จากนั้น ประธานาธิบดีชานยูก็ได้ลาออกจากตำแหน่งเช่นเดียวกัน และมี การแต่งตั้งนายพลเส่งลวินซึ่งเป็นคนสนิทของนายพลเนวินขึ้นควบ 2 ตำแหน่งในวันที่ 26 กรกฎาคม

⁶⁴ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์,พม่าฝ่าเมือง,หน้า 108 .

ค).การประท้วงครั้งใหญ่และการปราบปรามนักศึกษา

การเปลี่ยนผู้นำคนใหม่ไม่ได้ทำให้นักศึกษาพอใจแต่อย่างใด เพราะ นายพลเส่งลวินเป็นผู้นำในการปราบปรามนักศึกษาในช่วงต้น และการที่คณะผู้นำปฏิเสธที่จะให้มีพรรคการเมืองหลายพรรคแทนการมีที่ระบบพรรคเดียว ดังนั้น นักศึกษาจึงรวมตัวประท้วง ณ เจดีย์ชเวดากอง และในเมืองใหญ่ๆ นักศึกษาตั้งเวทีไฮปาร์คเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวนักโทษทางการเมืองให้หมด พร้อมกันนั้น ได้เรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินงานทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้รัฐบาลยุติการกดขี่สิทธิเสรีชนและคืนอิสระภาพแก่ประชาชน ในการนี้ นักศึกษาทำการแจกใบปลิวนัดแนะเพื่อนนักศึกษา ประชาชน และพระสงฆ์ ให้มาประท้วงใหญ่ (popular uprising) ในวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2531 (วันที่ 8/8/88 นี้ชาวพม่าถือว่าเป็นมงคลอย่างยิ่ง) ปรากฏว่า ประชาชนจากทุกอาชีพต่างออกมาร่วมประท้วงกับนักศึกษาเต็มถนนทุกหัวเมือง⁶⁵

เส่งลวินได้สั่งให้ทหารใช้อาวุธปืนกราดยิงนักศึกษา ประชาชน และพระสงฆ์อย่างไม่ปราณี ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนนับพันคน ประชาชนต่างโกรธแค้นจึงเข้าทำร้ายตำรวจ เหตุการณ์นี้จึงปั่นป่วนไปทั่วประเทศ และในที่สุด เส่งลวินได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีในวันที่ 12 สิงหาคม⁶⁶ หม่อมหม่อมอง พลเรือนสายเนวินได้ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน ผู้นำคนใหม่ได้ประกาศว่าจะให้มีการจัดระบบโดยมีพรรคการเมืองแบบหลายพรรค แต่เนื่องจากการประกาศดังกล่าวไม่ได้ระบุในเรื่องที่จะจัดให้มีการเลือกตั้งขึ้น เพราะฉะนั้น นักศึกษาจึงไม่พอใจและเริ่มประท้วงขึ้นอีกครั้ง

ผู้ประท้วงแต่ละคนจะผูกผ้าแดงที่มีสัญลักษณ์เป็นรูปนกยูงอยู่บนผ้า ทั้งประชาชนและนักศึกษาต่างคาดผ้าแดง เพราะ ถือเป็นสัญลักษณ์ของการเรียกร้องประชาธิปไตย แกนนำนักศึกษาต่างชื่นชมุดใจมติการทำงานของรัฐบาลเผด็จการและกล่าวเรียกร้อง

⁶⁵ ก่อนวันที่ 8 สิงหาคม องค์กรต่างๆของนักศึกษาทั้งในเมืองและต่างจังหวัดได้รวมตัวกันอย่างหลวมๆ เป็นสันนิบาตนักศึกษาเพื่อประชาชนในพม่า(All Burma Students Democratic League: ABSDL) มีผู้นำเป็นแกนกลาง 30คน เท่ากับรุ่นพี่วีรบุรุษกู้ชาติ (The Thirty Comrades) นักศึกษาเหล่านี้จะไม่ใช้ชื่อจริงแต่จะใช้ชื่อในการดำเนินงาน(nom de guerre) เช่น หม่อมโกโกกู หรือมินโกนาย แปลว่า ผู้ล้มบัลลังก์ การจัดหน่วยในการต่อสู้ นักศึกษาจัดตั้งแผนกต่างๆดังนี้ แผนกข่าวทำหน้าที่ผลิตใบปลิวและโปสเตอร์ แผนกสวัสดิการทำหน้าที่หาเงินบริจาค อาหาร และน้ำดื่ม แผนกพยาบาลประสานงานกับนักศึกษาที่เคยทำงานกาชาดพม่า แผนกข่าวกรองทำหน้าที่หาข่าวจากรัฐบาล ชื่อตัวสายลับของรัฐบาลหรือแม้แต่ทำหน้าที่กักกันคนที่ต้องสงสัยว่าเป็นสายลับ

⁶⁶ สำหรับเหตุการณ์ 8/8/88 ที่ทำให้เส่งลวินลาออกได้นั้น อ่านเพิ่มเติมใน Bertil Lintner, Outrage: Burma's Struggle for Democracy.

ให้มีการจัดการเลือกตั้งตามแนวทางแห่งประชาธิปไตย ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นเพื่อผ่อนคลายภาวะตึงเครียด อย่างไรก็ตาม สถานการณ์กลับไม่ดีขึ้นอย่างที่รัฐบาลคาดไว้ นักศึกษายังเดินหน้าประท้วงให้รัฐบาลภายใต้การนำของเนวินลาออก และเรียกร้องให้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นมาใหม่ เพื่อที่รัฐบาลใหม่จะได้มีการจัดการเลือกตั้งที่โปร่งใส

เหตุการณ์ได้เข้าสู่ความตึงเครียดยิ่งขึ้นในวันที่ 17 กันยายน กล่าวคือ ผู้ก่อการประท้วงหลายสิบคนเข้ายึดสถานที่กระทรวงการค้าและตั้งกระทรวงขึ้นเป็นศูนย์ต่อต้าน ยิ่งไปกว่านั้น ในวันต่อมา กลุ่มนักศึกษาพม่าฝ่ายหัวรุนแรงได้ทำการรวมกลุ่มกับ ABSDL (โปรตุเกสเชิงอรรถที่ 65) จัดการประชุมขึ้นที่มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง และได้มีข้อเสนอให้กลุ่มจัดตั้งรัฐบาลของฝ่ายตนเอง ทั้งนี้และทั้งนั้น ได้มีการลงมติดังกล่าวนี้ในเวลา 15.30 นาฬิกา และอีกครั้งชั่วโมงต่อมา ฝ่ายทหารซึ่งนำโดยพลเอกชอหม่องและคณะก็ประกาศยึดอำนาจการปกครองประเทศ คณะผู้ทำการยึดอำนาจการปกครองได้สถาปนาตัวเองเป็น “สภาฟื้นฟูกฎหมายและความสงบแห่งรัฐ” (State Law and Order Restoration Council: SLORC)⁶⁷ หลังจากนั้น ได้มีการประกาศห้ามประชาชนออกจากบ้านตั้งแต่เวลา 22.00นาฬิกาถึงเวลา 8.00นาฬิกา กำลังทหารเคลื่อนเข้าสู่ตามแหล่งชุมนุม และมีการปราบปรามนักศึกษาที่ยังคงออกมาประท้วงตามถนน การดำเนินการปราบปรามนักศึกษาประชาชนอย่างรุนแรงได้ทำให้นักศึกษาต้องหลบหนีการปราบปรามออกจากเมืองต่างๆไปยังบริเวณชายแดนซึ่งอยู่ในเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อย ในขณะที่เดียวกัน นานาประเทศเริ่มมีปฏิกิริยาในทางต่อต้านรัฐบาลทหารต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพม่า ดังนั้น กลุ่มสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาได้ทำการประท้วงรัฐบาลทหารของนายพลชอหม่องและระงับการให้ความช่วยเหลือแก่พม่าทุกประเภท ยกเว้นความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม⁶⁸

ในด้านการเมือง SLORC ได้เปิดโอกาสให้ใครก็ตามสามารถตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาได้ พร้อมทั้งกำหนดให้มีการจัดการเลือกตั้งในอีก 2 ปีข้างหน้า ในกรณีนี้ พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ กล่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งครั้งนี้ว่า เป็นการจัดการเลือกตั้งเพื่อลดความกดดันทางการเมืองทั้งจากภายในและจากภายนอกเท่านั้น ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะให้ประชาชนมีเสรีภาพที่จะเลือกผู้แทนตามแนวทางแห่งประชาธิปไตย⁶⁹

⁶⁷ SLORC เปลี่ยนเป็น SPDC (State Peace And Development Council) หรือ สภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ ในปี พ.ศ.2540 แต่นโยบายไม่เปลี่ยนแปลง

⁶⁸ ม.ล.พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ ,การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองพม่า, หน้า 61.

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน.

ในการที่รัฐบาลทหารได้เปิดโอกาสเช่นนี้ ได้มีการจดทะเบียนกันมากกว่า 200 พรรคการเมือง แต่สำหรับพรรคการเมืองที่ค่อนข้างดังเห็นจะมีพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy: NLD) ภายใต้การนำของอองซานซูจี บุตรีของนายพลอองซานที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ในส่วนของนักศึกษาเองก็ได้มีการตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาพรรคหนึ่ง ชื่อ พรรคประชาธิปไตยเพื่อสังคมใหม่ กลุ่มนี้มีนักศึกษาที่ทำการประท้วงและจัดตั้ง ABSDL เป็นแกนนำในการตั้งพรรคโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคอยดูแลสอดส่องการทำงานของรัฐบาลให้มีการจัดการเลือกตั้งที่เป็นรูปธรรมและโปร่งใส แต่ก็เป็นการทำงานที่เต็มไปด้วยความลำบาก เพราะ รัฐบาลได้เข้าไปดูแลเรื่องกฎและระเบียบอย่างรัดกุม พร้อมกันนี้ รัฐบาลก็ได้ยกเลิกกฎอัยการศึกซึ่งห้ามมีการรวมตัวเกินกว่า 5 คน ให้ก่อนการเลือกตั้งเพียง 1 วัน เท่านั้น⁷⁰

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่การเลือกตั้งมีผลออกมา พรรค NLD เป็นฝ่ายชนะด้วยคะแนนเสียงอย่างท่วมท้นคิดเป็นร้อยละ 85 ของจำนวนที่นั่งทั้งหมด กล่าวคือ พรรค NLD ได้รับเลือกตั้ง 392 คน จากจำนวนที่นั่งทั้งหมด 425 ที่นั่ง แต่ SLORC ได้ปฏิเสธที่จะคืนอำนาจให้แก่ประชาชนโดยไม่ยอมรับผลที่ออกมา และทำการจับกุมทินอู หัวหน้าพรรค NLD ด้วยข้อหาที่มีการติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์ ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลได้กักขังนางอองซานซูจี เลขาธิการพรรคไว้ในบริเวณบ้านของเธอเอง⁷¹ ต่อมา ผู้ที่ไม่พอใจต่อการกระทำของ SLORC ได้ประท้วงการดำเนินการดังกล่าวของรัฐ ทหารจึงทำการจับกุมและปราบปรามนักศึกษา กลุ่มผู้ต่อต้านจึงต้องลี้ภัยออกนอกประเทศ

2.3 การหนีภัยของนักศึกษาพม่า

จากเหตุการณ์นองเลือดในปี พ.ศ.2531 นักศึกษาต่างพากันหนีการปราบปรามออกนอกเขตเมือง ในจำนวนนักศึกษาทั้งหมดนี้ นับได้ว่ามีนักศึกษาเพียงหนึ่งคนที่มีบทบาทเด่น นั่นคือ มินโกนาย

มินโกนาย หรือ “ผู้ล้มบัลลังก์” เป็นผู้นำนักศึกษาที่ขึ้นกล่าวปราศรัยโจมตีคณะปกครองอย่างเผด็จร้อนในช่วงการประท้วง และมินโกนายได้รับการคัดเลือกจากนักศึกษาพม่า

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

⁷¹ อองซานซูจี ถูกกักบริเวณระหว่างวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2532 – 10 กรกฎาคม พ.ศ.2538 ซูจีได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ และถือเป็นบุคคลแรกของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับรางวัลนี้ ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2534 หลังจากซูจีได้รับการปล่อยตัว เธอก็ได้ดำเนินการเรียกร้องประชาธิปไตยเรื่อยมา

ส่วนใหญ่ให้ดำรงตำแหน่งประธานสหพันธ์องค์การนักศึกษาพม่า (All Burma Federation of Students Union: ABFSU)⁷²

หลังจากที่นายพลชอหม่องทำการรัฐประหาร มินโกนายได้ต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยและกล่าวปราศรัยโจมตีการปกครองแบบเผด็จการทหารของรัฐบาลพม่า ดังนั้น มินโกนายจึงได้รับการสนับสนุนไม่เพียงแต่ในหมู่นักศึกษาพม่าเท่านั้น แต่ชาวพม่าทั้งหมดยังให้ความเชื่อมั่นและความเคารพในฐานะของผู้นำนักศึกษารุ่นใหม่ การที่ประชาชนให้การสนับสนุน มินโกนายอย่างมากทำให้รัฐบาลทหารพม่าหวั่นเกรงการลุกฮือของนักศึกษาพม่าทั่วประเทศอีกด้วย ดังนั้น รัฐบาลจึงทำการตามล่ามินโกนาย จนในที่สุด เขาถูกทหารจับกุมในเดือนมีนาคม พ.ศ.2532 และอีก 3 ปีต่อมา มินโกนายได้ถูกตัดสินจำคุก 20 ปี โทษฐานเป็นผู้นำนักศึกษาและขบวนการเพื่อประชาธิปไตย แต่สำหรับประเทศตะวันตก มินโกนายเป็นที่ชื่นชอบอย่างมาก ดังนั้น ในปี พ.ศ.2542 มินโกนายได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลนักศึกษาสันติภาพซึ่ง รางวัลนี้เป็นรางวัลใหม่ที่จัดขึ้นทุกๆ 2 ปี โดยมอบให้แก่นักศึกษาที่เป็นนักต่อสู้ที่โดดเด่น

นอกเหนือจากมินโกนายซึ่งเป็นนักศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยในพม่าแล้ว ยังมีนักศึกษากลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเมืองพม่าด้วย นั่นคือกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยนักศึกษาพม่าทั้งหมด (All Burma Students' Democratic Front: ABSDF)

กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยนักศึกษาพม่าทั้งหมด (All Burma Students' Democratic Front: ABSDF) หลังจาก SLORC เข้าปกครองประเทศ รัฐบาลได้จับกุมนักศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุนในเหตุการณ์ พ.ศ.2531 ผู้เข้าร่วมการประท้วงได้พากันหนีมายังเขตชายแดน บางคนหนีรอดมือทหารมาได้ แต่ต้องมาเสียชีวิตด้วยไข้มาเลเรียในป่า นักศึกษาจำนวนมากได้หนีเข้ามาอยู่ในเขตครอบครองของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ทั้งนี้ นักศึกษาได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดี เพราะ ผู้นำชนกลุ่มน้อยถือว่า นักศึกษาเป็นกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองซึ่งเป็นที่ยอมรับจากประชาชนและจากนานาชาติ

⁷² ไม่ปรากฏว่าเปลี่ยนชื่อสหพันธ์นักศึกษาจาก ABSDF เป็น ABFSU เมื่อไร แต่ทั้ง 2 หมายถึงกลุ่มเดียวกัน

อนึ่ง เมื่อนักศึกษาได้หนีภัยมาเป็นจำนวนมาก นักศึกษาได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่ม ABSDF ขึ้นในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2531 ทั้งนี้ นักศึกษาเหล่านี้เป็นผู้ที่มาจากคนทุกชนชั้นในพม่า ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติแต่อย่างใด⁷³ ดังนั้น นักศึกษาจึงใช้คำว่า “All” ซึ่งหมายถึงถึงนักศึกษาพม่าทั้งหมด จุดมุ่งหมายของกลุ่ม คือ การเรียกร้องประชาธิปไตยและการประท้วงการกระทำที่ไร้มนุษยธรรมของรัฐบาลทหารพม่า ส่วนการจัดองค์กรของกลุ่ม กลุ่ม ABSDF นี้มีการจัดองค์กรอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลางของกลุ่มเพื่อบริหารงานในเรื่องการต่างประเทศ (Foreign Affairs) การเงิน (Finances) สวัสดิการทางสังคม (Social Welfares) การจัดองค์กรภายในและหน่วยข้อมูลข่าวสาร ตำแหน่งสำคัญๆ ในกลุ่ม มี 5 ตำแหน่ง ดังนี้ ประธานหรือหัวหน้ากลุ่ม (Chairperson) รองประธาน เลขานุการ เลขานุการร่วม 1 และ เลขานุการร่วม 2⁷⁴

ศูนย์บัญชาการกลุ่มอยู่บริเวณพื้นที่ตรงข้ามบ้านป่าเลาอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเนื่องจากกองกำลังของกะเหรี่ยงให้การสนับสนุนและฝึกการรบให้ นักศึกษาจึงมีการแบ่งกองกำลังแบบทหารออกเป็น 24 กองพันกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆตามตะเข็บชายแดนไทย-พม่า⁷⁵ คณะกรรมการบริหารงานของกลุ่มจะมีการเลือกตั้งทุกๆ 3 ปี และมีการเปิดการประชุมเพื่อถกเถียงกันในเรื่องสถานการณ์ในพม่า และการเมืองระหว่างประเทศทุกปี ต่อจากนั้น คณะกรรมการจะกำหนดหลักการและแผนงานของกลุ่ม ส่วนวิถีทางในการต่อสู้นั้น นักศึกษากลุ่ม ABSDF นี้ ได้ตัดสินใจที่จะดำเนินการต่อสู้กับรัฐบาลพม่าโดยใช้อาวุธ

นาย ตาน เค หัวหน้านักศึกษาพม่า ABSDF ในพื้นที่กองพลที่ 7 ของกะเหรี่ยงเคเอ็นยู ตรงข้ามอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากได้กล่าวว่า “องค์กร ABSDF จะร่วมกับชนกลุ่มน้อยฝ่ายนักการเมือง และนักศึกษากลุ่มอื่นๆในการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า และเราเชื่อว่า การใช้อาวุธต่อ

⁷³ James Mawdsley, *The Heart Must Break : The Fight for Democracy and Truth in Burma* (Great Britain : Clays ,2001),p.32.

⁷⁴ Facts of All Burmese Students' Democratic Front.[Online]. Available from: <http://www.geocities.com/capitolHill/Lobby/3190/factab.htm> [2002,2 September]

⁷⁵ พัลลภ ผลโคก, “ผู้หนีภัยจากการสู้รบสัญชาติพม่ากับความมั่นคงของประเทศไทย,”(เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง,2542), หน้า 19.

ผู้เรียกร้องเพื่อประชาธิปไตยในพม่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะ ที่ผ่านมา เรามีบทเรียนและต่อสู้โดยสันติวิธีมาแล้ว แต่ก็ไร้ผล เช่น ปี พ.ศ.2531 เราประสบความล้มเหลวในการต่อสู้เรียกร้อง”⁷⁶

ต่อมา ทางกลุ่มได้เริ่มมีปัญหาในเรื่องการสรรหาผู้นำ มีการเล่นพรรคเล่นพวก ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมรับกติกาการเลือกตั้ง ดังนั้น กลุ่ม ABSDF จึงหาทางออกด้วยวิธีการมีผู้นำในคราวเดียวกัน 2 คน ซึ่งถือเป็นยุคตกต่ำของนักศึกษาพม่า ขณะเดียวกัน องค์การระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐและองค์กรที่มิใช่รัฐ (Non-Governmental Organizations: NGOs) ต่างต้องการให้นักศึกษาพม่าต่อสู้กับรัฐบาลด้วยสันติวิธี ห้ามใช้อาวุธหรือวิธีการรุนแรง ไม่เช่นนั้นจะไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆ

ในที่สุด ในปี พ.ศ.2534 นักศึกษากลุ่ม ABSDF ได้แตกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่ม ABSDF เดิม มี ดร.โนอ่องเป็นประธานกลุ่ม และกลุ่มกองทัพผู้รักชาติประชาธิปไตย (Democratic Patriot Army: DPA) ของโมที่ซุน อดีตประธานร่วมกลุ่ม ABSDF กลุ่ม DPA นี้ได้แยกตัวไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ที่เมืองปางซาง รัฐฉาน มีกำลังพลประมาณ 140-170 คน อย่างไรก็ตาม 5 ปีต่อมา ทั้ง 2 กลุ่มได้กลับมารวมตัวกันอีกในเดือนกันยายน⁷⁷ อนึ่ง ได้มีนักศึกษาบางส่วนที่ต้องการต่อสู้กับรัฐบาลด้วยแนวทางที่สันติจึงพากันหลบหนีเข้ามาในประเทศไทย และรวมกลุ่มกันขึ้นซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

กิจกรรมต่างๆของกลุ่ม ABSDF นั้นประกอบไปด้วย การจัดทำมีเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การเยี่ยมเยียนตามค่ายเพื่อหาข้อมูลและประเมินผลงาน นอกจากนี้ ABSDF ยังได้ขยายขอบข่ายในการทำงานสู่กลุ่มสิทธิมนุษยชน กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อม และมีการติดต่อกับพรรคการเมืองและชาวพม่าโพ้นทะเล

กิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนในหมู่นักศึกษา นักศึกษาจะได้เรียนเรื่องประชาธิปไตย เรื่องสิทธิมนุษยชน เรื่องการปกครองแบบสหพันธรัฐ ประเด็นชนกลุ่มน้อย ฯลฯ นอกจากนั้น ทางกลุ่มได้จัดให้นักศึกษาเข้าฝึกอบรมกับ NGOs เป็นผู้สื่อข่าว มีการฝึกให้นักศึกษาสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงละเมิดสิทธิมนุษยชน

⁷⁶ สมจิตร รุ่งจรัสศรี , " 13 ปีแนวร่วมนักศึกษาพม่า : หรือจะเดินไปสู่ความสูญเปล่า," มติชน (24 พฤศจิกายน 2544) :11.

⁷⁷ Facts Of All Burmese Students' Democratic Front. [Online]. Available from: <http://www.geocities.com/capitolHill/Lobby/3190/factab.htm> [2002,2 September]

ข้อมูลเรื่องการทำลายทรัพย์สินในพม่า และฝึกการเผยแพร่ข้อมูลไปยังสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการออกวิทยุ การเขียนบทความลงในวารสาร การส่งผ่านข้อมูลไปยังสหประชาชาติ และ NGOs ต่างๆ ทั้งนี้และทั้งนั้น นักศึกษาจะได้รับการฝึกให้ใช้คอมพิวเตอร์และเรียนภาษาอังกฤษด้วย เพื่อนำไปสื่อสารกับนานาชาติได้⁷⁸ ดังนั้น ABSDF จึงได้ชื่อว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการจัดระบบระเบียบในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมาก

ยิ่งไปกว่านั้น นักศึกษากลุ่ม ABSDF ยังได้รับการฝึกให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง (self-reliance) โดยในปี พ.ศ.2536 เป็นต้นมา ได้มีการอบรมให้นักศึกษาทำเครื่องเฟอร์นิเจอร์ใช้เอง ต่อรถยนต์เอง และให้นักศึกษาทำฟาร์มเพาะพันธุ์สัตว์ และเรียนรู้เรื่องการรักษาพยาบาล เพื่อนำไปรักษาให้เพื่อนนักศึกษาและเปิดคลินิกรักษาชาวบ้านด้วย นอกจากนี้ ที่ค่ายมินทามี่ (Minthamee Camp) ได้มีการฝึกให้ผู้หญิงพึ่งพาตนเอง และสนับสนุนให้ผู้หญิงได้เข้าร่วมในการต่อสู้ทั้งในหน่วยสนับสนุนและในหน่วยรบ

นอกจากนี้ นักศึกษากลุ่ม ABSDF ยังได้มีกิจกรรมตีพิมพ์วารสารต่างๆ ดังนี้

เล่มแรก คือ “Voice of the Peacock” เป็นวารสารที่ตีพิมพ์บทความและเรื่องราวจากนักศึกษาซึ่งมักจะเป็นเรื่องประชาธิปไตย นักศึกษาจะพิมพ์ออก 1500 ฉบับต่อ 2 เดือน

เล่มที่ 2 คือ “Dawn” ตีพิมพ์เรื่องราวเกี่ยวกับการลงทุนระหว่างประเทศ เรื่องยาเสพติด เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องโรคเอดส์ สำหรับวารสารฉบับนี้จะถูกตีพิมพ์ให้แก่กลุ่มสิทธิมนุษยชน ผู้นำข่าวและสถานทูตทั่วโลก

เล่มที่ 3 คือ “Burma Focus” จัดพิมพ์โดยนักศึกษากลุ่ม ABSDF ที่อยู่ในยุโรป ออกทุกๆ 2 สัปดาห์ โดยรวบรวมบทความที่เกี่ยวกับพม่าล่าสุด และรวบรวมถ้อยแถลงที่สำคัญของกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย

นอกเหนือจากวารสารแล้ว นักศึกษายังมีกิจกรรมเพื่อรณรงค์เรื่องประชาธิปไตยผ่านทางสื่อวิทยุ ชื่อ Dawn Gwin Radio และนักศึกษายังได้ผลิตเทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ รวมทั้งทำโปสเตอร์ เสื้อยืด และแผ่นพับประท้วงนโยบายต่างๆของรัฐบาล

สำหรับรายได้ที่นักศึกษากลุ่ม ABSDF ใช้กันอยู่นั้น นักศึกษาได้รับมาจากพวกกะเหรี่ยงซึ่งจะได้อำนาจในรูปของที่พักและอาวุธยุทธภัณฑ์ หนทางที่สอง คือ ได้รับจาก NGOs ในรูป

⁷⁸ Ibid.

ของปัจจัยสี่ และการฝึกอบรมทักษะต่างๆ ส่วนหนทางอื่นๆที่นักศึกษาทำเพื่อหารายได้ คือ การเรียกเก็บค่าคุ้มครองจากชาวประมงในทะเลอันดามัน⁷⁹

ด้านผู้นำคนล่าสุดของ ABSDF จากการประชุมคณะกรรมการบริหารในปี พ.ศ.2544 คือ Than Khe เป็นประธานกลุ่ม Kyaw Ko เป็นรองประธานกลุ่ม Myo Win เป็นเลขาธิการ Wai Lin Zin เป็นเลขาธิการร่วมคนที่ 1 และ Thein San เป็นเลขาธิการร่วมคนที่ 2

ปัจจุบัน สมาชิกของกลุ่ม ABSDF มีจำนวนน้อยกว่า 2 พันคน⁸⁰ เพราะ นักศึกษาที่ทนความยากลำบากในป่าไม่ได้หรือมองไม่เห็นชัยชนะบนหนทางต่อสู้ด้วยอาวุธ ก็ได้แยกตัวออกมาและเดินทางเข้าสู่เขตแดนไทย

ภายหลังการหลั่งไหลของนักศึกษาพม่า ประเทศไทยในฐานะประเทศเพื่อนบ้าน จำต้องแบกรับภาระการลี้ภัยของนักศึกษาพม่าซึ่งเข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมือง ดังนั้น ในบทต่อไป จะได้กล่าวถึงนโยบายของไทยที่นำมาดำเนินการต่อกลุ่มนักศึกษาพม่า นอกจากนั้น ยังจะได้กล่าวถึงแนวทางในการดำเนินงานของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติต่อการเข้าร่วมแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่าร่วมกับรัฐบาลไทยด้วย

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁹ Gary John Risser, "Thai Policy Towards the Burmese Displaced Persons 1988-1993," (Thesis for the Degree of Master of Arts, Department of Thai Studies, Graduate School, Chulalongkorn University, 1996), p.58.

⁸⁰ วิษระ เพชรทอง, "หน่วยจรรยาตักตักพม่าจากมหา'ลัยสู่สงครามกองโจรหนุ่มสาว สงคราม และสันติภาพ," สยามรัฐ (11 ตุลาคม 2542) : 7.

บทที่ 3

นโยบายของไทยและของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ต่อปัญหาการศึกษาพม่าในไทย

นับตั้งแต่มีการประท้วงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา นักศึกษาพม่าได้ถูกรัฐบาลทำการติดตามตัว จับกุมและทำร้ายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพลเอกชอหม่องเข้ายึดอำนาจในเดือนกันยายน นักศึกษาพม่าและกลุ่มของผู้ต่อต้านรัฐบาลต้องหลบหนีการตามล่าจากฝ่ายทหาร นักเรียน นักศึกษาจากทุกสถาบันต่างหาที่หลบซ่อนและพากันหนีออกนอกเขตที่ชุมนุม ไม่ว่าจะเป็นครุฑกลางที่มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง หรือมหาวิทยาลัยอื่นๆ และเมื่อมีการกระจายกลุ่มผู้ชนบททำให้รัฐบาลได้ขยายการปราบปรามออกไปด้วย มาตรการของรัฐบาลดังกล่าวทำให้นักศึกษาพม่าต้องหลบหนีมายังบริเวณชายแดนซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ

ตัวเลขจากการประมาณการของผู้ลี้ภัยชาวพม่า¹ ภายหลังกการปราบปรามในปี พ.ศ.2531 พบว่า ผู้ลี้ภัยชาวพม่าตามชายแดนพม่าก็ติดกับประเทศบังคลาเทศมี 300,000 คน ด้านจีนกับอินเดียอีก 12,000 คน และติดกับประเทศไทยมีราว 70,000คน² สำหรับการหนีภัยของนักศึกษาพม่ามายังชายแดนไทย-พมานั้น สหภาพสหพันธ์นักศึกษาพม่าอย่างกว้างระบุว่า มีจำนวนนักศึกษาพม่ากว่า 20,000 คน กระจายกลุ่มกันเข้าร่วมกับชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยง ชาวมอญและชาวคะฉิ่น แต่กลุ่มนักศึกษาพม่าที่รวมตัวกันอย่างมีระบบที่สุดและถือได้ว่าเป็นกลุ่มนักศึกษาที่ใหญ่ที่สุดนั้นคือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยนักศึกษาพม่า (ABSDF)³ โดยนักศึกษากลุ่มนี้ยังดำเนินการโดยใช้แนวทางการต่อสู้แบบทหารและมีเครือข่ายการทำงานตามแนวชายแดนไทย-พม่าซึ่งยาวถึง

สถาบันนวัตยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ผู้ลี้ภัยชาวพม่าภายหลังกการปราบปรามในปี พ.ศ.2531 ประกอบไปด้วย นักเรียน นักศึกษา ครู และอาจารย์ในโรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย พระสงฆ์ นักการเมืองฝ่ายค้าน และประชาชนทั่วไป

² สุภาวงศ์ จันทวานิช, "ผู้อพยพลี้ภัยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," ใน เอเชียรายปี (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 24.

³ พุทธิณี กางกั้น, "การให้ความหมายกับตนเองของนักศึกษาพม่าในสังคมไทย: กรณีศึกษาชีวิตประวัติของนักศึกษาพม่า," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 2.

2,532 กิโลเมตร⁴ ส่วนกลุ่มที่เข้ามาในประเทศไทยนั้น จะเป็นพวกนักศึกษาพม่าที่แยกตัวมาจากกลุ่ม ABSDF พวกนี้เมื่อจับกลุ่มกันในประเทศไทยแล้วก็ดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมือง จากคำกล่าวของนักศึกษาพม่า สาเหตุของการเลือกประเทศไทยเป็นที่เคลื่อนไหวก็เนื่องมาจาก ประเทศไทยมีแหล่งหลบซ่อนและยุทธภูมิทางการเมืองมากกว่าประเทศอื่น และไทยก็มีเสถียรภาพทางการเมืองสูงกว่า และมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นแนวคิดที่ตรงกันกับอุดมการณ์ของนักศึกษาพม่าส่วนใหญ่⁵

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากนักศึกษาทนความลำบากในป่าไม่ได้ เพราะ ต้องพบทั้งไข้ป่าและอาหารการกินที่ขาดแคลน⁶ นักศึกษาจึงต้องแยกตัวเดินทางมาอยู่ในเมืองหลวง⁷ การหนีเข้าสู่กรุงเทพมหานคร นักศึกษาส่วนใหญ่ได้ใช้แนวทางการต่อสู้แบบสันติ⁸ ส่วนความคิดที่จะเดินทางกลับสู่ชายแดนอีกหรือไม่นั้น นักศึกษาพม่าได้แสดงความคิดเห็นว่า “ถ้ากลับไปยังค่าย เขาจะไปทำอะไร เขาจึงคิดที่จะเรียนหนังสือต่อไปให้จบเพื่อนำความรู้กลับไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเทศ

⁴ เป็นเขตแดนทางบก 1,664 กิโลเมตร ทางน้ำ 538 กิโลเมตร และทางทะเล 330 กิโลเมตร และมีจังหวัดที่ติดกับพม่าจากเชียงรายถึงจังหวัดระนองรวม 10 จังหวัด โปรดดูใน สมโชค สวัสดิวัฑฒ์, ความสัมพันธไทย-พม่า-กะเหรี่ยง (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540), หน้า 2.

⁵ ประเทศอื่นๆ ในที่นี้ หมายถึง ประเทศเพื่อนบ้านของพม่า ซึ่งได้แก่ ประเทศบังคลาเทศ ประเทศจีน และประเทศไทย ส่วนการปกครองระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว ขณะนั้นไทยอยู่ในสมัยของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ได้รับการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย (อ่านบทสัมภาษณ์นักศึกษพม่าเพิ่มเติมได้จาก วิทยานิพนธ์ของ พุทธิณี กางกัณ)

⁶ อาหารการกินต้องขาดแคลนจนกระทั่งต้องกินผลไม้ และสัตว์ต่างๆ เช่น งู ตะกวด (lizards) และสุนัข อ้างถึงใน Bertil Lintner, Outrage: Burma's Struggle for Democracy (Hongkong : Yee Tin Tong Printing Press ,1989), p.208.

⁷ วีระะ เพชรทอง, “หน่วยจรรยาตักศึกษพม่าจากมหา'ลัยสู่สงครามกองโจรหนุ่มสาว สงครามและสันติภาพ,” สยามรัฐ (11 ตุลาคม 2542) : 7.

⁸ กลุ่มนักศึกษาที่ต่อสู้แบบสันติ คือ กลุ่มองค์กรนักศึกษาพม่าโพ้นทะเล (Oversea National Student Organization of Burma: ONSOB) ONSOB เป็นกลุ่มนักศึกษาพม่าที่แยกตัวออกมาจากกลุ่ม ABSDF มีฐานการเคลื่อนไหวอยู่ในประเทศไทย กิจกรรมของกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากขบวนการนักศึกษาของไทย นักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยและนักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย อีกทั้งเป็นที่รู้กันว่ากลุ่ม ONSOB นี้ได้รับการสนับสนุนเต็มที่จากองค์การสหประชาชาติ เพราะ เป็นกลุ่มนักศึกษาพม่าที่ต่อสู้ด้วยสันติวิธี อย่างไรก็ตาม ข้อมูลต่างๆของนักศึกษากลุ่มนี้มักจะเป็นความลับ อ้างถึงใน ภาคภูมิ เตมะศิริ , “เส้นทางนักศึกษพม่าบนความไม่ชัดเจนของไทย,” กรุงเทพธุรกิจ (2 ตุลาคม 2542) : 2.

พม่า”⁹ นักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่เดินทางเข้ากรุงเทพมหานครมีความหวังที่จะขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยและจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations of High Commissioner for Refugees: UNHCR)¹⁰ เพื่อขอลี้ภัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป

อย่างไรก็ดี เนื่องจากประเทศไทยมิได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยปี พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) และพิธีสารต่อท้าย พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967) ทางกรมไทยจึงไม่ยอมรับให้นักศึกษาพม่าที่มีสถานภาพเป็น “ผู้ลี้ภัย” ตามอนุสัญญาดังกล่าว ในด้านนโยบาย ทางรัฐบาลไทยได้ยึดถือกฎระเบียบต่างๆที่ว่าด้วยเรื่อง ความมั่นคงตามแนวชายแดนฝั่งตะวันตก และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงาน¹¹ นอกจากนั้น เนื่องจากนักศึกษาพม่าเป็นกลุ่มที่มีความเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา ทางรัฐบาลไทยจึงออกนโยบายเฉพาะต่อกลุ่มนักศึกษาพม่าดังกล่าว เพื่อความเข้าใจในเรื่องของนโยบายนี้ จะทำการอธิบายโดยแบ่งเป็นยุคสมัยดังต่อไปนี้

3.1 ช่วงที่ 1 สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ – สมัยพลเอกสุจินดา คราประยูร (4 สิงหาคม 2531 – 23 กุมภาพันธ์ 2534)

ขณะที่สถานการณ์ทางการเมืองภายในพม่าในปี พ.ศ.2531 เกิดความวุ่นวายจนนักศึกษาและประชาชนชาวพม่าต้องอพยพหนีภัยการปราบปรามของฝ่ายรัฐบาลของตน การเมืองในประเทศไทยก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน คือ ได้มีการเปลี่ยนผู้บริหารประเทศจากพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มาเป็นพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แต่การเปลี่ยนคณะรัฐบาลดังกล่าวไม่ได้รับการต่อต้านจากประชาชนเหมือนในพม่า ทั้งนี้เนื่องจาก คณะรัฐบาลชุดนี้ได้ผ่านกระบวนการและขั้นตอนการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น บรรยากาศภายในประเทศไทยขณะนั้นจึงเต็มไปด้วยพลังแห่งประชาธิปไตย กล่าวคือ ประชาชนต่างมีส่วนร่วมในเรื่องทางการเมืองมากขึ้น และมีสิทธิเสรีในการแสดงความคิดเห็น

⁹ Interview with Ohmar Khin, “Voices of 1988: In their own words,” Burma Debate 2 (April/May 1995): 20.

¹⁰ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 23 มีนาคม 2544.

¹¹ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 19 มีนาคม 2544.

ทันทีที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชายก็ได้ ออกนโยบายซึ่งถือว่าเป็น จุดปรับเปลี่ยนนโยบายของไทยที่มีมาช้านาน กล่าวคือ พลเอก ชาติชายได้หันมาให้ความสำคัญต่อเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจมากกว่าเรื่องอุดม การณ์ทางการเมือง ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ในกรณีของอินโดจีนและพม่า¹² ที่ไทยได้ แสดงความประสงค์ที่จะเปิดตลาดการค้ากับประเทศในกลุ่มนี้จากที่เคยดำเนินนโยบายการพึ่งพา มหาอำนาจแต่อย่างใดในปี พ.ศ.2522 เป็นต้นมา เพื่อกระตุ้นให้เวียดนามถอนตัวออกจาก กัมพูชา

กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา กล่าวว่า นโยบายของไทยในครั้งนี้นับว่าเป็น “การทูตโฉม ใหม่” ที่เริ่มขึ้นโดยไม่ได้มีการปรึกษากับประเทศพันธมิตรที่เคยร่วมต่อต้านเวียดนาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมั่นใจอันเป็นผลมาจากความสำเร็จทางเศรษฐกิจ และผู้นำไทยเชื่อว่า ไทยจะสามารถ สร้างสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงที่เป็นผลดีต่อประเทศไทยได้โดยอาศัยพลังทางเศรษฐกิจของ ตน¹³ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงนโยบายของไทยต่อพม่าแล้ว พบว่า รัฐบาลไทยยังคงให้ ความสำคัญต่อเรื่องการจัดข้อขัดแย้งระวางสงฆ์ระหว่าง 2 ประเทศ โดยเน้นการกระทำที่แสดง ความจริงใจต่อพม่าเพื่อสร้างความสัมพันธ์ไทย-พม่าให้แน่นแฟ้น ทั้งนี้ สามารถดูได้จากนโยบาย ความมั่นคงของไทยต่อพม่าข้อที่ 1,2 และ 3 ในสมัยของพลเอกเปรม และสมัยของพลเอกชาติชาย ดังต่อไปนี้ (โปรดดูรายละเอียดที่ภาคผนวก ก)

“นโยบายสมัยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีดังนี้ ข้อที่ 1 ...ส่งเสริมความสัมพันธ์ อันดีกับรัฐบาลพม่าให้ดีขึ้น โดยยึดหลักถ้อยถ้อยปฏิบัติและขจัดข้อขัดแย้งและความ ระวางสงฆ์ต่างๆโดยเน้นการกระทำที่แสดงความจริงใจต่อพม่า เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ไทย-พม่า ให้แน่นแฟ้นบนพื้นฐานของความไว้วางใจระหว่างกัน และผลประโยชน์ร่วมกัน ข้อที่ 2 ดำเนินการทุกวิถีทางให้พม่าเข้าใจว่าไทยไม่สนับสนุนผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า หรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่าให้ใช้ดินแดนไทยเพื่อดำเนินการที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ รัฐบาลพม่า โดยกวัดขັນใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ต่อความมั่นคงของประเทศ ข้อที่ 3 ดำเนินการควบคุมผู้ลี้ภัยทางการเมืองและผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าให้รัดกุมอย่าง เดิมที่เพื่อป้องกันมิให้ผู้ลี้ภัยทางการเมืองได้ดำเนินการทางการเมืองและการเคลื่อนไหวใดๆ

¹² พม่าเปลี่ยนชื่อประเทศในวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.2532 จาก พม่า (Burma) เป็น เมียนมาร์ (Myanmar)

¹³ กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, “นโยบายต่างประเทศของไทยหลังสงครามเย็น,” ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย. ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 229.

ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทยและ
ต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า

นโยบายสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีดังนี้ ข้อ 1 เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี
กับพม่าโดยยึดหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ และคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน ข้อ 2 ขจัดข้อขัดแย้ง
และขจัดความระแวงสงสัยโดยแสดงความจริงใจต่อพม่าไม่สนับสนุนชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า
หรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่า ส่วนการดำเนินการใดๆต่อบุคคลเหล่านี้ให้คำนึงถึง
ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า หลักมนุษยธรรมและความมั่นคงแห่งชาติควบคู่กัน
ข้อ 3 ดำเนินการควบคุมชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า และผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าอย่างรัดกุม
เพื่อมิให้ดำเนินการใดๆที่ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของไทยและ
ต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ในกรณีที่เป็นกองกำลังชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าติดอาวุธ
ให้ปลดอาวุธและควบคุมไว้ในพื้นที่จำกัด และผลักดันออกไปเมื่อสถานการณ์อำนวย”

ดังนั้น เมื่อนักศึกษาพม่าหลบหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทยและเคลื่อนไหวกิจกรรมการเมือง
รัฐบาลไทยจำเป็นต้องออกนโยบายดังต่อไปนี้

ในวันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2531¹⁴ คณะรัฐมนตรีมีมติให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการ
ผลักดันนักศึกษาพม่าออกนอกเขตประเทศไทย¹⁵ แต่หลังจากนโยบายออกมา บรรดาผู้สนับสนุน
นักศึกษาพม่าได้ทำการประท้วง ทางพลเอกชาติชายจึงหันมาทบทวนนโยบายโดยขอให้หน่วยงาน
ที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายของไทยต่อพม่า ซึ่งได้แก่ สภาความมั่นคงแห่งชาติ
และกระทรวงการต่างประเทศ พิจารณาดูท่าทีและแนวโน้มของสถานการณ์เสียก่อน ในการนี้
พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ออกมาชี้แจงว่า

“กรณีผู้อพยพชาวพม่าที่เข้ามาขอพำนักอยู่ในประเทศไทยนั้นจะมีฐานะเพียง
ผู้อพยพชั่วคราว ไม่ใช่ในฐานะ ผู้ลี้ภัย และจะต้องอยู่ในบริเวณที่ทางหน่วย
ราชการไทยกำหนด โดยห้ามดำเนินกิจกรรมใดๆที่เกี่ยวข้องกับการเมือง
ตราบไต่ที่ยังพำนักอยู่ในดินแดนไทย และผู้อพยพเหล่านี้จะถูกส่งตัวกลับพม่า
ทันทีที่สถานการณ์ภายในประเทศพม่าสงบ”¹⁶

¹⁴ 2 วันหลังจากที่พลเอกชอหม่องทำการยึดอำนาจรัฐบาลหม่องหม่อง ขึ้นปกครองพม่า

¹⁵ “การดำเนินงานต่อนักศึกษาพม่าและผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายสัญชาติพม่าที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR),” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹⁶ วรธนชนะ เมืองประชา, “นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า สมัยนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ,” (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2536), หน้า 21.

จากการชี้แจงดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่า ไทยได้อนุญาตให้นักศึกษาพม่าเข้ามาพักพิงในดินแดนไทยเป็นการชั่วคราว แต่ต้องอยู่ในบริเวณที่ทางการไทยกำหนดขึ้น และในวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ.2531 คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติอีกครั้ง ดังนี้ หากนักศึกษาพม่าคนใดประสงค์จะกลับบ้านโดยสมัครใจก็ให้ดำเนินการรับตัวส่งกลับโดยเร็วและจะไม่มีกรเอาผิด หนึ่งเดือนต่อมาเพื่อให้ในวันที่ 22 พฤศจิกายน เป็นรูปธรรม ทางศูนย์อำนวยการร่วมกองบัญชาการทหารสูงสุด (ศอร.บก.สส.) จึงได้จัดตั้งศูนย์สัมภาษณ์และช่วยเหลือนักศึกษาพม่าที่ประสงค์จะเดินทางกลับบ้านพม่าโดยสมัครใจ ขึ้นที่บริเวณสนามบินอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยระบุให้นักศึกษาพม่าเหล่านั้นไปรายงานตัวกับเจ้าหน้าที่ไทย

ต่อมา ในต้นปี พ.ศ.2532 ก็ได้มีมติออกมาอีกครั้งว่า ถ้านักศึกษาคนใดยังไม่ตัดสินใจกลับบ้านพม่า ทางการไทยก็จะนำส่งกลับพม่าเองโดยอาศัยช่องทางใดช่องทางหนึ่งตามที่ประสงค์จะไปอยู่ และกำหนดให้นักศึกษาพม่าที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยหลังวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2532 มีสถานภาพเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และจะต้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีของวันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2531 กล่าวคือ ให้พยายามสกัดกั้นและผลักดันในทางลับกลับบ้านพม่า หากยังไม่สามารถดำเนินการได้ ให้นำไปควบคุมและให้การช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นตามควรแก่นักศึกษาตามหลักมนุษยธรรม หลังจากนั้นให้ผลักดันเข้าไปในเขตพม่าตามช่องทางที่ปลอดภัย¹⁷

จากนโยบายในช่วงปลายปี พ.ศ.2531 ถึงช่วงต้นปี พ.ศ.2532 นี้ จะเห็นได้ว่า นโยบายต่อนักศึกษาพม่ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่โดยตลอด ในช่วงแรกจะเป็นนโยบายที่แสดงถึงความระมัดระวังอย่างมาก โดยมีการให้ผลักดันนักศึกษาพม่ากลับประเทศ แต่พอเวลาผ่านไปไม่นานก็อนุญาตให้พักพิงได้ แต่รัฐบาลยังคงแสดงความปรารถนาที่จะให้สถานภาพแก่นักศึกษาพม่าเพียงแค่ว่า “ผู้อพยพชั่วคราว” ไม่ใช่ “ผู้ลี้ภัย” และถ้าสถานการณ์ในพม่าสงบลงก็ให้ดำเนินการส่งตัวนักศึกษากลับ ต่อมา รัฐบาลไทยได้กำหนดให้นักศึกษาที่หลบหนีเข้ามาในประเทศไทยหลังวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2532 เป็น “ผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย” และจะต้องถูกผลักดันกลับ นโยบายทั้งหมดดังกล่าว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้ทัศนะว่า “เป็นการกำหนดนโยบายเฉพาะต่อนักศึกษาพม่าโดยไทยจะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้พม่าเข้าใจว่าไทยไม่สนับสนุนผู้ลี้ภัยชาวพม่าให้ใช้ดินแดนไทยเพื่อดำเนินการใดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

¹⁷ ภณิศร์ มีกุล, “ปัญหาการใช้แรงงานผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าและแนวทางแก้ไขปัญหา: กรณีศึกษาจังหวัดระนอง,” (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 52.

ระหว่างไทย-พม่า ไทยได้ยึดหลักการดำเนินงานที่จะขจัดความระแวงสงสัยระหว่างกันออกไป นอกจากนั้น การดำเนินการควบคุมผู้ลี้ภัยสัญชาติพม่าทุกกลุ่มเป็นการกระทำเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เคลื่อนไหวก่อการอันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยภายในประเทศ¹⁸

อย่างไรก็ตาม เมื่อนโยบายต่างๆ ได้ถูกกำหนดออกมา ก็มีกระแสต่อต้านจากชาวไทย และสื่อต่างประเทศโดยกล่าวโจมตีรัฐบาลไทยว่าดำเนินการไปเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มากกว่าเรื่องมนุษยธรรม (อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบทต่อไป)

อนึ่ง เมื่อกล่าวถึง “สถานภาพ” ของนักศึกษาพม่า บางครั้งทางการไทยจะจัดให้นักศึกษาพม่าอยู่ในกลุ่มของชนกลุ่มน้อย¹⁹ หรือจัดเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย แต่ที่สำคัญที่สุด คือ ทางการไทยจะไม่ยอมรับให้นักศึกษาพม่ามีสถานะเป็น “ผู้ลี้ภัย” เพราะ ไทยมิได้เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ปี พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) (Convention Relating to the Status of Refugees 1951) และพิธีสารต่อท้าย ปี พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967) (Protocol Relating to the Refugees Status 1967) นอกจากนี้ ทางการไทยก็ไม่ยอมรับในนโยบายของ UNHCR ที่มอบสถานะ “ผู้ลี้ภัย” (refugee) ให้แก่นักศึกษาพม่า ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญที่ทางการไทยไม่ยอมรับข้อเสนอของ UNHCR เนื่องจากเหตุผลดังนี้ ประการแรก จากประสบการณ์การแก้ไขปัญหาผู้อพยพด้านอินโดจีน โดยทางการไทยเชื่อว่า UNHCR เป็นแรงดึงดูดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้อพยพหลังไหลเข้ามาขอพักพิงในประเทศไทย ประการที่สอง บุคคลใดก็ตามที่ได้รับสถานภาพเป็น “ผู้ลี้ภัย” ดังกล่าว บุคคลนั้นจะได้รับสิทธิมากมายเทียบเท่าพลเมืองของประเทศนั้น เช่น สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน สิทธิในการประกอบอาชีพต่างๆ เป็นต้น (โปรดดูรายละเอียดของอนุสัญญาฯ ได้ที่ภาคผนวก ข) ดังนั้น ทางการไทยจึงไม่ยอมรับนโยบายของ UNHCR ที่จะให้ความช่วยเหลือนักศึกษาพม่าในฐานะผู้ลี้ภัย²⁰

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁸ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 19 มีนาคม 2544.

¹⁹ ตามรายงานของสำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง นักศึกษาพม่าที่หลบหนีการปราบปรามของรัฐบาลทหารพม่า ถูกจัดอยู่ในข่ายของชนกลุ่มน้อยลำดับที่ 5 ทั้งนี้ต่อจาก ผู้พลัดถิ่นชาวพม่า ผู้หลบหนีชาวพม่า ผู้ใช้แรงงานชาวพม่า ผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบในพม่า และนักศึกษาพม่า

²⁰ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 19 มีนาคม 2544.

อย่างไรก็ดี ทาง UNHCR ได้กล่าวว่า UNHCR มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าแทรกแซง เพราะ นักศึกษาพม่าหนีร้อนมาพึ่งเย็น และจากสถานการณ์ในขณะนั้น นับว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า นักศึกษาพม่าได้รับความหวาดกลัวว่าจะถูกกดขี่ข่มเหง ปรหัตประหารด้วยเหตุผลทางการเมืองจนต้องหนีออกนอกประเทศ และยังเป็นบุคคลที่ไม่สามารถกลับประเทศตนได้ เป็นบุคคลที่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากประเทศตน ดังนั้น เมื่อนักศึกษาหนีมาร้องขอความคุ้มครองจากรัฐบาล”แรกรับ” หรือจาก UNHCR²¹ นักศึกษาจึงควรได้รับสิทธิต่างๆตามที่ถูกผู้ลี้ภัยควรได้รับ เช่น เรื่องการได้รับบริการด้านปัจจัยสี่ การได้รับการฝึกและมีอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเอง สิทธิในการนับถือและประกอบกิจกรรมทางศาสนา สิทธิในการรวมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น และรวมถึงสิทธิในการไม่ถูกผลักดันกลับ (non-repatriation) ไปยังประเทศที่เสี่ยงต่อการถูกกดขี่ข่มเหงอย่างร้ายแรง เป็นต้น

สำหรับ UNHCR นั้น ถึงแม้ว่า ทางกรมไทยจะไม่ได้ร้องขอให้ UNHCR เข้าช่วยเหลือ นักศึกษาพม่าเหมือนกรณีผู้อพยพชาวอินโดจีน แต่เนื่องด้วย ภาระหน้าที่ของ UNHCR ดังมี 2 เรื่องหลักๆ คือ หน้าที่ในการให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศ (international protection) ซึ่งหมายถึง การมีหน้าที่ตรวจตรา ตรวจสอบให้ผู้ลี้ภัยพึงได้รับสิทธิต่างๆ และผู้ลี้ภัยไม่ควรถูกส่งกลับไปโดยต้องเผชิญกับการปรหัตประหาร ส่วนหน้าที่อีกประการ คือ การแก้ไขปัญหาที่ถาวรและยั่งยืน (durable solution) ซึ่งหน้าที่นี้มีทางเลือกใช้เพื่อแก้ไขปัญหาผู้ลี้ภัย 3 แนวทางด้วยกัน²² ดังต่อไปนี้

หนทางแรก การส่งผู้ลี้ภัยกลับสู่มาตุภูมิโดยสมัครใจ (voluntary repatriation) แนวทางนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุด คือ สภาพการณ์ของประเทศมาตุภูมิต้องมีความปลอดภัยเพียงพอสำหรับการคืนถิ่น โดย UNHCR จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สมัครใจเดินทางกลับ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการติดต่อ การขนส่งและการสร้างเครือข่ายด้านกฎหมายที่จะปกป้องสิทธิประโยชน์ของผู้ลี้ภัย ทั้งในเรื่องการนิรโทษกรรมและการเลือกปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยกับประเทศมาตุภูมิของผู้ลี้ภัย

²¹ การร้องขอความคุ้มครอง และการเลือกประเทศลี้ภัย เป็นสิทธิประการหนึ่งที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ ส่วนรัฐบาล”แรกรับ” หมายถึง รัฐบาลของประเทศแรกที่ผู้ลี้ภัยอพยพเข้าไปขอพักพิงสัมภาระณ.ทรงสิทธิ์ จารุपाल,เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR,2 กรกฎาคม 2545.

²² UNHCR, Information Paper 1999.

หนทางที่สอง ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการตามแนวทางแรกได้ในอนาคตอันใกล้ นั้น ทางแก้ปัญหาคือ การจัดตั้งถิ่นฐานให้ผู้ลี้ภัยในประเทศลี้ภัย การดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลประเทศที่ให้ลี้ภัย ตามธรรมเนียมปฏิบัติ นั้น โครงการนำผู้ลี้ภัยเข้าสู่ระบบสังคมในพื้นที่จะเป็นลักษณะการตั้งรกรากของกลุ่มผู้ลี้ภัยในพื้นที่ที่ได้รับ ส่วนพื้นที่ในเมืองหรือกึ่งเมือง UNHCR จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัยเป็นรายบุคคล(individual refugee) เพื่อช่วยให้สามารถประสานกลมกลืนได้(assimilation) นอกจากนี้ ในกรณีที่ไปไม่ได้ นั้น UNHCR จะให้การศึกษ การฝึกอาชีพ และให้คำปรึกษาหารือเพื่อช่วยให้ผู้ลี้ภัยมีโอกาสได้งานทำ และพึ่งตนเองได้

หนทางที่สาม สำหรับผู้ลี้ภัยที่ไม่สามารถเดินทางกลับมาตุภูมิของตนหรือไม่สามารถอยู่ในประเทศลี้ภัยได้อย่างปลอดภัย หรือด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคมและปัจจัยด้านความมั่นคงภายในประเทศ ทำให้มีความจำเป็นต้องย้ายผู้ลี้ภัยไปที่อื่น ทางแก้ปัญหาคือเพียงทางเดียว คือ การย้ายผู้ลี้ภัยไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 การตัดสินใจที่จะส่งผู้ลี้ภัยไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่ 3 จะเกิดขึ้นเมื่อไม่มีทางเลือกอื่นที่จะประกันความปลอดภัยทั้งทางกฎหมายและทางร่างกายของผู้ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับ 3 แนวทางในการแก้ปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น วิธีแรก คือ การส่งผู้ลี้ภัยกลับมาตุภูมิโดยสมัครใจ เป็นวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด แต่ต้องใช้ระยะเวลา เพราะ ต้องส่งกลับไปยังสถานการณ์ที่ปลอดภัยเพื่อรักษาชีวิตและสิทธิต่างๆที่มนุษย์พึงจะได้รับ ส่วนแนวทางที่ 2 ถ้าผู้ลี้ภัยต้องอยู่ในประเทศแรกกับ UNHCR จำเป็นต้องแทรกแซงเพื่อคุ้มครองชีวิตของผู้ลี้ภัย ส่วนแนวทางที่ 3 ทาง UNHCR มีความมั่นใจในการคุ้มครองให้ชีวิตและสิทธิของผู้ลี้ภัยมากกว่าการส่งกลับประเทศดั้งเดิม

ดังนั้น ในกรณีของนักศึกษาพม่า UNHCR มีความเห็นว่า หนทางแก้ไขปัญหาโดยการส่งกลับสู่มาตุภูมิโดยสมัครใจจะเป็นการไม่สมควรทำอย่างยิ่ง เพราะ สถานการณ์ในพม่าไม่มีความปลอดภัยเพียงพอ นักศึกษาส่วนใหญ่ก็ไม่สมัครใจที่จะกลับพม่า ดังนั้น แนวทางที่สองจึงเป็นทางเลือกต่อมา ทาง UNHCR ได้พยายามให้ไทยยอมรับนักศึกษาพม่าไว้พักพิง และยอมรับให้นักศึกษาพม่าเป็น “ผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญาฯ” แต่ทางการไทยก็ยังไม่ยอมรับ ทางการไทยยอมรับเพียงมาตรการช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่เท่านั้นและเท่าที่จำเป็นด้วย ส่วนสิทธิอื่นๆและสิทธิในการ

ตัดสินใจต่อการแก้ไขปัญหานี้ ทางกรมไทยขอสงวนไว้²³ และขอให้ UNHCR มอบสถานะ “บุคคลในความดูแล” (person of concern: POC) ให้แก่นักศึกษาพม่า อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ UNHCR ได้กล่าวว่า “แม้ UNHCR จะใช้คำว่า “POC” ในการระบุสถานภาพให้แก่นักศึกษาพม่า แต่ในทางปฏิบัติ นักศึกษาพม่าก็จะได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับ “ผู้ลี้ภัย” กลุ่มอื่นๆ ซึ่ง UNHCR ให้ความคุ้มครองอยู่”²⁴ ซึ่งแนวคิดนี้ได้สร้างความขัดแย้งเกิดขึ้นกับทางการของไทยมาโดยตลอด

ทางด้านนักศึกษาพม่านั้น เมื่อได้ทยอยเดินทางเข้าเขตประเทศไทยตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ.2531 และหลบเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครนับแต่ต้นปี พ.ศ.2532 เรื่อยมา ซึ่งบรรดานักศึกษาหลายคนได้รับความช่วยเหลือจากชาวบ้าน ได้รับความช่วยเหลือจากนักศึกษาไทย โดยเฉพาะจากสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) และจากนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ในนามของพรรคสังคมนิยมโดยมีพฤติกรรม ดังนี้

ฝ่าย สนนท. นั้น ช่วยเหลือนักศึกษาพม่าด้วยการเคลื่อนไหวที่หน้าสถานเอกอัครราชทูตพม่าประจำประเทศไทย โดยตัวแทน สนนท. ได้ยื่นหนังสือประท้วงรัฐบาลพม่า ในเวลาเดียวกัน ก็ได้ยื่นหนังสือประท้วงถึงเลขาธิการสหประชาชาติเรียกร้องให้พม่ายุติความรุนแรงและการยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า ยิ่งไปกว่านั้น ในเวลาต่อมา สนนท. ได้มีการติดต่อกับกลุ่ม ABSDF เพื่อหาทางช่วยเหลือนักศึกษาพม่าในกรุงเทพมหานคร โดยมีการติดต่อกับสื่อต่างประเทศและติดต่อกับเจ้าหน้าที่ไทยที่เป็นพันธมิตร และสนนท. ยังได้ออกแถลงการณ์ประท้วงแผนการเดินทางไปพม่าของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ร้อยตรี ประพาส ลิมปะพันธุ์ ด้วย ซึ่งในที่สุด แผนการเดินทางเยือนพม่าก็ถูกยกเลิกไป²⁵

ส่วนพรรคสังคมนิยม นั้น ได้จัดการอภิปรายและจัดการแสดงดนตรีขึ้น โดยมีการประกาศขอบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อนำไปช่วยเหลือนักศึกษาพม่า²⁶ นอกจากนี้ สมาชิกพรรคก็ได้มีการพบปะพูดคุยกับนักศึกษาพม่าและช่วยเหลือนักศึกษาพม่าที่ไม่ได้ไปรายงานตัวต่อทางการไทยซึ่งได้

²³ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 20 มิถุนายน 2544.

²⁴ สัมภาษณ์. ทรงสิทธิ์ จารุปาน, เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR, 2 กรกฎาคม 2545.

²⁵ Bertil Lintner, *Outrage: Burma's Struggle for Democracy* (Hong Kong : Yee Tin Tong Printing Press, 1989), p.213.

²⁶ ชัชวาลย์ วิไชยคำมาตย์, “ภัยคุกคามจากชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย-พม่า,” (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2534), หน้า 41.

กลายเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย²⁷ จากการช่วยเหลือนักศึกษาพม่าของกลุ่มคนไทยนี้ แสดงให้เห็นว่า สภาพการเมืองภายในประเทศไทยนั้นเต็มไปด้วยพลังแห่งการรวมตัวของประชาชน พลังในการสนับสนุนกลุ่มที่เรียกธงประชาธิปไตย และพลังนี้ทำให้นายกรัฐมนตรีต้องหันมาให้ความสนใจในกระแสกดดันภายในจนต้องหันมาทบทวนนโยบายในเวลาต่อมา ทั้งนี้ นโยบายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นได้อาศัยนโยบายต้นปี พ.ศ.2532 ที่ระบุว่า นักศึกษาคนใดที่ยังไม่มารายงานตัวเมื่อผ่านวันที่ 31 มีนาคมไปแล้วจะถือว่านักศึกษาคนนั้นเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และจะต้องถูกดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และจะถูกผลักดันกลับตามมติคณะรัฐมนตรีของ วันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2531 แต่ต่อมา ได้เกิดเหตุการณ์ที่นักศึกษาพม่าจำนวน 2 คน ได้จี้เครื่องบินของสายการบินพม่าจากเมืองมะริดมาลงที่สนามบินอุตะเกา จังหวัดชลบุรี ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2532 โดยนักศึกษาพม่า 2 คนนี้เป็นผู้ที่หลบหนีออกจากประเทศไทยเพื่อไปปฏิบัติการดังกล่าว²⁸ จากเหตุการณ์นี้ ทำให้รัฐบาลหันมามองปัญหานักศึกษาพม่ามากขึ้น โดยคณะผู้เฝ้ามองว่า นักศึกษาพม่าที่หลบหนีเข้ามาในประเทศไทยนั้น ได้กระจายตัวอยู่ทั่วไปทั้งในเมืองและในชนบท²⁹ สิ่งที่รัฐบาลแก้ปัญหาในขณะนั้น คือ การติดตามจับกุมนักศึกษาฐานหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและก่อความไม่สงบขึ้นภายในประเทศ หลังจากนั้น รัฐบาลก็ได้มีการดำเนินการส่งตัวนักศึกษาพม่ากลับไปยังมาตุภูมิ (ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป) และจากการส่งนักศึกษาพม่ากลับมาตุภูมินั้น ทางกลุ่มผู้สนับสนุนนักศึกษาก็ได้ออกมาประท้วงเช่นเคย ซึ่งรวมถึงสื่อมวลชนทั้งไทยและต่างประเทศที่พากันลงข่าวอย่างต่อเนื่องถึงกรณีที่ไทย

²⁷ อ่านเพิ่มเติมในหนังสือเรื่อง พม่าพลัดถิ่น โดย วัชร พะชรทอง

²⁸ นักศึกษาพม่า 2 คน เดินทางจากจังหวัดระนองไปยังเกาะเต่าของพม่า และเข้าไปถึงเมืองมะริด (Mergui) ในวันที่ 2 ตุลาคม จากนั้นได้ใช้เวลาเตรียมการปฏิบัติงาน 4 วันก่อนขึ้นเครื่องบินโดยซุกซ่อนระเบิดในกล่องผงซัฟฟอก สำหรับเหตุผลในการก่อการครั้งนี้ นักศึกษากล่าวว่า มุ่งหวังให้ทั่วโลกสนใจและสร้างความกดดันให้รัฐบาลพม่าคืนประชาธิปไตยแก่ประชาชน และสาเหตุที่เลือกนำเครื่องบินมาลงประเทศไทย เพราะเห็นว่ามีระยะทางใกล้ ประกอบกับเป็นประเทศที่เป็นประชาธิปไตยและเคารพสิทธิมนุษยชน โปรดดูเพิ่มเติมในสรเพชร คลังศรี, "การดำเนินการตามอนุสัญญาเพื่อความปลอดภัยของการบินพลเรือนระหว่างประเทศของรัฐที่เกี่ยวข้อง : ศึกษาเฉพาะกรณี การกระทำความผิดบนอากาศยานโดยนักศึกษาพม่าเมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ.2532 และ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2533," (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2537).

²⁹ นักศึกษาพม่า 2 คนที่ปฏิบัติการ เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกาญจนบุรีและระนองของไทยก่อนหลบหนีไปยังพม่า

ดำเนินการส่งนักศึกษาจากลัมพามา และลงข่าวเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลพม่าเลิกการละเมิดสิทธิมนุษยชน³⁰

ดังนั้น ในวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2533 คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติออกมาใหม่โดยระบุว่าให้ ยกเว้นการปฏิบัติตามมติวันที่ 20 กันยายน 2531 ไว้ชั่วคราวเป็นกรณีพิเศษ และผ่อนปรนให้นักศึกษาอยู่ในราชอาณาจักร แต่ให้อยู่ในพื้นที่ควบคุมที่ทางราชการกำหนดขึ้น และทางการไทย อนุญาตให้เฉพาะองค์กรทางศาสนาเข้าช่วยเหลือนักศึกษาพม่าที่อยู่ในพื้นที่ควบคุม จากนโยบายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ทางการไทยได้มีท่าทีผ่อนปรนโดยให้องค์กรทางศาสนาเข้าช่วยเหลือแทนที่จะดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตาม มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวได้ห้ามนักศึกษาพม่ามีกิจกรรมทางการเมืองในเขตประเทศไทย และเมื่อสถานการณ์ในพม่ามีความปลอดภัย จึงจะให้ส่งตัวนักศึกษาออกนอกประเทศได้ นอกจากนี้ ได้มีมติมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าของเรื่องในการกำหนดพื้นที่ และเป็นเจ้าของเรื่องในการพิจารณาการดำเนินการทุกขั้นตอนเพื่อแก้ไขปัญหาการศึกษาพม่าในประเทศไทย³¹

อย่างไรก็ตาม หลังจากมติดังกล่าวออกมาได้เพียง 3 เดือน นักศึกษาพม่าจำนวน 2 คนได้ก่อการจี้เครื่องบินอีกครั้ง ซึ่งคราวนี้เป็นการบินของสายการบินไทยโดยบินระหว่างกรุงเทพฯ – ย่างกุ้ง นักศึกษาได้จี้เครื่องบินในวันที่ 10 พฤศจิกายน โดยให้เครื่องไปลงที่เมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดีย ในการนี้ นักศึกษาได้ยื่นข้อเรียกร้อง 3 ฉบับด้วยกัน โดยฉบับที่ 3 เป็นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลไทย โดยให้ไทยยุติการลงทุนกับรัฐบาลพม่าจนกว่าจะมีการโอนอำนาจให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ให้ปล่อยนักศึกษาพม่าที่ต้องโทษคดีจี้เครื่องบินเมื่อปี พ.ศ.2532 และให้ไทยไม่จับกุมนักศึกษาที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและยอมให้นักศึกษาลี้ภัยทางการเมืองในประเทศไทย³² ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ทางการไทยระบุว่า นักศึกษาผู้ก่อการเป็น

³⁰ การเรียกร้องเกิดขึ้น หลังจากที่ SLORC ประกาศไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2533 ที่ พรรค NLD ภายใต้การนำของนางอองซานซูจีเป็นฝ่ายชนะ

³¹ “การดำเนินงานต่อนักศึกษาพม่าและผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายสัญชาติพม่าที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR),” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

³² สรเพชร คลังศรี, “การดำเนินงานตามอนุสัญญาเพื่อการปลอดภัยของการบินพลเรือนระหว่างประเทศของรัฐที่เกี่ยวข้อง: ศึกษาเฉพาะกรณี การกระทำความผิดบนอากาศยานโดยนักศึกษาพม่าเมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ.2532 และ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2533,” (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 29.

นักศึกษาพม่าที่ได้รับความช่วยเหลือจาก UNHCR ทำให้ไทยต้องเปลี่ยนไปใช้นโยบายที่ควบคุม ดูแลนักศึกษาเคร่งครัดขึ้น โดยจะเห็นได้จากคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยที่ระบุไว้ดังนี้

หนึ่ง หากนักศึกษาที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมีการเคลื่อนไหวทางการเมือง ให้กรมตำรวจดำเนินการทางกฎหมายทันที **สอง** ให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายดำเนินการสกัดกั้น และกำหนดมาตรการการควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวพม่า ให้ทำการสกัดกั้นมิให้คนเหล่านั้นเดินทางเข้ากรุงเทพมหานครเพื่อรวมตัวเคลื่อนไหวทางการเมืองและเข้ามาแย่งการประกอบอาชีพของราษฎรไทย **สาม** ให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจต่อผู้ให้ความช่วยเหลือด้านที่พักพิงและสนับสนุนงบประมาณ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และปรับไม่เกิน 5 หมื่นบาท **สี่** ขอให้องค์การระหว่างประเทศและมูลนิธิที่ให้ความช่วยเหลือผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวพม่าในด้านต่างๆยุติการให้ความช่วยเหลือต่างๆที่ได้ดำเนินการไปแล้วให้กระทรวงมหาดไทยทราบทันที³³ จากคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว ทำให้ UNHCR ต้องหยุดการออกไปรับรองให้แก่นักศึกษาพม่า แต่ยังคงให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่นักศึกษาพม่าอยู่(โปรดดูรายละเอียดในบทต่อไป) และเรียกร้องให้ไทยจัดหาสถานที่ที่ปลอดภัยให้กับนักศึกษาพม่าเข้าอาศัยด้วย ซึ่งทางการไทยก็ได้มีนโยบายประนีประนอมกับ UNHCR เพื่อลดกระแสการประณามเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนลง³⁴ อย่างไรก็ตาม นโยบายต่างๆก็ยังไม่ได้รับการสานต่อแต่อย่างใดเนื่องจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)ซึ่งนำโดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ได้ทำการรัฐประหารคณะรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นโยบายและการดำเนินการต่างๆต่อกลุ่มนักศึกษาพม่าก็ได้เงียบหายไปจนถึงปลายปี พ.ศ.2534

3.2 ช่วงที่ 2 สมัยนายอานันท์ ปันยารชุน กับการก่อตั้งศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย (2 มีนาคม 2534 – 22 กันยายน 2535)

เมื่อนายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นหัวหน้ารัฐบาลจากคณะรสช. นายอานันท์ได้กล่าวว่า “ปัญหาของเราก็คือ การสร้างความเชื่อถือในวงการต่างประเทศ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อรักษาความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและทำอย่างไรให้รัฐบาล

³³ “ตั้งค่ายล้อมคอก นักศึกษาพม่า,” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 37 (16-22 ธันวาคม 2533): 15.

³⁴ ธรรมรัตน์ รัตนมณี, “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับพม่า ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2533,” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการทูตและการระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า176.

ต่างประเทศเขามีความเชื่อมั่นในรัฐบาลพลเรือนชุดนี้”³⁵ จากคำพูดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า นายอานันท์ต้องบริหารงานเพื่อสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้นในวงการระหว่างประเทศ เพราะ การทำรัฐประหารของคณะทหารนั้น ทำให้เกิดความเสียหายแก่ภาพพจน์ของประเทศอย่างมาก รวมถึง การทำรัฐประหารยึดอำนาจของคณะทหารราช.เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 นั้นได้หยุดยั้งการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย ซึ่งเป็นการสวนกระแสของประชาคมโลกเป็นอย่างมาก ประเทศใหญ่ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ก็กำลังให้ความสนใจกับสถานการณ์การเมืองในไทย อยู่ และนั่นยังไม่รวมถึงความเสียหายทั้งทางเศรษฐกิจและภาพพจน์ของประเทศที่หมดไปจากการทำรัฐประหารคราวนี้³⁶

เพราะฉะนั้น นโยบายในสมัยนายอานันท์จึงเป็นการดำเนินนโยบายเพื่อให้ประเทศต่างๆ และองค์กรระหว่างประเทศเกิดความเชื่อมั่นว่า คณะรัฐบาลพลเรือนมีความสามารถที่จะนำพาประเทศไทยให้เจริญเติบโตดังเดิม นโยบายต่างๆของรัฐบาลชุดนี้ได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิชาการและวัฒนธรรมกับประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับพม่า นั้น รัฐบาลไทยได้มีแนวทางในติดต่อระหว่างกัน นอกจากนี้ ยังมีแนวทางที่จะสนับสนุนในขบวนการปรองดองภายในชาติของพม่า ขณะเดียวกัน ก็ไม่ละเลยในการปฏิบัติด้านมนุษยธรรมต่อผู้หลบหนีภัยทางการเมืองจากพม่าที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย แต่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในกิจการภายในของพม่าแต่อย่างใด³⁷

ส่วนประเด็นนักศึกษาพม่าที่อยู่ในประเทศไทย รัฐบาลได้ทำการผ่อนปรน โดยอนุญาตให้นักศึกษาพม่าเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ทางการไทยกำหนด ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองที่ว่า “ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีในการอนุญาตให้คนต่างด้าวจำพวกใดก็ได้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่

³⁵ คำพูดของนายอานันท์ จากรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน เล่มที่ 1 หน้า 170-171.

³⁶ ธีรยุทธ บุญยพิพัฒน์, “บทบาทของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน กับการเมืองไทย : ศึกษาช่วงปี พ.ศ.2534-2535,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2538), หน้า 135.

³⁷ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “รัฐบาลใหม่ควรดำเนินนโยบายอย่างไรต่อพม่า,” คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 13 มิถุนายน 2538 อ้างถึงใน สุภาภรณ์ คุรุทเมือง, “ความสัมพันธ์ไทย-พม่า ภายใต้นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2541), หน้า 45.

ทางการไทยกำหนด และรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะยกเว้นการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติในกรณีใดๆ ก็ได้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะเรื่อง” นอกจากนี้ เนื่องจาก อัตราการกระจายตัวของนักเรียนนั้นมีไปทั่วประเทศยากแก่การควบคุม ทางคณะรัฐมนตรีจึงมีมติมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการกำหนดพื้นที่ควบคุม การกำหนดเงื่อนไข ตลอดจนมาตรการต่างๆ ต่อกลุ่มนักศึกษาพม่าด้วย ที่สำคัญคือ นักศึกษาจะไม่ถูกผลักดันกลับไปเผชิญกับการประหารชีวิต ประหาร ทั้งนี้ สถานที่ที่จะใช้เป็นที่ควบคุมนักศึกษานั้น ทางกระทรวงมหาดไทยได้ใช้ชื่อว่า “พื้นที่ปลอดภัยสำหรับนักศึกษาพม่า” (Safe Area for Burmese Students) มติดังกล่าวนี้ออกมาในวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2534

พร้อมกันนี้ รัฐบาลยังได้ออกแนวทางในการดำเนินแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่าเพิ่มเติมไว้ดังนี้

- เมื่อทางการไทยจัดตั้งพื้นที่ควบคุมขึ้นแล้ว ให้นำนักศึกษาที่หลบซ่อนอยู่ในพื้นที่อื่นเข้าไปอยู่ในพื้นที่ควบคุมดังกล่าวโดยด่วน ในกรณีที่นักศึกษาพม่าฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวจะ ถือว่าเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองและจะถูกดำเนินการตามกฎหมาย
- ควบคุม ดูแลการเคลื่อนไหวของนักศึกษาพม่าอย่างเข้มงวดกวดขัน
- ควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานของมูลนิธิองค์การกุศลทางศาสนาที่ให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาในพื้นที่ควบคุม
- เปิดช่องทางการติดต่อกับผู้นำนักศึกษาพม่าไว้เพื่อการเจรจาในอนาคต³⁸

สำหรับข้อสังเกตจากนโยบายวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2533 และนโยบายวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2534 นั้นพบว่า ในนโยบายครั้งหลังนี้ไม่มีการกล่าวถึงสถานการณ์ในพม่าว่า ถ้ามีความปลอดภัยให้ส่งตัวนักศึกษาพม่ากลับออกนอกเขตไทย แต่ได้ระบุว่านักศึกษาจะไม่ถูกผลักดันกลับพม่า ส่วนข้อสังเกตอีกประการ คือ ทั้ง 2 นโยบายต่างเหมือนกันตรงที่การตัดสินใจกำหนดให้มีพื้นที่ควบคุมนักศึกษาพม่า แต่ในรัฐบาลชุดนี้ได้มีการปฏิบัติเป็นรูปธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

นับตั้งแต่กระทรวงมหาดไทยได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบอย่างเป็นทางการต่อการกำหนดพื้นที่ควบคุมรวมทั้งการออกมาตรการควบคุมนักศึกษาพม่าในพื้นที่ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2534 ทางกระทรวงฯได้กำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ดังนี้

³⁸ ไม่สามารถเปิดเผยแหล่งที่มาได้

การกำหนดพื้นที่ การเตรียมสถานที่เพื่อรองรับนักศึกษา การจัดตั้งคณะกรรมการคัดแยกกลุ่มบุคคลที่หลบหนีเข้ามา (admission board) การอนุญาตให้องค์กรเอกชน และ อนุญาตให้ UNHCR เข้าช่วยเหลือตามความเหมาะสมโดยกำหนดว่าการตัดสินใจใดๆในแต่ละขั้นตอนยังเป็นสิทธิของทางการไทย³⁹ การวางระเบียบกระทรวงเพื่อปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่า การวางผังบริหารงานภายในศูนย์นักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย สุดท้าย คือ แผนงานการเปิดรับลงทะเบียนและรายงานตัวสำหรับนักศึกษา

1. การกำหนดพื้นที่

ในการกำหนดพื้นที่ควบคุมนักศึกษาพม่าที่หลบซ่อนอยู่ในราชอาณาจักรไทยนั้น กระทรวงมหาดไทยกำหนดสถานที่กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนบ้านมณีลอย หมู่ที่ 7 ตำบลวังมะนาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พร้อมทั้งอนุมัติงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมการและดำเนินงานของศูนย์นักศึกษาพม่าในระยะแรกเป็นเงินทั้งสิ้น 13,857,985 บาท⁴⁰ ที่ตั้งบ้านมณีลอยนี้ เดิมเป็นที่ตั้งของกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่เล็กใช้มาแล้ว 8 ปี ตั้งอยู่บนที่ราชพัสดุ เนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ ล้อมรั้วด้วยลวดหนามและลวดหนามเปล่งยาวโดยรอบประมาณ 3.5 กิโลเมตร ศูนย์นักศึกษาพม่านี้ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 130 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดราชบุรีประมาณ 30 กิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการอำเภอปากท่อประมาณ 10 กิโลเมตร ห่างจากชายแดนไทย-พม่าที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีประมาณ 116 กิโลเมตร การกำหนดพื้นที่ดังกล่าวนี้ เดิมทีนั้น ทางกระทรวงฯได้รับมอบหมายให้หาพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การควบคุมนักศึกษาพม่าเพื่อมิให้กระจัดกระจายทั่วประเทศตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2532-2533 โดยออกเป็นจดหมายเวียนภายในกระทรวงแต่เรื่องได้เงียบไป ในครั้งนั้นมีการพิจารณาคัดเลือกจังหวัดตามชายแดน ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี ตาก ฯลฯ⁴¹ จนสุดท้ายลงมติให้เป็นที่บ้านมณีลอยจังหวัดราชบุรี เนื่องจาก ประการแรก ที่ตั้งศูนย์ฯอยู่ห่างจากเขตชายแดนไทย-พม่า ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของนักศึกษาพม่า ประการที่สอง คือ เป็นสถานที่ที่ไม่ต้องก่อสร้างเพิ่มเติมมากนัก

³⁹ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 20 มิถุนายน 2544.

⁴⁰ ศูนย์นักศึกษาพม่า, "บรรยายสรุปศูนย์นักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย" 20 มีนาคม 2544. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁴¹ สัมภาษณ์. เจ้าหน้าที่ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย, 26 มกราคม 2545.

2. การเตรียมสถานที่

ภายในศูนย์ฯประกอบด้วยโรงเรียนและอาคารต่างๆ แรกเริ่มมีอาคารสำนักงาน ศูนย์ฯ 1 หลัง อาคารรักษาการณ์ 1 หลัง อาคารสื่อสาร 1 หลัง บ้านพักเจ้าหน้าที่ 4 หลัง โรงเรียนทนาการ 1 หลัง อาคารเรียนรวมขององค์การโคเออร์ 3 หลัง⁴² โรงเรียนถาวรและชั่วคราว 30-40 หลัง นอกจากนี้ ยังมีอาคารพยาบาล 1 หลังสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของไทยและสำหรับเจ้าหน้าที่องค์การไออาร์ซี⁴³ เพื่อทำการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และยังมีโรงแจกจ่ายอาหาร 1 หลัง โรงประกอบอาหาร 4-6 หลัง(เพิ่มและลดลงตามจำนวนนักศึกษา) และอาคารสัมภาระเพื่อการไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 เป็นต้น การดำเนินการก่อสร้างซ่อมแซมเตรียมสถานที่เริ่มตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ.2535 และเปิดรับนักศึกษาพม่าเข้าพักอาศัยในศูนย์ฯวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2535 เป็นต้นไป

3. การจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณารับให้พักพิง

ทางการไทยจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณารับหรือไม่รับผู้หนีภัยเป็นรายบุคคล (admission board) เจ้าหน้าที่ในคณะกรรมการนี้ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารและฝ่ายกระทรวงมหาดไทย 2 หน่วยงานหลักนี้มีหน้าที่พิจารณาบุคคลและประเมินสถานการณ์ของพม่าว่ามีภัยจริงหรือไม่ สมควรแก่การรับนักศึกษาและผู้หลบภัยกลุ่มอื่นไว้พักพิงในประเทศไทยหรือไม่ นอกจากนี้ อาจจะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายสาธารณสุขตรวจโรคบุคคลก่อนเข้าประเทศและหรือฝ่ายเกษตรตรวจดูว่าเป็นผู้ที่ตัดไม้ทำลายป่ามาก่อนหรือไม่ สุดท้าย จะมีเจ้าหน้าที่ของ UNHCR เข้าร่วมสังเกตการณ์ (silent observer) ในการประชุมพิจารณารับหรือปฏิเสธให้ที่พักพิงเป็นรายบุคคล เจ้าหน้าที่ของ UNHCR ไม่มีสิทธิตัดสินใจและประเมินสถานการณ์ต่างๆ⁴⁴ สำหรับการอนุญาตให้ UNHCR เข้าร่วมประสานงานแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่า ก็เพื่อให้องค์กรเป็นพยานในเวทีระหว่างประเทศว่าไทยมีการดำเนินงานอย่างไรต่อนักศึกษาพม่าและชาวพม่ากลุ่มอื่น⁴⁵

⁴² องค์การโคเออร์หรือสำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย(Catholic Office for Emergency Relief and Refugees)เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่กระทรวงมหาดไทยอนุญาตให้เข้าช่วยเหลือนักศึกษาพม่าในศูนย์ฯด้วยการบริการด้านการศึกษา การฝึกอาชีพ การเรียนภาษาอังกฤษ พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ และการฝึกอาชีพช่างซ่อมเครื่องยนต์

⁴³ IRC ย่อมาจาก International Rescue Committee ได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทยให้ดำเนินการช่วยเหลือศูนย์ฯด้านสาธารณสุขโรค เช่น การกำจัดขยะ บำบัดน้ำเสีย การวางระบบไฟ และการรักษาพยาบาลนักศึกษาเบื้องต้น

⁴⁴ สัมภาษณ์.พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย ,20 มิถุนายน 2544.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน.

4. การอนุญาตให้องค์กรที่มิใช่รัฐ

เช่น สำนักงานคานาโทลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัยหรือโคเออร์ คณะกรรมการช่วยเหลือระหว่างประเทศหรือองค์การไออาร์ซี ได้รับอนุญาตให้ช่วยเหลือนักศึกษาพม่าเรื่องอาหาร ยา การฝึกอาชีพต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้แก่นักศึกษาในการไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศอื่น การอนุมัติดังกล่าวเป็นไปตามหลักมนุษยธรรมตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ที่รัฐบาลไทยมีพันธะอยู่⁴⁶

5. การวางระเบียบกระทรวงและระเบียบจังหวัดเพื่อใช้ปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่า

เมื่อมีมติคณะรัฐมนตรีออกมา ทางกระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบกระทรวงฯ ขึ้นมา 1 ฉบับเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อกลุ่มนักศึกษาพม่า ดังนี้ การกำหนดกฎการเข้า-ออกศูนย์ฯโดยนักศึกษาต้องแจ้งต่อหัวหน้าศูนย์ฯทุกครั้งที่จะออกนอกศูนย์ฯ และต้องกำหนดวันเดินทาง สถานที่ที่จะไปพัก การยื่นเรื่องขอออกนอกศูนย์ฯนี้ ถ้าเป็นการออกนอกตัวเขตจังหวัด ต้องยื่นเรื่องขออนุญาตก่อนกำหนดการเดินทางไม่น้อยกว่า 7 วัน แต่ถ้ายังอยู่ภายในเขตให้แจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน ส่วนการออกไปแต่ละครั้ง หัวหน้าศูนย์ฯจะเป็นผู้อนุญาต ได้ครั้งละไม่เกิน 2 วัน กรณีเกิน 2 วัน ให้แจ้งแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ และถ้าเกิน 7 วันให้รายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ (โปรดดูรายละเอียดของระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่ภาคผนวก ค)

สำหรับการกำหนดเวลาในการเข้า-ออกศูนย์ฯนั้นกำหนดให้ระหว่าง 8.30-16.30 นาฬิกาของทุกวันเท่านั้น เว้นแต่มีเหตุผลจำเป็นเร่งด่วน นอกจากนั้น นักศึกษาต้องนำหนังสืออนุญาตและบัตรประจำตัวพกติดตัวไปด้วยและเมื่อกลับถึงศูนย์ฯแล้วให้รายงานให้หัวหน้าศูนย์ฯ ทราบเพื่อคืนหนังสืออนุญาต กรณีนักศึกษาพม่าฝ่าฝืน ไม่เดินทางกลับศูนย์ฯหลังจากครบกำหนดแล้วภายใน 5 วัน หรือฝ่าฝืนโดยไม่เดินทางกลับศูนย์ฯหลังจากครบกำหนดแล้วแต่ยังไม่เกิน 5 วัน มากกว่า 2 ครั้งขึ้นไปโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการผ่อนผันตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

ผู้ที่ขอเข้าเยี่ยมนักศึกษาพม่าต้องเป็นบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาเท่านั้น โดยให้ทำการขออนุญาตต่อปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย การขออนุญาตเข้าช่วยเหลือนักศึกษาพม่าก็เช่นเดียวกัน ต้องได้รับการอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทย สำหรับกิจกรรมที่ห้ามนักศึกษาทำภายในศูนย์ฯ คือกิจกรรมทางการเมือง ผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับโทษ

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน.

นอกเหนือจากระเบียบกระทรวงฯ แล้ว ทางจังหวัดราชบุรียังได้ออกระเบียบจังหวัดสำหรับใช้ปฏิบัติการภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย (โปรดดูระเบียบจังหวัดราชบุรีได้ที่ภาคผนวก ง) สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ ระเบียบจังหวัดจะว่าด้วยเรื่องการใช้ระเบียบซึ่งระบุโทษไว้แก่นักศึกษาผู้ทำผิดกฎ ระดับของโทษ จะมี การภาคทัณฑ์ การงดอนุญาต การแยกตัว และการเพิกถอนสถานภาพ หัวหน้าศูนย์จะเป็นผู้สั่งลงโทษภาคทัณฑ์และโทษงดอนุญาต ส่วนผู้ว่าราชการจังหวัดจะมีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ งดอนุญาตและแยกตัว ทั้งนี้ โทษการแยกตัวต้องได้รับความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทยก่อน และสำหรับปลัดกระทรวงฯสามารถสั่งลงโทษได้ทุกระดับของโทษที่นักศึกษาพึงได้รับ

อย่างไรก็ตาม ระดับของโทษที่ได้นักศึกษาผู้ทำผิดต้องรับ อาจได้รับการลดหย่อน หากนักศึกษาผู้นั้นมีประวัติที่ดีก่อนทำความผิด (ดูหัวข้อการเพิ่มและลดโทษในระเบียบจังหวัด) สำหรับโทษระดับเพิกถอนสถานภาพนั้น หากนักศึกษาคนใดได้รับการลงโทษในระดับนี้ นักศึกษาผู้นั้นจะไม่ได้รับการผ่อนผันตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ซึ่งกรณีนี้นักศึกษาจะได้รับโทษนี้ ได้แก่ การที่นักศึกษาหลบหนีออกนอกศูนย์ไปโดยมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าจะไม่เดินทางกลับเข้าศูนย์อีก โดยให้หัวหน้าศูนย์รายงานต่อปลัดกระทรวงฯทราบ เพื่อลงโทษเพิกถอนสถานภาพ และกรณีการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าช่วยในการชุมนุมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายของรัฐบาลไทยซึ่งเกี่ยวกับศูนย์ฯ ต้องได้รับโทษเพิกถอนสถานภาพเช่นเดียวกัน ในกรณีที่นักศึกษาไม่พอใจกับคำตัดสิน นักศึกษาสามารถยื่นอุทธรณ์ได้ *

จากเรื่องของระเบียบนี้ จะเห็นได้ว่า แม้ว่ารัฐบาลไทยจะใช้คำว่า “พื้นที่ปลอดภัยสำหรับนักศึกษาพม่า” แต่ทางรัฐบาลไทยก็ได้มีการออกกฎที่เข้มงวดต่อนักศึกษาที่อยู่ในศูนย์ฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลเข้มงวดต่อเรื่องความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ โดยเกรงว่านักศึกษาจะรวมตัวกันมาประท้วงเคลื่อนไหวทางการเมืองอีก

6. การวางผังบริหารภายในศูนย์นักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย

ผู้ควบคุมดูแลนักศึกษาประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ที่เป็นข้าราชการจากสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย 3 นาย เจ้าหน้าที่กรมการปกครอง 2 นาย เจ้าหน้าที่กรมประชาสงเคราะห์ 1 นาย และต้องมีเจ้าหน้าที่จากสถาบันฝีมือแรงงาน 1 นาย เนื่องจาก เจ้าหน้าที่

* จากกรณีที่นักศึกษาพม่าถูกถอนสถานภาพนี้ ทางนักศึกษาได้ยื่นขอความช่วยเหลือกับเจ้าหน้าที่ UNHCR ในการเข้าเจรจาทันทีต่อเจ้าหน้าที่ไทย จนในที่สุด นักศึกษาส่วนใหญ่ก็ได้รับสถานภาพ “นักศึกษาพม่า” คืนดังเดิม

ระดับสูงมีความเห็นว่านักศึกษาพม่าควรได้รับการฝึกอาชีพ นอกจากนี้ จะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ ลูกจ้างทั่วไป และอาสาสมัครรักษาดินแดน(อส.) 48 นาย คอยควบคุมดูแลภายในศูนย์ฯ แบ่งเป็น 4 ชุดเพื่อปฏิบัติหน้าที่สับเปลี่ยนหมุนเวียนกับปฏิบัติในแต่ละวันดังนี้⁴⁷

ชุดปฏิบัติการที่ 1 ประจำกองรักษาการณ์ เพื่อตรวจตราดูแลการเข้าออกของ บุคคล ยานพาหนะ ฯลฯ และประจำบริเวณประตูเข้าออกของศูนย์ฯ

ชุดปฏิบัติการที่ 2 และ 3 ลาดตระเวนรอบศูนย์ฯ เฝ้าระวังตามจุดล่อแหลมที่น่าจะเป็นเส้นทางหลบหนีเข้าออกของนักศึกษาพม่า

ชุดปฏิบัติการที่ 4 เฝ้าระวังเหตุภายในกองอำนวยการของศูนย์ฯ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁷ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, "ศูนย์ฯบ้านมณีลอย: อีกรายการหนึ่งของสมาชิกอส.", อาสา
รักษาดินแดน 41 (เมษายน-มิถุนายน 2543) :10.

ตามแผนผังการดำเนินงานข้างต้น หัวหน้าศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดภายในศูนย์ฯ ในการตัดสินใจต่อปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น งานหลักของเจ้าหน้าที่ คือ งานรักษาความสงบเรียบร้อยมิให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองและระงับเหตุการณ์วุ่นวายภายในอันเกิดจากการทะเลาะกันระหว่างคนต่างสัญชาติ หัวหน้าหน่วยรักษาความสงบเรียบร้อยกล่าวว่า “มอญ กะเหรี่ยงและพม่า เขาก็ยังแตกแยกกันอยู่ในศูนย์ฯ มีการทะเลาะกันบ้าง”⁴⁸ นอกเหนือจากงานรักษาความสงบเรียบร้อยภายในแล้ว จะมีงานทะเบียน งานอนามัย และอื่นๆ โดยการบริหารงานนั้นขึ้นตรงกับผู้ว่าราชการจังหวัด และประสานงานในแนวอนกับผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดกับนายอำเภอปากท่อ

7. การรับลงทะเบียนและรายงานตัว

แม้ทาง UNHCR ได้รับลงทะเบียนนักศึกษาพม่าที่ไปร้องขอความช่วยเหลือ โดยพิจารณาให้สถานภาพเป็นบุคคลในความคุ้มครองของ UNHCR (POC) แต่หลังจากกระทรวงมหาดไทยอนุมัติให้นักศึกษาอาศัยพักพิงในราชอาณาจักรไทยได้ชั่วคราว กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปิดรับลงทะเบียนและรายงานตัว ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบจำนวนนักศึกษา เพื่อทราบประวัติของนักศึกษา เพราะ ทางกระทรวงฯทราบว่า นักศึกษาที่เข้ามาต่างอยู่กินแต่งงานมีครอบครัวภายในกลุ่มนักศึกษาด้วยกันเอง ดังนั้น ครอบครัวของนักศึกษาก็ควรมาขึ้นทะเบียนไว้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป นักศึกษาที่ไม่มารายงานตัวจะต้องถูกดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เพราะ ยังคงถือว่านักศึกษาพม่าเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทั้งนี้และทั้งนั้น ทางกระทรวงมหาดไทยได้มีการประชาสัมพันธ์ว่า ศูนย์ที่ตั้งขึ้นเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับนักศึกษาพม่า (Safe Area for Burmese Students) มีใช้สถานที่กักกันนักศึกษา แต่เป็นสถานที่ที่ทางการไทยสามารถให้ความปลอดภัยแก่นักศึกษาพม่าได้ พร้อมทั้งให้นักศึกษาพม่าที่หลบซ่อนอยู่มารายงานตัวที่ศูนย์ดำเนินการช่วยเหลือผู้อพยพ ถนนสามเสน เขตดุสิตหรือศูนย์ศรียาน โดยมีกำหนดเวลาสิ้นสุดการรายงานตัวในวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2535 ในการนี้ นักศึกษาบางคนจึงได้รับสถานภาพ 2 ประการ คือ “POC” ของ UNHCR และสถานภาพ “นักศึกษาพม่า” จากรัฐบาลไทยไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม ก่อนที่ POC ของ UNHCR จะได้รับการพิจารณาให้พักพิงชั่วคราวในราชอาณาจักรไทย นักศึกษาผู้นั้นต้องผ่านการส่งตัวดำเนินคดีว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญก่อนเข้าสู่พื้นที่ควบคุมของทางการไทย

⁴⁸ สัมภาษณ์ สมพร เครือบุญ, ปลัดอำเภอปากท่อ หัวหน้าหน่วยรักษาความสงบเรียบร้อย, 9 กรกฎาคม 2544.

จากระเบียบนโยบายทั้งหมดที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปกฎเกณฑ์สำคัญๆได้ดังต่อไปนี้

1). รัฐบาลไทยอนุมัติให้นักศึกษาพม่าพักพิงในราชอาณาจักรไทยได้ชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข คือ นักศึกษาต้องเข้าพักในพื้นที่ที่ทางการไทยจัดตั้งขึ้น โดยลงมติเลือกบ้านมณีลอย ตำบลวังมะนาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรีเป็นที่อาศัยสำหรับนักศึกษาพม่าโดยเฉพาะ

2). นักศึกษาพม่าต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางการไทยกำหนดโดยมิให้ก่อความเดือดร้อนจนอาจกระทบต่อความมั่นคงภายใน นักศึกษาพม่าคนใดไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับการลงโทษตามกรอบที่กฎหมายไทยบัญญัติ

3). รัฐบาลไทยอนุญาตให้องค์กรพัฒนาเอกชน และ UNHCR เข้าช่วยเหลือนักศึกษาพม่าตามกรอบที่ทางรัฐบาลกำหนด การตัดสินใจขั้นสุดท้าย (last decision) ยังคงอยู่ในอำนาจของรัฐบาลไทย

สำหรับความคิดเห็นของ UNHCR ต่อการออกนโยบายและแนวทางการดำเนินงานแก้ปัญหาในช่วงนี้ UNHCR เห็นด้วยต่อการจัดตั้งศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยขึ้น เพราะ UNHCR จะได้ดูแลนักศึกษาได้อย่างทั่วถึง และ UNHCR ได้พยายามช่วยเหลือนักศึกษาพม่าไม่ว่าจะเป็น การเข้าไปเป็นผู้สังเกตการณ์ในคณะกรรมการพิจารณาจับหรือไม่จับผู้ลี้ภัยชาวพม่าให้พักพิงในประเทศไทย แต่ UNHCR ก็มีข้อจำกัดตรงที่รัฐบาลไทยอนุญาตให้ UNHCR เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์เท่านั้น และการช่วยเหลือใดๆในทุกขั้นตอนนี้ก็ต้องผ่านความเห็นชอบจากหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทยก่อน⁴⁹

3.3 ช่วงที่ 3 สมัยนายชวน หลีกภัย (ครั้งที่ 1) – กลางสมัยนายชวน (ครั้งที่ 2) (23 กันยายน พ.ศ.2535 – 1 ตุลาคม พ.ศ.2542)

สำหรับนโยบายไทยต่อนักศึกษาพมานับตั้งแต่มีการจัดตั้งสถานที่ปลอดภัยสำหรับนักศึกษาพม่า (Safe Area for Burmese Students) หรือในบางครั้งจะเรียกว่า ศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่า (Burmese Students Center) นั้น ได้มีการใช้นโยบายเดิมมาโดยตลอด แต่ในบางสมัยก็มีการเพิ่มเติมกฎระเบียบของทางจังหวัดราชบุรีบ้าง เช่นในปี พ.ศ.2538 ทั้งนี้เนื่องจาก ทาง UNHCR ได้ขอให้ทางการไทยจับผู้ลี้ภัยที่เป็น POC ของ UNHCR เพิ่มขึ้นอีกหลายร้อยคน ซึ่งพอรวมนักศึกษาพม่าที่อยู่ในศูนย์ก่อนหน้านี้อีกก็ตกประมาณพันคน การควบคุมดูแลจึงทำได้ไม่ทั่วถึง

⁴⁹ สัมภาษณ์. ทรงสิทธิ์ จารุปาน, เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR, 2 กรกฎาคม 2545.

ดังนั้น จึงต้องเพิ่มกฎระเบียบให้ครอบคลุมมากขึ้น⁵⁰ โดยส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นมานั้นจะประกอบไปด้วย เรื่องความผิดต่อเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ความผิดต่อนักศึกษาด้วยกัน ฯลฯ ดังมีรายละเอียดคร่าวๆ ดังนี้

ระเบียบเพิ่มเติมในปี พ.ศ.2538 นั้น คือ การระบุเรื่องของความผิด ซึ่งจะประกอบได้ด้วย **หนึ่ง** ความผิดต่อศูนย์ฯ ความผิดนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อนักศึกษาทำลายทรัพย์สินของทางราชการ การประกาศเผยแพร่ข้อความที่ทำให้บุคคลที่สามเข้าใจผิดต่อข้อเท็จจริงในศูนย์ฯ ความผิดนี้จะได้รับโทษแยกตัวมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน **สอง** ความผิดต่อเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เมื่อนักศึกษาดูหมิ่นต่อผู้ หรือ กีดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ จะได้รับโทษงดอนุญาตหรือแยกตัว ถ้ามีการใช้กำลัง จะได้รับโทษเพิกถอนสถานภาพ ฯลฯ **สาม** ความผิดต่อการพิจารณาความผิด กรณีนักศึกษาให้การเท็จในการพิจารณาความผิดต่อคณะกรรมการ จะได้รับโทษงดอนุญาต **สี่** ความผิดต่อการพักอาศัยในศูนย์ฯ กรณีศึกษานำสุรา นำบุคคลภายนอกหรือสิ่งของผิดกฎหมายเข้ามาในศูนย์ฯ จะได้รับโทษงดอนุญาต การเข้า-ออกศูนย์ฯ ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนดหรือผิดระเบียบการขออนุญาต การใช้อาวุธหรือใช้กำลัง การทะเลาะวิวาท การเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือการจัดกิจกรรมใดๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งหมดเหล่านี้ จะได้รับโทษแตกต่างกันออกไปตามกฎระเบียบที่วางไว้ **ประการสุดท้าย** กรณีนักศึกษากระทำความผิดทางอาญา ถ้าเป็นความผิดอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญให้เพิกถอนสถานภาพของนักศึกษาคนนั้น

สำหรับประเด็นที่เกี่ยวกับการร้องขอจาก UNHCR ที่จะให้ทางการไทยรับ POC ไว้พักพิงอยู่ในศูนย์ฯ สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยนั้น เนื่องจาก ในช่วงต้นปี พ.ศ.2538 รัฐบาล SLORC ได้เข้าทำลายฐานที่มั่นของกะเหรี่ยงทั้งที่ค่ายมาเนอปลอร์⁵¹ และค่ายคอมูระ ดังนั้น บรรดานักศึกษาพม่าและผู้เคลื่อนไหวทางการเมือง รวมถึงประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่กับกลุ่มกะเหรี่ยงจึงต้องหลบหนีภัยเข้ามาในประเทศไทย กรณีประชาชนทั่วไปนั้นทางการไทยได้ให้ที่พักพิงอยู่ชายแดน แต่สำหรับผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองนั้น UNHCR มองว่า ถ้าคนกลุ่มนี้พักพิงอยู่ชายแดน จะได้รับอันตราย จึงขอให้ทางการไทยรับไว้ให้อยู่ในศูนย์ที่บ้านมณีลอยซึ่งห่างจากชายแดนไทย-พม่า⁵²

⁵⁰ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 19 มีนาคม 2544.

⁵¹ สาเหตุที่ค่ายมาเนอปลอร์แตก เพราะ ภายในกองทัพกะเหรี่ยงเกิดการแตกแยกกันเองระหว่างกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธและกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์ กองทัพพม่าจึงอาศัยช่วงเวลาดังกล่าวเข้าโจมตีค่ายมาเนอปลอร์ฐานที่มั่นหลักของกะเหรี่ยงในเดือนมกราคม นายพลโบเมียงจึงถอยกองกำลังร่นเข้ามายังฐานที่มั่นใหม่ชื่อ คอมูระ แต่ฐานที่มั่นแห่งนี้ก็ถูกทหารพม่าโจมตีและเข้ายึดไว้ได้ในเวลาต่อมา

⁵² สัมภาษณ์. ทรงสิทธิ์ จารุปาน, เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR ,2 กรกฎาคม 2545.

อนึ่ง สำหรับเหตุผลที่ค่ายมาเนอพลอร์แตกนั้น ได้มีการให้ทัศนะไว้ว่า “เป็นการแตกของเมืองหลวงของรัฐหนึ่งและเป็นการแตกของศูนย์กลางขององค์กรร่วมที่ต่อรัฐบาลพม่า ซึ่งได้แก่นักศึกษาพม่าและนักการเมืองฝ่ายค้านที่ใช้ฐานที่มั่นของกะเหรี่ยงเป็นที่พักพิงและใช้เป็นสำนักงานใหญ่ติดต่อกับกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยชาวพม่า ดังนั้น การแตกครั้งนี้จึงเป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่⁵³

นอกเหนือจากเรื่องกฎระเบียบที่เพิ่มขึ้นเพื่อนำมาแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่าภายในศูนย์ฯ แล้ว ทางกระทรวงมหาดไทยยังได้ออกหนังสือสั่งการของกระทรวง **ลับและด่วนมากที่ มท (ศสอ)0205/1982** ลงวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2538 และ**หนังสือด่วนมากที่ มท.0205.3/9827** ลงวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2539 ดังมีรายละเอียดว่าด้วยหลักเกณฑ์ในการรับบุคคลสัญชาติพม่าเข้าพักในศูนย์ฯสำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย ดังต่อไปนี้⁵⁴

“กลุ่มที่ 1 บุคคลสัญชาติพม่าที่มีสถานศึกษา / อดีตข้าราชการ
 นักการเมืองซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ลงบัญชีไว้เมื่อปี พ.ศ.2535
 หากบุคคลดังกล่าวไปรายงานตัวขอพักในศูนย์ฯ ให้ทำการตรวจสอบ
 สถานะแล้วรับตัวเข้าพักในศูนย์ฯโดยไม่ต้องดำเนินคดี ทั้งนี้ให้รวม
 ถึงครอบครัวของบุคคลดังกล่าวด้วย
 กลุ่มที่ 2 บุคคลสัญชาติพม่าที่อยู่ในความดูแลของ UNHCR หากไป
 รายงานตัวขอเข้าพักในศูนย์ฯให้นำตัวไปดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติ
 คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เมื่อสิ้นสุดคดีให้นำตัวเข้าไปไว้ในศูนย์ฯ
 เป็นการชั่วคราว โดยไม่มีการออกบัตรประจำตัวและใบอนุญาตให้เดินทาง
 ออกนอกศูนย์ฯจนกว่ากระทรวงมหาดไทยจะได้รับทะเบียนประวัติข้อมูลบุคคล
 (BIO-DATA) ของบุคคลเหล่านี้จาก UNHCR จึงจะขออนุญาตให้เข้าพักในศูนย์ฯ
 อย่างเป็นทางการต่อไป”

จากระเบียบนโยบายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ทางชาวไทยได้มีความยืดหยุ่นโดยอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยที่ไม่ใช่ นักศึกษาพม่าโดยตรง เข้ามาพักอยู่ภายในศูนย์ฯ ทั้งนี้เพื่อเห็นแก่ความปลอดภัยของผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม ทางชาวไทยก็ไม่ละเลยที่จะมีข้อปฏิบัติในการ

⁵³ พรพิมล ตรีโชติ, ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และสกว., 2542), หน้า 103-107.

⁵⁴ ศูนย์นักศึกษาพม่า, “บรรยายสรุปศูนย์นักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย” 20 มีนาคม 2544 (เอกสารไม่มีตีพิมพ์เผยแพร่)

คัดเลือกบุคคลเข้าพักในศูนย์ฯ ทั้งนี้ทางกระทรวงมหาดไทยได้ระบุว่า POC ของ UNHCR ต้องผ่านกระบวนการตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองก่อนได้รับอนุญาตให้พักภายในศูนย์ฯ พร้อมกันนี้ เนื่องจากนักศึกษาพม่าเป็นตัวแปรหนึ่งในความสัมพันธ์ไทย – พม่า และเป็นตัวแสดงอีกหนึ่งตัวที่เข้ามาอยู่ในประเด็นเรื่องความมั่นคงภายในประเทศ ดังนั้น แนวทางปฏิบัติของทางกระทรวงมหาดไทยจึงต้องคำนึงถึงนโยบายความมั่นคงแห่งชาติมาพิจารณาประกอบอยู่เสมอ⁵⁵ ซึ่งนโยบายด้านความมั่นคงในยุคสมัยนี้ได้มีหลักการสำคัญๆ คือ เรื่องการป้องกันและควบคุมชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่ารวมทั้งกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลพม่า ไม่ให้ใช้ดินแดนไทยเป็นฐานปฏิบัติการเพื่อต่อต้านรัฐบาลพม่า และเรื่องความพยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลพม่า ผู้มีอำนาจในพม่าและบุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะมีบทบาททางการเมืองต่อไปในอนาคต (โปรดดูนโยบายความมั่นคงปี พ.ศ.2537-2541 ได้ที่ภาคผนวก ก)

3.4 ช่วงที่ 4 กลางสมัยนายชวน หลีกภัย(ครั้งที่ 2) ถึงการปิดศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่า บ้านมณีลอย (2 ตุลาคม พ.ศ.2542 – ปลายปี พ.ศ.2544)

ในกลางสมัยนายชวน หลีกภัย ได้เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อการควบคุมนักศึกษาพม่าด้วย กล่าวคือ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542 ได้มีนักศึกษาพม่าจำนวน 5 คน พร้อมอาวุธครบมือบุกเข้ายึดสถานทูตพม่าประจำประเทศไทยพร้อมจับตัวประกัน ในจำนวนนี้มีนักศึกษาพม่าจากศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยร่วมด้วย 2 คน ได้แก่ นาย จอห์นนี่ และนายปริดาหรือมิน อู สำหรับบุคคลที่ 2 นั้นได้รับ 2 สถานภาพ คือ เป็น บุคคลในความดูแลของ UNHCR (POC) และมีสถานภาพนักศึกษาพม่าของกระทรวงมหาดไทย

ส่วนอีก 3 คนเป็นนักศึกษาที่อยู่นอกศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย แต่คาดว่าอยู่ในความควบคุมดูแลของ UNHCR ได้แก่ นาย อ่อง ยี หมายเลขประจำตัว NI 1371⁵⁶ นาย วิน อ่อง ประธานนักศึกษาพม่ากลุ่ม FMASA และอีกคนไม่ทราบชื่อ

⁵⁵ สัมภาษณ์.พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล,หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย ,20 มิถุนายน 2544.

⁵⁶ อักษรภาษาอังกฤษแล้วตามด้วยตัวเลขเป็นหมายเลขประจำตัวที่ทางสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯออกให้แก่ผู้ลี้ภัยจากประเทศพม่า ประเทศปากีสถาน ประเทศอินเดีย เป็นต้น ส่วนหมายเลขประจำตัวที่ทางการไทยให้แก่ผู้ได้รับสถานภาพนักศึกษาพม่าจะขึ้นต้นด้วยอักษร BSC แล้วตามด้วยเลขโดยเริ่มต้นที่ 001

ระหว่างการยึดสถานทูต นักศึกษาพม่าประกาศข้อเรียกร้องดังต่อไปนี้

1. ให้รัฐบาลทหารพม่าปล่อยตัวนักโทษทางการเมืองทั้งหมดอย่างไม่มีเงื่อนไข
2. ให้รัฐบาลทหารพม่าเจรจากับนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2533 (ซึ่งหมายถึง นักการเมืองพรรคเอ็นแอลดีนำโดยนางอองซานซูจีที่ชนะการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย)
3. ให้จัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งปี พ.ศ.2533

การยึดสถานทูตนี้ได้ดำเนินไปจนถึงวันรุ่งขึ้น ทั้งนี้ได้มีการเจรจาเพื่อให้นักศึกษาทั้งหมดวางอาวุธโดยที่จะนำบุคคลทั้ง 5 ไปปล่อยที่ชายแดน จังหวัดราชบุรี ซึ่งทางไทยได้ให้ ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนาย ชัยพฤกษ์ แสงวงเจริญ อดีตหัวหน้าศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยนักศึกษาเดินทางไปด้วยโดยเป็นการแลกเปลี่ยนกับตัวประกันทั้งหมดที่อยู่ในสถานทูตพม่า เมื่อรัฐบาลไทยประสบความสำเร็จในการเจรจาและได้ปล่อยตัวนักศึกษาพม่าทั้ง 5 คนแล้ว รัฐบาลพม่าได้ประกาศปิดชายแดน ระงับการให้สัมปทาน ซึ่งเป็นผลเสียในความสัมพันธ์ไทย-พม่า โดยรัฐบาลพม่ากล่าวว่าไทยให้การสนับสนุนผู้ต่อต้านรัฐบาลพม่า ทั้งนี้ได้จากการดำเนินงานของไทยที่ปล่อยปลละละเลยให้คนกลุ่มนี้ปฏิบัติการซึ่งเป็นภัยต่อความมั่นคงของพม่า

จากเหตุการณ์นักศึกษาพม้ายึดสถานทูตในครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นว่า ปัญหาอันเกิดจากนักศึกษาพม่าซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มของผู้หลบหนีเข้าเมืองได้เป็นปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงภายในและต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าในทุกระดับ⁵⁷ เพราะฉะนั้น นโยบายต่อผู้อพยพทุกกลุ่มจึงควรได้รับการทบทวนโดยเฉพาะกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพม่า⁵⁸ นโยบายต่อนักศึกษาพม่าก็เช่นเดียวกัน ทางรัฐบาลไทยจึงปรารถนาให้นักศึกษาพม่าได้เดินทางไปตั้งถิ่นฐานภายในต้นปี พ.ศ.2544⁵⁹ เพื่อที่ศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยจะได้ปิดตัวลง อย่างไรก็ตาม การยุบศูนย์ดังกล่าวจะต้องไม่มีการบังคับและผลักดันนักศึกษากลับประเทศ นักศึกษาจะต้องสมัครใจที่

⁵⁷ Chayachoke Chulasiriwongs , “Thailand’s relations with the new ASEAN members : Solving problems and creating images,” *Southeast Asian Affairs* 2001: 339.

⁵⁸ “Editorial,” *The Nation* (25 January 2000): A4.

⁵⁹ Chayachoke Chulasiriwongs, “Thailand’s relations with the new ASEAN members : Solving problems and creating images,” *Southeast Asian Affairs* 2001 :342.

จะไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 เท่านั้น⁶⁰ ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในมาตรการเพื่อดูแล
ปัญหานักศึกษาพม่านี้จึงจัดประชุมหารือจนได้ข้อสรุปเป็นแนวทางดังต่อไปนี้

ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2542 ได้มีการประชุมคณะกรรมการนโยบายและอำนาจการแก้ไข
ปัญหาการก่อการร้ายสากล(นอก)โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ที่ประชุมมีมติให้แสวงหา
ทางให้นักศึกษาพม่าที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและในจังหวัดอื่นๆเข้าไปอาศัยในศูนย์นัก
ศึกษาพม่าบ้านมณีลอยและในพื้นที่ควบคุมที่จัดให้มีขึ้น ขณะเดียวกันก็ให้ดำเนินการควบคุมนัก
ศึกษาพม่าในศูนย์อย่างเข้มงวดกดขันเป็นระบบยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าทำให้ศูนย์เปิดอย่าง
ศูนย์บ้านมณีลอยกลายเป็นศูนย์ปิดเหมือนกับศูนย์ผู้อพยพทั่วไปตามแนวชายแดน ด้านเจ้าหน้าที่
ไทย เจ้าหน้าที่สถานทูตและบุคคลภายนอกถูกกำหนดให้เข้ามาทำการติดต่อสัมภาษณ์ ดำเนิน
การช่วยเหลือนักศึกษาถึงภายในศูนย์ นอกจากนี้ ที่ประชุมมีมติให้แสวงหาทางให้นักศึกษา
พม่าเหล่านี้ได้มีโอกาสไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 เร็วขึ้นเพื่อลดปัญหาและภาระของประเทศไทย

ต่อมาอีก 15 วัน สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติได้มีมติให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
คณะกรรมการนโยบายและอำนาจการแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายสากลดังกล่าวข้างต้น ที่ประชุม
พิจารณาแล้วเห็นสมควรดำเนินการดังต่อไปนี้⁶¹

1.ให้ดำเนินการประสานกับ UNHCR และประเทศที่ 3 ในการนำนักศึกษาพม่า
เฉพาะกลุ่มที่ได้ลงทะเบียนไว้กับทางการไทย และ UNHCR ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่ 3 โดยเร็ว
โดยดำเนินการให้นักศึกษาพม่ากลุ่มที่นิยมใช้ความรุนแรงได้เดินทางไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่ 3
ในลำดับแรก เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษต่อและสามารถเดินทางกลับไป
พัฒนาประเทศเมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย ทั้งนี้ นักศึกษาพม่ากลุ่มที่เคยลงทะเบียนไว้กับ
UNHCR จะต้องไปรายงานตัวก่อนวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2542 จึงจะมีโอกาสเดินทางไปตั้งถิ่น
ฐานในประเทศที่ 3

2.ให้นักศึกษาที่ลงทะเบียนไว้กับ UNHCR เข้าไปอาศัยในพื้นที่ควบคุมโดยเร็ว
โดยในระยะแรก ให้นำเข้าไปอาศัยในศูนย์บ้านมณีลอยก่อน และหากศูนย์ไม่เพียงพอรองรับก็
ให้พิจารณาหาพื้นที่ควบคุมอื่นต่อไป

⁶⁰ สัมภาษณ์.ทรงสิทธิ์ จารุภาณ,เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR , 2 กรกฎาคม 2544.

⁶¹ กระทรวงกลาโหม , “การปฏิบัตินโยบายเพื่อความมั่นคงไทย-พม่า ” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

3. ให้จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของศูนย์บ้านมณีลอย เป็นพื้นที่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของ ประเทศที่ 3 สามารถดำเนินกรรณวิธีรับนักศึกษาพม่าไปตั้งถิ่นฐาน

4. ให้ทำการปรับปรุงสภาพศูนย์บ้านมณีลอยให้เป็นสถานที่ควบคุมนักศึกษาพม่า โดยเฉพาะการซ่อมสร้างรั้วล้อมรอบศูนย์ ขณะเดียวกันให้ทำการปรับปรุงการควบคุมดูแลเพื่อให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปเสริมด้านการควบคุมและรักษา ความปลอดภัยภายในศูนย์ฯ นอกจากนี้ ให้จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนรับผิดชอบควบคุมดูแล ภายนอกศูนย์เพื่อป้องกันมิให้การลักลอบหนีออกมาสร้างความเดือดร้อนแก่ราษฎรที่อาศัยอยู่ รอบศูนย์ หรือสร้างปัญหาอื่นที่จะกระทบต่อบ้านเมือง

5. ให้เร่งรัดกวดขันจับกุมนักศึกษาพม่าที่ไม่ยินยอมรายงานตัวต่อทางราชการ เพื่อ ดำเนินการตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ต่อไป

6. ให้ดำเนินการควบคุมดูแลนักศึกษาพม่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงบริเวณชาย แดนอย่างเข้มงวดกวดขันเพื่อป้องกันการลักลอบหลบหนีออกจากพื้นที่พักพิง และให้มีการวาง มาตรการป้องกันอย่างเข้มงวดกวดขันในการสกัดกั้นมิให้นักศึกษาพม่าหลบหนีเข้าสู่ประเทศไทย ด้วยหวังจะมีโอกาสเดินทางไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่ 3

ยิ่งไปกว่านั้น ให้ดำเนินการประชาสัมพันธ์มติของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ให้นักศึกษาพม่าและองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆได้เข้าใจเหตุผลและความ จำเป็นของ ทางการไทยที่ต้องดำเนินการต่อนักศึกษาพม่าดังกล่าว รวมทั้งประโยชน์ที่ศึกษา พม่าจะได้รับจากการดำเนินการ

2. จูงใจให้นักศึกษาพม่าที่เคยลงทะเบียนกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯให้ไปรายงาน ตัวต่อสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯและทางการไทยโดยเร็ว

3. ให้นักศึกษาพม่าได้เข้าใจว่าเฉพาะกลุ่มที่เคยลงทะเบียนไว้กับทางการไทยและ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯเท่านั้นที่จะมีโอกาสไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่ 3 เพื่อป้องกันมิให้เกิด บั้จจัยดึงดูดให้นักศึกษาที่อาศัยอยู่ในหมู่บริเวณชายแดนเข้ามารายงานตัวโดยเข้าใจว่าจะมีโอกาส เดินทางไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่ 3

ภายหลังเหตุการณ์การยึดสถานทูตพม่าเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542 แล้วนั้น จะเห็นได้ ว่า กรอบการปฏิบัติหน้าที่ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษา พม่าได้มารายงานตัวและเข้าพักในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่า ผู้ที่ไม่เข้ามาอยู่ในศูนย์ฯแห่งนี้ไม่มี สิทธิเดินทางไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 อย่างไรก็ตาม จากเหตุการณ์ในวันที่ 1 ตุลาคม และตาม

ด้วยการยึดโรงพยาบาลราชบุรีในเวลาต่อมา ทำให้ทางการไทยเร่งประสานงานกับ UNHCR เพื่อดำเนินงานแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่าในประเทศไทยโดยการส่งไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 เร็วขึ้นกว่าในอดีต จนกระทั่งในเดือนธันวาคม พ.ศ.2544 ศูนย์นักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยได้ถูกปิดอย่างเป็นทางการ นักศึกษาพม่าส่วนใหญ่ต่างสมัครใจเดินทางไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศอื่น ซึ่งเป็นการดีกว่าการต้องถูกย้ายไปอยู่ศูนย์อพยพชายแดนบ้านถ้ำหิน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นศูนย์ปิดไม่สามารถออกนอกศูนย์ได้ไม่เหมือนอยู่ในศูนย์เปิดบ้านมณีลอยและศูนย์อพยพชายแดนที่อันตรายกว่า⁶² บ้างหวังให้ครอบครัวมีอนาคตที่ดีขึ้น บางส่วนหวังศึกษาต่อ มีอาชีพที่ดีและยังมีนักศึกษาบางคนหวังหวนกลับมาสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่ประเทศพม่าของตน⁶³

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶² สัมภาษณ์ หม่อม หม่อม อู, เลขาธิการสมาคมนักศึกษาพม่าในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย, อ้างถึงใน “เลขาฯ สมช. ยืนยันปิดศูนย์มณีลอย 15 ธันวาคม นี้” สำนักข่าวไทย (29 พฤศจิกายน 2544).

⁶³ สัมภาษณ์. พิณิจ แก้วจิตตรงทอง, หัวหน้าศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย, 9 กรกฎาคม 2544.

บทที่ 4

การดำเนินนโยบายของไทยและของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ต่อปัญหาการศึกษาพม่าในไทย

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยและสหภาพพม่ามีพรมแดนติดต่อกันเป็นระยะทางยาวและการเป็นเพื่อนบ้านต่อกันมาช้านาน เป็นเหตุให้ปัญหาการเมืองภายในของพม่ามักมีผลต่อประเทศไทยได้อย่างกรณีที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2531 ซึ่งก็มีผลต่อไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกันกับปัญหาการศึกษาพม่าที่เรียกร้องประชาธิปไตยก็ได้ทำให้หน่วยงานของไทยต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาดังนั้น ในบทนี้จะได้กล่าวถึงปัญหาการศึกษาพม่าในไทยรวมทั้งนโยบายและการปฏิบัติงานซึ่งมีการร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศอย่างสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR) เข้าร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย¹ และเนื่องจากปัญหาการศึกษาพม่านั้นมีความซับซ้อน จึงจะขอแบ่งช่วงการดำเนินนโยบายออกเป็น 4 ช่วงด้วยกันตามลักษณะการทำงานของทั้งฝ่ายไทยและฝ่าย UNHCR คือ ช่วงที่หนึ่ง - การปฏิบัติงานที่เข้มงวดต่อการศึกษาพม่า ช่วงที่สอง - การผ่อนปรนในมาตรการ ช่วงที่สาม - ความขัดแย้งระหว่างไทยกับ UNHCR และปฏิกิริยาของนักศึกษาพม่าภายในศูนย์นักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย และช่วงที่สี่ - ความร่วมมือระหว่างไทยกับ UNHCR สู่การปิดศูนย์มณีลอย

4.1 ช่วงที่ 1 - การดำเนินนโยบายอย่างเข้มงวด

นับตั้งแต่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ ปี พ.ศ.2531 เป็นต้นมา พลเอกชาติชายได้ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า โดยแสดงความประสงค์ที่จะเปิดตลาดการค้ากับประเทศในกลุ่มอินโดจีนและกับประเทศพม่า นโยบายครั้งนั้นนับว่าเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ระหว่างประเทศ กล่าวคือ ทั้งสหรัฐอเมริกาและกลุ่มสหภาพยุโรปได้หันมาให้ความสำคัญกับประเด็นทางเศรษฐกิจ และประเด็นด้านความร่วมมือกัน อย่างไรก็ตาม จากนโยบายไทยที่ต้องการคงความสัมพันธ์ที่ดีกับพม่าไว้นั้น ได้ทำให้เหล่าประเทศตะวันตกไม่พอใจ ทั้งนี้เนื่องจาก รัฐบาลพม่าหรือ SLOC ที่ขึ้นมาบริหารประเทศอยู่ในขณะนั้นเป็นรัฐบาลที่ทำการเช่นฆ่าประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำการปราบปราม

¹ ปัญหาการศึกษาพม่าเป็นกรณีที่ทางการไทยยินยอมให้ UNHCR เข้ามามีบทบาทร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าวสำหรับกลุ่มผู้หนีภัยชาวพม่าที่พำนักอยู่ในศูนย์ผู้พลัดถิ่นตามแนวชายแดน 11 แห่งนั้น ทางการไทยได้อนุญาตให้ UNHCR เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือในปี พ.ศ.2541

นักศึกษาซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทอย่างมากในทางการเมืองของพม่า นับตั้งแต่สมัยที่องซาน เรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ดังนั้น การที่รัฐบาลไทยประกาศที่จะดำเนินนโยบายคงความสัมพันธ์กับรัฐบาลพม่า นั้น เสมือนหนึ่งว่าไทยให้การยอมรับต่อการได้มาซึ่งอำนาจการปกครองของรัฐบาลทหารพม่า สำหรับประเด็นดังกล่าว สามารถศึกษาได้จากนโยบายของไทยที่มีต่อพม่า ซึ่งสรุปได้ดังนี้

แนวทางในการดำเนินนโยบายของไทยต่อพม่าในสมัยรัฐบาลชาติชายนั้นมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การมุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับพม่าโดยยึดหลักถ้อยทีถ้อยอาศัยและซัดซัดขัดแย้งและความเคลือบแคลงสงสัยระหว่างกัน โดยเน้นการดำเนินนโยบายที่แสดงความจริงใจต่อพม่า อันได้แก่ การที่ไทยจะดำเนินการทุกวิถีทางให้พม่าเข้าใจว่าไทยไม่ได้สนับสนุนผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่า และชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า โดยเฉพาะการไม่ให้บุคคลเหล่านี้เข้ามาเคลื่อนไหวโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านรัฐบาลพม่าในประเทศไทย นอกจากนี้เมื่อคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดร่วมกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ไทยจะชักจูงให้รัฐบาลพม่าสนับสนุนและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆของกลุ่มประเทศอาเซียนด้วย²

จากนโยบายดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติต่อกลุ่มนักศึกษาพม่าที่ลี้ภัยเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ดังนี้ เมื่อนักศึกษาเข้ามาเพื่อขอพำนักในประเทศไทย นักศึกษาจะมีฐานะเป็นเพียงผู้อพยพชั่วคราวเท่านั้นหาใช่ผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยปี พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) ไม่ (Convention Relating to the Status of Refugees 1951) และนักศึกษาจะต้องอยู่ในบริเวณที่ทางการไทยกำหนด พร้อมกับห้ามเคลื่อนไหวทางการเมือง มิฉะนั้น นักศึกษาจะถูกส่งตัวกลับพม่าทันที ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดว่า หากนักศึกษาคนใดสมัครใจที่จะกลับบ้าน ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการส่งตัวกลับโดยทันที โดยทางการไทยได้จัดตั้งศูนย์เพื่อทำการสัมภาษณ์และช่วยเหลือนักศึกษาที่ประสงค์จะเดินทางกลับพม่าขึ้นที่บริเวณสนามบินอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ในการนี้ ทางรัฐบาลทหารพม่าก็ได้แจ้งต่อฝ่ายไทยว่า พม่าได้จัดตั้งศูนย์แรกรับตัวนักศึกษาพม่าขึ้นเช่นกันตามแนวชายแดนไทยในเขตพม่า 27 จุด และจะเปิดรับ นักศึกษาเดินทางกลับภูมิลำเนาภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2532³ ส่วนฝ่ายไทยได้ออกแนวทางเพิ่มเติมอีกว่า ถ้านักศึกษาคนใดยังไม่ตัดสินใจกลับพม่า ให้เจ้าหน้าที่

² โปรดดูนโยบายความมั่นคงแห่งชาติปี พ.ศ.2532-2536 ที่ภาคผนวก ก

³ ชัชวาลย์ วิไชยคำมาตย์, "ภัยคุกคามจากชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย-พม่า," (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2534), หน้า 40.

ไทยนำส่งกลับพม่าโดยอาศัยช่องทางใดช่องทางหนึ่ง สำหรับนักศึกษาที่ยังหลบซ่อนอยู่ให้รีบมา รายงานตัว และถ้านักศึกษาคนใดเข้ามาในประเทศไทยหลังวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2532 ให้มี สถานภาพเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และต้องปฏิบัติตามมติวันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2531 คือให้ผลักดันในทางลับทางช่องทางที่ปลอดภัย

จากการดำเนินงานข้างต้น จะเห็นได้ว่า แนวทางที่ใช้ปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่า นั้น ทาง การไทยต้องการแสดงให้เห็นว่าไทยมิได้สนับสนุนให้กลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าเข้ามาทำการเคลื่อนไหว เพื่อเป็นปฏิปักษ์ต่อพม่า นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติงานของทางการไทยต่อกลุ่ม นักศึกษาพม่า พบข้อสรุปได้ 2 ประการหลัก คือ การปฏิบัติงานนั้นนับว่ามีความสอดคล้องกับ นโยบายที่วางไว้ และการปฏิบัติงานนั้นแสดงให้เห็นถึงการหวงแหนในอำนาจอธิปไตยของรัฐ (sovereignty) ที่ไม่ยอมรับให้อำนาจระหว่างประเทศเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายของ ไทย ดังจะขอแสดงรายละเอียดที่นำมาสู่ข้อสรุปดังกล่าว ดังนี้

1. การปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบาย

เนื่องด้วยสถานการณ์การเมืองในพม่าเกิดความวุ่นวาย มีการชนเผ่าประชาชน และผู้เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลพม่า การประท้วงประท้วงดังกล่าว ทำให้นักศึกษาต่างหนีกระจัด กระจายมายังชายแดน และหลบพักพิงอยู่กับชนกลุ่มน้อย อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่นักศึกษาพม่า ส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายพม่า (Burman) และนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้น การอยู่ภายใต้ความ ช่วยเหลือของชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นรองในสังคมพม่าและส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ จึง ทำให้นักศึกษาไม่พึงพอใจเท่าใดนัก และด้วยเหตุที่นักศึกษาต้องปฏิบัติงานตามแนวทางของชน กลุ่มน้อย ดังนั้น นักศึกษาพม่าส่วนหนึ่งจึงหนีไปอยู่ต่างประเทศ⁴ และส่วนหนึ่งได้หนีเข้ามายัง ประเทศไทย

หลังจากที่นักศึกษาพม่าเข้ามาในราชอาณาจักรไทย นักศึกษาได้ทำการติดต่อกับ นักศึกษาไทยและนักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยทั้งนี้เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น กรณีของวินมูและอองนาย (Win Moe and Aung Naing) ซึ่งทั้ง 2 เป็นผู้นำนักศึกษาในนามของ “สหพันธ์นักศึกษาพม่า” (All Burma Federation of Students Union: ABFSU)⁵ ซึ่งเป็นองค์กรที่

⁴ สัมภาษณ์.เจ้าหน้าที่ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย, 26 มกราคม 2545.

⁵ ABFSU เป็นสหพันธ์นักศึกษาในพม่าช่วงที่มีการประท้วงเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2531 เป็นต้นมา และมีมินโกนายเป็นประธานสหพันธ์

คล้ายคลึงกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย นักศึกษาทั้ง 2 คนนี้ได้หลบเข้ามาในไทย เพื่อขอความช่วยเหลือก่อนการยึดอำนาจของซอหม่องเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.2531⁶ และอีก 1 คน คือ หม่องหม่องจอ (Maung Maung Kyaw)⁷ ซึ่งเป็นหนึ่งในกรรมการบริหารของ ABFSU และได้หลบเข้ามาขอความช่วยเหลือจากนักศึกษาไทยโดยเฉพาะจากนักศึกษาพรรคสังคมนิยม มหาวิทยาลัยรามคำแหง แต่หม่องหม่องจอถูกทางการไทยจับตัวได้ที่ชอยเอกมัยและถูกส่งตัวกลับทางด้านจังหวัดระนอง⁸ ส่วนกรณีของวินมูและอ่องนายนั้น ต่อมาก็ได้ถูกส่งตัวกลับไปพม่าเช่นกันโดยผ่านด่านที่แม่สอด จังหวัดตาก⁹

สำหรับการส่งตัวนักศึกษามาอื่นๆกลับประเทศนั้น ได้มีการส่งกลับเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ซึ่งมี 5 ครั้งด้วยกัน การส่งตัวกลับเช่นนี้ถือเป็นการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ครั้งที่ 1 ในวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2531
- ครั้งที่ 2 ในวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2531
- ครั้งที่ 3 ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2532^{*}
- ครั้งที่ 4 ในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2532
- ครั้งที่ 5 ในวันที่ 20 มกราคม พ.ศ.2532

⁶ ทั้ง 2 คน พยายามติดต่อกับทูมิโนอู บุตรเขยของอูถัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร และทั้ง 2 คนยังพยายามติดต่อกับนักศึกษาไทยโดยผ่านสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย(สนนท.)

⁷ หม่องหม่องจอ เป็นผู้นำนักศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการจุดประกายความคิดเกี่ยวกับการต่อต้านระบอบเนวิน หม่องหม่องจอหนีการปราบปรามมาได้ก่อนการยึดอำนาจของซอหม่องและกลายเป็นผู้นำนักศึกษาที่ชเวโบ ตรงข้ามอำเภอพบพระ จังหวัดตาก และกลายเป็นผู้ประสานงานกับกลุ่มกะเหรี่ยงก่อนหลบเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร

⁸ จากข้อมูลระบุว่า การส่งกลับนักศึกษามาทางด้านจังหวัดระนองนี้เป็นการบังคับกลับไปยังวัดตอเรือพอยท์ของพม่าระหว่างวันที่ 8-18 กันยายน พ.ศ.2532 ถึง 870 คน และยังมีกรณีการดำเนินการเช่นนี้ตลอดแนวชายแดน , อ้างถึงใน Human Rights Watch,[Online]. Available from: <http://www.hrw.org> ,[2001,28 November]

⁹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, พม่า : ขบวนการนักศึกษา กับประวัติศาสตร์อันระทึกใจ (กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น,2533),หน้า 153.

^{*} มีรายงานจากโฆษกรัฐบาลสหรัฐฯ Phillis Oakley ระบุว่า นักศึกษาถูกจับเมื่อกลับถึงกรุงย่างกุ้งและบางคนถูกฆ่าตาย

ในจำนวน 5 ครั้งนี้ มียอดรวมนักศึกษาที่กลับประเทศทั้งสิ้น 387 คน¹⁰ อย่างไรก็ตาม ต่อมา ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2532 ศูนย์รับนักศึกษาพม่าบริเวณสนามบินจังหวัดตากได้ปิดตัวลง เนื่องจาก ประเทศไทยไม่พอใจจากการถูกประณามจากนานาชาติว่ามีการส่งนักศึกษากลับอย่างไม่เหมาะสม¹¹ เพราะ ประเทศไทยต้องการทำการค้าขายกับพม่าโดยไม่คำนึงถึงว่ารัฐบาลทหารพม่านั้นทำการเช่นผ่านนักศึกษาผู้เรียกร้องประชาธิปไตย แต่ผู้นำระดับสูงของไทยที่รับผิดชอบในมาตรการนี้ได้ตอบโต้ข้อกล่าวหาว่า ทางกรไทยมิได้มีการบังคับนักศึกษากลับ แต่ได้มีการลงชื่อยินยอมที่จะกลับบ้านเกิดด้วยความสมัครใจที่จะกลับ อย่างไรก็ตาม ได้มีการระดมการวิพากษ์ถึงการปฏิบัติงานของไทยจากนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนว่า ทางกรไทยทำการผลักดันนักศึกษากลับในสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัย ทำให้นักศึกษาได้รับอันตรายซึ่งส่วนใหญ่ถูกจับเข้าคุกอินแสงและถูกทรมานให้ยอมรับว่าเป็นผู้เคลื่อนไหวในเหตุจลาจลในพม่า รวมถึงให้ลงชื่อยอมรับว่าจะไม่เคลื่อนไหวเพื่อเป็นศัตรูกับรัฐบาลพม่าอีกเมื่อออกจากคุก นอกจากนี้ ได้มีการทรมานนักศึกษาด้วยวิธีการทารุณ เช่น ให้นักเรียนเศษกระจก และให้ถ่างขาขณะถูกสอบสวน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้บอกชื่อเพื่อนร่วมขบวนการประท้วงที่ยังหลบหนีอยู่¹²

ด้านนักศึกษากลับที่ยังคงหลบซ่อนตัวอยู่ในประเทศไทย ทางกรไทยกำหนดว่าเมื่อผ่านพ้นวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2532 แล้ว นักศึกษาจะถูกจัดให้เป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย (illegal immigrants) การช่วยเหลือใดๆแก่นักศึกษานั้นให้เป็นเพียงการช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นตามหลักมนุษยธรรม (humanitarian) เช่น เรื่องอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มและที่พักพิงชั่วคราว (basic needs) ส่วนความช่วยเหลือที่ทาง UNHCR มอบให้แก่ักศึกษากลับโดยการให้ค่าใช้จ่ายนั้น มีการให้โดยผ่านทางองค์กรพัฒนาเอกชนที่ชื่อ FISRAP

¹⁰ Gary John Risser, "Thai Policy Towards The Burmese Displaced Persons 1988-1993," (Thesis for the Degree of Master of Arts, Department of Thai Studies, Graduate School, Chulalongkorn University, 1996), p.50-53.

¹¹ Ibid.

¹² "นโยบายต่างประเทศไทย-อาเซียน-พม่า : เราจะไปทางไหนกัน," อภิปรายโต๊ะกลม หอจดคุณ วิเชียรเจริญ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดโดย โครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) 2 มีนาคม พ.ศ.2544 และอ่านเพิ่มเติมได้ใน โมเด, พม่าและข้าพเจ้า สิบปีที่ผ่านพ้น : เรื่องจริงของนักเขียนพม่าผู้ถูกจองจำในคุกอินแสง, แปลโดย จิตรภรณ์ วันสพวงศ์ และธรรมา รินสานต์ (เชียงใหม่ : เพื่อนไร่พรมแดน: โครงการประสานความเข้าใจไทย-พม่า, 2543).

ในเวลาเดียวกัน ทางกรไทยก็ไม่ยอมรับบทบาทของ UNHCR ที่เข้ามาใช้อำนาจให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศ (international protection) และให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาพม่าบนอาณาเขตของไทย เพราะ ไทยมิได้เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) และพิธีสารต่อท้าย พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967) ด้วย ดังนั้น การที่ UNHCR ออกใบรับรองให้แก่ นักศึกษาพม่าเป็น “ผู้ลี้ภัย” (refugees) นั้น ถือว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง ทางกรไทยจึงได้เจรจากับ UNHCR ให้มอบสถานะอื่นแทนการให้สถานภาพเป็นผู้ลี้ภัยซึ่งทาง UNHCR จึงได้ให้สถานภาพแก่นักศึกษาพม่าว่าเป็น “บุคคลในความดูแลของ UNHCR” (person of concern: POC) แทน ส่วนเหตุผลที่ทางกรไทยไม่ยอมรับสถานภาพของนักศึกษาพม่าว่าเป็นผู้ลี้ภัยนั้น ก็เนื่องมาจาก ทางกรไทยไม่ต้องการให้คนต่างด้าวเข้ามามีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน และเข้ามาแย่งอาชีพของคนไทย ดังปรากฏในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย หมวดที่ 2 มาตรา 13 ซึ่งว่าด้วยการได้มาซึ่งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ มาตราที่ 14 ว่าด้วยสิทธิในการได้รับความคุ้มครองในทรัพย์สินเช่นเดียวกับผู้ที่มีสัญชาติของรัฐนั้น หมวดที่ 3 ว่าด้วยการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ เช่น เรื่องการรับค่าแรง การประกอบธุรกิจส่วนตัว และ หมวดที่ 4 ที่ว่าด้วยเรื่องสวัสดิการต่างๆทางสังคมที่นักศึกษาควรได้รับตามอนุสัญญาฯ (โปรดดูรายละเอียดได้ที่ภาคผนวก ค) อย่างไรก็ตาม ทาง UNHCR ได้กล่าวว่า แม้ว่าทางกรไทยต้องการให้ UNHCR ใช้คำว่า “POC” เพื่อระบุสถานภาพของนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของ UNHCR แต่ในทางปฏิบัตินั้น ทาง UNHCR ได้ปฏิบัติการในทุกขั้นตอนของการให้ความคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีเดียวกันกับที่ให้แก่ “ผู้ลี้ภัย” กลุ่มอื่นๆที่ได้รับจาก UNHCR¹³ โดยอาศัยเครื่องมีอระหว่างประเทศเป็นกรอบในการปฏิบัติ อันได้แก่ อนุสัญญาฯ พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) พิธีสารฯ พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967) บทบัญญัติขององค์การสหประชาชาติ ธรรมนูญของ UNHCR (โปรดดูธรรมนูญได้ที่ภาคผนวก จ) และบทสรุปจากการประชุมของคณะกรรมการบริหาร UNHCR¹⁴ ซึ่งไทยก็เป็นหนึ่งในคณะกรรมการด้วย (The Executive Committee of the High Commissioners Programme: EXCOM)¹⁵

¹³ สัมภาษณ์.ทรงสิทธิ์ จารุปาน,เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR, 2 กรกฎาคม 2545.

¹⁴ สัมภาษณ์.เจ้าหน้าที่ของ UNHCR, 23 มีนาคม 2544. และ United Nations High Commissioner for Refugees, *Handbook for Emergencies Part One : Field Operations* ,Geneva (December 1982), pp.8-14.

¹⁵ EXCOM เป็นการรวมตัวของประเทศที่มีความสนใจในปัญหาผู้ลี้ภัยมาทำการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นประชุมหารือร่วมกัน ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย . สัมภาษณ์.ทรงสิทธิ์ จารุปาน, 2 กรกฎาคม 2545.

ตามปกติ กระบวนการในการพิจารณาเพื่อให้สถานภาพนั้น มี 2 แบบด้วยกัน คือ การพิจารณาเป็นกลุ่ม (group refugees) กับ การพิจารณาเป็นรายบุคคล (individual refugee) สำหรับในกรณีนักศึกษาพม่า นั้น ถึงแม้ว่าการพิจารณาจะให้สถานภาพแก่นักศึกษาในฐานะที่เป็น “บุคคลในความดูแลของ UNHCR” (POC) ก็ตาม แต่ UNHCR ได้อาศัยการพิจารณาตามแบบของผู้ลี้ภัยเป็นรายบุคคลโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

การพิจารณาจะเริ่มจากกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้โดยพิจารณาจากสถานการณ์ที่เป็นมูลเหตุให้เกิดการผลักดันให้ผู้ลี้ภัยต้องหนีภัยคุกคามออกมาซึ่งสถานการณ์ตรงนั้นต้องมีความเด่นชัดว่ามีการใช้ความรุนแรง มีการสู้รบ มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและสั่งสมมาโดยตลอดจนในที่สุด มีคนทะลักออกมาเป็นจำนวนนับพันหรือหมื่นคน ซึ่งทาง UNHCR ไม่สามารถพิจารณาเป็นรายบุคคลได้ เช่น กรณีผู้อพยพชาวอินโดจีนที่มีการหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในระยะแรกๆ ที่เกิดความวุ่นวายภายในลาว กัมพูชา และเวียดนาม แต่พอในระยะหนึ่ง เมื่อสถานการณ์ดีขึ้น แต่ยังมีคนหนีออกบ้าง ทาง UNHCR จึงมีการพิจารณาผู้อพยพเป็นรายบุคคลไป เพราะ คนที่หนีออกมาอาจไม่เข้าข่ายผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญา สำหรับนักศึกษาพม่าที่มาร้องขอความคุ้มครองต่อ UNHCR ได้เข้ามาตั้งแต่กลางปี พ.ศ.2532 เพราะ นักศึกษาบางคน บางกลุ่มไม่ประสงค์จะอยู่ภายใต้การดูแลของชนกลุ่มน้อยดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น นอกจากนี้ นักศึกษาพม่ายังไม่พอใจที่ต้องอิงกับความช่วยเหลือจากชนกลุ่มน้อยด้วย ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานของตนไม่มีความเป็นอิสระ¹⁶ ดังนั้น นักศึกษาจำนวนหนึ่งจึงทยอยเดินทางมาขอความคุ้มครองจากไทยและ UNHCR ซึ่งองค์การหลังนี้ได้รับมอบหมายหน้าที่จากสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติให้เข้ามาคุ้มครอง ดูแลและช่วยเหลือผู้ลี้ภัยซึ่งเป็นปัญหาของประชาคมโลก

เมื่อนักศึกษาเข้ามายังสำนักงานของ UNHCR เพื่อร้องขอความคุ้มครอง นักศึกษาจะต้องกรอกแบบฟอร์มการลงทะเบียนเพื่อแจ้งชื่อตน ชื่อบิดามารดา สมาชิกในครอบครัว ประกอบด้วยใครบ้าง ถ้าแต่งงานแล้วต้องระบุว่า ภรรยาและบุตรชื่ออะไรและพักอยู่ที่ไหน อยู่กับนักศึกษาหรือไม่ นอกจากนั้น ต้องระบุว่า นักศึกษาเกิดที่ไหน ศึกษาในสาขาใด จากสถานศึกษาใด และทำงานอะไรที่ไหน จากนั้นให้ติดรูปถ่าย ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ทาง UNHCR จะเก็บไว้เป็นข้อมูลเบื้องต้น (basic bio-data) และนักศึกษาต้องเขียนคำร้องเป็นถ้อยแถลง (statement) ถึงสาเหตุที่หลบหนีออกมาจากประเทศพม่า และสาเหตุที่ไม่ประสงค์จะกลับภูมิลำเนา ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่นั้นก็เขียนถึงกิจกรรมที่ทำในพม่าจนกระทั่งตอนประท้วง

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

และหลบหนีการปราบปราม หลังจากที่ได้รับเรื่องไว้แล้ว UNHCR จะออกรหัสประจำตัว ให้แก่นักศึกษา ซึ่งในช่วงเวลาที่รอคอยการพิจารณาอยู่นี้ นักศึกษาจะได้รับสถานะภาพเป็น “ผู้แสวงหาที่พักพิง” (asylum seeker) ซึ่งหมายถึง บุคคลที่เข้าสู่เขตปกครองของรัฐใดรัฐหนึ่งเพื่อขอความคุ้มครอง เพราะพวกเขาถือว่าตนถูกประหัตประหารจากรัฐอื่น เนื่องจากความคิดเห็นทางการเมือง หรือความเกี่ยวข้องกับกลุ่มทางการเมือง หรือมีการกระทำที่อาจถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมทางการเมือง¹⁷ และตามหลักการแล้ว ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาและพักพิงในประเทศอื่น เพื่อลี้ภัยจากการถูกประหัตประหารทำร้าย เพราะฉะนั้น ทางกรมไทยจึงไม่ควรผลักดันนักศึกษาพม่ากลับ เนื่องจาก หลักการแห่งการไม่ถูกผลักดันกลับ (non-repatriation) นั้น ซึ่งบัดนี้ได้กลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณีที่ทุกประเทศควรให้ความเคารพและปฏิบัติตามแม้จะไม่ได้เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) ก็ตาม¹⁸

นอกเหนือจากการออกรหัสประจำตัวให้นักศึกษาแล้ว นักศึกษาจะได้รับหนังสือหรือที่ทางการไทยมักเรียกว่า “ใบรับรอง” ซึ่งระบุสถานะภาพนักศึกษาว่าเป็นผู้แสวงหาที่พักพิงจาก UNHCR โดยในหนังสือจะระบุว่า นักศึกษาผู้ถือหนังสือนั้นเป็นผู้ขอลี้ภัยต่อ UNHCR และทางเจ้าหน้าที่ UNHCR ได้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ไทยที่เกี่ยวข้องว่า ขอให้เจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินการส่งคนเหล่านี้กลับจนกว่าผลการพิจารณาให้สถานะภาพและสิทธิต่างๆจะออกมา

จากประเด็นดังกล่าวนี้ ทางเจ้าหน้าที่ไทยได้มีการดำเนินการต่อกลุ่มนักศึกษาพม่าเป็น 2 แนวทางใหญ่ๆด้วยกัน คือ แนวทางที่หนึ่ง เมื่อเจ้าหน้าที่พบนักศึกษาพร้อมหนังสือรับรองของ UNHCR เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงกับทาง UNHCR ว่าบุคคลที่เจ้าหน้าที่จับได้นั้นเป็นคนของ UNHCR จริงหรือไม่ แนวทางที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่ไทยดำเนินการจับกุมนักศึกษาทันที ทั้งนี้การจับกุมดังกล่าวถือเป็นการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ที่ระบุในหมวด 2 มาตรา 12 ว่าด้วยการห้ามมิให้คนต่างด้าวซึ่งไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องเดินทางเข้าราชอาณาจักรไทย หรือหากมีพฤติการณ์อันเป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคมหรือจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายต่อความปลอดภัยของประชาชนหรือต่อความมั่นคงของราชอาณาจักร ให้ทำการจับกุมเพื่อตรวจสอบและพิจารณาว่าควรหรือไม่

¹⁷ อังคณา กมลเพ็ชรและคณะ, ประมวลคำศัพท์ว่าด้วยผู้ลี้ภัยและการย้ายถิ่น (กรุงเทพฯ : เซเวน เพลส แอนด์ โปรโมชัน, 2542), หน้า 4.

¹⁸ สัมภาษณ์. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 23 มีนาคม 2544.

ควรให้เข้ามาในราชอาณาจักร¹⁹ ซึ่งการจับกุมนักศึกษาในความดูแลของ UNHCR นี้ ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายติดตามนักศึกษาของ UNHCR ได้เข้าดำเนินการเจรจาต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของไทยเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำการปล่อยตัวนักศึกษาอยู่บ่อยครั้ง โดยต้องให้เหตุผลว่า นักศึกษาเหล่านี้ไม่ได้มีเจตนาละเมิดกฎหมายของไทย นักศึกษามีความจำเป็นจึงต้องหลบหนีเข้ามาเพื่อให้มีชีวิตรอด²⁰ ที่ท้ายที่สุด หลังจากนักศึกษาถูกกักตัวอยู่ในสถานคุ้มครอง UNHCR ก็เป็นหน่วยงานที่เข้าไปเดินเรื่องเสียค่าปรับ ค่าขึ้นศาลได้สวนคดีให้แก่นักศึกษา

ภายหลังการรับลงทะเบียน ขั้นตอนต่อมาของ UNHCR คือการแปลถ้อยแถลงจากภาษาพม่าเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ ทาง UNHCR ได้มีคณะเจ้าหน้าที่ 4-5 คนเพื่อทำการสัมภาษณ์นักศึกษา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญขององค์การ ในส่วนของขั้นตอนการสัมภาษณ์นี้ คณะเจ้าหน้าที่จะอาศัยข้อเท็จจริงจากธนาคารข้อมูลเกี่ยวกับประเทศต้นกำเนิด (Bank of Country of Origin Information) เป็นกรอบในการพิจารณา เช่น ในธนาคารข้อมูลนี้จะมีข้อมูลของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยนักศึกษาพม่าทั้งหมด (All Burma Students' Democratic Front: ABSDF) ว่าก่อตั้งขึ้นเมื่อไร ใครเป็นผู้บังคับบัญชาของกลุ่ม และกลุ่มแบ่งเป็นกี่กองพัน (regiments) และแต่ละกองพันมีพลทหารเท่าไร และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่ม ใครได้ขึ้นมาเป็นหัวหน้า และกลุ่มนี้มีเครือข่ายการติดต่อระหว่างประเทศ รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มอย่างไร เป็นต้น

หลังจากที่คณะเจ้าหน้าที่แปลถ้อยแถลงและตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว UNHCR จะทำการเรียกนักศึกษามาสัมภาษณ์ ซึ่งระหว่างการสัมภาษณ์นั้น เจ้าหน้าที่จะทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทั้งนี้ ทางเจ้าหน้าที่จะแจ้งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้นักศึกษาทราบก่อนว่า ทาง UNHCR มีหลักเกณฑ์อย่างไร ซึ่งบรรทัดฐานที่สำคัญที่สุด คือ นักศึกษาควรจะให้ข้อมูลที่เป็นจริง และข้อมูลต่างๆจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ หลังจากทีนักศึกษาผ่านขั้นตอนการสัมภาษณ์แล้ว นักศึกษาต้องกลับไปรอฟังผลโดยจะใช้เวลานานเท่าใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับประวัติและข้อมูลที่นักศึกษานำให้มา

สำหรับขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลหลังการสัมภาษณ์นักศึกษาแล้วนั้น ทาง UNHCR จะประเมินจากความน่าเชื่อถือโดยดูจาก ประการแรก คือ ถ้อยแถลงที่นักศึกษาเขียนไว้

¹⁹ ธีระพล อรุณะภักดิ์ และคณะ, พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2542), หน้า 14-21.

²⁰ สัมภาษณ์. ทรงสิทธิ์ จารุปาน, เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR, 2 กรกฎาคม 2545.

ในครั้งแรกกับข้อมูลในการให้สัมภาษณ์นั้นขัดแย้งในตนเองหรือไม่ ประการที่สอง คือ ข้อเท็จจริงที่นักศึกษาให้สัมภาษณ์นั้นตรงกับข้อมูลที่ทาง UNHCR มีอยู่หรือไม่ ถ้าประเมินว่าไม่น่าเชื่อถือก็เป็นอันว่านักศึกษาผู้นั้นจะไม่ได้รับสถานะภาพ “POC” ประการสุดท้าย คือ ถ้าข้อมูลที่นักศึกษาให้มานั้นมีการผิดพลาดอยู่บ้างแต่ค่อนข้างน่าเชื่อถือ ทาง UNHCR จะนำเอาคำนิยามหรือหลักการของการพิจารณาว่า ผู้ลี้ภัยหรือบุคคลในความดูแลของ UNHCR นั้นคือ ผู้ที่ลี้ภัยเขา มาโดยมีความกลัวสมเหตุสมผลจาก 5 สาเหตุหรือไม่มาพิจารณาประกอบเพิ่มเติม โดย 5 สาเหตุหลักที่จะทำให้เกิดความกลัวตามอนุสัญญาฯ คือ ความขัดแย้งทางเรื่องเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือการเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทางสังคม ดังนั้น บุคคลที่เข้าข่ายเป็นบุคคลของ UNHCR ตามกฎเกณฑ์ข้างต้นจึงไม่ควรถูกผลักดันกลับ²¹

อย่างไรก็ตาม เมื่อผลการพิจารณาได้ออกมาแล้ว ทาง UNHCR จะแจ้งให้นักศึกษาทราบ และหากนักศึกษาคนใดไม่พอใจต่อผลการพิจารณา สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ โดยให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้น ทาง UNHCR จะมีคณะเจ้าหน้าที่อีกชุดหนึ่งช่วยพิจารณาคำอุทธรณ์ดังกล่าว ขั้นตอนทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นขั้นตอนการพิจารณาให้สถานะภาพ “ผู้ลี้ภัย” ที่ UNHCR นำมาใช้ในการพิจารณานักศึกษาด้วย ทั้งนี้ ทางกรมไทยต้องยินยอม เนื่องจากไทยไม่มีกระบวนการในการพิจารณาที่เป็นระบบเพราะไทยไม่ได้เป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว²² ส่วนกรณีการเพิกถอนสถานะภาพนั้น ก็จะมีการดำเนินงานตามหลักแห่งอนุสัญญาและพิธีสารฯ เช่น กรณีที่ผู้ลี้ภัยไปก่ออาชญากรรมร้ายแรงโดยมีการเช่นฆ่าผู้คน เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้ ผู้ลี้ภัยจะถูกคัดออกจากการเป็นผู้อยู่ภายใต้การคุ้มครองจาก UNHCR หรือไม่นั้น ผู้ลี้ภัยจำเป็นต้องรอคำตัดสินจากสำนักงานใหญ่ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งจะเป็นผู้พิจารณาฐานความผิดร้ายแรง²³

จากการดำเนินงานของ UNHCR ข้างต้นนี้ถึงจะดูเหมือนเป็นการก้าวก่ายในกิจการภายในประเทศไทยแต่ก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่า UNHCR เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือรัฐบาลไทยในการแก้ไขปัญหาการศึกษาพม่า ซึ่งถึงแม้ว่าทางการไทยจะไม่ได้ร้องขอโดยตรงต่อ UNHCR ให้เข้ามาดำเนินการ แต่ด้วยภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (mandate) ให้ปฏิบัติงานคุ้มครองดูแลผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ ทาง UNHCR จึงต้องเข้ามาแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือนักศึกษาพม่า ซึ่งโดยเบื้องต้น

²¹ กฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้ระบุอยู่ใน มาตราที่ 33 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.1951 และกฎเกณฑ์นี้ถือเป็นบรรทัดฐานในกฎหมายระหว่างประเทศที่ทุกรัฐควรปฏิบัติตาม โปรดดู Guy Goodwin-Gill, *The Refugee in International Law* (Oxford : Clarendon Press, 1996), pp. 167-170.

²² สัมภาษณ์.เจ้าหน้าที่สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 23 มีนาคม 2544.

²³ สัมภาษณ์.ทงสิทธิ์ จารุปาน, เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR , 2 กรกฎาคม 2545.

ดังนั้น ทางเจ้าหน้าที่ UNHCR กล่าวว่า นักศึกษาไม่ควรถูกส่งกลับไปประเทศเดิมของตนซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตและเสรีภาพ

ด้วยเหตุนี้ เพื่อรักษาความเข้าใจอันดีกับรัฐบาลไทย ทาง UNHCR จึงได้ทำการเจรจาต่อรองและอธิบายให้ทางการไทยทราบว่า นักศึกษามีสิทธิที่จะเลือกประเทศเพื่อขอลี้ภัยด้วยตนเอง ส่วน UNHCR ก็มีภาระหน้าที่ที่จะต้องให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาเหล่านี้ จึงดูเหมือนกับว่าเป็นการเข้าแทรกแซงการดำเนินการของฝ่ายไทยในกรณีที่ไทยจะผลักดันนักศึกษาพม่ากลับประเทศในขณะที่เหตุการณ์ยังไม่สงบลง แต่ทางการไทยได้ให้เหตุผลว่า ไทยมีขีดความสามารถค่อนข้างจำกัดในการยอมรับคนต่างด้าวเข้ามาพักพิงในประเทศไทย ทั้งนี้ ความคิดเห็นดังกล่าวได้เกิดขึ้นหลังจากการที่ไทยมีประสบการณ์ในอดีตที่ต้องแบกรับภาระผู้อพยพชาวอินโดจีนเป็นระยะเวลาร่วม 2 ทศวรรษ²⁴ อย่างไรก็ตาม กระแสวิพากษ์ส่วนใหญ่ต่อมาตรการการส่งนักศึกษาพม่ากลับนั้น ได้ออกมาในแนวที่วาทะนโยบายและการดำเนินการของไทยต่อนักศึกษาพม่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ตอบสนองนโยบายเกี่ยวพันอย่างสร้างสรรค์ (constructive engagement) กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเป็นแนวทางที่มุ่งทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐบาลของประเทศทั้งสองทั้งในเรื่องผลประโยชน์ทางความมั่นคงและในทางเศรษฐกิจ²⁵ สำหรับกระแสวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการเหยียดหยามระหว่างผู้นำระดับต่างๆ ของไทยและพม่าที่มีการเดินทางและพบปะพูดคุยกัน ซึ่งมีทั้งในส่วนของรัฐและเอกชน ส่วนมูลเหตุของการเกิดกระแสขั้ววิพากษ์มีดังนี้

การพบปะครั้งแรกภายใต้รัฐบาล SLORC ระหว่างไทยกับพม่าเกิดขึ้นในปลายปี พ.ศ.2531 คือ คณะของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการทหารบก และรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด นอกจากนี้ ก็มีอธิบดีกรมตำรวจและบุคคลอื่นร่วมคณะอีก 24 คน โดยทั้งคณะได้เดินทางเยือนพม่าในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2531 ในฐานะประธานคณะกรรมการชายแดนไทย-พม่า เพื่อพบปะกับพลเอกชอหม่อง²⁶ ซึ่งการเจรจาครั้งนี้ได้มีข้อตกลง

²⁴ สัมภาษณ์.พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล,หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย,19 มีนาคม 2544.

²⁵ “นโยบายต่างประเทศไทย-อาเซียน-พม่า : เราจะไปทางไหนกัน,” การอภิปรายโต๊ะกลม จัดโดยโครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค (อบศ.) 2 มีนาคม พ.ศ.2544 และ Human Rights Watch,[Online]. Available from: <http://www.hrw.org> [2001,28 November]

²⁶ Gary Risser, "Constructive Engagement – Past and Present : The Thai Foreign Policy Dilemma and Myanmar," Paper presented for the Conference: Myanmar Towards the 21st century ; Dynamics of Continuity and Change, Institute of Security and International Studies June 2-3, 1995 : 9

ว่าไทยยินดีจะช่วยเหลือพม่าเกี่ยวกับการส่งกลับนักศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้พม่าร่วมมือในการแก้ปัญหาอันเนื่องมาจากการสู้รบตามแนวชายแดนไทย-พม่า ปัญหาการเข้ามาดินแดนไทยของชนกลุ่มน้อย ซึ่งวิธีการช่วยเหลือของไทยที่ให้แก่มานั้น คือ ไทยจะหาทางส่งนักศึกษาพม่าที่หลบหนีอยู่ตามชายแดนไทยและในกรุงเทพมหานครกลับยังพม่าโดยปลอดภัย²⁷ ซึ่งไทยก็ได้มีการดำเนินการที่เข้มงวดดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะได้รับเสียงต่อต้านก็ตาม แต่ก็ยังดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ ในต้นปีถัดมา คณะผู้แทนไทยยังได้เดินทางเยือนพม่าเพื่อการเจรจาอีก 5 ครั้ง ดังต่อไปนี้

ระหว่างวันที่ 20-23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2532 นายประภัตร โพธิสุธนได้เป็นผู้นำคณะพิเศษของนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเดินทางเยือนพม่าพร้อมคณะรวม 14 คน วันที่ 21-25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2532 คณะวิชาการไทยซึ่งนำโดยนายกระมล ทองธรรมชาติ เดินทางไปพม่าเพื่อพบปะกับนักวิชาการของมหาวิทยาลัยย่างกุ้งและมหาวิทยาลัยมัณฑะเลย์ วันที่ 28-29 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2532 พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อมคณะเดินทางเยือนพม่า วันที่ 6 มีนาคม นายมนตรี ด่านไพบูลย์และคณะจำนวน 22 คน เดินทางเยือนกรุงย่างกุ้ง และวันที่ 11-13 เมษายน พ.ศ.2532 ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยือนพม่าเพื่อเจรจาเรื่องทางการเมือง เศรษฐกิจและความร่วมมือด้านวิชาการ โดยที่การเยือนครั้งนี้ส่งผลให้เกิดความตกลงด้านการค้าแบบทวิภาคี (bilateral trade agreement) 2 ฉบับด้วยกัน คือ ความตกลงด้านการค้าและเศรษฐกิจ และความตกลงเกี่ยวกับการส่งเสริมและความคุ้มครองการลงทุน²⁸ *

อ้างถึงใน ทวี อร่ามเรืองกุล, “นโยบายของไทยต่อสหภาพเมียนมาร์ ศึกษาการดำเนินนโยบายการเกี่ยวพันอย่างสร้างสรรค์ในช่วงปี พ.ศ.2534-2537,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 22.

²⁷ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, “การสานต่อนโยบายต่างประเทศของไทยกับพม่า(2),” มติชน (2 มกราคม 2535) : 8.

²⁸ จากการเดินทางเยือนพม่าครั้งนี้ได้ส่งผลต่อเนื่องมาถึงการลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-สหภาพพม่าขึ้นในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2533 โปรดดู พรพิมล ตรีโชติ, “ความสัมพันธ์ไทย-พม่า 50 ปี,” เอกสารประกอบการสัมมนา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2538, หน้า 32.

* ในปี พ.ศ.2531 นั้น ได้มีการวางแผนการเดินทางเยือนพม่า แต่ต้องถูกยกเลิกไป เพราะ มีแรงกดดันจากภายในประเทศที่ไม่เห็นด้วยกับแผนดังกล่าว ทางกระทรวงการต่างประเทศจึงต้องใช้นโยบายเฝ้าจับตามองไปก่อนในปีนั้น (wait and see policy) โปรดดู พรพิมล ตรีโชติ, “พม่า,” ใน เอเชียรายปี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 177.

จากการเดินทางเยือนพม่าของคณะผู้แทนไทยครั้งหลังๆนี้ สามารถสังเกตได้ว่า เป็นการเดินทางที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการจัดส่งนักศึกษาจากลัทธิพม่า เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่านอกจากการดำเนินการต่างๆของไทยจะเป็นไปตามนโยบายที่ได้วางไว้แล้ว การดำเนินการต่างๆยังมุ่งหวังในเรื่องการหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากประเทศพม่าเป็นสำคัญ โดยอาศัยนักศึกษาพม่าเป็นตัวแลกเปลี่ยนในการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าในสมัยนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น

2. การดำเนินการเพื่ออธิปไตยของรัฐ

นอกเหนือจากการที่ไทยมุ่งหวังเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากพม่า จนทำให้ไทยต้องกำหนดนโยบายต่อนักศึกษาพม่าอย่างเข้มงวดแล้ว การดำเนินนโยบายดังกล่าวยังแสดงถึงความห่วงใยในเรื่องความมั่นคงภายในของประเทศอีกด้วย กล่าวคือ จากนโยบายที่กำหนดไม่ให้นักศึกษาพม่าเคลื่อนไหวกว้างไกลทางการเมืองโดยใช้แผ่นดินไทยเป็นฐานปฏิบัติการเพื่อก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นภายในประเทศซึ่งจะทำให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นแก่ประชาชนทั่วไปและอาจมีผลกระทบในเชิงลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือ ทำให้รัฐบาลพม่าเข้าใจว่าไทยให้การสนับสนุนกลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนนั้น ทางกรมไทยจึงได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานว่า นักศึกษาที่เคลื่อนไหวกว้างไกลนั้นจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายไทยและจะถูกเนรเทศออกนอกประเทศซึ่งนักศึกษาพม่าที่ไปรวมตัวประท้วงหน้าสถานทูตพม่าประจำประเทศไทยในแต่ละครั้งนั้น ทางกรมไทยก็ได้ดำเนินการจับกุมและปฏิบัติตามขั้นตอนทางกฎหมาย²⁹ ส่วนนักศึกษาพม่าที่ยังหลบซ่อนอยู่และมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย เจ้าหน้าที่ตำรวจได้คอยสอดส่องตามเขตรวมคำแหง สะพานควาย สะพานใหม่ มีนบุรี หลักสี่ บางกอกน้อยและลาดพร้าว เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตรวจสอบและจับกุมนักศึกษาฐานเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและหรือเป็นผู้มีพฤติกรรมที่น่าสงสัยว่าจะเป็นการอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ตัวอย่างของนักศึกษาพม่าที่ถูกตำรวจไทยจับกุม คือ หม่องโม (นามแฝง) ซึ่งเป็นนักศึกษาผู้หนึ่งที่เคยช่วยงานนางองซานซูจี และเคยเป็นสมาชิกของกลุ่ม All Burma Basic Education Students Union หรือ ABBESU³⁰ หม่องโม

²⁹ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 19 มีนาคม 2544..

³⁰ กลุ่ม ABBESU เป็นการรวมกลุ่มกันของนักเรียนเตรียมอุดมศึกษา สมาชิกของกลุ่มทั้งหมดจะมีอายุไม่เกิน 16 ปี ผู้จัดตั้งสโมสรนักเรียนนี้ คือ ธิดาธิดาของ บพทพของ ABBESU ไม่ต่างจากกลุ่มรุ่นพี่ ABFSU ที่มีมีนโกนายเป็นประธานกลุ่ม กล่าวคือ มีการรวมตัวกันเพื่อประท้วงรัฐบาลและเรียกร้องประชาธิปไตย เมื่อคราวที่รุ่นพี่ถูกทหารจับกุมไปเกือบหมด ผู้นำของ ABBESU ได้ขึ้นมาเรียกร้องแทนบรรดาพี่ๆ และด้วยความสามารถเฉพาะตัว บรรดาสมาชิกได้มีความซื่อซอซอในการรวมตัวและสลายการชุมนุมอย่างรวดเร็ว กลุ่ม ABBESU นี้จึงได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาให้รัฐบาลทหารมากที่สุด ด้านธิดาธิดาของ ผู้นำของ

เป็นหนึ่งในกลุ่มนักเรียนที่เคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยในพม่าขณะเกิดเหตุการณ์เมื่อปี พ.ศ.2531 ต่อมา หม่องโมหนีเข้ามาในประเทศไทยและหลบซ่อนตัวอยู่แถบสุทธิสารเพื่อดำเนินงานติดต่อกับพรรคพวกที่อยู่ภายในพม่า เขาถูกจับกุมและส่งไปยังโรงเรียนพลตำรวจบางเขนซึ่งเป็นสถานที่คุมขังนักโทษทางการเมืองของไทย หม่องโมกล่าวถึงการทำงานของเจ้าหน้าที่ไทย ดังนี้

“ตำรวจไทยสามารถสืบรู้ได้หมดว่า นักศึกษาพม่า
อยู่ที่ใดบ้าง ถ้าจะจับก็จับได้ทันที ดังนั้น นักศึกษา
พม่าที่อยู่ในประเทศไทยจึงมีสถานภาพที่อันตรายมาก”³¹

จะเห็นได้ว่า ทางการไทยได้มีการเฝ้าติดตาม ตรวจสอบและจับกุมนักศึกษาพม่า และยิ่งมีความเข้มงวดมากขึ้นหลังจากเกิดเหตุการณ์นักศึกษาพม่าจี้เครื่องบินในปี พ.ศ.2532 โดยมีการส่งผู้หลบหนีเข้าเมืองทั้งที่เป็นชาวพม่าทั่วไปและนักศึกษาพม่ากลับประเทศพม่า โดยมียอดรวมจนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2533 2900 คน³² ซึ่งจากการดำเนินการส่งตัวนักศึกษากลับพม่าครั้งนี้ได้เป็นเหตุให้นักศึกษาพม่าในประเทศไทยทำการประท้วงรัฐบาลไทย นอกจากนี้ กลุ่มสิทธิมนุษยชนต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการว่าด้วยผู้ลี้ภัย และกลุ่มเอเชียวอชท์ (Asia Watch or Watchdogs) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน (non-governmental organizations: NGOs) ในสหรัฐอเมริกาก็ได้มีการรวมคนและออกแถลงการณ์ประท้วงรัฐบาลไทยหน้าสถานทูตพม่าประจำประเทศไทย และเรียกร้องให้ยุติการจับส่งนักศึกษาพม่ากลับประเทศ

ในที่สุด ในวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2533 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติยกเว้นการปฏิบัติตามมติ 20 กันยายน พ.ศ.2531 โดยให้เจ้าหน้าที่นำนักศึกษาพม่าที่อยู่ในพื้นที่ควบคุมที่ทางการไทยกำหนดขึ้น นอกจากนี้ ได้อนุญาตให้มูลนิธิทางศาสนาเข้าช่วยเหลือนักศึกษาพม่า ซึ่งองค์กรที่ได้รับอนุญาต คือ สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย (Catholic Office for

ABBESU นั้นได้รับเลือกจาก ABFSU ให้เป็นเลขาธิการของกลุ่มด้วยในปี พ.ศ.2537 อย่างไรก็ตาม เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.2541 ที่ผ่านมา เอ็ดวินอ่องได้ถูกหน่วยข่าวกรองของทหารจับกุมได้และถูกตัดสินลงโทษจำคุก 52 ปีโดยนับจากเดือนกันยายน พ.ศ.2542 เป็นต้นไป ด้วยข้อหาว่ามีส่วนพัวพันกับการเดินขบวนทุกครั้งนับจากเหตุการณ์ปี พ.ศ.2531 เป็นต้นมา

³¹ พุทธิณี กางกัน, “การให้ความหมายกับตัวเองของนักศึกษาพม่าในสังคมไทย: กรณีศึกษาชีวประวัติของนักศึกษาพม่า,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 41.

³² สุรจิตร์ สิทธิประณีต, “สหภาพพม่ากับความมั่นคงแห่งชาติของไทย,” (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2537), หน้า 226.

Emergency Relief and Refugees: COERR) องค์การโคเออร์นี้ได้รับการอนุญาตให้เข้าช่วยเหลือ นักศึกษาพม่าในเรื่องการให้การศึกษาและการอบรมฝึกฝนด้านอาชีพ โดยที่ทุกๆโครงการที่องค์การ เสนอขึ้นมา นั้น ทางกระทรวงมหาดไทยจะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบและให้การอนุมัติในโครงร่าง นั้นๆทุกขั้นตอน

นอกจากนี้ จากการที่ UNHCR ได้ออกใบรับรองเรื่องการให้สถานภาพและการช่วยเหลือ นักศึกษาพม่าเป็นค่าใช้จ่ายรายเดือนๆละ 3000 บาทโดยผ่าน NGO ที่ชื่อ FISRAPT นั้น แม้ ทางการไทยจะรับทราบและไม่คัดค้านต่อการกระทำดังกล่าวมาโดยตลอด แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ จีเครื่องบินอีกครั้งในวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2533³³ โดยนักศึกษาพม่าผู้ก่อเหตุเป็นคนที่อยู่ใน ความดูแลของ UNHCR (POC) นั้น ทางกระทรวงมหาดไทยจึงมีได้มีคำสั่งให้องค์การระหว่าง ประเทศและมูลนิธิที่ให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาพม่าอยู่นั้นยุติการให้ความช่วยเหลือและให้แจ้ง ความช่วยเหลือต่างๆที่ได้ดำเนินการไป ให้กระทรวงมหาดไทยทราบตั้งแต่วันที่ 21 พฤศจิกายน เป็นต้นไป จากคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว ทำให้ UNHCR ต้องหยุดการออกใบรับรอง ให้แก่นักศึกษาพม่า พร้อมทั้งลดจำนวนเงินช่วยเหลือลง 500 บาท แต่ UNHCR ได้เรียกร้องให้ ทางการไทยจัดหาสถานที่ที่ปลอดภัยให้กับนักศึกษาเข้าพักอาศัยแทนที่จะส่งนักศึกษากลับ ประเทศในขณะที่สถานการณ์ยังไม่ปลอดภัย อย่างไรก็ตาม ยังไม่ทันที่รัฐบาลพลเอกชาติชายจะ ดำเนินการใดๆเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวอย่างเป็นทางการ คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รชช.) ก็ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลพลเอกชาติชายเสียก่อน เรื่องทุกอย่างจึงเงียบไป

อนึ่ง จากการเรียกร้องของ UNHCR นี้ทำให้พบข้อสรุปได้ 2 ประการ คือ ประการที่ หนึ่ง ที่ผ่านมา ทางการไทยไม่ได้มีการดำเนินงานอย่างจริงจังต่อการที่จะจัดหาสถานที่เพื่อให้นัก

³³ จากการจีเครื่องบินครั้งที่ 2 นี้ นักศึกษาพม่าผู้ก่อการได้ยื่นข้อเรียกร้อง 2 ฉบับ ดังมีรายละเอียด ดังนี้ ฉบับที่ 1 เป็นข้อเรียกร้องที่มีต่อนานาชาติและรัฐบาลพม่า ประกอบด้วย ข้อเรียกร้อง 7 ข้อ ได้แก่ ขอให้ ทุกประเทศยุติการลงทุนหรือดำเนินธุรกิจกับรัฐบาลพม่า ขอให้รัฐบาลพม่าปล่อยตัวนักโทษทางการเมืองทั้งหมด ขอให้ยกเลิกการพิจารณาคดีโดยศาลทหาร ให้ยุติการปราบปรามและหยุดยิงและให้มีการเจรจากับทุกฝ่ายเพื่อ ยุติสงครามกลางเมือง ให้ยกเลิกกฎอัยการศึก ต้องถ่ายโอนอำนาจให้แก่วบาลที่ได้รับการเลือกตั้ง ซึ่งคือพรรค NLD สุดท้าย ให้เปิดมหาวิทยาลัยซึ่งถูกปิดไปตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 ส่วนฉบับที่ 2 เป็นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล ไทย คือ ให้ยุติการลงทุนหรือดำเนินธุรกิจกับรัฐบาลพม่าจนกว่าจะมีการโอนอำนาจให้รัฐบาลที่มาจากการเลือก ตั้ง ให้ปล่อยนักศึกษาพม่า 2 คนที่ต้องโทษในคดีจีเครื่องบินเมื่อปี พ.ศ.2532 และจะไม่จับกุมนักศึกษาพม่าที่ เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและยอมให้ลี้ภัยทางการเมืองในประเทศไทย

ศึกษาได้พักพิงเป็นการชั่วคราวอย่างปลอดภัยตามนโยบายต่อกลุ่มนักศึกษาโดยตรง ซึ่งจากการกระทำดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ทางกรไทยยังไม่ยินยอมที่จะรับนักศึกษาพม่าไว้ให้กลมกลืนกับสังคมไทยตามแนวทางแก้ไขปัญหาในแนวทางที่ 2 ของ UNHCR ที่พยายามเรียกร้องให้ประเทศที่ 2 หรือประเทศแรกยอมรับผู้ลี้ภัยไว้ในสังคมอย่างกลมกลืน (assimilation) (โปรดดูหนทางในการแก้ไขปัญหายังยืนของ UNHCR ได้ที่บทที่ 3)

ประการที่สอง แม้ว่าที่ผ่านมา ไทยจะไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการจัดหาสถานที่เพื่อควบคุมนักศึกษาอย่างจริงจังตามแนวทางที่วางไว้ต่อกลุ่มนักศึกษาพม่าก็ตาม แต่การดำเนินการของไทยในเรื่องนี้นับว่าเป็นการดำเนินการตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่ระบุในข้อ 2 และข้อ 8 ที่ว่า ไทยจะไม่สนับสนุนชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าหรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่า และในกรณีที่มีการละเมิดอธิปไตยของไทย ให้เจ้าหน้าที่หาทางระงับเหตุการณ์ให้ยุติลงโดยเร็วในระดับพื้นที่³⁴ ซึ่งจากเหตุการณ์ต่างๆที่ผ่านมา ทางกรไทยก็ได้ดำเนินการจับกุมนักศึกษาพม่าที่ทำกรประท้วงหน้าสถานทูตพม่ามาโดยตลอด

4.2 ช่วงที่ 2 การดำเนินงานที่ผ่อนปรนของรัฐบาลไทย

ต่อมา หลังจากที่พลเอกสุนทร คงสมพงษ์และคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้ทำการรัฐประหารคณะรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 ภาพพจน์ของประเทศไทยในสายตาของประชาคมโลกได้ตกต่ำลงอย่างมาก ดังนั้น เมื่อนายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลจึงได้มีนโยบายประนีประนอมกับทาง UNHCR เกี่ยวกับกรณีนักศึกษาพม่า ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดกระแสการประณามเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนของไทยลง³⁵ ซึ่งการดำเนินงานของไทยที่ถือว่าการประนีประนอมและผ่อนปรนนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเด็นดังนี้ ประเด็นที่ 1 เรื่องการยกเว้นการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ต่อนักศึกษาพม่า ประเด็นที่ 2 การจัดสร้างศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย ประเด็นที่ 3 การเปิดช่องทางติดต่อกับผู้นำนักศึกษาพม่าบางคนเพื่อการเจรจาในอนาคต และประเด็นที่ 4 การอนุญาตให้ UNHCR เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือนักศึกษาพม่ามากขึ้น

³⁴ โปรดดูรายละเอียดของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติได้ที่ภาคผนวก ก

³⁵ ธรรมรัตน์ รัตนมณี , “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าระหว่างปี พ.ศ.2531-2533,”(สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 176-177.

1. สำหรับประเด็นที่ 1 นี้เกี่ยวกับการที่คณะรัฐมนตรีมีมติในวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2534 ที่ระบุให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาตราที่ 17 ดั่งมีใจความว่า ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งอนุญาตให้คนต่างด้าวจำพวกใด เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไขใดๆก็ได้ ดังนั้น รัฐมนตรีจึงมีคำสั่งยกเว้นการปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ต่อกลุ่มนักศึกษาพม่า อย่างไรก็ตาม ทาง กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดเงื่อนไขออกมาสำหรับนักศึกษาพม่าที่จะได้รับการยกเว้น ซึ่งมี ดังต่อไปนี้ ประการแรก นักศึกษาต้องมารายงานตัวต่อทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ดำเนินการช่วยเหลือผู้ อพยพซึ่งตั้งอยู่ที่ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร หรือที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้อพยพในชื่อว่า “ศูนย์ศรียาน” โดยกระทรวงมหาดไทยมีกำหนดระยะเวลาสำหรับการรายงานตัวว่านักศึกษาต้อง มารายงานตัวไม่เกินวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2535 ประการที่สอง นักศึกษาที่มารายงานตัวนี้ ต้องเข้าพักในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าที่กำลังจัดสร้างอยู่ที่บริเวณบ้านมณีลอย ตำบลวังมะนาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี กรณีที่นักศึกษาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ทางกรมไทยจะถือ ว่านักศึกษาผู้นั้นมีเจตนาที่จะเคลื่อนไหวก้าวร้าวทางการเมืองซึ่งเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติ เพราะฉะนั้น นักศึกษาจะต้องถูกจับกุมและถูกดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ฐานเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย (illegal immigrants)

จากการผ่อนปรนดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ บรรดาผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวพม่าจึงมาขอลง ทะเบียนกับเจ้าหน้าที่ไทยโดยมีจำนวนทั้งสิ้น 1,355 คน ซึ่งจากจำนวนทั้งหมดนี้ได้ผ่านกระบวนการ ตรวจสอบด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ไทยฝ่ายกระทรวงมหาดไทยและฝ่ายกระทรวง กลาโหมเป็นจำนวน 516 คนที่เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือได้ว่าเป็นนักศึกษาพม่าจริง³⁶ นักศึกษา จำนวนนี้จึงได้รับสถานภาพว่าเป็น “นักศึกษาพม่า” และได้รับการผ่อนผันให้พักพิงชั่วคราวได้ใน ศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย สำหรับผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าจำนวนที่เหลืออยู่ เกือบพันคนนั้น ได้รวมตัวและยื่นอุทธรณ์ต่อทางการไทยว่า ตนเป็นนักศึกษาพม่าและบางคนเป็น อดีตข้าราชการในพม่า ทางกรมไทยจึงทำการตรวจสอบเพิ่มเติมและทำการสัมภาษณ์อีกครั้งจน ผ่านกระบวนการทั้งสิ้น 222 คน ที่ถูกระบุว่าเป็นกลุ่มที่น่าเชื่อได้ว่าเป็นอดีตอาจารย์และข้าราชการ ในพม่า³⁷ และกลุ่มหลังนี้ก็ได้รับสถานภาพ “นักศึกษาพม่า” เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น เมื่อ รวมจำนวนผู้ที่ได้รับสถานภาพว่าเป็นนักศึกษาพม่า นั้นจึงมีจำนวนทั้งสิ้น 738 คน ซึ่งทางการไทย

³⁶ “การดำเนินงานต่อนักศึกษาพม่าและผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายสัญชาติพม่าที่อยู่ในความดูแลของ UNHCR, (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

³⁷ เรื่องเดียวกัน.

ได้ระบุชื่อกลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่ม มท.1 ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มาลงทะเบียนกับทางกระทรวงมหาดไทยเป็นกลุ่มแรก และเป็นผู้ที่ได้รับสถานภาพว่าเป็นนักศึกษาพม่าและได้รับการผ่อนผันตามมติวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2534

อนึ่ง เมื่อสังเกตจากอายุของผู้ที่ได้รับสถานภาพนักศึกษาพม่านั้น พบว่า ระดับอายุของนักศึกษาพม่ามีตั้งแต่อายุที่ต่ำกว่า 4 ปี จนถึงมากกว่า 25 ปี ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มนักศึกษาพม่าได้พาครอบครัวออกมาจากพม่าด้วย ซึ่งมีทั้งบิดามารดา พี่น้อง และลูกเมีย ดังนั้น การพิจารณาให้สถานภาพก็เป็นกรให้สถานภาพแก่ทุกคนในครอบครัวของนักศึกษา ส่วนสาเหตุที่นักศึกษาต้องอพยพครอบครัวเข้ามาในประเทศไทยด้วย เพราะ ถ้าทหารพม่ารู้ว่านักศึกษาหนีออกนอกประเทศ ทหารก็จะจับบิดาและมารดาของนักศึกษาไปเข้าคุกหรือไปเป็นลูกหาบ เนื่องจากถูกต่อต้านรัฐบาล³⁸

2. เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดสร้างศูนย์สำหรับนักศึกษา - ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่าคณะรัฐมนตรีได้ลงมติเลือกที่ตั้งเดิมของกองร้องตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ณ บ้านมณีลอย ตำบลวังมะนาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นที่ตั้งของศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่า ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบต่อกรณีนักศึกษาพม่าจึงดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซมและเพิ่มเติมอาคารที่จำเป็น เช่น อาคารเรียนสำหรับนักศึกษาพม่า และโรงนอนซึ่งได้จัดสร้างด้วยคอนกรีต นอกจากนั้น ทางกระทรวงมหาดไทยยังได้ประชาสัมพันธ์ว่าศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยแห่งนี้เป็น “พื้นที่ปลอดภัย” สำหรับนักศึกษา (Safe Area for Burmese Students) ทั้งนี้เพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาเดินทางเข้ามาพักในศูนย์นักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย แทนที่จะไปหลบซ่อนอยู่ในแหล่งชุมชนของเมืองซึ่งจะเป็นอันตรายมากกว่า เพราะ จะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมได้

หลังจากศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยเปิดดำเนินการรับนักศึกษาในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2535 เป็นต้นมา ปรากฏว่า ได้มีนักศึกษาพม่าที่ลงทะเบียนเบื้องต้นกับทางศูนย์ศรียานเข้ามารายงานตัวต่อหัวหน้าศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยในวันแรกนี้เป็นจำนวน 8 คน แต่หลังจากนั้นได้ทยอยกันมารายงานตัวอย่างต่อเนื่อง ในกรณีนี้ หัวหน้าศูนย์ฯจะเป็นผู้ตรวจสอบเอกสารของนักศึกษาที่นำมาจากส่วนกลาง พร้อมกันนี้ หัวหน้าศูนย์ฯได้สอบถามประวัติต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบเปรียบเทียบกับเอกสารที่ทางศูนย์ศรียานส่งมาให้

³⁸ สัมภาษณ์. พินิจ แก้วจิตคงทอง, หัวหน้าศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย, 9 กรกฎาคม 2544.

จากนั้น ก็มีการดูรูปถ่ายกับตัวจริงว่าตรงกันหรือไม่ หลังจากขั้นตอนการตรวจสอบเสร็จสิ้น หัวหน้าศูนย์ฯจะรับลงบัญชีรายชื่อไว้พร้อมทั้งให้หมายเลขประจำตัว โดยเริ่มที่คนแรกที่เข้ามาพักในศูนย์ฯว่า “BSC 001” (Burmese Students Center: BSC) เรื่อยไป³⁹ *

3. ประเด็นที่สามนี้เป็นไปตามนโยบายที่ทำให้มีการเปิดช่องทางติดต่อกับผู้นำนักศึกษาบางคนเพื่อการเจรจาในอนาคต ทางการไทยได้มีการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว เช่น กรณีของโก่อง (นามแฝง) ซึ่งเป็นนักศึกษาพม่ากลุ่ม ABSDF ที่ดำเนินงานอยู่ในประเทศไทย ทั้งนี้ โก่องมีตำแหน่งเป็นผู้ประสานงานด้านการต่างประเทศของกลุ่ม มีหน้าที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นของไทย เพื่อที่จะทำการขออนุญาตไปทำกิจต่างๆยังบริเวณชายแดน ซึ่งการขออนุญาตนี้ ทางเจ้าหน้าที่ของไทยได้มีข้อแลกเปลี่ยนว่า โก่องต้องนำข่าวจากชายแดนมาให้ทางการไทย เช่น ข่าวทหารพม่ามีการเคลื่อนไหวอย่างไร และมีอะไรเกิดขึ้นในพม่าบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานของไทยต่อไป จากการกระทำดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ไทยนี้สามารถสรุปได้ว่า ไทยได้มีการผ่อนปรนในมาตรการที่เข้มงวดให้แก่ผู้นำนักศึกษาบางคนที่ไทยมองว่าจะมีผลประโยชน์ต่อไปทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

4. เป็นประเด็นสุดท้ายของการดำเนินงานที่ผ่อนปรนของไทย คือ การอนุญาตให้องค์กรระหว่างประเทศอย่าง UNHCR เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือนักศึกษาพม่ามากขึ้น โดยการอนุญาตครั้งนี้ได้เกิดขึ้นในราวปี พ.ศ.2535 และนับตั้งแต่ปีนี้ ทาง UNHCR ได้เข้ามามีบทบาทในที่ประชุมของคณะกรรมการพิจารณาจับผู้หนีภัยชาวพม่าให้พักพิงชั่วคราวในราชอาณาจักรไทย และเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือนักศึกษาพม่าที่อยู่ภายในศูนย์ฯสำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยด้วย

³⁹ ในช่วงของการเปิดศูนย์ฯสำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยเพื่อรับนักศึกษาเข้าพักนั้น ทางการไทยยังไม่อนุญาตให้ UNHCR เข้ามาดำเนินงานถึงภายในศูนย์ฯทันที แต่ได้มีความพยายามจากทาง UNHCR ที่จะเข้ามาให้ความคุ้มครองดูแลนักศึกษาพม่าถึงในศูนย์ฯ และ UNHCR ได้คาดหวังว่าทางการไทยจะไม่ขัดขวางนักศึกษาในการที่จะเข้ามาขอคำปรึกษาต่อเจ้าหน้าที่ UNHCR , โปรดดู (Letter from Officer-in-Charge (Legal Section) of UNHCR to Mr. U Ne Oo,2001)[Online]. Available from: <http://www.physics.adelaide.edu.au/~uneoo/a150793.html> [2001,6 December]

* ในกรณีที่พบว่านักศึกษามีรหัสประจำตัวที่ขึ้นต้นด้วยอักษรภาษาอังกฤษ NI แล้วตามด้วยหมายเลขนั้น หมายถึง นักศึกษาพม่าคนนั้นเป็นบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของ UNHCR แต่อาจจะไม่ได้มาลงทะเบียนกับทางการไทย จึงไม่มีรหัสที่ขึ้นต้นด้วย BSC หนึ่ง รหัส NI นั้นเป็นรหัสของฝ่าย UNHCR ที่ให้แก่ผู้ลี้ภัยที่อยู่ในความดูแลของ UNHCR ซึ่งได้แก่ ผู้ลี้ภัยชาวพม่า ชาวอินเดียและชาวปากีสถานปะปนกันไป

สำหรับบทบาทของ UNHCR ในที่ประชุมของคณะกรรมการพิจารณาผู้หนีภัยชาวพม่า นั้น แม้ UNHCR จะได้รับอนุญาตให้เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ในที่ประชุมของคณะกรรมการก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่าเป็นก้าวแรกที่สำคัญของการเข้ามามีบทบาทต่อกลุ่มผู้หนีภัยชาวพม่าซึ่งมีนักศึกษาพม่ารวมอยู่ด้วย โดยที่ผ่านมา UNHCR ในฐานะผู้สังเกตการณ์นี้ได้ทำการเรียกร้องให้ไทยตระหนักถึงสถานการณ์ในพม่ายังมีอันตรายและ UNHCR ยังแสดงความพยายามที่จะช่วยให้นักศึกษาพม่าและผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองที่เข้ามาใหม่นั้นได้เข้ามาพักพิงในประเทศไทย ซึ่งกลุ่มของนักศึกษานั้นควรจะได้รับการอนุญาตให้เข้าพักอาศัยในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย ซึ่งในที่สุด ทางการไทยก็อนุญาตให้นักศึกษาเข้าพักในศูนย์ได้

ส่วนบทบาทของ UNHCR ในการช่วยเหลือนักศึกษาพม่าที่เข้ามาพำนักในไทยนานแล้วนั้น UNHCR ได้เข้ามาช่วยเสนอแนะแนวทางในการกำหนดระเบียบของกระทรวงมหาดไทยและระเบียบของจังหวัดราชบุรีที่จะกำหนดใช้ปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่าศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย เช่น เมื่อนักศึกษาเข้าไปอยู่ในศูนย์แล้ว ควรจะทำบัตรประจำตัวให้และนักศึกษาควรจะได้รับอนุญาตให้ออกนอกศูนย์ได้ในกรณีที่จำเป็น นอกจากนี้ UNHCR ได้ให้หลักการกว้างๆ เช่น บัณฑิตบุคคลควรมีพื้นที่ที่ตารางเมตรต่อคน และควรมีห้องน้ำ 1 ห้องต่อจำนวนคนกี่คนตามความเหมาะสม ส่วนเด็กก็ควรมีการจัดการศึกษาให้ด้วย เป็นต้น⁴⁰ ซึ่งจากการดำเนินงานของ UNHCR ในเรื่องนั้น ทางการไทยก็ได้มีความคิดเห็นคล้ายตาม ทั้งนี้สามารถดูได้จากระเบียบของกระทรวงฯ ข้อที่ 8 ที่ระบุให้นักศึกษาสามารถเดินทางเข้า-ออกศูนย์ได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ทางการไทยในประเด็นสุดท้ายนี้ได้ทำให้ทางการไทยและ UNHCR เกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน ซึ่งจะขอล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

4.3 ช่วงที่ 3 ความขัดแย้งของไทยกับ UNHCR และพฤติกรรมของนักศึกษาพม่า

หลังจากที่ไทยมีนโยบายผ่อนปรนซึ่งเริ่มในปี พ.ศ.2534 โดยอนุญาตให้นักศึกษาพม่าได้รับราชการเว้นจากพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และอนุมัติให้มีการจัดสร้างศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าเพื่อที่จะให้นักศึกษาพม่าเข้าไปอยู่อย่างปลอดภัย ยิ่งไปกว่านั้น ไทยยังมีนโยบายเปิดช่องทางติดต่อกับผู้นำนักศึกษาพม่าบางคน ซึ่งจากการผ่อนปรนใน 3 ประเด็นนี้นับได้ว่ามีการดำเนินงานที่เป็นไปอย่างราบรื่น แต่ประเด็นที่นำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างไทยและ UNHCR คือ ประเด็นสุดท้าย กล่าวคือ นับตั้งแต่วันที่ทางกระทรวงมหาดไทยอนุญาตให้ UNHCR

⁴⁰ สัมภาษณ์. ทรงสิทธิ์ จารุपाल, เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR, 2 กรกฎาคม 2545.

เข้ามาข้องเกี่ยวกับกลุ่มนักศึกษาพม่ามากขึ้น ทั้ง 2 หน่วยงานก็ได้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างกันจนทำให้ปัญหา นักศึกษาพม่ายืดเยื้อออกไป เพราะฉะนั้น ในหัวข้อนี้จะได้อธิบายถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยได้แบ่งหัวข้อออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในคณะกรรมการพิจารณา รับนักศึกษาพม่า และความขัดแย้งในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย ซึ่งในหัวข้อหลังนี้ จะได้กล่าวถึงพฤติกรรมของนักศึกษาพม่าตลอดจนกิจกรรมต่างๆ และกลุ่มของนักศึกษาพม่าที่ได้เกิดขึ้นภายในศูนย์ด้วย เพราะด้วยพฤติกรรมต่างๆ ของนักศึกษานั้น ได้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ ความขัดแย้งระหว่างไทย และ UNHCR ขยายวงออกไป

1. ความขัดแย้งในคณะกรรมการพิจารณารับนักศึกษาพม่า

คณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณารับนักศึกษาพมานี้จะเป็นเจ้าหน้าที่จากฝ่าย ไทยทั้งหมดอันประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่จากฝ่ายความมั่นคงและฝ่ายมหาดไทย นอกจากนี้ อาจจะมี เจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมป่าไม้ ทั้งนี้ เพื่อคอยตรวจสอบนักศึกษาว่ามีประวัติด้านโรคติดต่อ เรื่องความผิดฐานบุกรุกหรือทำลายป่าไม้ หรือไม่ตามลำดับ ส่วนเงื่อนไขที่ทางไทยกำหนดไว้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับนักศึกษา พม่าชุดใหม่ที่เข้ามา นั้น ทางไทยได้กำหนดไว้ว่า ผู้ที่หนีเข้ามาโดยเบื้องต้นนั้นต้องเป็นผู้หนีภัย จากการสู้รบเท่านั้น (free from fighting only) โดยที่ทางการไทยจะอาศัยข้อมูลที่ทางฝ่ายความ มั่นคงแจ้งถึงสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในประเทศพม่าและตามตะเข็บชายแดนว่ามี การสู้รบจน นักศึกษาต้องหนีภัยหรือไม่ ถ้าสาเหตุแห่งการหนีเกิดจากการสู้รบจริง ไทยก็ยินดีที่จะรับให้พักพิงใน ราชอาณาจักรไทยได้จนกว่าเหตุการณ์จะสงบลงจึงจะจัดส่งนักศึกษากลับพม่า⁴¹

ส่วนทาง UNHCR นั้นจะอยู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์ในที่ประชุมของคณะกรรมการชุด ดังกล่าวเท่านั้น ในการพิจารณาปัญหาต่างๆ UNHCR ได้แสดงการไม่เห็นด้วยต่อกรดำเนินการ ของไทยใน 2 ประเด็น ซึ่งก็ได้แก่ เรื่องของเงื่อนไขในการรับนักศึกษา ซึ่งทางการไทยไม่ยินยอมที่จะรับผู้หนีภัยที่หนีมาเพราะสาเหตุในเรื่องทางศาสนา ปัญหาทางการเมือง การถูกบังคับให้ใช้ แรงงาน (force labor) และเรื่องการถูกบังคับให้ย้ายถิ่น (force relocation) ซึ่งในความเห็นของ เจ้าหน้าที่ UNHCR นักศึกษาเหล่านั้นเป็นผู้หนีภัยทางการเมืองและเข้ามายังประเทศไทย อย่าง ไรก็ตาม จากสาเหตุดังกล่าว เป็นสาเหตุที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ของทางการไทย เพราะฉะนั้นจึงไม่

⁴¹ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 20 มิถุนายน

สามารถได้รับการพิจารณาให้เข้าศูนย์พักพิงของไทยได้⁴² ดังนั้น ทาง UNHCR ได้พยายามเจรจาให้ไทยรับผู้หนีภัยชาวพม่าซึ่งมีนักศึกษารวมอยู่ด้วยเข้าพักพิงในศูนย์พักพิงชั่วคราวหรือให้อยู่ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าถ้านักศึกษาต้องการ ส่วนประเด็นที่สองซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่ขัดแย้งต่อเนื่องจากประเด็นแรก นั่นคือ หลังจากที่ทางการไทยรับนักศึกษาไว้ให้พักพิงสักระยะหนึ่ง ที่ประชุมได้ประเมินสถานการณ์ในพม่าว่ามีความปลอดภัยเพียงพอที่จะสามารถส่งนักศึกษากลับพม่าได้ อย่างไรก็ตาม ในความเห็นดังกล่าวของทางการไทยนี้ ทำให้ UNHCR ต้องออกชี้แจงถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพม่าว่ายังไม่มีความปลอดภัยสำหรับนักศึกษาพม่า แต่ทางการไทยไม่เชื่อเช่นนั้น ได้ตอบได้ว่า UNHCR เป็นแค่เพียงผู้สังเกตการณ์ไม่มีสิทธิมาตัดสินว่าควรทำอย่างไร เพราะฉะนั้น การเป็นผู้สังเกตการณ์ของ UNHCR ในที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาชุดนี้จึงได้ชื่อว่า เป็นผู้สังเกตการณ์แบบเงียบ (silent observer) ซึ่งในบางครั้ง UNHCR จึงต้องออกมาเคลื่อนไหวภายนอกที่ประชุม และการเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ก็มักจะได้รับเสียงสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)⁴³

จากการปฏิบัติงานของไทยและของ UNHCR ในที่ประชุมของคณะกรรมการนี้แสดงให้เห็นว่า ทั้งไทยและ UNHCR มีความขัดแย้งกัน โดยที่ทางการไทยคำนึงถึงเรื่องความมั่นคงของรัฐเป็นสำคัญ ด้านการช่วยเหลือใดๆต่อกลุ่มนักศึกษาพม่านั้นเป็นเพียงการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม ในขณะที่ UNHCR ได้ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย คือ การให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศอย่างเต็มที่โดยการแสวงหาหนทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นต่อผู้ลี้ภัย และจากการทำงานของ UNHCR ในคณะกรรมการนี้พบว่ายังเป็นการดำเนินงานที่ถูกจำกัดสิทธิอยู่ เพราะ ทางการไทยให้เหตุผลว่า รัฐบาลไทยตระหนักถึงอธิปไตยแห่งรัฐซึ่งองค์กรระหว่างประเทศไม่มีสิทธิที่จะเข้ามาตัดสินใจหรือบริหารงานของรัฐไทย อีกทั้งไทยก็ไม่ได้เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) และพิธีสารต่อท้าย พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967) เพราะฉะนั้น ไทยก็ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อบังคับในอนุสัญญาฯ และการปฏิบัติงานของไทยก็ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศ⁴⁴

⁴² US Committee for Refugees (USCR) ,[Online]. Available from:

<http://www.refugees.org/world/country/easia-pacific/thailand.htm> [2001,10 December]

⁴³ สัมภาษณ์.พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล,หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย,20 มิถุนายน 2544.

⁴⁴ สัมภาษณ์. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ,23 มีนาคม 2544..

2. ความขัดแย้งภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย

ความขัดแย้งภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยเป็นอีกประเด็นหนึ่งของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างไทยและ UNHCR ซึ่งความขัดแย้งเหล่านี้สามารถแยกออกเป็น 2 ช่วงใหญ่ๆ คือ ช่วงที่ 1 เป็นช่วงที่ศูนย์นักศึกษาพม่าเปิดดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2535 จนถึงราวปลายปี พ.ศ.2537 ส่วนช่วงที่ 2 เริ่มตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2538 จนถึงปี พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นช่วงปีที่ UNHCR ขอให้ไทยรับบุคคลสัญชาติพม่าทุกประเภทที่อยู่ในความดูแลของ UNHCR ไว้ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย

ก. ช่วงที่ 1 เป็นช่วงที่ศูนย์เปิดดำเนินงานและเป็นช่วงที่ความขัดแย้งเริ่มก่อตัวขึ้น กล่าวคือ หลังจากที่ศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยเปิดดำเนินการในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2535 เป็นต้นมา ปัญหาในเบื้องต้นเริ่มจากการที่ UNHCR ยังไม่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาเป็นการถาวรเพื่อดูแลนักศึกษาพม่าที่อยู่ภายในศูนย์ฯ ดังนั้น ทาง UNHCR จึงต้องเข้าเจรจากับทางกระทรวงมหาดไทยเพื่อขอเข้ามาดูแลนักศึกษา แต่ UNHCR ได้รับอนุญาตเพียงแค่ว่าเข้ามาดูแลได้แบบชั่วคราว กล่าวคือ UNHCR ไม่มีสิทธิมาตั้งสำนักงานภายในศูนย์ฯ ดังนั้น UNHCR จึงนำสำนักงานเคลื่อนที่ (cabin office) เข้ามาตั้งไว้ในศูนย์ฯ ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้มาขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ได้อย่างสะดวก และนับจากวันที่ UNHCR ได้เข้ามามีบทบาทภายในศูนย์ฯ ตามลักษณะที่กล่าวมาแล้วนั้นก็เกิดปัญหาขึ้น โดยในเบื้องต้นนี้ยังเป็นปัญหาที่ไม่มากเท่ากับในช่วงที่ 2 ที่จะได้กล่าวถึงในข้อต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นระหว่างไทยและ UNHCR ในช่วงที่ 1 นี้ เป็นประเด็นเกี่ยวกับการสร้างรั้วเพื่อป้องกันการหนีของนักศึกษาพม่าและรวมไปถึงเรื่องของการเทียบสำหรับการเข้า-ออกศูนย์ฯ กล่าวคือ

1). เรื่องการล้อมรั้วศูนย์ฯ - โดยเหตุเบื้องต้นนั้นเกิดจากการที่ทางการไทยต้องการสร้างรั้วลวดหนามล้อมรอบบริเวณที่ตั้งศูนย์ฯ ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมนักศึกษา แต่ทาง UNHCR มีความเห็นว่า การใช้ลวดหนามมาเป็นรั้วนั้นเป็นการผิดหลักการแบบประชาธิปไตย เพราะ ตามหลักการนั้น นักศึกษาควรมีอิสระในการเดินทาง ดังนั้น การสร้างรั้วโดยใช้ลวดหนามดังกล่าวย่อมแสดงถึงการจำกัดสิทธิเสรีภาพของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม ทาง UNHCR ก็ได้เบี่ยงประเด็นและพยายามหาวิธีประนีประนอมโดยเสนอว่า ถ้าไทยต้องการสร้างรั้วก็ควรใช้ต้นไม้เตี้ยๆ เป็นรั้วแทน เพราะ การที่คนจะหนีได้หรือไม่ได้นั้นมันไม่ได้อยู่ที่รั้ว ซึ่งท้ายที่สุด ทางไทยก็ยังไม่ยอมรับในข้อเสนอก่อนของทาง UNHCR โดยที่ไทยยังคงใช้รั้วลวดหนามกันบริเวณของศูนย์ฯ โดยรอบเช่นเดิม

2). เรื่องการเดินทางเข้า-ออกศูนย์ฯ นี่เป็นปัญหาอย่างมากต่อนักศึกษาพม่า เพราะนักศึกษาถือว่าพวกเขาไม่ใช่คนโทษที่จะต้องอยู่ในความควบคุมของใคร อย่างไรก็ตาม ปกตินั้น การเข้า-ออกของนักศึกษาพม่า ทางกระทรวงมหาดไทยได้อนุญาตให้เข้า-ออกได้ตามเวลาที่กำหนด⁴⁵ คือ ระหว่างเวลา 8.30-16.30 น. ของทุกวัน และมีการยืดหยุ่นในเรื่องเวลาสำหรับกรณีจำเป็นเร่งด่วน โดยให้ทำการขออนุญาตต่อหัวหน้าศูนย์ฯหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ถ้าออกนอกศูนย์ฯแต่อยู่ในเขตจังหวัด ให้หัวหน้าศูนย์ฯเป็นผู้อนุญาตได้ครั้งละไม่เกิน 2 วัน กรณีเกิน 2 วันให้แจ้งต่อผู้ว่าราชการจังหวัดทราบเพื่อการอนุมัติ หากเกิน 7 วันให้รายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ ส่วนกรณีที่มีเหตุการณ์เฉพาะหน้า ให้หัวหน้าศูนย์ฯเป็นผู้พิจารณาอนุญาตตามความเหมาะสม เป็นต้น นอกจากนี้ ขณะที่นักศึกษาเดินทางอยู่นอกศูนย์ฯ นักศึกษาต้องพกหนังสืออนุญาตจากทางศูนย์ฯตลอดเวลาเพื่อแสดงตนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบว่าเป็นนักศึกษาจากศูนย์ฯที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ภายในประเทศไทยได้ชั่วคราว และได้รับการยกเว้นไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ครั้นเมื่อนักศึกษากลับถึงศูนย์ฯแล้ว ให้นักศึกษาคืนหนังสืออนุญาตแก่หัวหน้าศูนย์ฯทุกครั้งด้วย⁴⁶ ถ้านักศึกษาคนใดออกจากศูนย์ฯโดยไม่แจ้งให้หัวหน้าศูนย์ฯทราบก่อน นักศึกษาผู้นั้นต้องสูญเสียสถานภาพนักศึกษาพม่าและจะไม่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในศูนย์ฯได้อีกต่อไป ซึ่งจากกฎระเบียบดังกล่าวนี้ ทาง UNHCR เห็นว่าเป็นการลงโทษสถานหนักเกินควร จึงได้เข้าชี้แจงต่อเจ้าหน้าที่ไทยว่า ไทยควรมีมาตรการลงโทษที่เหมาะสมกับระดับความผิดของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาอาจมีความจำเป็นที่จะต้องออกนอกศูนย์ฯ ดังนั้น ในการทำความผิดครั้งแรก เจ้าหน้าที่ควรให้นักศึกษาไปทำงานด้านสาธารณสุขหรือช่วยปลูกต้นไม้ เป็นต้น ซึ่งเป็นการดีกว่าที่ไทยจะปล่อยให้นักศึกษาไร้สถานภาพและอยู่นอกศูนย์ฯ และในความเป็นจริงแล้ว นักศึกษาควรมีสสิทธิในการเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี ไม่ควรถูกควบคุมหรือถูกลงโทษเกินกว่าระดับของความผิด

จากการดำเนินงานของ UNHCR ในประเด็นดังกล่าวนี้ถือเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นหัวข้อขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ไทยและเป็นประเด็นขัดแย้งที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดเนื่องจากตัวนักศึกษาเองก็มักจะฉวยโอกาสของการไม่สามารถตกลงกันได้นี้ออกนอกศูนย์ฯโดยไม่แจ้งให้หัวหน้าศูนย์ฯทราบ ซึ่งต่อมาก็คือหน้าที่ของ UNHCR ที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือ ทั้งนี้เพื่อมิให้นักศึกษาถูกปลดสถานภาพและกลายเป็นคนหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายซึ่งจะต้องถูกดำเนิน

⁴⁵ โปรดดูรายละเอียดได้ที่ภาคผนวก ค

⁴⁶ สัมภาษณ์. เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯสำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย, 26 มกราคม 2545.

คดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และเสี่ยงต่อการถูกส่งกลับ⁴⁷ ส่วนเจ้าหน้าที่ไทยก็ดำเนินงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้มาดูแลควบคุมนักศึกษาพม่าไม่ให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายได้

โดยสรุป ทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2535 ถึงราวปี พ.ศ.2537 ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวถือว่าเป็นในการเริ่มต้นของปัญหาภายในศูนย์ฯ ส่วนความขัดแย้งในช่วงที่ 2 ที่จะกล่าวถึงต่อไปได้มีปัจจัยเรื่องจำนวนของนักศึกษาเพิ่มขึ้นมาเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้ลักษณะของปัญหาขยายออกไป

ข. ช่วงที่ 2 เริ่มต้นเมื่อต้นปี พ.ศ.2538 จนถึงช่วงปี พ.ศ.2542 กล่าวคือ ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2537 SLORC ได้เข้าโจมตีค่ายมานะพลอร์ (Manerplaw) ของกะเหรี่ยงเคเอ็นยู และโจมตีกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยตามชายแดนพม่า จนทำให้ที่มั่นของกะเหรี่ยงเคเอ็นยูต้องแตกในต้นปีถัดมา นอกจากนั้น ฐานที่มั่นของนักศึกษากลุ่ม ABSDF ที่ดอวิน (Dawn Gwin) ก็ได้ถูกโจมตีเช่นเดียวกัน ผู้นำของนักศึกษาจึงตัดสินใจทิ้งฐานที่มั่นแห่งนี้และพาผู้หญิงและเด็กอพยพเข้ามายังชายแดนฝั่งไทยเพื่อความปลอดภัย จากนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ของกลุ่มได้เข้าไปเคลื่อนไหวในเขตพม่าดั้งเดิม และจากการที่ค่ายมานะพลอร์และค่ายดอวินนี้แตกนั้น ทำให้รูปแบบการทำงานของกลุ่ม ABSDF แยกตัวออกไปในลักษณะเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วในพม่า (mobile units) และมีแนวทางที่จะชักชวนพลังมวลชนในพม่า (mass mobilization) เข้ามาร่วมต่อต้านระบอบเผด็จการทหารพม่าโดยใช้แนวทางทางการเมืองมากกว่าการต่อสู้ด้วยอาวุธและต่อสู้ตามแนวชายแดน⁴⁸ และจากการหลั่งไหลของผู้หนีภัยชาวพม่าจำนวนมากนี้ ทำให้ไทยต้องเข้าช่วยเหลือผู้หนีภัยกลุ่มใหญ่ตามหลักมนุษยธรรมโดยให้อนุญาตให้พักพิงชั่วคราวได้ในพื้นที่จัดไว้ให้ อย่างไรก็ตาม กรณีของผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองนั้น UNHCR ได้ขอให้ไทยรับไว้โดยให้อยู่ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยซึ่งเป็นการปลอดภัยกว่าการอยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดน ซึ่งทางการไทยได้ยินยอมรับไว้ให้พักพิงอยู่ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย ในการนี้ ทาง UNHCR ได้ผนวกเอาบุคคลที่อยู่ในความดูแลของ UNHCR (POC) ที่อยู่นอกศูนย์ฯ เพราะ ไม่ได้ไปรายงานตัวต่อทางไทยตั้งแต่ครั้งแรกเข้าร่วมอยู่ด้วย ดังนั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา จำนวนนักศึกษาภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาบ้านมณีลอยจึงเต็มไปด้วยนัก

⁴⁷ สัมภาษณ์ ทรงแทงฮุนท์ จารุपाल, เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR)2 กรกฎาคม 2545.

⁴⁸ Thaug Htun , “ Student activism in Burma : A historical perspective ,” *Burma Debate* 2 (April/May 1995): 9-10.

ศึกษาพม่ามากกว่า 2 พันคน ในการนี้ ทางกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ถ้า POC ของ UNHCR นี้มารายงานตัวขอเข้าพักในศูนย์ฯ ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯนำตัวไปดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ก่อน เมื่อสิ้นสุดคดีให้นำตัวเข้าไปไว้ในศูนย์ฯเป็นการชั่วคราว โดยไม่มีการออกบัตรประจำตัวและใบอนุญาตให้เดินทางออกนอกศูนย์ฯจนกว่ากระทรวงมหาดไทยจะได้รับทะเบียนประวัติข้อมูลบุคคล (bio-data) ของบุคคลเหล่านี้จาก UNHCR จึงจะขออนุญาตให้เข้าพักในศูนย์ฯอย่างเป็นทางการต่อไป

จากจำนวนของนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นนี้ ทำให้ทั้งทางการไทยและ UNHCR ต้องแบกรับภาระช่วยเหลือนักศึกษาภายในศูนย์ฯนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งได้แก่ความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาสร้างโรงนอนเพิ่มเติม โดยโรงนอนที่สร้างขึ้นใหม่นั้นเป็นโรงนอนที่ทำด้วยไม้ไผ่หลังคาด้วยใบจาก การจัดสรรพื้นที่ให้นักศึกษาแต่ละชนชาติแยกเป็นสัดส่วนออกจากกัน การดำเนินการเรื่องนายความและการพานักศึกษาที่เข้ามาใหม่ไปศาลเพื่อดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ก่อนการเข้าพักในศูนย์ฯ และการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อสวัสดิการของนักศึกษา เช่น การให้ค่าใช้จ่ายรายเดือนแก่นักศึกษาผู้ใหญ่คนละ 800 บาทต่อเดือน สำหรับเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี มอบให้ 200 บาทต่อเดือน อายุ 15-18 ปีได้ 400 บาทต่อเดือน นอกจากนั้น ก็เป็นงบประมาณเรื่องสาธารณูปโภคต่างๆ ทั้งค่าน้ำค่าไฟและค่ารักษาพยาบาล⁴⁹ ในประเด็นเรื่องค่าไฟนี้ นับว่า UNHCR ต้องประสบต่อปัญหาอย่างมาก กล่าวคือ UNHCR ต้องแบกรับภาระเรื่องค่าไฟที่สูงถึงราวแสนบาทต่อเดือน เพราะภายในศูนย์ฯไม่มีมาตรการบังคับในเรื่องของเวลาในการปิดเปิดไฟ ซึ่งไม่เหมือนกับการใช้ไฟฟ้าในศูนย์พักพิงชั่วคราวตามชายแดนที่มีการใช้ไฟอย่างจำกัด⁵⁰ เพราะฉะนั้น ทาง UNHCR จึงต้องขอให้เจ้าหน้าที่ไทยภายในศูนย์ฯช่วยบอกนักศึกษาว่า ให้ช่วยกันประหยัดค่าไฟฟ้า ซึ่งผลที่ออกมา คือ นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือ ทำให้ UNHCR ต้องแบกรับภาระต่อไป ยิ่งไปกว่านั้น UNHCR ยังช่วยเหลือเรื่องค่าอาหาร 3 มื้อของนักศึกษาด้วย โดยวิธีการรับอาหารนั้น นักศึกษาต้องไปที่โรงแจกจ่ายอาหาร จากนั้น เจ้าหน้าที่จะทำการตรวจบัตรเพื่อให้มีการแจกจ่ายอาหารได้ทั่วถึงกัน

⁴⁹ สำหรับการรักษาพยาบาลนักศึกษาพม่า นั้น ทางกระทรวงมหาดไทยได้อนุญาตให้องค์การไออาร์ซีหรือคณะกรรมการกาชาดสากล (International Rescue Committee: IRC) เข้าช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว โดย IRC ได้จัดเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการมาประจำอยู่ในศูนย์ฯเพื่อดูแลเรื่องการรักษาพยาบาล การพาไปโรงพยาบาลถ้ามีเหตุจำเป็นซึ่งเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ภายในไม่สามารถเยียวยารักษาได้ นอกจากนั้น IRC ยังรับผิดชอบในเรื่องการกำจัดขยะและการบำบัดน้ำเสีย

⁵⁰ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 20 มิถุนายน 2544.

และอาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารพม่า เช่น มีการใช้เกลือแทนน้ำปลา ใช้น้ำมันพืชแทนกะทิ และใส่เครื่องเทศของพม่าแทนที่จะเป็นเครื่องเทศของไทย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นไปตามความต้องการของนักศึกษา⁵¹

จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ได้แสดงถึงภาระที่ทั้งไทยและ UNHCR ต้องร่วมกัน แก้ไขปัญหาหลังจากที่มีนักศึกษาเข้ามาพำนักภายในศูนย์ฯมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ทำให้ ไทยและ UNHCR เกิดความขัดแย้งกันขึ้นในช่วงที่ 2 นี้ได้มีสาเหตุมาจากจำนวนนักศึกษาตลอดจนจากพฤติกรรมของนักศึกษพม่าเอง ดังจะได้แบ่งประเด็นซึ่งเป็นที่มาของความขัดแย้งออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

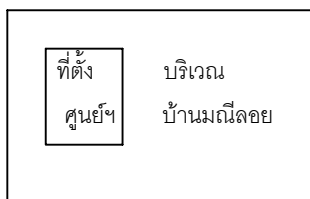
1). ประเด็นเรื่องการเดินทางเข้า-ออกศูนย์ฯ ได้ถูกยกมาเป็นประเด็นถกเถียงอย่างต่อเนื่องระหว่างไทยกับ UNHCR กล่าวคือ เมื่อมีนักศึกษามากขึ้นเป็นหลักพัน การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยก็ลำบากขึ้น นักศึกษาจำนวนมากได้หลบหนีออกนอกศูนย์ฯเป็นประจำ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของไทยนั้นก็มีจำนวนไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น นักศึกษาจึงได้พากันลักลอบออกไปซื้อของนอกศูนย์ฯ โดยเฉพาะในวันเสาร์นั้น มีตลาดนัดราคาถูกมาตั้งร้านอยู่บริเวณรอบๆศูนย์ฯ เจ้าหน้าที่อาสาสมัคร (อส.)จึงต้องตั้งจุดสกัดไว้ทุกด้านของตลาด และดูแลนักศึกษาที่เป็นบุคคลเป้าหมายอย่างใกล้ชิด หนึ่ง เจ้าหน้าที่อาสาสมัครไม่สามารถดำเนินการลงโทษอะไรได้อย่างเต็มที่นักต่อนักศึกษาที่ออกมาออกนอกศูนย์ฯ เพราะ ในระเบียบระบุว่า ศูนย์ฯนี้เป็นศูนย์สำหรับนักศึกษพม่าบ้านมณีลอย ซึ่งคำว่าบ้านมณีลอย* นี้ หมายถึง บริเวณที่กว้างกว่าตัวที่ตั้งของศูนย์ฯ (โปรดดูภาพประกอบ) และนักศึกษาที่ออกมาออกตัวที่ตั้งของศูนย์ฯ แต่ยังไม่อยู่นอกบริเวณของบ้านมณีลอย ทางเจ้าหน้าที่จึงลงโทษไม่ได้ ดังนั้น ในกรณีดังกล่าว เจ้าหน้าที่จึงทำได้แค่ติดตามอย่างใกล้ชิด ทำการตักเตือนและอาจคาดโทษไว้กรณีมีการทำผิด เช่น นักศึกษาไปมีเรื่องกับประชาชนบริเวณนั้นๆ เป็นต้น⁵²

สถานนวัตกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵¹ สัมภาษณ์. เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯสำหรับนักศึกษพม่าบ้านมณีลอย, 26 มกราคม 2545.

* บ้านมณีลอยเป็นบ้านส่วนที่ 2 ของหมู่บ้านมณีลอยซึ่งอยู่ช่วงกลางของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นที่ดอน คนที่อพยพหนีน้ำท่วมมักจะมาอยู่ที่บริเวณบ้านมณีลอย โดยอีก 2 บ้านนั้น ได้แก่ ส่วนที่ 1 เรียกว่า บ้านดินเนิน ประชาชนส่วนใหญ่มักเป็นพวกชาวลาวเวียงที่อพยพมาจากทางเหนือ และส่วนที่ 3 เรียกว่า บ้านหนองปลั่งซึ่งอยู่บริเวณทิศตะวันตกของหมู่บ้าน

⁵² สัมภาษณ์. เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯสำหรับนักศึกษพม่าบ้านมณีลอย, 26 มกราคม 2545.

สำหรับการอนุญาตให้นักศึกษาเดินทางเข้า-ออกได้ดังที่ได้กล่าวมานี้ จึงทำให้ศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยได้ชื่อว่าเป็น “ศูนย์เปิด” ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎระเบียบของศูนย์พักพิงชั่วคราวตามชายแดน (temporary shelter) แล้ว ศูนย์พักพิงมีมาตรการห้ามบุคคลภายในออกนอกศูนย์ ดังนั้น ศูนย์พักพิงจึงได้ชื่อว่า “ศูนย์ปิด” และจากการที่ศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยเป็นศูนย์เปิดนี้ จึงทำให้การควบคุมนักศึกษาเป็นไปด้วยความยากลำบากและก่อให้เกิดปัญหาถกเถียงระหว่างไทยกับ UNHCR ขึ้นอีกหลายครั้งซึ่งเป็นปัญหาเดิม คือ เรื่องการปลดสถานภาพของนักศึกษาที่หลบหนีออกนอกศูนย์ฯ ทำให้นักศึกษาต้องออกมาอยู่นอกศูนย์ฯและไม่ได้รับการผ่อนผันตามมติวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2534 ซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อการถูกจับกุมและถูกดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และจะถูกส่งกลับพม่า

2). การจัดกิจกรรมต่างๆของนักศึกษา เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ไทยและเจ้าหน้าที่ภาคสนามของ UNHCR กล่าวคือ จากการที่ UNHCR ได้มีความพยายามที่จะเข้ามาตั้งสำนักงานถาวรภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยตั้งแต่ศูนย์ฯเปิดดำเนินการนั้น ในราวปลายปี พ.ศ.2537 UNHCR ก็ได้ประสบความสำเร็จในการเจรจากับทางการไทยเพื่อเข้ามาจัดตั้งสำนักงานถึงภายในศูนย์ฯ ในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่ภาคสนามของ UNHCR จึงสามารถเข้ามามีส่วนช่วยเหลือนักศึกษาได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา

สำหรับการจัดให้มีกิจกรรมต่างๆภายในศูนย์ฯนั้น ทางเจ้าหน้าที่ UNHCR ได้แนะนำว่าไทยควรจัดกิจกรรมใดบ้าง เช่น การให้นักศึกษาได้มีการเรียนหนังสือ⁵³ การพัฒนาการฝึกฝนด้านอาชีพเพื่อการเตรียมตัวไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 และการจัดกิจกรรมทางศาสนาของแต่ละเชื้อชาติ ซึ่งประเด็นหลังนี้ ได้มีการจัดให้มีทั้งวัด โบสถ์ และสุเหร่าภายในศูนย์ฯให้นักศึกษาในแต่ละเชื้อชาติ ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการดำเนินการที่คำนึงถึงสิทธิในการนับถือศาสนาและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามอนุสัญญาฯ มาตรา 4 อย่างไรก็ตาม

⁵³ ตามมาตราที่ 22 ในหมวดที่ 4 ของอนุสัญญาฯ

กิจกรรมที่เป็นสาเหตุให้ไทยกับ UNHCR ต้องขัดแย้งกันนั้นมีอยู่ 2 เรื่องด้วยกัน คือ การจัดการเรียนการสอนในวิชาหลักๆ และเรื่องกิจกรรมเสริมอื่นๆ

2.1). การจัดการเรียนการสอนในวิชาหลักๆ ซึ่งได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ วัฒนธรรมของแต่ละเชื้อชาติ และการสอนคอมพิวเตอร์

สำหรับการจัดให้มีการเรียนการสอนภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่า บ้านมณีลอยแห่งนี้ ทางกรมไทยได้อนุญาตให้องค์กรพัฒนาเอกชนที่ชื่อ สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัยหรือโคเออร์ (Catholic Office for Emergency Relief and Refugees: COERR) เข้าช่วยเหลือนักศึกษาพม่าถึงภายในศูนย์ฯ โดย COERR นี้มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน และฝึกฝนอาชีพให้แก่นักศึกษาพม่าและครอบครัว เจ้าหน้าที่ของ COERR จะจัดหาอาจารย์ และจัดทำหลักสูตรการเรียนให้แก่นักเรียนนักศึกษาทุกเพศทุกวัย ซึ่งวิชาที่จัดให้มีการเรียนการสอนนั้น นอกเหนือจากวิชาภาษาอังกฤษแล้วยังมีวิชาที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม และด้านอาชีพ อันได้แก่ วิชาพิมพ์ดีด การซ่อมเครื่องยนต์ และเรื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทั้งนี้ทาง COERR ก็ต้องเสนอโครงร่างของหลักสูตร ตลอดจนกิจกรรมต่างๆต่อทางกระทรวงมหาดไทย ก่อนทุกครั้ง⁵⁴

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากความช่วยเหลือจาก COERR โดยตรงแล้ว UNHCR ยังได้มีบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยและ COERR อีกด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่ทาง UNHCR เป็นผู้คิดริเริ่มว่าจะต้องมีการเรียนการสอนในเรื่องใดเป็นพิเศษขึ้นมา ทาง UNHCR จะทำโครงร่างเสนอต่อทางกระทรวงมหาดไทยเพื่อขออนุมัติ ทั้งนี้ ทางกรมไทยได้มีเงื่อนไขระบุว่า การเรียนการสอนต่างๆต้องมีเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมือง ต่อมา หลังจากที่โครงร่างได้รับการอนุมัติจากกระทรวงฯ ทาง UNHCR ได้ประสานงานกับ COERR ในเรื่องของการจัดหาอุปกรณ์ หาบุคลากรเพื่อมาทำการสอนนักศึกษาพม่า ส่วนงบประมาณต่างๆ ทาง UNHCR จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด อนึ่ง จากข้อมูลที่ระบุถึงระดับการศึกษาของนักศึกษาทั้งหมด ณ วันที่ 10 เมษายน พ.ศ.2543 มีดังต่อไปนี้ ระดับ

⁵⁴ ภายในปี พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นปีที่ศูนย์นักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยเปิดดำเนินการนั้น ได้มีนักศึกษาราว 15-25 คนที่ทาง COERR ให้การช่วยเหลือเรื่องการศึกษาและการฝึกอาชีพ , สัมภาษณ์. เครือมาศ พลประทีป, รองผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการของ COERR, 20 มีนาคม 2544.

ปริญญาเอก 1 คน ปริญญาตรี 110 คน มัธยมศึกษา 280 คน มัธยมต้น 240 คน อ่านออกเขียนได้ 400 คน และไม่รู้หนังสือ 140 คน⁵⁵

สำหรับเงื่อนไขที่ทางการไทยระบุแค่เพียงว่า เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนต้องไม่เกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองนั้น นับว่าเป็นเงื่อนไขที่กว้างไปและควบคุมได้ยาก เพราะ จากการอนุญาตให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะด้านคอมพิวเตอร์ตามเสียงเรียกร้องของ UNHCR นั้น ได้ทำให้นักศึกษามีโอกาสในการรับรู้ข่าวสารจากทางอินเทอร์เน็ตโดยที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งไม่เหมือนกับในช่วงของการเปิดศูนย์ฯใหม่ๆที่จำนวนนักศึกษายังไม่มากและยังไม่มีแรงสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศที่เข้ามาเรียกร้องสิทธิให้นักศึกษา⁵⁶ แต่เจ้าหน้าที่ UNHCR กล่าวว่าการเรียนคอมพิวเตอร์นั้นเป็นสิ่งจำเป็น อย่างไรก็ตาม การเรียนคอมพิวเตอร์นี้ทำให้นักศึกษาได้รับรู้เรื่องราวภายนอกศูนย์ฯและสถานการณ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างดี เช่น เรื่องการเมืองในพม่า และความเคลื่อนไหวต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับพม่า เป็นต้น ถ้านักศึกษาไม่พอใจในนโยบายใดๆของไทย นักศึกษาก็จะรวมตัวกันประท้วง และในบางครั้ง หัวข้อในการขึ้นพูดปราศรัยก็เป็นหัวข้อที่นักศึกษาต้องการสื่อสารไปยังรัฐบาลพม่า เช่น การเรียกร้องให้ปล่อยนางอองซานซูจี หัวหน้าพรรค NLD ซึ่งชนะการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2533 และได้เรียกร้องให้ปล่อยตัวนักโทษทางการเมืองด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การที่นักศึกษาได้เรียนคอมพิวเตอร์มีอินเทอร์เน็ตใช้ภายในศูนย์ฯ ทำให้นักศึกษาสามารถส่งข่าวสารจากภายในศูนย์ฯไปหาเพื่อนนักศึกษาที่อยู่ต่างประเทศเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งเมื่อหัวหน้าศูนย์ฯชาวไทยยึดคอมพิวเตอร์ไป เจ้าหน้าที่ของ UNHCR ก็จะมาเจรจาเรียกร้องว่า นักศึกษาต้องได้รับการเรียนรู้เรื่องคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปประกอบอาชีพยังประเทศที่ 3 การยึดและการคืนคอมพิวเตอร์จึงเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำโดยเฉพาะเมื่อเกิดสถานการณ์ข้างนอกศูนย์ฯและมีการอ้างแหล่งข่าวต่างๆมาจากนักศึกษากลับมาในศูนย์ฯสำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย

2.2). ส่วนกิจกรรมอื่นๆที่เป็นประเด็นซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างไทยกับ UNHCR นั้น ได้แก่ กิจกรรมที่นักศึกษาจัดให้มีขึ้นกันเอง เช่น การเลือกผู้นำภายในศูนย์ฯ และการขึ้นกล่าวแสดงความคิดเห็นในแต่ละครั้ง

⁵⁵ ปรีชา เรื่องจันทร์ ,ก๊อดดาร์มี มณีลอย: ปลูกราชบุรี เขย่าโลก(ราชบุรี :ธรรมรักษ์การพิมพ์,2543), หน้า9.

⁵⁶ สัมภาษณ์. เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯสำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย,26 มกราคม 2545.

กรณีการเลือกผู้นำนักศึกษาภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาบ้านมณีลอย นั้น เนื่องจากนักศึกษามีการแบ่งแยกเป็นกลุ่มต่างๆ ทำให้กลุ่มนักศึกษาเกิดความแตกแยกและทะเลาะกันบ่อยครั้ง⁵⁷ ซึ่งนักศึกษาภายในศูนย์ฯแห่งนี้ได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 15 กลุ่มหลักๆและ 24 กลุ่มย่อยๆ โดยกลุ่มที่เด่นๆเห็นจะได้แก่ กลุ่มของนักศึกษาเชื้อสายพม่าซึ่งเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด นั่นคือ สมาคมนักศึกษาพม่า (Burmese Students Association: BSA) โดยมีสมาชิกราว 500 คน มีในทิวินเป็นหัวหน้ากลุ่ม กลุ่มรองลงมาเป็นนักศึกษาเชื้อสายพม่าเช่นเดียวกัน โดยเรียกกลุ่มตนว่า อดีตสมาชิกของสมาคมกองทัพนักศึกษา(Former Members of Association of Student Army: FMASA) มีแห่งลี้เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีสมาชิกประมาณ 200 คน⁵⁸ ส่วนอีกกลุ่มซึ่งมีจำนวนสมาชิกใกล้เคียงกับกลุ่มที่สอง คือ กลุ่มนักศึกษาสัญชาติมอญ ที่ชื่อ องค์การนักศึกษาชาวมอญโพ้นทะเล (Overseas Mon National Students Organization: OMNSO) หัวหน้ากลุ่มชื่อ เถเวณ นอกจากนี้ ก็มีกลุ่มองค์กรนักศึกษาพม่าแห่งชาติโพ้นทะเล (Oversea National Student Organization of Burma: ONSOB) กลุ่มสหพันธ์นักเรียนมัธยมศึกษาพม่าทั้งหมด (All Burma Basic Education Students Union: ABBESU) และกลุ่มพลังนักรบนักศึกษาพม่า (Vigorous Burmese Student Warriors: VBSW) ที่สมาชิกบางคนได้ร่วมบุกยึดสถานทูตพม่าในประเทศไทย เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542

อนึ่ง สำหรับการก่อตัวของกลุ่ม VBSW นั้นได้เริ่มก่อตั้งในวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ.2542 โดยมีนายชันโนหรือเยติยะเป็นผู้นำ⁵⁹ วัตถุประสงค์ของกลุ่ม คือ เพื่อต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า มีสมาชิกประมาณ 20 คน กระจายเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อยู่ในประเทศไทยซึ่งมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่อยู่ในศูนย์นักศึกษาม่าบ้านมณีลอย และส่วนที่หลบซ่อนอยู่ในกรุงเทพมหานคร อีกกลุ่มเคลื่อนไหวในต่างประเทศโดยกลุ่มนี้จะสนับสนุนเรื่องอุปกรณ์ เครื่องมือ และการเงิน กลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มที่ปฏิบัติการอยู่ในป่าแถวชายแดนพม่า-ไทย โดยอาศัยอยู่กับกองกำลังชนกลุ่มน้อยโดยเฉพาะกับกลุ่มกะเหรี่ยงกองทัพของพระเจ้าหรือก๊อดอาร์มี (God's

⁵⁷ สัมภาษณ์. สมพร เครือบุญ, ปลัดอำเภอปากท่อ หัวหน้าหน่วยรักษาความสงบเรียบร้อยภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาม่าบ้านมณีลอย, 9 กรกฎาคม 2544.

⁵⁸ FMASA เป็นกลุ่มนักศึกษาที่แยกตัวออกมาจากกลุ่ม ABSDF และยังคงยึดมั่นในการต่อสู้ด้วยอาวุธ ในขณะที่กลุ่ม ABSDF ได้เปลี่ยนยุทธวิธีมาต่อสู้ด้วยวิธีที่สันติตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 ,โปรดดูใน ภาคภูมิ เตมะศิริ, “เส้นทางนักศึกษาม่าบนความไม่ชัดเจนของไทย,” กรุงเทพธุรกิจ(2 ตุลาคม 2542): 2.

⁵⁹ นายชันโน เยติยะ ปรีดา หรือ หนุ่ยเป็นคนๆเดียวกัน

Army)⁶⁰ โครงสร้างของกลุ่มจะแบ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติการทางทหารและฝ่ายวางแผน ลักษณะหรือแนวทางการต่อสู้ของกลุ่ม VSBW นี้จะมุ่งทำลายระบบเศรษฐกิจและกำลังทหารของรัฐบาลเผด็จการทหารพม่า นอกจากนี้ จะทำการจู่โจมถึงตัวบุคคลที่เป็นผู้นำ และมีแนวทางในการต่อสู้ในเมืองตามภาคราชการและภาคเอกชนเป็นสำคัญแทนที่การต่อสู้แบบกองโจร การต่อสู้ในป่าหรือตามแนวชายแดน⁶¹

จากการแบ่งเป็นหลายๆกลุ่มข้างต้นนี้ ทำให้ในการเลือกผู้นำนักศึกษาภายในศูนย์เกิดความวุ่นวายอยู่บ่อยครั้ง กล่าวคือ โดยตำแหน่งผู้นำนักศึกษานี้จะมีหน้าที่ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ไทยและกลุ่มนักศึกษาในกรณีที่มีการจัดกิจกรรมใดๆหรือมีการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งนักศึกษาแต่ละกลุ่มต่างก็อยากเป็นผู้นำด้วยกันทั้งสิ้น ต่างฝ่ายต่างหาเสียงอย่างไม่มีใครยอมใคร ผู้นำที่ได้รับการคัดเลือกขึ้นมานั้นก็มีการเปลี่ยนอยู่เป็นประจำ ส่วนในกรณีที่มีการหารือเพื่อวางแผนทำกิจกรรมต่างๆภายในศูนย์ ทุกคนต่างแย่งกันเสนอความคิดเห็นของตนโดยไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดังนั้น ในบางครั้งจึงได้เกิดการทะเลาะวิวาทกันเองโดยสาเหตุที่นักศึกษาวิวาทกันนั้น นอกเหนือจากเรื่องของความคิดเห็นไม่ตรงกันจะเป็นชนวนที่ทำให้ทะเลาะกันแล้ว หลายครั้งก็เกิดจากการเขม่นกันเองระหว่างนักศึกษาแต่ละเชื้อชาติ หรือ

⁶⁰ กลุ่มก๊อดอาร์มี เป็นกลุ่มกำลังพลชาวกะเหรี่ยงประมาณ 150-180 คนและมีกำลังมวลชนติดตามอีกประมาณ 300-400 คนก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อประมาณเดือนมีนาคม พ.ศ.2540 มีเด็กฝาแฝดชื่อ จอห์นทูและลูเธอร์ อายุประมาณ 11-12 ปีซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับพรจากพระเจ้าเป็นตัวกลางเชื่อมพระเจ้ากับประชาชนได้เริ่มแรกนั้น กองกำลังกลุ่มนี้อยู่ที่ท่ามะพร้าวในเขตพม่าแนวชายแดนด้านจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อถูกทหารพม่าโจมตี จึงได้ถอยร่นอพยพมาเรื่อยๆจนถึงที่มั่นบ้านกำมะปอ ตรงข้ามช่องเขากระโจม ตำบลสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในระหว่างการเคลื่อนย้ายกำลังพลเพื่อหนีการกวาดล้างของทหารพม่า กลุ่มนี้ได้สู้รบกับพม่าและสามารถสังหารทหารพม่าได้จำนวนมาก จากการที่กะเหรี่ยงกลุ่มนี้มีความสามารถหยุดกองกำลังทหารพม่าได้หลายครั้ง ทำให้ชื่อเสียงของเด็กฝาแฝดเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งผู้วิเศษมีอิทธิฤทธิ์นำกองกำลังเข้าสู่สนามรบครั้งใดต้องได้รับชัยชนะทุกครั้งโดยอ้างว่าพระเจ้าเป็นผู้บัญชาการรบ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงและอดีตทหารกะเหรี่ยงที่แตกทัพมาเข้าร่วมกลุ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การแบ่งการบังคับบัญชาแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายปกครองมีบาทหลวงตาเผ่เป็นผู้นำ ซอโตโตเป็นเลขาธิการ ฝ่ายทหารมี ร.อ.ช่วยเปี้ยหรือซุนเปี้ยเป็นผู้นำ ทั้งนี้ทั้ง 2 ฝ่ายอยู่ภายใต้การตัดสินใจและอำนาจสูงสุดของจอห์นทูและลูเธอร์ สองเด็กฝาแฝด ฝ่ายนักศึกษามาจากศูนย์มถิลอยนั้นได้ไปขอกำลังสนับสนุนและอาวุธจากก๊อดอาร์มีเพื่อนำไปก่อการร้ายในพม่าในช่วงเดือนกันยายนซึ่งเป็นช่วงการรณรงค์เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย แต่เนื่องจากทางการพม่ามีการรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด นักศึกษามาจึงหันกลับเข้ามาในประเทศไทยและก่อการยึดสถานทูตพม่าในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542

⁶¹ ปรีชา เรื่องจันทร์, ก๊อดอาร์มี มถิลอย: ปลูกราชบุรีเขย่าโลก (ราชบุรี : ธรรมรักษ์การพิมพ์, 2543), หน้า 69-72.

ระหว่างนักศึกษาที่เรียนจบมาแต่ต่างสถาบัน นักศึกษาก็จะต่อสู้กันและในบางครั้งก็ถึงขั้นใช้อาวุธและฆ่ากันตายก็มี⁶² ซึ่งเป็นการลำบากมากที่เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของไทยจะเข้าไปสลายการต่อสู้ เพราะ ถ้าเจ้าหน้าที่ใช้อาวุธหรือใช้กำลังรุนแรง ทางเจ้าหน้าที่ UNHCR ก็ จะทักท้วงว่าเป็นการใช้กำลังเกินกว่าเหตุ เพราะฉะนั้น ทางเลือกของเจ้าหน้าที่ไทยในกรณีที่มีการ ทะเลาะกันด้วยความรุนแรง คือ เจ้าหน้าที่จะทำการยิงปืนขึ้นฟ้าเพื่อหยุดการทะเลาะเบาะแว้ง ของนักศึกษาจำนวนนับพันคน⁶³

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ไทยในศูนย์ฯได้กล่าวว่า “จริงๆแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ไม่อยากพกปืน เพราะ มันเหมือนดาบสองคม เนื่องจาก ถ้านักศึกษาลุกฮือขึ้นไม่ยอมฟังเสียง ของเจ้าหน้าที่ไทย เจ้าหน้าที่ก็จะได้รับอันตราย ส่วนเหตุผลอีกประการ คือ กรณีมีเหตุจำเป็น เฉพาะหน้าที่ต้องใช้อาวุธ นักศึกษาจะแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ UNHCR ในภายหลังว่า เจ้าหน้าที่ไทยทำ การขู่เข็ญคุกคามสิทธิของเขา เขาอยากมีอิสระ ซึ่งจริงๆแล้วเราได้คุกคามสิทธิของเขา แต่เรามี หน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งเราต้องอยู่กับเขาตลอด 24 ชั่วโมง ในขณะที่เจ้าหน้าที่ UNHCR นั้น อยู่แต่ในศูนย์ฯเฉพาะเวลาราชการเท่านั้น แต่เจ้าหน้าที่ UNHCR ก็เชื่อนักศึกษา”⁶⁴ จะเห็นได้ว่า การแสดงออกจกนักศึกษาภายในศูนย์ฯนี้ นับว่ามีทั้งการไม่เชื่อฟังเจ้าหน้าที่ไทย แสดงความก้าวร้าวต่อกันและสร้างปัญหาพร้อมกับการุญเหี้ยให้ไทยและ UNHCR มีเรื่องขัดแย้ง กันเสมอมา อย่างไรก็ตาม ต่อมา เจ้าหน้าที่ UNHCR เองก็ได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับนักศึกษา พม่าหลังจากที่มีการยึดสถานทูตพม่าเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542 ซึ่งรายละเอียดต่างๆจะได้ กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป และจากเหตุการณ์ทั้งหลายเหล่านั้นได้ทำให้ทั้งไทยและ UNHCR หันมา ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

4.4 ช่วงที่ 4 ความร่วมมือระหว่างไทยกับ UNHCR ในการแก้ไขปัญหา นักศึกษาพม่า

ในกลางสมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อ การควบคุมนักศึกษาพม่าในเวลาต่อมา กล่าวคือ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542 นักศึกษาพม่า จำนวน 5 คน พร้อมอาวุธครบมือได้บุกเข้ายึดสถานทูตพม่าประจำประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่บนถนน

⁶² สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯสำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย, 26 มกราคม 2545.

⁶³ เกิดการทะเลาะวิวาทกัน จนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยต้องเข้าสลายการต่อสู้ ในที่สุด ได้เกิด การต่อสู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ไทยกับนักศึกษาจะได้รับบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย , สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯ.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน.

สาทรเหนือ กรุงเทพมหานคร ในจำนวนนี้มีนักศึกษาพม่าจากศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยร่วมด้วย 2 คน คือ นายจอห์นนี่และนายปริดา ส่วนอีก 3 คนนั้น เป็นนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของ UNHCR (POC) ได้แก่ นายอ่องยี นายวินอ่องและอีกหนึ่งคนไม่ทราบชื่อ โดยระหว่างยึดสถานทูต นักศึกษาได้ประกาศข้อเรียกร้องไปยังรัฐบาลพม่า 3 ข้อ คือ ให้รัฐบาลพม่าปล่อยตัวนักโทษทางการเมือง ให้รัฐบาลเจรจากับนักรบเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2533 และให้รัฐบาลจัดตั้งรัฐบาลผสมร่วมกับนักรบเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง การยึดสถานทูตได้ดำเนินไปจนถึงวันรุ่งขึ้นเมื่อรัฐบาลไทยประสบความสำเร็จในการเจรจาโดยให้นักศึกษาปล่อยตัวประกันและวางอาวุธเพื่อแลกกับการนำบุคคลทั้ง 5 ปล่อยยังบริเวณชายแดนจังหวัดราชบุรี

ภายหลังการปล่อยตัวนักศึกษาพม่าทั้ง 5 คนแล้ว ทางกรไทยได้ให้ความสนใจมากขึ้นในการหันมาปรับนโยบายที่มีต่อนักศึกษาพม่าในสาระสำคัญหลายข้อด้วยกัน เช่น เรื่องการปรับปรุงมาตรการการควบคุมนักศึกษาพม่า เรื่องการประสานงานกับ UNHCR ในการส่งนักศึกษาพม่าเฉพาะกลุ่มที่ได้ลงทะเบียนไว้กับทางกระทรวงมหาดไทยและ UNHCR ไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 และเรื่องการปิดศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย เป็นต้น

สำหรับการประสานงานกับ UNHCR นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542 นั้น นับว่ามีความคืบหน้าไปในทางที่ดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา กล่าวคือ สำหรับฝ่ายไทยนั้นทางเจ้าหน้าที่ในทุกระดับได้หันมาให้ความสำคัญกับปัญหานักศึกษาพม่ามากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการทำให้งานในระดับปฏิบัติการได้รับการสนับสนุนและเร่งรัด ทั้งนี้เพื่อให้ปัญหานักศึกษาจบลงโดยเร็ว สำหรับฝ่าย UNHCR ก็ได้มีท่าทีไม่เห็นด้วยต่อการปฏิบัติการที่อุกอาจของนักศึกษาพม่าครั้งนี้ ทั้งนี้จะเห็นได้จากการแสดงความคิดเห็น ดังนี้⁶⁵

“จากกรณีที่นักศึกษาพม่ายึดสถานทูตเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542

เป็นการไม่ถูกต้องที่นักศึกษาพม่ามีการกระทำที่ใช้ความรุนแรง ซึ่งถือว่าเป็น

การก่อการร้ายทั้งในเรื่องการยึดสถานทูตและการจี้เครื่องบินในอดีต การกระทำทั้งปวงมีความชัดเจนว่า เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องอยู่แล้ว ผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบ

ตามกฎหมายของประเทศนั้น ซึ่งตามอนุสัญญาฯแล้ว ผู้ลี้ภัยต้องเคารพต่อกฎหมายของประเทศที่ให้พักพิง ในขณะที่เดียวกัน ในอนุสัญญาฯได้ระบุว่า ประเทศที่ให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัยก็มีสิทธิที่จะจำกัดสิทธิของผู้ลี้ภัยได้ ถ้าผู้ลี้ภัยคนนั้นกระทำการกระทบต่อความมั่นคงและความปลอดภัยภายในของประเทศนั้น”

⁶⁵ สัมภาษณ์. ทรงสิทธิ์ จารุปาน, เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR, 28 พฤศจิกายน 2545.

ยิ่งไปกว่านั้น ฝ่าย UNHCR นั้นได้เห็นพฤติกรรมของนักศึกษาพม่าว่าได้สร้างปัญหาขึ้นนานาประการ แต่ที่ชัดเจนที่สุดคือ เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ.2542 เจ้าหน้าที่ของ UNHCR ได้ถูกนักศึกษาพม่าควบคุมตัวให้อยู่ภายในสำนักงานของศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย โดยมีการจับเจ้าหน้าที่ภาคสนามของ UNHCR มัดติดกับเก้าอี้ ส่วนนักศึกษาอีกจำนวนหนึ่งได้นอนขวางทางเข้าสำนักงานศูนย์ฯ การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากนักศึกษาไม่พอใจเจ้าหน้าที่ UNHCR ที่ไม่นำเงินเดือนมาจ่ายให้ครบตามจำนวน 52 คน โดยตามบัญชีได้จ่ายให้แก่นักศึกษา 28 คนเท่านั้น และ UNHCR ไม่ยอมให้รับเงินแทนกันด้วย⁶⁶ เหตุการณ์ดังกล่าวนี้สามารถอธิบายได้ว่า ที่จริงแล้วเป็นความผิดของนักศึกษาเองที่ไม่มารับเงินเดือนตามกำหนดเวลาและไม่มารับเงินด้วยตนเองตามกฎหมายของ UNHCR นายโกเมศ แดงทองดี ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีในขณะนั้นจึงต้องเข้าเจรจากับนักศึกษาและขอให้ UNHCR จ่ายเงินให้แก่นักศึกษา ซึ่งเจ้าหน้าที่ UNHCR จึงต้องจ่ายเงินให้ นักศึกษาจึงยอมปล่อยตัว⁶⁷ ซึ่งจากการกระทำดังกล่าวของนักศึกษาพม่านี้ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาพม่ามีความก้าวร้าวทั้งๆที่กระทำผิดและยังทำต่อเจ้าหน้าที่ไทยและทำต่อ UNHCR ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ช่วยเหลือนักศึกษามาโดยตลอดด้วย⁶⁸ และจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ ได้เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ UNHCR หันมาให้ความสำคัญต่อปัญหานักศึกษาพม่าภายในศูนย์ฯมากขึ้น ดังนั้น ทั้งไทยและ UNHCR จึงหันหน้าเข้าเจรจาร่วมกันถึงประเด็นปัญหานักศึกษาพม่าเพื่อหาแนวทางดำเนินการที่เหมาะสมที่สุด

สำหรับการดำเนินการให้ความร่วมมือระหว่างไทยกับ UNHCR ในช่วงนี้นั้น จากการศึกษพบว่า ทั้งไทยและ UNHCR ได้มีความร่วมมือกันมากยิ่งขึ้นใน 2 ประเด็นด้วยกัน คือ ประเด็นแรกเกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องกฎระเบียบต่างๆ ส่วนประเด็นที่สองเกี่ยวกับการดำเนินการส่งนักศึกษาไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3

⁶⁶ จากกรณีดังกล่าวนี้ ทาง UNHCR ได้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากทาง UNHCR มีกฎเกณฑ์ในการรับเงินเดือนว่า นักศึกษาต้องเป็นผู้ที่มารับเงินด้วยตนเองและต้องมารับเงินตามหมายกำหนดการ

⁶⁷ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 24 ฉบับที่ 42 :1158.

⁶⁸ กรณีการชู้และทำร้ายเจ้าหน้าที่ UNHCR เคยเกิดขึ้นมาแล้วหนึ่งครั้ง โดยนักศึกษากลุ่มหนึ่งได้เข้าทำลายทรัพย์สินภายในสำนักงานและเขียนข้อความบนกำแพงในห้องทำงานของเจ้าหน้าที่ UNHCR ว่า "วิลาวรรณ คุณสามารถเปลี่ยนกฎระเบียบได้ไหม ถ้าไม่สามารถเปลี่ยนให้ได้ คุณต้องตาย" (Vilaiwan, can you change basic principles? If you cannot for our affairs, notice, you'll be killed.) ,อ้างถึงใน Gary John Risser , "Thai Policy Towards The Burmese Displaced Persons 1988-1993," (Thesis for the Degree of Master of Arts, Department of Thai Studies, Graduate School, Chulalongkorn University, 1996),p.90.

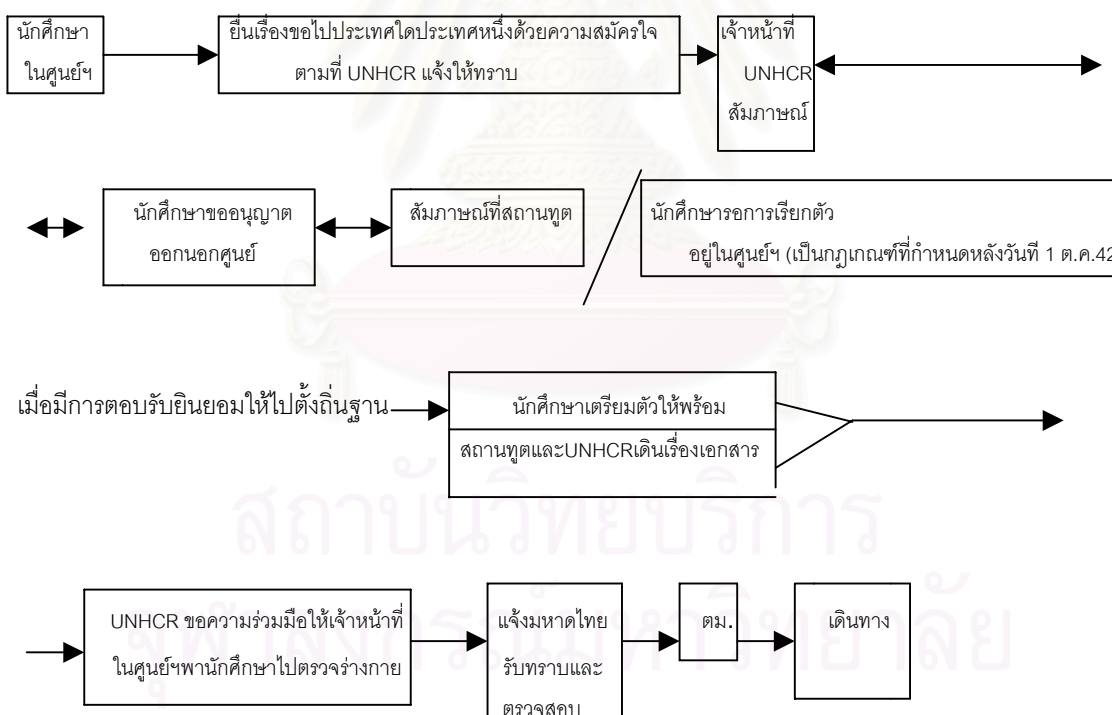
ประเด็นที่หนึ่งเป็นความร่วมมือในการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ ประเด็นนี้จะได้กล่าวถึงการทำงานระหว่าง 2 หน่วยงานที่มีความเข้าใจกันมากขึ้นในการแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่าที่อยู่ภายในศูนย์ฯ โดยมี 3 เรื่องย่อยๆด้วยกัน ดังนี้

เรื่องที่ 1 การล้อมรั้ว หลังจากที่เหตุการณ์ที่นักศึกษาพม่ายึดสถานทูตพม่าได้ยุติลง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติก็ได้กำหนดนโยบายในการดูแลนักศึกษาพม่าให้เข้มงวดขึ้น ทั้งนี้ ได้ให้ทำการปรับปรุงซ่อมแซมสถานที่ภายในของศูนย์ฯ เพื่อใช้เป็นสถานที่ควบคุมนักศึกษาพม่า โดยให้กระทรวงมหาดไทยทำการนำรั้วลวดหนามจำนวน 2 ชั้นมาล้อมรอบศูนย์ฯ ซึ่งในประเด็นดังกล่าว ทาง UNHCR ก็ไม่ได้ทำการคัดค้านแต่อย่างใด

เรื่องที่ 2 เป็นเรื่องของการเข้า-ออกศูนย์ฯที่ทางฝ่ายความมั่นคงระบุให้มีการปรับปรุงการควบคุมดูแลนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น ทางกระทรวงมหาดไทยจึงได้ดำเนินการใน 2 เรื่องด้วยกัน คือเรื่องการจัดให้เจ้าหน้าที่เข้าไปเสริมด้านการควบคุมและรักษาความปลอดภัยภายในศูนย์ฯ โดยกระทรวงมหาดไทยได้มีการนำเอากำลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนมารับผิดชอบทั้งภายในและภายนอกศูนย์ฯ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการลักลอบออกนอกศูนย์ฯ ซึ่งจะสร้างความเดือดร้อนแก่ราษฎรที่อยู่นอกศูนย์ฯหรือสร้างปัญหาอื่นที่จะกระทบต่อความมั่นคงของบ้านเมืองได้ ส่วนเรื่องที่สอง คือเรื่องการจัดให้เจ้าหน้าที่ของประเทศที่ 3 ที่จะรับนักศึกษาให้ไปตั้งถิ่นฐานทำการสัมภาษณ์นักศึกษาถึงภายในศูนย์ฯได้ ในกรณีนี้ ทางกรมไทยได้มีการจัดสร้างอาคารสัมภาษณ์ขึ้นอีก 1 หลังเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่จากสถานทูตต่างๆ จากการดำเนินงานในเรื่องที่สองนี้ จะเห็นได้ว่า เป็นการดำเนินงานตามนโยบายเพื่อป้องกันมิให้นักศึกษาเดินทางมายังกรุงเทพมหานคร ซึ่งทาง UNHCR ก็มีความเห็นด้วย ซึ่งต่างจากในอดีตที่นักศึกษามีสิทธิที่จะเดินทางออกนอกศูนย์ฯเพื่อไปติดต่อเจ้าหน้าที่ UNHCR และเจ้าหน้าที่ของสถานทูตประเทศต่างๆถึงในกรุงเทพมหานครเพื่อการไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศอื่น ซึ่งทาง UNHCR ก็ไม่ได้มีการคัดค้านแต่อย่างใด เพราะ เจ้าหน้าที่ภาคสนามของ UNHCR มีความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี กล่าวคือ มีความเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ไทยไม่ได้มีการกระทำที่ล่วงละเมิดสิทธิในการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีแต่เป็นการกระทำที่ป้องกันการเกิดความวุ่นวายขึ้นมาอีกครั้ง นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ UNHCR ก็มีความเข้าใจถึงพฤติกรรมของนักศึกษาส่วนใหญ่ดียิ่งขึ้นไป นักศึกษาเริ่มจะปฏิบัติตัวไม่อยู่ในกรอบที่เหมาะสม เพราะฉะนั้น เจ้าหน้าที่ UNHCR จึงให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ไทยเป็นอย่างดี

เรื่องที่ 3 เป็นเรื่องการตรวจตราภายใน ซึ่งในส่วนที่ทางการไทยดำเนินงานนั้นจะเป็นเรื่องการตรวจตราด้านอาชญากรรม และอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ สำหรับในเรื่องนี้ จากประสบการณ์ของทางการไทยที่ผ่านมาได้ถูกนักศึกษาร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ไทยทำการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลโดยมีการเข้าตรวจค้นที่พักอาศัย เจ้าหน้าที่ UNHCR ก็ได้เข้าช่วยเหลือนักศึกษาในประเด็นดังกล่าวโดยมีการอ้างถึงอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) ว่า ผู้ลี้ภัยมีสิทธิในเคหสถานของตน⁶⁹ ผู้ลี้ภัยไม่ควรถูกตรวจค้นโดยพลการ อย่างไรก็ตาม ภายหลังเหตุการณ์เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542 ทางเจ้าหน้าที่ UNHCR ก็มีความเข้าใจในเหตุการณ์ดีจึงเห็นด้วยกับการดำเนินนโยบายของไทยในการเข้าตรวจตราความปลอดภัยภายในศูนย์ฯ

ประเด็นที่สอง เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับ UNHCR ในเรื่องการหาประเทศที่ 3 ให้แก่นักศึกษาที่มาลงทะเบียนกับทางกระทรวงมหาดไทยและทาง UNHCR ในการไปตั้งถิ่นฐาน สำหรับขั้นตอนในการดำเนินงานเพื่อเดินทางไปประเทศที่ 3 นั้น ตามหลักการแล้วต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามแผนผังดังนี้

⁶⁹ ตามมาตรา 21 ในหมวด 4 แห่งอนุสัญญาฯ ซึ่งว่าด้วยเรื่องที่อยู่อาศัย

จากแผนผังดังกล่าว นักศึกษาพม่าที่พักอาศัยในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นความจำนงไปประเทศใดประเทศหนึ่งด้วยความสมัครใจตามที่ทาง UNHCR แจ้งให้ทราบว่ามีประเทศใดบ้างที่เปิดโครงการรับนักศึกษาพม่าไปตั้งถิ่นฐาน ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่สมัครใจที่จะไปประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย (โปรดดูแผนภาพในหน้าที่ 125) สำหรับความร่วมมือระหว่างไทย ประเทศที่ 3 และ UNHCR นั้น นอกเหนือจากการตรวจสอบข้อมูลจากทาง UNHCR แล้ว ทหารไทยยังได้ให้ความร่วมมือโดยการบอกข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากฝ่ายมหาดไทยและฝ่ายความมั่นคงควบคู่กันไปเกี่ยวกับนักศึกษาแต่ละคนที่จะไปตั้งถิ่นฐาน

ขั้นตอนต่อมา เจ้าหน้าที่ UNHCR จะทำการสัมภาษณ์นักศึกษาเป็นการเบื้องต้นเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลเสนอต่อทางประเทศที่ 3 หลังจากที่ UNHCR มีการประสานงานกับทางประเทศที่ 3 แล้วนั้น ทางเจ้าหน้าที่สถานทูตของประเทศที่ประสงค์จะรับนักศึกษาเหล่านี้ไว้จะส่งเรื่องแจ้งให้ UNHCR และนักศึกษาทราบเพื่อมารับการสัมภาษณ์ ซึ่งในอดีต นักศึกษาต้องขออนุญาตจากหัวหน้าศูนย์เพื่อเดินทางมาสัมภาษณ์ถึงในกรุงเทพฯ แต่หลังจากมีคำสั่งใหม่ทำให้เจ้าหน้าที่ของประเทศที่ 3 เดินทางมาสัมภาษณ์นักศึกษาถึงภายในศูนย์ได้ นักศึกษาจึงไม่ต้องเดินทางออกนอกศูนย์และเถลไถลเหมือนเช่นเคย

สำหรับขั้นตอนในการสัมภาษณ์นี้ นักศึกษาต้องผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ครั้งแล้วครั้งเล่าจากทั้งเจ้าหน้าที่ของ UNHCR และจากเจ้าหน้าที่สถานทูตของประเทศนั้นๆที่นักศึกษาได้ยื่นความจำนงไว้ ทั้งนี้เพื่อความมั่นใจว่านักศึกษาผู้นั้นไม่ได้มีประวัติหรือพฤติกรรมที่จะไปก่อความเดือดร้อนวุ่นวายให้ประเทศที่ 3 เมื่อผ่านทุกขั้นตอนแล้ว นักศึกษาต้องรอการเรียกตัวระหว่างนี้ นักศึกษาต้องเรียนและฝึกฝนด้านอาชีพเพื่อนำไปศึกษาต่อหรือนำไปประกอบอาชีพยังประเทศที่ 3 ซึ่งระยะเวลาในการรอเรียกตัวนี้จะกินเวลาหลายเดือน ทั้งนี้เพื่อทำการตรวจสอบประวัติของนักศึกษาแต่ละคนที่ยื่นความจำนงไว้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเมืองหรือไม่

เมื่อทางประเทศที่ 3 ตัดสินใจรับนักศึกษาไว้พักพิงแล้ว หัวหน้าศูนย์จะเรียกตัวนักศึกษามารับทราบผลและเตรียมตัวเดินทาง ในขณะเดียวกัน ฝ่ายสถานทูตและ UNHCR นั้น จะเดินเรื่องเอกสารการเดินทางให้แก่นักศึกษา⁷⁰ ในกรณีนี้ ทาง UNHCR ได้ขอความร่วมมือจาก

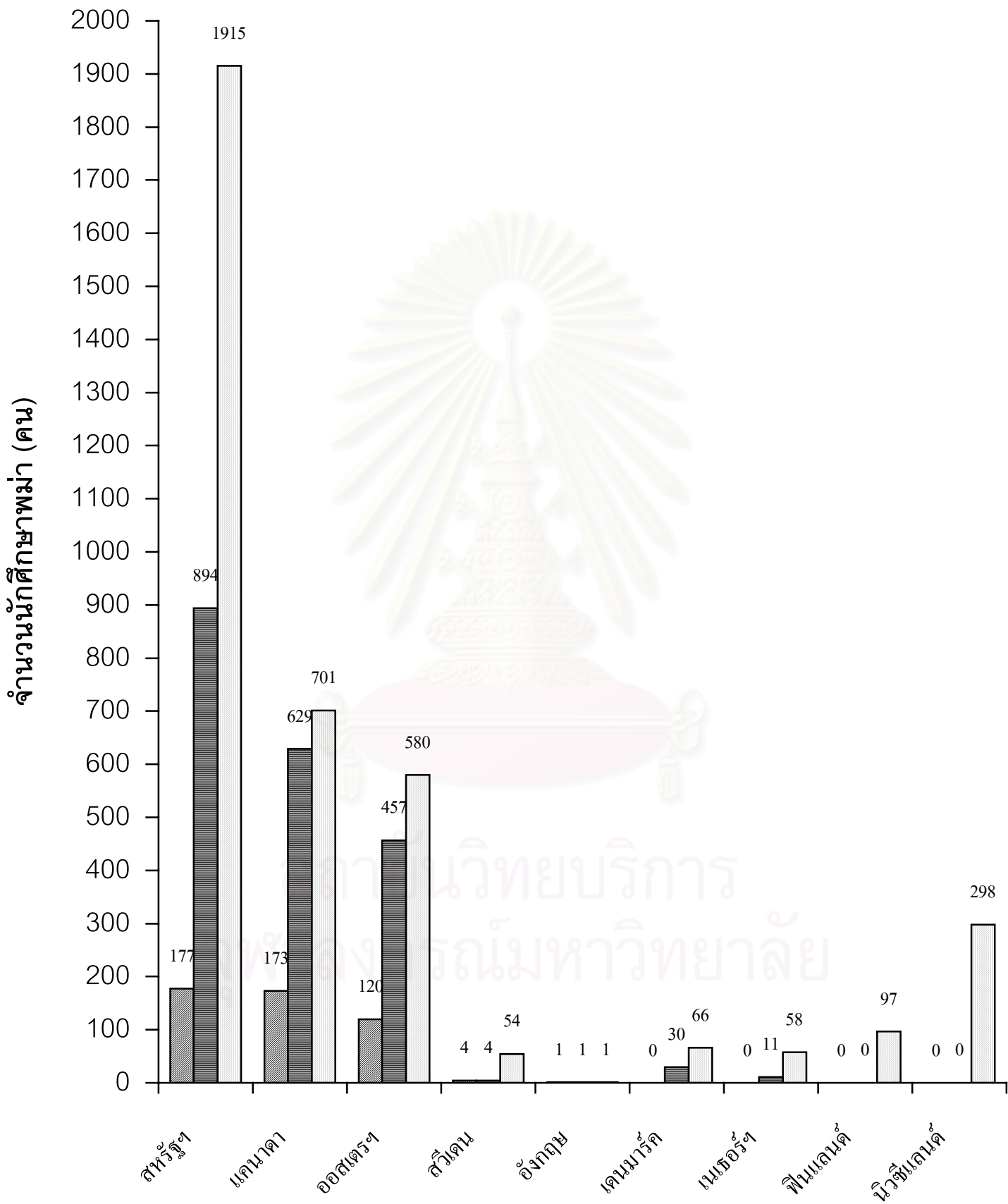
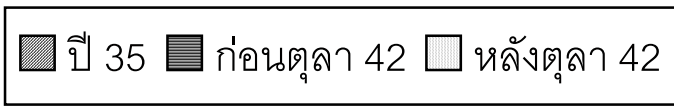
⁷⁰ มีองค์กร IOM (องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอพยพ) ที่ดูแลเรื่องเอกสารการเดินทางไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่ 3 ให้แก่ผู้อพยพหลายเชื้อชาติ โดยจัดหาเที่ยวบินและหลักฐานต่างๆ

เจ้าหน้าที่ไทยในศูนย์ฯให้พานักศึกษาไปตรวจร่างกายก่อนการเดินทาง ซึ่งเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯได้จัดหาพาหนะสำหรับจัดส่งนักศึกษาไปตรวจร่างกาย พร้อมกันนี้ ทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯได้มีการติดตามนักศึกษาไปด้วย ขั้นตอนต่อมา ทาง UNHCR จะแจ้งให้กระทรวงมหาดไทยรับทราบและตรวจสอบเอกสารต่างๆก่อนการยื่นเรื่องถึงกองตรวจคนเข้าเมือง ท้ายที่สุด เมื่อนักศึกษาผ่านขั้นตอนจากกองตรวจคนเข้าเมือง ก็สามารถเดินทางออกนอกประเทศได้

สำหรับประเทศที่ 3 ที่มีการรับนักศึกษาพม่าไปตั้งถิ่นฐานนับตั้งแต่ศูนย์ฯสำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยเริ่มเปิดดำเนินการนั้นได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย สวีเดน อังกฤษ เดนมาร์ค เนเธอร์แลนด์ ฟินแลนด์และนิวซีแลนด์ โดยมีจำนวนนักศึกษาที่เดินทางไปในประเทศต่างๆ ดังแผนภาพในหน้าถัดไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเทศที่ 3

จากแผนภาพ จะเห็นได้ว่า ประเทศที่นักศึกษาเดินทางไปตั้งถิ่นฐานมากที่สุด คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่ศุนย์เปิดเป็นต้นมาซึ่งมีถึง 1915 คน สำหรับประเทศออสเตรเลีย ได้ประกาศรับนักศึกษาในอัตราที่น้อยกว่า 2 ประเทศแรก นอกจากนั้น เมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาที่เดินทางไปตั้งถิ่นฐานยังออสเตรเลียใน 3 ช่วงเวลา พบว่า อัตราการรับนักศึกษามา หลังตุลาคม พ.ศ.2542 ได้ลดลงจากที่เคยรับนักศึกษามาในอัตราสูง ทั้งนี้เนื่องจาก ในช่วงปี พ.ศ.2541-2542 นักศึกษาได้ก่อความไม่สงบในประเทศนั้น เพราะฉะนั้นในการคัดเลือกนักศึกษาทางออสเตรเลียจึงต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนยิ่งขึ้น⁷¹ ส่วนประเทศที่นักศึกษาเดินทางไปน้อยที่สุด คือ ประเทศอังกฤษ ซึ่งการไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศอังกฤษนี้เป็นการดำเนินงานที่อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ที่วางไว้ กล่าวคือ ทางญาติของนักศึกษาที่พำนักอยู่ในประเทศอังกฤษได้ทำหนังสือแจ้งมายังประเทศไทยว่าต้องการรับตัวนักศึกษาไปอยู่ด้วย เมื่อมีการร้องขอมาเช่นนี้ ทางกรมฯ จึงทำการประสานงานกับสถานทูตอังกฤษให้ อย่างไรก็ดี นักศึกษาต้องมารายงานตัวกับทางการไทยและพักอยู่ในศุนย์เป็นระยะเวลาหนึ่งตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ด้วยก่อนเดินทางไปอังกฤษ

ในส่วนของประเทศฟินแลนด์และนิวซีแลนด์ เป็นประเทศใหม่ที่ทาง UNHCR ติดต่อให้แก่นักศึกษาหลังปี พ.ศ.2542 เป็นต้นมา และประเทศทั้งสองก็ยินยอมที่จะรับนักศึกษาไปตั้งถิ่นฐานโดยเฉพาะนิวซีแลนด์นั้นได้มีการรับนักศึกษาในครั้งแรกไปเป็นจำนวนถึง 298 คน

จากการวิจัยในหัวข้อดังกล่าวข้างต้นนี้ พบว่า ถึงแม้ว่าในกระบวนการดำเนินงานขั้นตอนนี้เป็นหน้าที่ของฝ่าย UNHCR เป็นหลักก็ตาม แต่ฝ่ายไทยนั้นก็มีความเต็มใจที่จะเป็นผู้ประสานงานให้แก่ UNHCR และในการทำงานร่วมกันนั้นนับว่ายังไม่พบความขัดแย้งใดๆ เพราะต่างฝ่ายต่างก็ประสงค์จะให้นักศึกษาได้เดินทางไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศอื่น กล่าวคือ ฝ่ายไทยนั้นได้คำนึงถึงเรื่องของความมั่นคงและความปลอดภัยภายในประเทศรวมทั้งเรื่องความสัมพันธ์กับพม่า ดังนั้น ทางกรมฯ จึงต้องการที่จะส่งนักศึกษาไปประเทศอื่น คนไทยไม่ต้องการให้นักศึกษามาเคลื่อนไหวทางการเมืองภายในประเทศอันอาจจะเป็นเหตุให้รัฐบาลพม่าเข้าใจว่าไทยให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าได้ ในขณะที่ฝ่าย UNHCR นั้นได้ตระหนักว่า ประเทศแรกรับซึ่งก็คือประเทศไทยนี้ไม่ประสงค์จะรับนักศึกษาไว้ให้กลมกลืนกับสังคมไทย เพราะฉะนั้นถ้าการคงอยู่ของนักศึกษาภายในประเทศไทยไม่ได้รับความปลอดภัยที่ดีพอ นักศึกษาก็ควรตัดสินใจ

⁷¹ สัมภาษณ์. พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล, หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, 20 มิถุนายน

ใจเดินทางไปประเทศที่ 3 ซึ่งจะมีอนาคตมากกว่าการอยู่ในประเทศไทยแบบหลบๆซ่อนๆหรือเสี่ยงต่อการถูกส่งกลับพม่า

นอกจากนั้น สาเหตุของความวุ่นวายในการส่งนักศึกษาไปประเทศที่ 3 ก็คือตัวนักศึกษาเองซึ่งเป็นผู้ที่สมัครใจจะเดินทางไปตั้งถิ่นฐาน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจดังกล่าวมี 3 ปัจจัยหลักๆ คือ ปัจจัยที่ 1 เป็นเรื่องของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทยที่ดูจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะ ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อรูปแบบการเคลื่อนไหวของนักศึกษาที่มีการใช้กำลังความรุนแรง ดังนั้นประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่จึงไม่เต็มใจที่จะรับนักศึกษามาไว้ให้กลมกลืนกับสังคมไทย ทั้งนี้จะเห็นได้จาก ประชาชนสนับสนุนที่จะให้รัฐบาลไทยทำการปิดศูนย์สำหรับนักศึกษามาบ้านมณีลอย เพราะ ประชาชนคิดว่าปัญหานักศึกษาจะจบเมื่อศูนย์มีการปิดตัวลง ปัจจัยที่ 2 เป็นเรื่องของการรวมตัวภายในกลุ่มนักศึกษาพม่าด้วยกันเองที่มีความแตกแยกทางความคิดซึ่งส่งผลไปถึงรูปแบบในการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน ไม่มีเอกภาพในการรวมกลุ่ม ทำให้ไม่มีพลังในการจูงใจเพื่อนนักศึกษาและผู้ที่จะสนับสนุนนักศึกษาให้เข้าร่วมขบวนการในการเรียกร้องประชาธิปไตยให้แก่พม่า⁷² เมื่อเป็นเช่นนี้ นักศึกษาส่วนหนึ่งจึงคิดที่จะไปเรียนต่อยังต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อรอวันที่จะกลับไปพม่าเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยจากรัฐบาลทหารพม่า และปัจจัยที่ 3 เป็นเรื่องของการมีครอบครัว นักศึกษาหลายคนที่พักอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลานานต่างพากันมีครอบครัว ดังนั้น จึงมีนักศึกษาหลายคน que คิดถึงอนาคตของบุตรหลานว่าถ้าพวกเขาตัดสินใจไม่ไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 พวกเขา ก็จะต้องอยู่ในสภาพเช่นผู้อพยพทั่วไป เพราะ ทางกรไทยจะปิดศูนย์สำหรับนักศึกษามาบ้านมณีลอย และนำนักศึกษาไปอยู่ในศูนย์ผู้อพยพทั่วไปตามแนวชายแดนซึ่งความเป็นอยู่ภายในศูนย์พักพิงทั่วไปนั้นก็ไม่ใช่สะดวกสบายเท่ากับการอยู่ภายในศูนย์สำหรับนักศึกษามา และตามกฎหมายของศูนย์พักพิงชั่วคราวก็ไม่ให้สิทธิในการยื่นความจำนงเพื่อการไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 บุตรหลานของเขาก็ต้องคอยอพยพหนีการสู้รบตามแนวชายแดนที่ไม่รู้ว่าวันใดจะเกิดการสู้รบขึ้นอีก เพราะฉะนั้น

⁷² จากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาพม่าที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่า การรวมตัวเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาพม่าในยุคปัจจุบันนี้อ่อนแอกว่าในยุคของการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ กล่าวคือ ในปัจจุบันนี้ นักศึกษาพม่าไม่มีผู้นำที่ชัดเจนเช่นสมัยของชาน นอกจากนี้ นักศึกษาได้มีการแตกแยกกันเป็นหลายกลุ่มย่อยๆไม่มีความเป็นเอกภาพ (unity) ดังนั้น นักศึกษาจึงขาดพลังในการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย และจากการที่นักศึกษาใช้วิธีที่รุนแรงในการปฏิบัติการนั้น ทำให้ประชาคมโลกมองขบวนการนักศึกษาพม่าไปในทางลบมากขึ้นด้วย

ด้วยเหตุปัจจัย 3 ประการดังกล่าวข้างต้นทำให้นักศึกษาจำนวนมากตัดสินใจที่จะเดินทางไปประเทศที่ 3 ก่อนที่จะมีการปิดศูนย์อย่างเป็นทางการในเดือนธันวาคม พ.ศ.2544

หลังจากที่ศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยปิดตัวลง นักศึกษาที่กำลังเตรียมตัวเดินทาง กำลังอยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ กำลังอยู่ในขั้นตอนการยื่นความจำนงขอไปประเทศที่ 3 และนักศึกษาที่ยังไม่ตัดสินใจเดินทางไปประเทศที่ 3 นั้นซึ่งมีจำนวนไม่ถึงร้อยคน ทางกระทรวงมหาดไทยได้จัดให้นักศึกษาที่ยังเหลืออยู่นี้เดินทางไปอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้พลัดถิ่นที่ บ้านถ้ำหิน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในการนี้ ได้มีการจัดสรรพื้นที่ให้แก่นักศึกษาที่มาจากศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยแยกออกจากผู้หนีภัยจากการสู้รบทั่วไป อย่างไรก็ตาม นักศึกษาที่เหลืออยู่ทั้งหมดต้องปฏิบัติตามอยู่ในกฎเกณฑ์ของศูนย์อพยพทั่วไปซึ่งต้องยอมรับว่าไม่สะดวกสบายเหมือนอยู่ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย⁷³ เพราะ ศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยได้รับการกล่าวขานว่าเป็นศูนย์สำหรับผู้พลัดถิ่นที่มีความสะดวกสบายที่สุดในโลก เมื่อเปรียบเทียบกับศูนย์อพยพอื่นๆทั้งในประเทศไทยและประเทศอื่นที่มีศูนย์อพยพ ไม่ว่าจะเป็นศูนย์อพยพเพื่อผู้พลัดถิ่นจากอินโดจีน ศูนย์อพยพในกรณีบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา ศูนย์อพยพกรณีเวียดนาม ฯลฯ

⁷³ ในศูนย์พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนไทย-พม่า ไม่อนุญาตให้นักศึกษามีเครื่องใช้ไฟฟ้าและสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่อนุญาตให้เดินทางออกนอกศูนย์ฯ และ UNHCR ยังไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปจัดตั้งสำนักงานถาวรภายในศูนย์ฯ ซึ่งประเด็นหลังนี้เป็นประเด็นสำคัญ เพราะ ผู้พลัดถิ่นทุกกลุ่มที่อยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวนี้จะไม่ได้รับสิทธิให้เดินทางไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 เหมือนกับนักศึกษาที่เคยอยู่ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย อย่างไรก็ตามขณะนี้ ทาง UNHCR กำลังพยายามเจรจาเพื่อขอเข้าไปมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้พลัดถิ่นพม่าทุกกลุ่มอยู่ โดยอยู่ในรูปของการขอเข้าไปให้การคุ้มครองระหว่างประเทศแก่ผู้พลัดถิ่น นอกจากนั้น ในแนวทางของการแก้ไขปัญหาที่ถาวรของ UNHCR ต่อกลุ่มดังกล่าว ก็คงจะไม่ต่างจากการช่วยเหลือผู้พลัดถิ่นพม่าที่ได้หนีเข้าไปพักพิงอยู่ในบังคลาเทศ ซึ่ง UNHCR ได้แก้ปัญหาด้วยการเจรจา 3 ฝ่าย (tripatize) โดยมี UNHCR ประเทศแรกรับ และประเทศต้นกำเนิดซึ่งก็คือ ประเทศพม่า เข้าร่วมเจรจาเพื่อรับผู้พลัดถิ่นคืนอย่างปลอดภัย

บทที่ 5

สรุปและวิเคราะห์

ความวุ่นวายทางการเมืองภายในสหภาพพม่า นับตั้งแต่กลางปี พ.ศ.2531 จนกระทั่งถึงภายหลังการเข้าทำการรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจการปกครองของ พลเอก ซอ หม่อง เมื่อเดือนกันยายนในปีเดียวกันนั้น ได้สร้างความสนใจให้แก่ทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้าน กล่าวคือ รัฐบาลทหารพม่าได้ทำการปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงต่อต้านอย่างรุนแรง และได้จับกุม กักขังผู้ไม่เห็นด้วยซึ่งประกอบไปด้วย นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ พระสงฆ์ ประชาชนทั่วไป และรวมไปถึงการจับกุมนางอองซานซูจี ตลอดจนหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านอื่น ๆ ซึ่งได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไป จากการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้ต่อต้านทุกกลุ่มพากันหนีออกนอกประเทศพม่า ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกับสหภาพพม่าและมียุทธภูมิทางการเมืองที่สำคัญในความคิดของนักศึกษา นักศึกษาพม่าจึงเลือกที่จะมาหลบซ่อนตัวและดำเนินงานทางการเมือง

หนึ่ง กลุ่มนักศึกษพม่า นับว่าเป็นตัวแสดงที่สำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองของพม่า กล่าวคือ ตั้งแต่สมัยที่นายพลอองซานเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง นักศึกษาได้มีการเคลื่อนไหวโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมกันและเรียกร้องให้อังกฤษปลดปล่อยพม่า โดยอองซานในสมัยนั้นได้รวบรวมนักศึกษาตลอดจนประชาชนที่ต้องการเอกราชมาเป็นฐานกำลังในการต่อสู้กับอังกฤษ จนในที่สุด พม่าได้รับเอกราชในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2491 แม้ในสมัยต่อมา ตั้งแต่อนุจนกระทั่งถึงสมัยนายพลเนวินและจนถึงปัจจุบัน นักศึกษาก็ยังคงเป็นตัวแสดงที่สำคัญในทางการเมืองของพม่า โดยนักศึกษาเป็นกลุ่มผู้นำที่ออกมาเรียกร้องความไม่เป็นธรรม และทำการประท้วงการปกครองของรัฐบาลที่ทำให้ประชาชนทั้งประเทศต้องเดือดร้อน ในปี พ.ศ.2531 ทั้งนี้ จากการศึกษถึงการรวมตัวต่อสู้ของนักศึกษาในยุคหลังๆ นี้พบว่าได้มีความแตกต่างจากการรวมตัวต่อสู้ในสมัยของนายพลอองซาน เพราะ เป็นการต่อสู้กับคนพม่าด้วยกันเอง และผลลัพธ์ที่ออกมา ก็ไม่เป็นที่น่าพอใจเหมือนเมื่อครั้งได้รับเอกราชจากอังกฤษ ทั้งนี้ดูได้จากกรณีที่นักศึกษาถูกรัฐบาลของตนปราบปรามอย่างหนัก และบรรดาผู้นำนักศึกษาหลายคนยังคงต้องหลบหนีการปราบปรามอยู่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนผู้นำนักศึกษาบางคนได้ถูกจับกุมและกักขังเป็นระยะเวลาานาน เช่น มินโกนาย ซึ่งถูกศาลทหารสั่งจำคุกถึง 20 ปี ส่วนนักศึกษาอีกคน คือ เจริญอ่อง ถูกจำคุก 52 ปี เป็นต้น

จากการหนีเข้ามาหลบซ่อนตัวอยู่ในประเทศไทย ทำให้นักศึกษาต้องมีความเป็นอยู่อย่างลำบาก โดยนักศึกษาต้องอยู่แบบหลบๆ ซ่อนๆ เพราะ ทางราชการไทยถือว่านักศึกษามาเหล่านี้เป็นบุคคลที่หลบหนีเข้ามาโดยผิดกฎหมาย (illegal immigrants) ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจของไทย จึงต้องทำการติดตามและจับกุม ทั้งนี้เนื่องจากทางราชการไทยได้มีนโยบายที่จะสร้างความความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศพม่าแทนที่การใช้มาตรการโดดเดี่ยวพม่าตามอย่างประชาคมระหว่างประเทศ โดยหน่วยงานของไทยที่รับผิดชอบเรื่องการดำเนินความสัมพันธ์กับพม่า ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงการต่างประเทศและสภาความมั่นคงแห่งชาตินั้นมองว่า การที่ไทยจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลพม่า นั้นจะส่งผลดีต่อความมั่นคงและเศรษฐกิจของไทย ดังนั้น ในแนวทางสำคัญที่จะให้พม่าคงความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยไว้ก็คือ การทำให้พม่าเข้าใจว่าไทยไม่ได้สนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งหนึ่งในผู้ต่อต้านก็คือ กลุ่มนักศึกษาพม่า

เพราะฉะนั้น ในเบื้องต้น ทางราชการไทยอย่างเช่น พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลาได้กล่าวถึงนโยบายของไทยว่าการยอมรับนักศึกษาพม่าเป็นเพียงแค่ “ผู้อพยพชั่วคราว” มิใช่ “ผู้ลี้ภัย” และไทยจะทำการส่งนักศึกษากลับประเทศเมื่อสถานการณ์ในพม่ามีความปลอดภัย ซึ่งในทางปฏิบัติไทยก็ได้มีการจัดส่งนักศึกษากลับพม่าในช่วงปี พ.ศ.2531 ถึง 2 ครั้ง ในปี พ.ศ.2532 ส่งกลับอีก 3 ครั้ง และในปี พ.ศ.2533 อีกหนึ่งครั้ง

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินนโยบายส่งนักศึกษาพม่ากลับประเทศนี้ บรรดากลุ่มเรียกร้องเพื่อประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนทั้งไทยและต่างประเทศได้พากันประท้วงและประณามการกระทำของไทย ดังนั้น ในปี พ.ศ.2534 เมื่อนายอานันท์ ปันยารชุน ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีจึงได้มีนโยบายใหม่ออกมาซึ่งถือว่าเป็นนโยบายที่มุ่งผ่อนคลายกระแสการต่อต้านดังกล่าวข้างต้น และรัฐบาลก็เชื่อว่านโยบายที่ผ่อนปรนต่อนักศึกษาพม่าจะช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ประเทศไทยได้หลังจากที่ไทยต้องสูญเสียชื่อเสียงจากเหตุการณ์รัฐประหารในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 โดยนโยบายที่ถือว่าเป็นนโยบายที่ผ่อนปรนนี้ คือ การยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ต่อกลุ่มนักศึกษาพม่า และการให้กระทรวงมหาดไทยจัดหาสถานที่ให้แก่นักศึกษาพม่าได้พักอาศัย นอกจากนี้ ยังอนุญาตให้ UNHCR ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือและคุ้มครองนักศึกษาพม่าอย่างเป็นทางการ

แม้ว่าการเข้ามาของ UNHCR จะเกิดประโยชน์ในเรื่องของงบประมาณที่เข้ามาช่วยเหลือนักศึกษาพม่าและเกิดผลดีในการเข้ามาจัดระบบการทำงานให้แก่เจ้าหน้าที่ของไทยว่าไทยควรมีการดำเนินงานในเรื่องใดบ้าง เช่น กระทรวงมหาดไทยควรมีการจัดทำทะเบียนประวัติให้แก่

นักศึกษาทุกคนเพื่อเก็บเป็นข้อมูลในการดำเนินการต่างๆในอนาคต และควรมีการจัดระบบ มาตรฐานไปรษณีย์อย่างไรให้เหมาะสม เป็นต้น แต่การเข้ามาของ UNHCR ในกรณีนี้ นักศึกษาพบว่า นักศึกษาปฏิบัติไม่ได้ที่จะกล่าวว่า UNHCR เป็นแรงดึงดูดให้นักศึกษาเข้ามาในประเทศไทยเพื่อขอ ความคุ้มครองและขอความช่วยเหลือ ทั้งนี้สามารถดูได้จากจำนวนของนักศึกษาที่มาร้องขอเป็น บุคคลในความดูแลของ UNHCR ในแบบของบุคคลในความดูแล(POC) และดูได้จากการเรียกร้อง สิทธิต่างๆตามหลักการที่ผู้ลี้ภัยพึงได้รับมาโดยตลอด โดยเป็นข้อเรียกร้องที่ให้ UNHCR ช่วยเหลือ ในการเจรจาต่อรองกับทางกระทรวงมหาดไทยทั้งสิ้น

จากการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยและของ UNHCR เพื่อแก้ไข ปัญหา นักศึกษาพบว่าตลอดระยะเวลาที่มากกว่า 10 ปี ผู้วิจัยพบว่า สาเหตุของความไม่ราบรื่นในการ ดำเนินนโยบายก็เนื่องมาจาก การเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก ในการดำเนินนโยบายของฝ่ายไทย กับ UNHCR โดยมีเรื่องของหลักการในการทำงานของแต่ละ ฝ่ายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทางไทยได้ตระหนักถึงเรื่องความมั่นคงของชาติและอธิปไตยของรัฐ เป็นสำคัญ ขณะที่ UNHCR ได้คำนึงถึงเรื่องความช่วยเหลือตามหลักการที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นสำคัญ ซึ่งจากการพบข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวตรงกับ **สมมติฐาน** ที่ได้ตั้งไว้ คือ ในการแก้ไขปัญหา นักศึกษาพบว่าในไทยที่ต้องใช้เวลานาน เนื่องมาจากความคิดเห็นและการ ปฏิบัติการระหว่างไทยและ UNHCR มีความแตกต่างกัน ดังมีรายละเอียดที่สามารถ ตอกย้ำสมมติฐานได้ดังนี้

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีหน้าที่หลักในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในศูนย์ สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย กระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกกฎระเบียบเพื่อบังคับใช้ต่อ นักศึกษาพม่าที่อยู่ภายในศูนย์ฯ โดยการควบคุมนี้ กระทรวงมหาดไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อมิให้ นักศึกษาพม่าทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองอันอาจกระทบต่อความมั่นคงของชาติและอาจทำให้ รัฐบาลพม่าเข้าใจว่าไทยให้การสนับสนุนแก่กลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่า ความเคลื่อนไหวต่างๆของ นักศึกษาจึงต้องได้รับการอนุญาตจากทางหัวหน้าศูนย์ฯหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เช่น เรื่องการ เข้า-ออกศูนย์ฯ การรายงานตัวต่อหัวหน้าศูนย์ฯทุกครั้งทั้งที่เข้าและออกจากศูนย์ฯ และการทำ กิจกรรมต่างๆของนักศึกษาที่ถูกเสนอโดย UNHCR และ NGOs จะต้องเป็นกิจกรรมที่ผ่านการ อนุมัติจากทางกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีเงื่อนไขว่า กิจกรรมที่จะจัดให้มีภายในศูนย์ฯจะต้องไม่เป็น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเมือง ถ้านักศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ นักศึกษา จะถูกเพิกถอนสถานภาพและไม่ได้รับการผ่อนผันตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2534

ทั้งนี้ จากการดำเนินนโยบายของไทยได้แสดงให้เห็นตาม**แนวคิด**ที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ว่า ทหารไทยได้คำนึงถึงเรื่องของอธิปไตยแห่งรัฐเป็นสำคัญดังแนวความคิดที่ใช้ประกอบงานวิจัยฉบับนี้ที่ว่าด้วยเรื่องของอธิปไตยและความมั่นคงภายใน กล่าวคือ สนธิสัญญาเวสต์ฟาเลียได้ระบุว่า อำนาจอธิปไตยหมายถึง การไม่มีอำนาจใดเหนือกว่ารัฐ นอกจากนั้น ตามแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องอธิปไตยนี้ยังรวมถึงความเชื่อที่ว่า รัฐมีอำนาจทางการเมืองอย่างเด็ดขาดภายในประชาคมของตน ส่วนในบริบทระหว่างประเทศนั้น แนวคิดเรื่องอธิปไตยจะหมายถึงการที่รัฐมีอิสรภาพในการบริหารงานรัฐของตน (independence) และมีความสามารถอย่างเต็มที่ต่อกิจการภายในของรัฐโดยเฉพาะเพื่อความมั่นคงแห่งรัฐตน จากแนวความคิดดังกล่าวสามารถนำมาเป็นกรอบวิเคราะห์การทำงานของกระทรวงมหาดไทยได้ดังนี้ จากการที่กระทรวงมหาดไทยอนุญาตให้ UNHCR เข้ามาดำเนินการช่วยเหลือนักศึกษาพม่าได้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 UNHCR ก็ไม่ได้รับสิทธิในการเข้ามาบริหารงานเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างเต็มที่ เช่น บทบาทของ UNHCR ในคณะกรรมการพิจารณารับหรือไม่รับนักศึกษาไว้พักพิงในประเทศไทย UNHCR ก็เป็นเพียงแค่ผู้สังเกตการณ์เท่านั้น เจ้าหน้าที่ UNHCR ในคณะกรรมการฯไม่ได้รับสิทธิในการออกเสียงเพื่อคัดค้านและตัดสินใจ ดังนั้น บทบาทของ UNHCR ในคณะกรรมการฯยังถือว่าเป็นบทบาทที่จำกัด เพราะ ทหารไทยยังคงสงวนสิทธิในการตัดสินใจและในการบริหารงานของรัฐโดยมิยอมให้อำนาจอื่นใดมาใช้อำนาจเหนือกว่าการตัดสินใจของรัฐ ส่วนหน้าที่ของ UNHCR ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยก็เกิดอุปสรรค เพราะ เจ้าหน้าที่ในทุกระดับของไทยยังไม่ยินยอมรับหลักการการทำงานของ UNHCR ที่ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองระหว่างประเทศให้แก่นักศึกษาพม่าในฐานะ “ผู้ลี้ภัย” ทั้งนี้ ทางเจ้าหน้าที่ของไทยได้กล่าวว่า เนื่องจากไทยไม่ได้เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) เพราะฉะนั้น ทหารไทยจึงไม่ยอมรับในความพยายามของ UNHCR ที่ได้เข้ามาเรียกร้องสิทธิต่างๆ ให้แก่นักศึกษาพม่าตามแนวทางของ UNHCR

ส่วน**สมมติฐาน**ที่ตั้งไว้ว่า UNHCR ได้มีการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่า โดย การยึดหลักที่ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศนั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ การที่ UNHCR ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ได้รับมอบหมายจากสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในการเข้ามาดูแลให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศ(international protection) และแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนให้แก่ผู้ลี้ภัย (durable solution)นั้น UNHCR จึงมีภาระหน้าที่ที่ได้เข้ามาช่วยเหลือนักศึกษาพม่าในประเทศไทย โดย UNHCR ได้เข้ามาดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาพม่า ดังนี้ หนึ่ง โน้มน้าวให้ทางการไทยตระหนักหลักการไม่ผลักดันนักศึกษากลับ (non-repatriation) ซึ่ง UNHCR พยายามชี้ให้ทางการไทยเห็นว่า หลักการดังกล่าวนี้ไม่ได้เป็น

เพียงแต่หลักการการให้ความคุ้มครอง (protection) ที่อยู่ในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยปี พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) ที่ไทยไม่ได้เป็นภาคีในอนุสัญญาเท่านั้น หากแต่หลักการนี้ได้กลายเป็น จารีตระหว่างประเทศที่ถือปฏิบัติต่อบุคคลที่มาร้องขอความคุ้มครอง สอง เรียกร่องสิทธิต่างๆ ที่นักศึกษาพึงได้รับจากประเทศแรกรับ ไม่ว่าจะ เป็น สิทธิในการได้รับที่พักพิง สิทธิในการได้รับ บำบัดยี่สิบ สิทธิในการเคลื่อนย้ายอย่างเสรี สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการนับถือศาสนาและ ประกอบกิจกรรมทางศาสนา สิทธิในการรวมกลุ่มกัน สิทธิในการได้รับการศึกษา ฯลฯ ทั้งนี้ การ ดำเนินการดังกล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นแนวทางที่ 2 ในการใช้แก้ไขปัญหาก็แก่บุคคลที่อยู่ในความ ดูแลของ UNHCR (POC) ที่ต้องการให้ POC กลมกลืนอยู่ในประเทศแรกรับ (assimilation) แทนที่ การแก้ไขปัญหาคด้วยการส่งนักศึกษาคนสู่ภูมิลำเนาเดิม (repatriation) และการแก้ไขปัญหาคด้วยการ ส่งไปประเทศที่ 3 (resettlement) ที่เป็นการแก้ไขปัญหาคที่ปลายเหตุ ซึ่งจากการดำเนินงาน ในข้อนี้ ถือว่า UNHCR ได้ประสบความสำเร็จตามสมควรในการเรียกร่องสิทธิให้แก่นักศึกษา ทั้งนี้สามารถดูได้จากกฎระเบียบของกระทรวงมหาดไทยที่กำหนดให้ใช้ต่อกลุ่มนักศึกษาคพม่าที่อยู่ใน ภายใต้อุปถัมภ์ โดยนักศึกษาคได้รับสิทธิต่างๆอย่างเต็มที่ตามที่ UNHCR เสนอแนะ อย่างไรก็ตาม สิทธิต่างๆที่กระทรวงมหาดไทยได้มอบให้แก่นักศึกษาคต่างต้องอยู่ภายใต้อุปถัมภ์และการควบคุมจากทางการไทย

จากการดำเนินงานตามหลักการของ UNHCR ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้ได้ตรงกับแนวคิดที่นำมาใช้ในงานวิจัยซึ่งเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยในกฎบัตรสหประชาชาติได้ระบุถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ว่า เพื่อเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีใน ประชาคมระหว่างประเทศ ทุกประเทศควรยึดหลักแห่งความเท่าเทียมกันเป็นมูลฐานในการ ดำเนินงานเพื่อสันติภาพสากล นอกจากนี้ สหประชาชาติยังสนับสนุนให้ทุกประเทศสมาชิกส่งเสริมการเคารพในการปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนและอิสระภาพ ซึ่งเป็นมูลฐานสำหรับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษาหรือศาสนา

การที่สหประชาชาติกล่าวถึง การเคารพสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานโดยไม่เลือกปฏิบัติ นั้นเกิดจากความเชื่อที่ว่า การเคารพสิทธิมนุษยชนจะก่อให้เกิดสันติภาพ อันเป็นเป้าหมายหลักของการก่อตั้งสหประชาชาติ ด้วยเหตุนี้ ประชาคมโลกจึงมีความเห็นไปในแนวเดียวกันว่า รัฐจะมีพันธะในการปกป้องดูแลรักษาสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองของตนแต่เพียงส่วนเดียวหาเพียงพอไม่ หากแต่การจับตาและติดตามอย่างมีระเบียบแบบแผนในปัญหาคดังกล่าวจากองค์การระหว่างประเทศถือว่ามีคามจำเป็น

ด้วยเหตุที่สหประชาชาติได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนนี้ จึงส่งผลให้มีกรออกเอกสารหลักการต่างๆเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ.2491(ค.ศ.1948) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเรือนและสิทธิทางการเมือง ฯลฯ สิทธิต่างๆ ได้แก่ สิทธิของบุคคลในการดำเนินชีวิต สิทธิในการมีเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิต สิทธิที่จะแสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศอื่นเพื่อลี้ภัยจากการประหัตประหารห้ามเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการ เป็นต้น

ทั้งนี้ในทางปฏิบัติ สหประชาชาติได้จัดตั้งหน่วยงานอย่าง UNHCR ขึ้นมาโดยมอบหมายภารกิจหลักเพื่อทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ลี้ภัยโดยตรง การให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยทางด้านมนุษยธรรม ตลอดจนการแสวงหาลู่ทางการแก้ไขปัญหาถาวร UNHCR จึงได้รับมอบหมายในการทำหน้าที่ให้การปกป้องคุ้มครองแก่ผู้ลี้ภัยภายใต้ร่มเงาของสหประชาชาติและภารกิจหลักนี้ได้กลายเป็นที่รู้จักกันว่า “เป็นการคุ้มครองระหว่างประเทศ” (international protection) ในฐานะที่เป็นองค์การระหว่างประเทศที่จะต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ลี้ภัย UNHCR จึงมีเครือข่ายการทำงานโยงเข้าสู่รัฐต่างๆในโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่การหนีภัยจากสถานการณ์อันตรายยังไม่จางหายไป ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ปัญหาความอดอยากและปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในรัฐสู่การปราบปรามฝ่ายต่อต้าน และฆ่าประชาชนอย่างโหดร้าย เป็นต้น

ดังนั้น จากการปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองนักศึกษาพม่าที่ตั้งได้กล่าวมาในงานวิจัยจึงพิสูจน์ได้ว่า UNHCR ได้มีการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ใช้ประกอบงานวิจัยฉบับนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการมอบสถานภาพ “บุคคลในความดูแลของ UNHCR (person of concern: POC)” ให้แก่นักศึกษาพม่า และเรื่องของการปฏิบัติต่อคนกลุ่มนี้เช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อบุคคลที่ได้รับสถานภาพ “ผู้ลี้ภัย” ตามอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) อย่างไรก็ตาม จากการปฏิบัติงานตามหลักการดังกล่าวของ UNHCR ได้ส่งผลให้รัฐบาลไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหานักศึกษาพม่าในประเทศไทยได้อย่างเต็มที่ดังสมมุติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ ในขณะที่ UNHCR ได้มีความพยายามที่จะชี้แจงให้ไทยยอมรับในกฎหมายระหว่างประเทศที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะต่อนักศึกษาพม่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการไม่ผลักดันกลับ เรื่องของสิทธิต่างๆ เรื่องของการไม่เลือกปฏิบัติ และอื่นๆ แต่ทางการไทยได้หวงแหนสิทธิในการบริหารต่างๆของรัฐไว้ โดยมีให้อำนาจอื่นใดมามีสิทธิเหนือกว่าอำนาจของรัฐด้วยการยังไม่ยอมรับในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยที่ว่าด้วยสถานภาพของผู้ลี้ภัย พ.ศ.2494 (ค.ศ.1951) ซึ่งจะทำให้ไทยต้องยอมรับในบทบาทของ UNHCR ในการเข้ามามีสิทธิ

อย่างเต็มที่ในการแก้ไขปัญหาของผู้ลี้ภัยทุกกลุ่มภายในประเทศไทย เพราะฉะนั้น การที่รัฐบาลไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหาการศึกษาพม่าในประเทศไทยได้จึงมาจากการดำเนินงานของ 2 หน่วยงานที่มีหลักการในการทำงานที่ต่างกัน โดยฝ่ายไทยได้ยึดหลักอธิปไตยและความมั่นคงภายในของชาติเป็นสำคัญ ในขณะที่ฝ่าย UNHCR นั้นได้ยึดหลักที่ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ยิ่งไปกว่านั้น ตามแนวคิดของเคอร์ท มิลล์ (Kurt Mills) ได้กล่าวไว้ว่า การเคลื่อนย้ายของกลุ่มต่างๆที่ข้ามเขตแดนระหว่างรัฐตราบมาซึ่งอีกรัฐหนึ่งได้ทำทลายความสามารถของรัฐนั้นที่จะควบคุมเขตแดนอธิปไตยและความมั่นคงภายในของรัฐตน กระแสผู้ลี้ภัยและผู้อพยพต่างก็ส่งกระทบต่อประเทศผู้รับด้วยกันทั้งสิ้นโดยจะต้องออกกฎหมายพื้นฐานขึ้นมาจัดการกับปัญหาต่างๆเพื่อปกป้องรัฐของตน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงการจัดการกับปัญหาผู้ลี้ภัยภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศแล้วจะเห็นถึงระดับการควบคุมอำนาจอธิปไตยและแนวทางปฏิบัติเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ ซึ่งจากงานวิจัยฉบับนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการศึกษาพม่าและการเข้ามาขององค์กรระหว่างประเทศอย่าง UNHCR ได้เข้ามาท้าทายอำนาจอธิปไตยของประเทศไทย โดยผลสรุปที่ได้คือทางการไทยยังคงควบคุมระดับอำนาจอธิปไตยของรัฐไว้ได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ดี หลังจากเกิดเหตุนักศึกษาบุกยึดสถานทูตพม่าในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542 ทาง UNHCR ได้หันมาให้ความร่วมมือกับทางราชการไทยในการจัดส่งนักศึกษาพม่าไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 เร็วขึ้น ทั้งนี้ยังคงต้องอยู่บนหลักการของการสมัครใจที่จะไปด้วย ซึ่งนักศึกษาพม่าส่วนใหญ่ก็ยินยอมที่จะไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 การปิดศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอยจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะ นักศึกษาได้เริ่มตระหนักว่า UNHCR ไม่ได้สนับสนุนนักศึกษาที่มีความเคลื่อนไหวในลักษณะที่รุนแรง และประเทศแรกรับซึ่งก็คือประเทศไทยก็ไม่ประสงค์จะให้นักศึกษาพม่าอีกต่อไป ฯลฯ

แนวโน้ม

แม้ว่าความร่วมมือระหว่างไทยและ UNHCR จะสามารถช่วยให้ปัญหาการศึกษาพม่าปิดตัวลงได้โดยพิจารณาจากการปิดศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าในความเป็นจริงนั้น ปัญหาการศึกษาพม่ายังไม่ยุติลงเพราะตราบโดที่รัฐบาลทหารพม่ายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยตามที่นักศึกษาต้องการ นักศึกษาก็ยังคงมีความเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าว และจากการไปตั้งถิ่นฐานยัง

ประเทศที่ 3 ได้ทำให้นักศึกษาได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติม ทำให้นักศึกษาได้มีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นในวิวัฒนาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ อีกทั้งยังได้พบปะและขอความช่วยเหลือจากนานาชาติโดยเฉพาะประเทศที่สนับสนุนในระบบประชาธิปไตยและไม่เห็นด้วยต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลพม่า ดังนั้น จึงเป็นที่แน่ใจได้ว่า ในขณะนี้นักศึกษาพม่ากำลังหาแนวทางใหม่ๆ ในการเคลื่อนไหวที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และประเทศไทยยังคงเป็นประเทศที่นักศึกษาพม่าให้ความสนใจที่จะเข้ามาเคลื่อนไหว ทั้งนี้ จากข้อมูลของผู้นำไทยได้กล่าวว่า ขณะนี้ได้มีบรรดานักศึกษาพม่าที่เดินทางไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่ 3 เดินทางกลับเข้ามายังประเทศไทยในฐานะคนเข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการไทยควรดำเนินการจับตาดูบุคคลเป้าหมายอยู่อย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันผลที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคตจากการใช้ไทยเป็นฐานปฏิบัติการทางการเมืองอันจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนชาวไทย และอาจกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าได้ เจ้าหน้าที่ไทยควรตรวจตรา ติดตาม และตรวจสอบคนเข้าเมืองอย่างเข้มงวด พร้อมกันนี้ เจ้าหน้าที่ไทยในทุกระดับควรทำความเข้าใจหรือมีนโยบายให้ชัดเจนต่อกลุ่มนักศึกษาพม่าที่เข้ามา ว่าไทยมีมาตรการอย่างไรถ้านักศึกษาเข้ามาพำนักอยู่ในแผ่นดินไทยและหรือมาทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กลาโหม,กระทรวง.การปฏิบัตินโยบายเพื่อความมั่นคงไทย-พม่า.(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)
การดำเนินงานต่อนักศึกษาพม่าและผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายสัญชาติพม่าที่อยู่ในความ
ดูแลของ UNHCR.(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)
- กุลพล พลวัน.พัฒนาการสิทธิมนุษยชน.กรุงเทพฯ :วิญญูชน,2538.
- กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา.นโยบายต่างประเทศของไทยหลังสงครามเย็น.ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์
(บรรณาธิการ),5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย,หน้า 223-231.กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2536.
- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์.การสานต่อนโยบายต่างประเทศของไทยกับพม่า(2).มติชน(2มกราคม
2535): 8.
- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์.พม่าผ่าเมือง.ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ: พิชมเณศ,2536.
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์.ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า :ปัญหาและแนวทางแก้ไข.เอกสารสัมมนา จัดโดย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 11 ธันวาคม 2525.(เอกสารอัดสำเนา)
- เครือมาศ พลประทีป .รองผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการขององค์กรโคเออร์.สัมภาษณ์,20 มีนาคม
2544.
- โคลน์,วิลเฮล์ม.พม่า :สหภาพเมียนมาร์.แปลโดย กิติมา อมรทัต.ครั้งที่ 2 .กรุงเทพฯ :หน้าต่างสู่
โลกกว้าง ,2543.
- จากสถานทูตถึงศูนย์พักพิงนักศึกษาพม่าเป็นผู้ก่อปัญหา.สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์.46(24-30
ตุลาคม 2542) :18.
- เจ้าหน้าที่ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ.สัมภาษณ์,23 มีนาคม 2544.
- เจ้าหน้าที่ในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย.สัมภาษณ์,26 มกราคม 2545.
- ชัชวาลย์ วิไชยคำมาตย์.ภัยคุกคามจากชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย-พม่า.เอกสารวิจัย
ส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง,2534.
- ชัยโชค จุลศิริวงศ์.ปัญหาความมั่นคงชายแดนระหว่างไทย-พม่า .เอกสารในการสัมมนาเรื่อง
ปัญหาความมั่นคงชายแดนของไทย จัดโดย สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วม
กับสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 15 พฤศจิกายน 2539.(เอกสารอัดสำเนา)

- ชัยโชค จุลศิริวงศ์. พม่า: การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น. ใน สีดา สอนศรี (บรรณาธิการ), เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น, หน้า 481 - 529 .
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- ชัยโชค จุลศิริวงศ์. สังคมนิยมตามแบบพม่า. เอเชียปริทัศน์ 10(4 ตุลาคม 2516):30-31.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. พม่า: ขบวนการนักศึกษา กับประวัติศาสตร์อันระทึกใจ. กรุงเทพฯ: ประพันธ์
สาส์น, 2533.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์, 2544.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ฉลาดชาย รมิตานนท์ และวิระดา สมสวัสดิ์. พม่า: อดีตและปัจจุบัน.
เชียงใหม่: โครงการตำรามหาวิทยาลัย ห้างจำหน่ายหนังสือ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, 2526. .
- ไชยวัฒน์ ยนเปี่ยม. ความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจในพม่า. สยามรัฐ(1 กันยายน 2530):3.
- ณัฐพล บุญยพิพัฒน์. บทบาทของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน กับการเมืองไทย: ศึกษาช่วงปี
พ.ศ.2534-2535. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ตั้งค่ายล้อมคอก นักศึกษาพม่า. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 37(16-22 ธันวาคม 2533):15.
- ทรงสิทธิ์ จารุपाल. เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR. สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2545.
- ทรงสิทธิ์ จารุपाल. เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของ UNHCR. สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2545.
- ทวี อร่ามเรืองกุล. นโยบายของไทยต่อสหภาพเมียนมาร์ ศึกษาการดำเนินนโยบายการเกี่ยวพันอย่าง
สร้างสรรค์ในช่วงปี พ.ศ.2534-2537. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ธรรมรัตน์ รัตนมณี. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าระหว่างปี 2531-2533.
สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2536.
- ธีรพล อรุณะกสิกรและคณะ. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือน
ตุลา, 2542.
- นพนิธิ สุริยะ. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร, 2537.
- นโยบายต่างประเทศไทย-อาเซียน-พม่า: เราจะไปทางไหนกัน. การอภิปรายโต๊ะกลม โครงการ
อาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค (อบศ.) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2
มีนาคม พ.ศ.2544. (เอกสารอัดสำเนา)
- นักศึกษาพม่ายอมตายยึดสถานทูตกักตัวประกันข้ามคืน. มติชน (2 ตุลาคม 2542):1, 19, 20.

บุญชู ยี่สาคร .ชนกลุ่มน้อยกับปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดนด้านตะวันตก. เอกสารวิจัย

ส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2526.

เปิดบันทึกฝีมือตำรวจไทยปราบนักก่อการร้ายเยี่ยม?. มติชน (6 ตุลาคม 2542): 2.

ปรีชา เรื่องจันทร์. ก๊อดดามี มณีลอย : ปลุกราชบุรี เขย่าโลก . ราชบุรี: ธรรมรักษการพิมพ์, 2543. เผย

พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล. หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย. สัมภาษณ์, 19 มีนาคม

2544.

พงษ์สวัสดิ์ สุทธิสารผล. หัวหน้าฝ่ายกิจการผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย. สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน

2544.

พม่ากล่าวหาการบีบไทย รัฐบาลล้มเหลว?. สยามรัฐ (10 ตุลาคม 2542): 3.

พรพิมล ตริโชติ. ความสัมพันธ์ไทย-พม่าในยุคปัจจุบัน. เอกสารสัมมนาทางวิชาการ จัดโดยสถาบัน

เอเชียศึกษา จุฬาฯ 23-25 เมษายน 2539. (เอกสารอัดสำเนา)

พรพิมล ตริโชติ. ความสัมพันธ์ไทย-พม่า 50 ปี. เอกสารประกอบการสัมมนา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬา

ลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538 (เอกสารอัดสำเนา)

พรพิมล ตริโชติ. ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์และสังคม., 2542.

พรพิมล ตริโชติ .พม่า. ใน เอเชียรายปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

พรพิมล ตริโชติ . รัฐบาลพม่ามีแต่ได้กับได้: ไทยจะอยู่ในฐานะลำบาก. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 46

(10-16 ตุลาคม 2542): 13-14.

พรพิมล ตริโชติ. เส้นทางสู่ประชาธิปไตยในพม่า: ยังไม่พ้นพม่านาม. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 46

(10-16 ตุลาคม 2542): 15-16.

พรพิมล ตริโชติ. เอเชียในช่วงปลายศตวรรษ: ความสัมพันธ์ไทย-พม่า. เอกสารเสนอในการสัมมนา

ทางวิชาการ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 23-25 เมษายน 2539

(เอกสารอัดสำเนา)

พรสุข เกิดสว่างและกฤตยา อาชวนิจกุล. สถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. รายงาน

งานการวิจัยเรื่องทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย: การศึกษา

ข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมายและการวิเคราะห์ระบบการจัด

การของรัฐสถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย 26-28 พฤษภาคม 2540.

พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, ม.ล. การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การพัฒนา

เศรษฐกิจและการเมืองพม่า. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรม

ศาสตร์, 2542.

พัลลภ ผลโภค . ผู้หนีภัยจากการสู้รบสัญชาติพม่ากับความมั่นคงของประเทศไทย. เอกสาร

- วิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง,2542.
- พินิจ แก้วจิตรคงทอง.หัวหน้าศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย.สัมภาษณ์,9 กรกฎาคม 2544.
- พุทธณี กางกั้น .การให้ความหมายกับตนเองของนักศึกษาพม่าในสังคมไทย:กรณีศึกษาชีวิตประวัติของนักศึกษาพม่า .วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2540.
- ไพบุลย์ ท่วมสากล.นโยบายของรัฐกับการปฏิบัติงานเพื่อความมั่นคงบริเวณชายแดนด้านตะวันตก.เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2537.
- ภณิศร์ มีกุล.ปัญหาการใช้แรงงานผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าและแนวทางแก้ไขปัญหา: กรณีศึกษาจังหวัดระนอง.สารนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2538.
- ภาคภูมิ เตมะศิริ.เส้นทางนักศึกษาพม่าบนความไม่ชัดเจนของไทย.กรุงเทพธุรกิจ(2 ตุลาคม 2542) :2.
- มหาดไทย,กระทรวง. ศูนย์บ้านมณีลอย : อีกรายการหนึ่งของสมาชิก อส. อาสารักษาดินแดน 41 (เมษายน-มิถุนายน 2543) :10-11.
- โมเอ .พม่าและข้าพเจ้า สิบปีที่ผ่านพ้น: เรื่องจริงของนักเขียนพม่าผู้ถูกจองจำในคุกอินเส่ง.แปลโดย จิตรภรณ์ วรพงศ์ และธรราริณศานต์. เชียงใหม่ : เพื่อนไร้พรมแดน : โครงการประสานความเข้าใจไทย-พม่า,2543.
- รัศมี ไชยคำพันธุ์. พม่าบนเส้นทางต่อสู้.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียง,2529.
- รายงานจำนวนนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่าระหว่างวันที่ 1-15 มีนาคม พ.ศ.2544(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)
- เลขาฯสมช. ยืนยันปิดศูนย์มณีลอย 15 ธันวาคม นี้.สำนักข่าวไทย (29 พฤศจิกายน 2544).
- วรรณชนะ เมืองประชา.นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่าสมัยนายทพ.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2536.
- วัชระ เพชรทอง .พม่าพลัดถิ่น.กรุงเทพฯ: วันพรินติ้ง ,2537.
- วัชระ เพชรทอง.หน่วยจรรยาตักนักศึกษาพม่าจากมหา'ลัยสู่สงครามกองโจรหนุ่มสาว สงครามและสันติภาพ.สยามรัฐ (11 ตุลาคม 2542): 7.

- เวณิกา บุญมาคลี. พม่า : นโยบายต่างประเทศไทยสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,2540.
- ศูนย์นักศึกษาพม่า. บรรยายสรุปศูนย์นักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย.20 มีนาคม 2544 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).
- ส.พลายน้อย. เล่าเรื่องพม่ารามัญ.ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์,2544.
- สถิตกาญจน์ วัชรคุปต์. สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติกับการเข้าร่วมแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบตามแนวชายแดนไทย-พม่า.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2544.
- สมจิตร รุ่งจรัสศรีมี,13ปีแนวร่วมนักศึกษาพม่า:หรือจะเดินไปสู่ความว่างเปล่า. มติชน(24 พฤศจิกายน 2544):11.
- สมโชค สวัสดิ์รักษ์. ความสัมพันธ์ไทย-พม่า-กะเหรี่ยง. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,2540.
- สมพร เกรือบุญ. ปลัดอำเภอปากท่อ หัวหน้าหน่วยรักษาความปลอดภัยภายในศูนย์สำหรับนักศึกษาพม่าบ้านมณีลอย.สัมภาษณ์.9 กรกฎาคม 2544.
- สมศักดิ์ ขจรกลิ่น. ปัญหาชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าตามบริเวณชายแดนไทย-พม่า.เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง,2532.
- สยามจดหมายเหตุ .ปีที่ 24 ฉบับที่ 42 :1158.
- สรเพชร คลังศรี .การดำเนินการตามอนุสัญญาเพื่อความปลอดภัยของการบินพลเรือนระหว่างประเทศของรัฐที่เกี่ยวข้อง :ศึกษากรณี การกระทำความผิดบนอากาศยานโดยนักศึกษาพม่าเมื่อ 6 ตุลาคม 2532 และ 10 พฤศจิกายน 2533.สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2537.
- สุภาวค์ จันทวานิช . ผู้อพยพลี้ภัยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.ใน เอเชียรายปี,หน้า 24. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2536.
- สุภาภรณ์ คุรุทเมือง .ความสัมพันธ์ไทย-พม่า ภายใต้นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,2541.
- สุรจิตร์ สิทธิประณีต. สหภาพพม่ากับความมั่นคงแห่งชาติของไทย .เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง,2537.

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ.ตราสารระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย.
 กรุงเทพฯ:สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ,2542.
 อองซานซูจี. วีรสตรีประชาธิปไตย: ข้อเขียนและแนวคิดทางการเมืองร่วมกัน.แปลโดย พันธุมวดี
 เกตะวดี.กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินติ้ง,2535.
 อังคณา กมลเพชรและคณะ.ประมวลคำศัพท์ว่าด้วยผู้ลี้ภัยและการย้ายถิ่น.กรุงเทพฯ: เซเว่น เพลส
 แอนด์ โปรโมชัน,2542.

ภาษาอังกฤษ

Aye Kyaw. The Voice of Young Burma. New York: South East Asia Program,1993.
Burma Independence Army. [Online]. Available from: <http://www.myanmar.com/Union/independ.html>
 [2002,24 August]
 Canadian Friends of Burma(CFOB).History of Burma[Online]. Available from :
<http://www.cfob.org/Background/HistoryofBurma/cppgi.shtml> [2002,24 August]
 Chayachoke Chulasiriwongs.Thailand's relations with the new ASEAN members: Solving
 problems and creating images. Southeast Asian Affair 2001:339,342.
 Crispin,W.Shan and Lintner,Bertil .Worst of friends: Beneath the surface of Burma and
 Thailand's renewed entente cordiale,ties are still strained. Far Eastern Economic
Review 49(9 December 1999):19-20.
 Editorial. The Nation (25 January 2000): A4.
 Evans,Graham and Newman,Jeffrey,The Penguin Dictionary of International Relations.
 England :Penguin Books,1998.
Facts of the All Burmese Students' Democratic Front..[Online]. Available from:
<http://www.geocities.com/capitolHill/Lobby/3190/factab.htm> [2002,2 September]
 Goodwin-Gill, Guy. The Refugee in International Law. Oxford : Clarendon Press,1996.
 Hinsley,F.H. Sovereignty. 2nd ed. London: Cambridge University Press,1986.
 Human Rights Watch.[Online].Available from: <http://www.hrw.org> [2001,28 November]
 (Letter from Officer-in-charge (Legal Section)of UNHCR to Mr.U Ne Oo)[Online].
 Available from: <http://www.physics.adelaide.edu.au/~uneoo/a150793.html> [2001,6
 December]
 Lintner,Bertil. Outrage: Burma's Struggle for Democracy .Hongkong : Yee Tin Tong

Printing Press,1989.

Mawdsley,James. The Heart Must Break: The Fight for Democracy and Truth in Burma.

Great Britain : Clays,2001.

Mills,Kurt. Human Rights in the Emerging Global Order: A New Sovereignty. Great

Britain: Macmillan Press,1998.

Risser,John Gary. Thai Policy Toward The Burmese Displaced Person 1988-1993.Thesis

Of Master Degree Faculty of Arts,Department of Thai Studies ,Graduate

School ,Chulalongkorn University,1996.

Seekins,M. Donald. Burma in 1999. Asian Survey XL(Jan/Feb 2000):16-23.

Taylor, H.Robert. The State in Burma. Honolulu : University of Hawaii Press,1987.

Thaung Htun. Student activism in Burma: A historical perspective. Burma Debate 2

(April/May 1995): 9-10.

UNHCR. Handbook for Emergencies Part One: Field Operations. Geneva (December 1982).

UNHCR.Information Paper 1999.

US Committee for refugees.[Online].Available from: [http://www.refugees.org/world/country/easia-](http://www.refugees.org/world/country/easia-pacifec/thailand.htm)

[pacifec/thailand.htm](http://www.refugees.org/world/country/easia-pacifec/thailand.htm) [2001,10 December]

Voices of 1988: In their own words,interview with Ohmar Khin. Burma Debate 2

(April/May 1995): 20.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

นโยบายความมั่นคงของไทยต่อพม่า

1. นโยบายของไทยต่อสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า พ.ศ.2524

(สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์)

กำหนดขึ้นตามมติสภาความมั่นคงแห่งชาติเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2524 และมติคณะกรรมการประสานงานของสภาความมั่นคงแห่งชาติแบ่งมอบหน้าที่เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ.2524 มีทั้งหมด 5 ข้อ คือ

นโยบายข้อที่ 1 พื้นฟูและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลพม่าให้ดีขึ้น โดยยึดหลัก ถ้อยถ้อยปฏิบัติและขจัดข้อขัดแย้งและความระแวงสงสัยต่างๆโดยเน้นการกระทำที่แสดงความจริงใจต่อพม่า เพื่อสร้างความสัมพันธ์ไทย-พม่า ให้แน่นแฟ้นบนพื้นฐานของความไว้วางใจระหว่างกัน และผลประโยชน์ร่วมกัน

นโยบายข้อที่ 2 ดำเนินการทุกวิถีทางให้พม่าเข้าใจว่าไทยไม่สนับสนุนผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า หรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่าให้ใช้ดินแดนไทยเพื่อดำเนินการที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า โดยกวัดขັນใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ต่อความมั่นคงของประเทศ การปฏิบัติต่อผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าและผู้ลี้ภัยทางการเมืองเหล่านี้จะดำเนินการโดยมิให้ขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศ การช่วยเหลือใดๆให้เป็นไปโดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

นโยบายข้อที่ 3 ดำเนินการควบคุมผู้ลี้ภัยทางการเมืองและผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าให้รัดกุมอย่างเต็มที่เพื่อป้องกันมิให้ผู้ลี้ภัยทางการเมืองได้ดำเนินการทางการเมืองและการเคลื่อนไหวใดๆที่จะก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทยและต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า

นโยบายข้อที่ 4 ถึงแม้ว่าขณะนี้รัฐบาลพม่าจะมีท่าทีแน่นอนว่าจะไม่เข้าร่วมสมาคมอาเซียนแต่ก็ควรหาทางชักจูงให้รัฐบาลพม่าให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันในภูมิภาคนี้

นโยบายข้อที่ 5 พยายามฟื้นฟูความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาชายแดนไทย-พม่าให้มี การปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยเน้นความตกลงร่วมมือกันในบริเวณชายแดนที่ฝ่ายพม่าสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ในขณะที่เดียวกันให้ความคุ้มครองปลอดภัยแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพและในกรณีที่มีการละเมิดอธิปไตย หรือเกิดเหตุการณ์ปะทะและ/หรือมีการแทรกแซงทางทหารเกิดขึ้นตามบริเวณชายแดน ให้ดำเนินการตอบโต้ผลักดันและจำกัดเหตุการณ์ให้ยุติสิ้นสุดลงในระดับพื้นที่ให้ได้โดยเร็ว

2. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า(พ.ศ.2532-2536)

(หนังสือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ฉบับที่ นร 0503/1025 เรื่อง นโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า(พ.ศ.2532-2536) ลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2533.

สภาความมั่นคงแห่งชาติได้เคยมีมติเห็นชอบด้วยกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2524 ซึ่งเป็นเวลานาน 8 ปี แล้ว สมช.จึงได้ทบทวนนโยบายดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ จึงได้เสนอให้คณะกรรมการนโยบายของสภาความมั่นคงแห่งชาติพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมถึง 2 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 29 มีนาคม และ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2531 ตามลำดับ แต่ได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2532 โดยมีรายละเอียดนโยบายขยายจากนโยบายหลัก พ.ศ.2524 ดังนี้

1.วัตถุประสงค์ 3 ข้อ

1.1 ให้พม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ดีและมีเสถียรภาพ

1.2 ขยายความร่วมมือกับพม่าทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมจิตวิทยาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

1.3 เสริมสร้างความมั่นคงบริเวณชายแดนไทย-พม่า

2. นโยบาย 12 ข้อ

2.1 เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับพม่า โดยยึดหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ และคำนึงถึงผลประโยชน์ ร่วมกัน ขจัดข้อขัดแย้งและขจัดความระแวงสงสัยโดยแสดงความจริงใจต่อพม่า

2.2 ไม่สนับสนุนชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า หรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่า ส่วนการดำเนินการใดๆต่อบุคคลเหล่านี้ให้คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า หลักมนุษยธรรมและความมั่นคงแห่งชาติควบคู่กัน

2.3 ดำเนินการควบคุมชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า และผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าอย่างรัดกุม เพื่อมิให้ดำเนินการใดๆที่ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของไทยและต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ในกรณีที่เป็นกองกำลังชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าติดอาวุธ ให้ปลดอาวุธและควบคุมไว้ในพื้นที่จำกัด และผลักดันออกไปเมื่อสถานการณ์อำนวย

2.4 ชักจูงให้รัฐบาลพม่าสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของอาเซียนเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมร่วมกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.5 ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ขยายตลาดการค้า ขยายการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการประมง และการป่าไม้ ขยายการค้าบริเวณชายแดน ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการกีฬาระหว่างกัน

2.6 ส่งเสริมให้มีการเจรจาปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างไทย-พม่าอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการกำหนดเส้นเขตแดนที่ถาวรระหว่างประเทศทั้งสอง

2.7 ร่วมมือกับพม่าในการแก้ไขปัญหาชายแดนไทย-พม่า คุ่มครอง และให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนไทยที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดน

2.8 ในกรณีที่มีการละเมิดอธิปไตยของไทยให้หาทางระงับเหตุการณ์ให้ยุติลงโดยเร็วในระดับพื้นที่โดยให้มาตรการจากเบาไปหาหนัก

2.9 สกัดกั้นและผลักดันผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และกำหนดแผนปฏิบัติอย่างชัดเจน

2.10 ร่วมมือกับพม่าในการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด และเคมีภัณฑ์ตามบริเวณชายแดน

2.11 ป้องกันการค้าของผิดกฎหมายที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าอาวุธที่จะตกไปอยู่กับฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่า

2.12 ชี้ชวนให้ผู้นำพม่าตระหนักถึงผลประโยชน์แห่งชาติที่จะได้รับจากการกระจายเสรีภาพในระบบการเมืองของพม่า และการเจรจาประนีประนอมกับชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า

3. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า พ.ศ.2537-2539

(มติสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ.2537)

1. วัตถุประสงค์ 4 ข้อ

1.1 ให้พม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ดี มีเสถียรภาพ และมีความเจริญก้าวหน้า

1.2 ให้ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับพม่าในด้านเศรษฐกิจ วิชาการ และสังคมเป็นไปอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน

1.3 ให้มีการขจัดความหวาดระแวง และสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน

1.4 ให้มีความมั่นคงปลอดภัยบริเวณชายแดนไทย-พม่า

2. นโยบาย 12 ข้อ

2.1 เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นทั้งในระดับรัฐบาลและระดับท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้มีอำนาจของพม่า และบุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะมีบทบาททางการเมืองใหม่ในพม่าต่อไปในอนาคต

2.2 ชี้ชวนให้ผู้นำพม่าตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย และสนับสนุนให้พม่าเจรจาประนีประนอมกับชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า

2.3 สนับสนุนให้พม่าเข้าร่วมกิจกรรมของอาเซียน และประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมร่วมกันในภูมิภาคนี้

2.4 ขยายความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ การค้ากับพม่า และขยายการลงทุนในพม่าให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในด้านพลังงาน และส่งเสริมปกป้องคุ้มครองและอำนวยความสะดวกให้แก่ธุรกิจไทยที่เข้าไปดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพม่าด้วยความสุจริต

2.5 ขยายความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือพม่าในด้านเศรษฐกิจ วิชาการ เทคโนโลยี การศึกษา การสาธารณสุข และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2.6 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพม่าให้สอดคล้องกับความต้องการของไทยและพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับพม่าเพื่อประโยชน์ในการขยายการค้าชายแดน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ในระดับประชาชน

2.7 ร่วมมือกับพม่าในการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด และเคมีภัณฑ์ตามบริเวณชายแดน ทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี

2.8 ไม่สนับสนุนชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าหรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่าให้ดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า และไม่ให้บุคคลเหล่านี้ใช้ดินแดนไทยเป็นฐานปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลพม่าอย่างเด็ดขาด และให้มีการลงโทษอย่างจริงจังต่อผู้ให้การสนับสนุน ส่วนการดำเนินการใดๆต่อบุคคลเหล่านี้ให้คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า หลักมนุษยธรรม และความมั่นคงแห่งชาติควบคู่กันไป

2.9 ควบคุมชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า หรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่าอย่างเข้มงวดกวดขัน เพื่อมิให้ดำเนินการใดๆที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยและต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ในกรณีที่เป็นกองกำลังชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าติดอาวุธให้ปลดอาวุธควบคุมไว้ในพื้นที่จำกัด และผลักดันออกไปเมื่อสถานการณ์อำนวยให้

2.10 สร้างความเข้าใจอันดีและแสดงท่าทีที่ชัดเจนและการปฏิบัติที่ชัดเจนที่แสดงให้พม่าเห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าไม่มีการสนับสนุนใดๆทั้งสิ้นต่อชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าหรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่า ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในพื้นที่

2.11 ดำเนินการประชาสัมพันธ์และปฏิบัติการจิตวิทยาอย่างมีเอกภาพ และเป็นไปอย่างต่อเนื่องต่อกลุ่มเป้าหมายทั้งในและนอกประเทศให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายของไทยต่อพม่า

2.12 ควบคุมดูแลองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าที่หลบหนีการสู้รบเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตไทย ให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้ ตลอดจนป้องกันไม่ให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเข้าไปติดต่อกับชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าในบริเวณชายแดน

2.13 พัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันชายแดนของไทยให้พร้อมที่จะปกป้องอธิปไตย คุ้มครอง และให้ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดน

ในกรณีที่มีการละเมิดอธิปไตยของไทย ให้หาทางระงับเหตุการณ์ให้ยุติลงโดยเร็วในระดับพื้นที่โดยให้มาตรการจากเบาไปหาหนัก

2.14 เสริมสร้างการติดต่อสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น โดยผ่านกลไกที่ทั้งสองฝ่ายได้จัดตั้งขึ้น เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาชายแดน สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและขจัดความระแวงสงสัยของฝ่ายพม่า

2.15 ดำเนินการสกัดกั้น ผลักดัน และควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าอย่างเข้มงวดกวดขัน โดยให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังตามมาตรการดำเนินการต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบด้วยเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2535

2.16 เองให้มีการเจรจาแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างกันเพื่อให้มีการกำหนดเส้นเขตแดนที่ถาวร โดยผ่านกลไกที่ทั้งสองฝ่ายได้จัดตั้งขึ้น ทั้งนี้ให้เร่งแก้ไขจุดที่เป็นปัญหาเร่งด่วนก่อน

2.17 กำกับดูแลให้การดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่าเป็นไปโดยมีเอกภาพและสอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติของไทย

4. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า (พ.ศ.2540-2542)

(มติสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2540 และวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ.2540)

1. วัตถุประสงค์ 3 ข้อ

1.1 ให้ขจัดสาเหตุของหวาดระแวง และเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน

1.2 ให้ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับพม่า ในด้านเศรษฐกิจ วิชาการ และสังคมเป็นไปอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน

1.3 ให้มีความมั่นคง ปลอดภัยบริเวณชายแดนไทย-พม่า

2. นโยบาย 11 ข้อ

2.1 ป้องกันมิให้ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า และกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าทุกกลุ่มใช้ดินแดนไทยเป็นฐานปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลพม่า

2.2 สนับสนุนการสร้างความปลอดภัยในชาติ และการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของพม่า

2.3 ดำเนินการให้ผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบ กลับเข้าไปในพม่า เมื่อสถานการณ์ปลอดภัย และให้ความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม ในระหว่างที่ยังส่งกลับไม่ได้

2.4 กระชับความสัมพันธ์อันดีในระดับรัฐบาล โดยเฉพาะผู้นำระดับสูง และดำรงความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับประชาชนและเอกชนมากขึ้น

2.5 ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวิชาการโดยมุ่งให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นแก่ประชาชนพม่า และประเทศพม่า และให้มีการบริการข้อมูลรวมทุกด้านเพื่อประโยชน์ในการ

ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่ส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์กับพม่าและทัศนคติที่ดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ

2.7 ร่วมมือกับพม่าในการป้องกัน และปราบปรามการค้ายาเสพติดและเคมีภัณฑ์ ทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี รวมทั้งการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ตามบริเวณชายแดน

2.8 พัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันชายแดน และในด้านข่าวกรองของไทยให้มีประสิทธิภาพและให้มีการจัดระเบียบชายแดน ในลักษณะรวมการพัฒนาทุกด้านไว้ด้วยกันเป็นกลุ่มพื้นที่

2.9 ร่วมมือแก้ไขปัญหาเขตแดนระหว่างกันตลอดแนว เพื่อกำหนดเส้นเขตแดนที่ถาวรร่วมกัน

2.10 สกัดกั้น และป้องกันการลักลอบเข้าเมืองจากพม่าอย่างเข้มงวด โดยมุ่งเน้นต่อขบวนการลักลอบนำเข้านาคนเข้าเมือง รวมทั้งร่วมมือกันกับพม่าในการแก้ไขปัญหาที่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน

2.11 สร้างความเป็นเอกภาพ ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ และปฏิบัติการจิตวิทยา และให้มีการประสานการปฏิบัติ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาชายแดนระหว่างไทย-พม่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.1951
(Convention Relating to the Status of Refugees 1951)

อารัมภบท

บรรดาอัครภาคีผู้ทำสัญญา

ตามที่กฎบัตรสหประชาชาติพร้อมทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ได้ยืนยันหลักการที่ให้มนุษยชนได้รับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

ตามที่สหประชาชาติได้แสดงความห่วงใยอย่างมากเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยในหลายโอกาสและพยายามให้ผู้ลี้ภัยได้มาซึ่งสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ด้วยเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะปรับปรุงและเสริมสร้างการตกลงต่างๆที่มีอยู่ในเรื่องสถานภาพของผู้ลี้ภัยพร้อมทั้งขยายขอบเขต และเพิ่มความคุ้มครองตามที่กำหนดไว้ในการตกลงต่างๆดังกล่าวด้วยการทำการตกลงขึ้นใหม่ฉบับหนึ่ง

โดยคำนึงว่าการให้ที่พักพิงอาจทำให้บางประเทศแบกรับภาระที่หนักเกินไปและการแก้ไขปัญหานั้นมีขอบเขตและลักษณะเป็นปัญหาระหว่างประเทศที่สหประชาชาติยอมรับนั้นย่อมไม่อาจประสบผลสำเร็จหากปราศจากความร่วมมือระหว่างประเทศ

โดยที่บรรดารัฐตระหนักว่าปัญหาผู้ลี้ภัยเป็นปัญหาทางสังคมและมนุษยธรรมและต้องการทำทุกสิ่งในอำนาจของตน เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นเหตุแห่งความตึงเครียดระหว่างรัฐ

ตามที่ข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติเป็นผู้ซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่ดูแลบรรดาอนุสัญญาระหว่างประเทศต่างๆที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ลี้ภัยและโดยตระหนักว่าประสิทธิภาพในการประสานมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหานี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างรัฐกับข้าหลวงใหญ่ได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1

บททั่วไป

มาตรา 1

บทนิยามของคำว่า “ผู้ลี้ภัย”

ก. ตามอนุสัญญานี้คำว่า “ผู้ลี้ภัย” หมายถึงผู้ใดที่

(1) ได้รับการพิจารณาแล้วว่าเป็นผู้ลี้ภัยภายใต้ข้อตกลง ลงวันที่ 12 เมษายน 1926 และ 30 มิถุนายน 1928 หรือภายใต้อนุสัญญาลงวันที่ 28 ตุลาคม และ 10 กุมภาพันธ์ 1938 พิธีสารลงวันที่ 14 กันยายน 1939 หรือธรรมนูญขององค์การผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ

ในกรณีที่บุคคลใดได้รับการวินิจฉัยจากองค์การผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ ในห้วงที่องค์การยังปฏิบัติหน้าที่อยู่นั้นว่าขาดคุณสมบัติ คำวินิจฉัยดังกล่าวไม่อาจกีดกันบุคคลนั้นจากการได้รับสถานภาพผู้ลี้ภัย หากเป็นผู้ที่เข้าเงื่อนไขตามวรรค 2 ของส่วนข้อกำหนดนี้

(2) อยู่นอกอาณาเขตรัฐแห่งสัญชาติของตน อันเป็นผลจากเหตุการณ์ก่อนวันที่ 1 มกราคม 1951 และด้วยความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหารด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าจะทางสังคมหรือทางความคิดด้านการเมืองก็ตามและในขณะเดียวกันบุคคลผู้นี้ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะรับความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติ เนื่องจากความหวาดกลัวดังกล่าว หรือนอกจากนี้เป็นบุคคลไร้สัญชาติซึ่งอยู่นอกอาณาเขตรัฐที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำแต่ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะกลับไปเพื่อพำนักในรัฐดังกล่าวด้วยเหตุแห่งความหวาดกลัวที่กล่าวมาข้างต้น

ในกรณีของบุคคลที่มีหลายสัญชาติคำว่า “รัฐแห่งสัญชาติของตน” หมายถึงทุกรัฐที่บุคคลนั้นมีสัญชาติและไม่อาจถือได้ว่าบุคคลนั้นขาดจากความคุ้มครองของรัฐแห่งสัญชาติของตน จากการที่บุคคลนั้นยินยอมต่อการใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองของรัฐใดรัฐหนึ่งที่มีสัญชาติ ทั้งนี้ยกเว้นกรณีที่การยินยอมเช่นนั้นมิเหตุจากความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้

ข (1) ตามอนุสัญญาฉบับนี้ คำว่า “เหตุการณ์ก่อนวันที่ 1 มกราคม 1951” ในมาตรา 1 ส่วนข้อกำหนด ก ให้หมายถึง

(ก) เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในยุโรปก่อนวันที่ 1 มกราคม 1951” หรือ

(ข) เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในยุโรปหรือที่อื่นก่อนวันที่ 1 มกราคม 1951” และเมื่อลงนาม สัตยาบันหรือภาคยานุวัติให้แก่ละรัฐภาคีผู้ทำสัญญาระบุให้ประจักษ์ว่าตนหมายถึงเหตุการณ์ใดข้างต้น ในการปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญาฉบับนี้

(2) รัฐภาคีผู้ทำสัญญาใดที่ได้เลือกรับ(ก) อาจขยายพันธกรณีของตนเมื่อไรก็ได้ด้วยการเลือกรับ(ข) โดยแจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบ

ค. ให้เลิกใช้อนุสัญญาฉบับนี้กับบุคคลใดตามความหมายของส่วนข้อกำหนด ก หากบุคคลนั้น

(1) ได้ใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติของตนอีกวาระหนึ่งด้วยความสมัครใจหรือ

(2) ได้รับสัญชาติเดิมคืนมาด้วยความสมัครใจ หลังจากได้สูญเสียสัญชาตินั้นไป หรือ

(3) ได้มาซึ่งสัญชาติใหม่และได้รับการคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติใหม่ของตน
หรือ

(4) ได้กลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานด้วยความสมัครใจในรัฐที่ตนได้มาจากมา หรือรัฐที่อยู่
ภายนอกอาณา-เขต เนื่องจากความหวาดกลัวจากการประหัตประหาร หรือ

(5) ไม่อาจปฏิเสธที่จะใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติของ
ตนเนื่องจากสถานการณ์ที่ทำให้ถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดลงแล้ว

ทั้งนี้ จะไม่ใช้วรรคนี้ต่อผู้ลี้ภัยตามส่วนข้อกำหนด ก(1) แห่งมาตรานี้ หากสามารถ
อ้างเหตุผลบังคับตามเหตุที่เคยมีการประหัตประหารมาก่อนหน้านั้น เพื่อปฏิเสธที่จะใช้สิทธิสืบ
เนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติ

(6) เป็นบุคคลไร้สัญชาติซึ่งสามารถกลับสู่รัฐที่ตนเดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำได้
เนื่องจากสถานการณ์ที่ทำให้ถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดลงแล้ว

ทั้งนี้ จะไม่ใช้วรรคนี้ต่อผู้ลี้ภัยตามส่วนข้อกำหนด ก(1) แห่งมาตรานี้ หากสามารถ
อ้างเหตุผลบังคับตามเหตุผลบังคับตามเหตุเคยมีการประหัตประหารมาก่อนหน้านั้นเพื่อปฏิเสธที่
จะกลับไปยังรัฐที่ตนเดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำ

ง อนุสัญญาฉบับนี้ จะไม่ใช้ต่อบุคคลที่ในขณะนี้ได้รับความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือ
จากองค์กรหรือหน่วยของสหประชาชาตินอกจากข้าหลวงผู้ลี้ภัยของสหประชาชาติ

เมื่อความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือดังกล่าวได้สิ้นสุดลงไปแล้วด้วยเหตุใดก็ตามโดย
ปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดถึงสถานะของบุคคลดังกล่าวตามที่มติของสมัชชาของสหประชาชาติที่
เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้ ให้ถือด้วยเหตุนี้ว่าบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากอนุสัญญาฉบับนี้

จ อนุสัญญาฉบับนี้จะไม่ใช้ต่อบุคคลที่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจในรัฐที่ตนพำนักอยู่ยอมรับ
ว่ามีสิทธิและหน้าที่เยี่ยงผู้ถือสัญชาติของรัฐนั้น

ฉ ข้อกำหนดแห่งอนุสัญญาฉบับนี้จะไม่ใช้ต่อบุคคลซึ่งมีเหตุผลหนักแน่นในอันที่จะทำให้
พิจารณาได้ว่า

(ก) บุคคลนั้นได้ประกอบอาชญากรรมต่อสันติภาพ อาชญากรรมสงครามหรือ
อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ตามที่บัญญัติไว้ในกรรมสารระหว่างประเทศต่างๆเกี่ยวกับเรื่องนี้

(ข) บุคคลนั้นได้ประกอบอาชญากรรมร้ายแรงซึ่งมิใช่อาชญากรรมการเมืองนอก
อาณาเขตรัฐที่ตนขออาศัยก่อนที่รัฐนั้นจะยอมรับเข้าอาณาเขตในฐานะผู้ลี้ภัย

(ค) บุคคลที่มีความผิดในการละเมิดวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

มาตรา 2

พันธะทั่วไป

ผู้ลี้ภัยทุกคนมีหน้าที่ต่อรัฐที่ตนเข้ามาอยู่ในอาณาเขตซึ่งหน้าที่นี้หมายถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ และมาตรการในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

มาตรา 3

การไม่เลือกปฏิบัติ

ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาใช้บทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้ต่อผู้ลี้ภัยโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา หรือประเทศที่อยู่เดิม

มาตรา 4

ศาสนา

รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะให้ผลปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยภายในอาณาเขตของรัฐภาคีอย่างน้อยเท่าเทียมกับผลปฏิบัติที่ให้ต่อคนชาติในเรื่องเสรีภาพการประกอบกิจกรรมทางศาสนาและการให้การศึกษาด้านศาสนาแก่นุตรหลาน

มาตรา 5

สิทธิต่างๆเกินจากที่อนุสัญญานี้กำหนด

ให้ถือว่าไม่มีสิ่งใดในอนุสัญญานี้รื้อถอนสิทธิและผลประโยชน์ที่รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผู้ลี้ภัยเกินจากที่ได้กำหนดไว้ตามอนุสัญญานี้

มาตรา 6

ข้อความที่ว่า “ในสถานการณ์เช่นเดียวกัน”

เพื่อประโยชน์ของอนุสัญญานี้ ข้อความที่ว่า “ในสถานการณ์เช่นเดียวกัน” หมายถึงเงื่อนไขใดๆก็ตามที่บุคคลต้องปฏิบัติตาม (รวมทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลาและเกี่ยวกับการเยือนหรือพำนัก) ซึ่งบุคคลนั้นหากตนมิได้เป็นผู้ลี้ภัยก็ต้องปฏิบัติตามอยู่แล้ว ในอันที่จะได้มาซึ่งสิทธิที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เว้นแต่เงื่อนไขซึ่งไม่สามารถปฏิบัติตามได้ โดยเหตุแห่งสภาพความเป็นผู้ลี้ภัย

มาตรา 7

ข้อยกเว้นจากการถ้อยที่ถ้อยอาศัย

1. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อคนต่างด้าวโดยทั่วไป เว้นแต่อนุสัญญานี้มีบทบัญญัติให้ความอนุเคราะห์ดีกว่า
2. ให้ผู้ลี้ภัยที่ขอลี้ภัยได้รับสิทธิยกเว้นจากเงื่อนไขถ้อยที่ถ้อยอาศัย สืบเนื่องจากการนิติบัญญัติในดินแดนของบรรดารัฐภาคีผู้ทำสัญญาหลังจากการพำนักได้เป็นระยะเวลาสามปี
3. ในกรณีที่ไม่มีกรณียกเว้นที่ถ้อยอาศัยรัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะให้สิทธิและผลประโยชน์ต่อผู้ลี้ภัยต่อไปตามสิทธิที่พึงมีอยู่แล้วนับแต่วันที่อนุสัญญานี้มีผลบังคับใช้ต่อรัฐนั้น
4. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาพิจารณาอย่างเป็นคุณในอันที่จะให้สิทธิและผลประโยชน์ต่อผู้ลี้ภัยเกินกว่าที่ได้รับอยู่แล้วตามสิทธิในวรรค 2 และ 3 ในกรณีที่ไม่มีกรณียกเว้นที่ถ้อยอาศัย และให้

ขยายข้อยกเว้นจากการถ้อยที่ถ้อยอาศัยต่อผู้ลี้ภัยที่ไม่เข้าตามเงื่อนไขที่ซึ่งกำหนดไว้ในวรรค 2 และ 3

5.ข้อกำหนดวรรค 2 และ 3 นั้นให้ใช้ต่อสิทธิและผลประโยชน์ที่ได้กล่าวถึงในมาตรา 13,18,19,21 และ 22 แห่งอนุสัญญาฉบับนี้ ตลอดจนสิทธิและผลประโยชน์ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้มิได้บัญญัติไว้ด้วย

มาตรา 8

การยกเว้นจากมาตรการพิเศษ

สำหรับมาตรการพิเศษที่อาจใช้ต่อบุคคล ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ของคนชาติรัฐอื่นนั้น รัฐภาคีผู้ทำสัญญาไม่อาจใช้มาตรการดังกล่าวต่อผู้ลี้ภัย ซึ่งถือสัญชาติของรัฐอื่นข้างต้นอย่างเป็นทางการด้วยเหตุแห่งสัญชาติของรัฐนั้นเพียงเหตุเดียว หากรัฐภาคีผู้ทำสัญญามีอาจใช้หลักการกว้างๆ ตามมาตรานี้เนื่องจากกฎหมายนิติบัญญัติของตนห้ามไว้ รัฐนั้นก็จะให้การยกเว้นจากมาตรการพิเศษของตนในลักษณะที่เป็นคุณต่อผู้ลี้ภัยนั้นในกรณีที่เหมาะสม

มาตรา 9

มาตรการชั่วคราว

ไม่มีสิ่งใดในอนุสัญญานี้ที่จะห้ามรัฐภาคีผู้ทำสัญญาในช่วงสงครามหรือสถานการณ์อื่นที่พิเศษ และร้ายแรงให้ใช้มาตรการชั่วคราวซึ่งรัฐนั้นพิจารณาเห็นว่าจำเป็นต่อความมั่นคงแห่งชาติต่อบุคคลใดซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาโดยรัฐภาคีผู้ทำสัญญานั้นว่าเป็นผู้ลี้ภัยแท้จริงหรือไม่ และมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการนั้นต่อไปหรือไม่ ในกรณีของบุคคลนั้นเพื่อผลประโยชน์ของความมั่นคงแห่งชาติ

มาตรา 10

การให้พำนักอยู่ต่อไป

1. ในกรณีของผู้ลี้ภัยที่พลัดถิ่นโดยการบังคับระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองและถูกส่งเข้าไปพำนักในดินแดนของรัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ถือว่าระยะเวลาที่ถูกบังคับให้อาศัยอยู่ที่นั่นเป็นการพำนักอยู่ภายในดินแดนนั้นโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 11

กะลาสีลี้ภัย

ในกรณีผู้ลี้ภัยที่เป็นกะลาสีประจำเรือที่ชักธงของรัฐภาคีผู้ทำสัญญา ให้รัฐนั้นพิจารณาด้วยความเมตตาเรื่องการจัดถิ่นฐาน ในดินแดนของรัฐนั้นและการออกเอกสารเดินทางให้หรือการขอเข้าดินแดนเป็นการชั่วคราวโดยเฉพาะเพื่อเอื้ออำนวยต่อการจัดถิ่นฐานในประเทศอื่นต่อไป

หมวดที่ 2

สถานภาพทางกฎหมาย

มาตรา 12

สถานภาพส่วนบุคคล

1. ให้สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ลี้ภัยขึ้นอยู่กับกฎหมายของประเทศแห่งภูมิสำเนาหรือหากเป็นผู้ไร้ภูมิสำเนาให้ขึ้นกับกฎหมายของประเทศที่พำนักอยู่
2. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาเคารพต่อสิทธิที่ผู้ลี้ภัยมีอยู่เดิมอันขึ้นอยู่กับสถานภาพส่วนบุคคล โดยเฉพาะสิทธิเกี่ยวกับการสมรส โดยผู้ลี้ภัยต้องปฏิบัติตามพิธีการที่กฎหมายของรัฐนั้นกำหนดไว้หากจำเป็น ทั้งนี้หมายถึงสิทธิที่กฎหมายของรัฐนั้นให้การรับรองหากไม่เป็นผู้ลี้ภัย

มาตรา 13

สังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติที่เป็นคุณต่อผู้ลี้ภัยเท่าที่เป็นไปได้ซึ่งไม่ว่าในกรณีใดจะไม่น้อยกว่าที่ให้ต่อคนต่างด้าวโดยทั่วไปในสถานการณ์เดียวกันเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

มาตรา 14

สิทธิในศิลปกรรมและทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม

ให้ผู้ลี้ภัยได้รับความคุ้มครองในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมเช่น สิ่งประดิษฐ์ แผนแบบ หรือตัวอย่างแบบเครื่องหมายความการค้า ชื่อการค้าและสิทธิในผลงานทางวรรณคดี ศิลปะ และวิทยาศาสตร์ ในรัฐที่เขาจะมีถิ่นฐานพำนักประจำเช่นเดียวกับผู้ที่มีสัญชาติของรัฐนั้นในดินแดนของรัฐภาคีผู้ทำสัญญาอื่นๆ ให้เขาได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับผู้ที่มีสัญชาติของรัฐที่เขาจะมีถิ่นฐานพำนักประจำในดินแดนของรัฐนั้น

มาตรา 15

สิทธิในการเข้าร่วมสมาคม

ในเรื่องการเข้าร่วมสมาคมและการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานที่มีได้มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองและเพื่อหวังกำไรให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งต่อผู้ลี้ภัยที่อาศัยอยู่โดยชอบด้วยกฎหมายภายในอาณาเขตของรัฐนั้นเช่นเดียวกันกับที่รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติแก่คนชาติรัฐที่สามในสถานการณ์เดียวกัน

มาตรา 16

การนำคดีขึ้นสู่ศาล

1. ให้ผู้ลี้ภัยมีเสรีภาพในการนำคดีขึ้นสู่ศาลสถิตยุติธรรมภายในอาณาเขตของรัฐผู้ทำสัญญาทุกรัฐ

2. ให้ผู้ลี้ภัยมีสิทธิได้รับผลปฏิบัติจากรัฐภาคีผู้ทำสัญญาที่เขามีถิ่นฐานพำนักประจำเช่นเดียวกับที่รัฐนั้นให้ต่อคนชาติของรัฐนั้นในเรื่องการนำคดีขึ้นสู่ศาลรวมทั้งการช่วยเหลือทางกฎหมายและขอยกเว้นจากการตัดสินโดยไม่มีหลักประกัน

3. ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องตามวรรค 2 ให้ผู้ลี้ภัยได้รับผลปฏิบัติเช่นเดียวกับคนชาติของรัฐที่เขามีถิ่นฐานพำนักประจำในรัฐอื่น นอกจากที่เขามีถิ่นฐานพำนักประจำด้วย

หมวดที่ 3

การประกอบอาชีพเพื่อหารายได้

มาตรา 17

การรับจ้างเพื่อค่าแรง

1. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งต่อผู้ลี้ภัยที่อาศัยอยู่โดยชอบด้วยกฎหมายภายในอาณาเขตของรัฐนั้นเช่นเดียวกันกับที่รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติแก่คนชาติรัฐที่สามเกี่ยวกับสิทธิในการรับจ้างเพื่อค่าแรงในสถานการณ์เดียวกัน

2. ในกรณีใดก็ตาม ห้ามใช้มาตรการจำกัดต่อคนต่างด้าว หรือการจ้างคนต่างด้าวเพื่อปกป้องตลาดแรงงานแห่งชาติต่อผู้ลี้ภัยซึ่งเคยได้รับการยกเว้นจากมาตรการเหล่านั้นในวันที่อนุสัญญานี้มีผลใช้บังคับต่อรัฐภาคีผู้ทำสัญญาที่เกี่ยวข้อง หรือซึ่งเข้าตามเงื่อนไขใดดังต่อไปนี้

(ก) ได้พำนักอยู่ในรัฐนั้นครบสามปีแล้ว

(ข) มีคู่สมรสเป็นคนชาติของรัฐที่ตนพำนักอยู่ ทั้งนี้ผู้ลี้ภัยไม่อาจถืออ้างประโยชน์จากบทบัญญัตินี้หากได้ทอดทิ้งคู่สมรสแล้ว

(ค) มีบุตรหนึ่งคนหรือมากกว่านั้นที่มีสัญชาติของรัฐที่ตนพำนักอยู่

3. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาพิจารณาด้วยความเมตตาในการปรับสิทธิของผู้ลี้ภัยที่เกี่ยวกับการรับจ้างเพื่อค่าแรงให้เท่าเทียมกับสิทธิของคนชาติของรัฐนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ลี้ภัยที่เข้าเมืองตามโครงการรับสมัครแรงงานหรือโครงการรับคนเข้าเมือง

มาตรา 18

การประกอบธุรกิจส่วนตัว

ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติที่เป็นคุณต่อผู้ลี้ภัยเท่าที่เป็นไปได้ที่อยู่ในอาณาเขตของรัฐนั้นโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งไม่ว่าในกรณีใดจะไม่น้อยกว่าที่ให้ต่อคนต่างด้าวโดยทั่วไปในสถานการณ์เดียวกันเกี่ยวกับสิทธิในการประกอบธุรกิจโดยตนเองด้านเกษตรกรรมอุตสาหกรรมหัตถกรรม และการพาณิชย์และด้านการจัดตั้งบริษัท การค้าหรืออุตสาหกรรม

มาตรา 19

วิชาชีพอิสระ

1. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติที่เป็นคุณต่อผู้ลี้ภัยเท่าที่เป็นไปได้ที่อยู่ในอาณาเขตของรัฐนั้น โดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีคุณวุฒิที่เจ้าพนักงานที่มีอำนาจของรัฐนั้นให้การรับรองและที่ต้องการที่จะประกอบวิชาชีพอิสระซึ่งไม่ว่าในกรณีใดจะไม่น้อยกว่าที่ให้ต่อคนต่างด้าวโดยทั่วไปในสถานการณ์เดียวกัน

2. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาใช้ความพยายามอย่างยิ่งโดยสอดคล้องกับกฎหมาย และรัฐธรรมนูญของตนในอันที่จะจัดให้ผู้ลี้ภัยนั้นได้ตั้งถิ่นฐานในดินแดนซึ่งรัฐนั้นรับผิดชอบในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนอกเหนือไปจากดินแดนแห่งเมืองแม่

หมวดที่ 4

สวัสดิการ

มาตรา 20

การปันส่วน

ให้ผู้ลี้ภัยได้รับผลปฏิบัติเยี่ยงคนชาติในกรณีที่มีการใช้ระบบการปันส่วนต่อพลเมืองทั่วไปซึ่งควบคุมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ขาดแคลนทั่วไป

มาตรา 21

ที่อยู่อาศัย

ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติที่เป็นคุณต่อผู้ลี้ภัยเท่าที่เป็นไปได้ที่อยู่ในอาณาเขตของรัฐนั้น โดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งไม่ว่าในกรณีใดจะไม่น้อยกว่าที่ให้ต่อคนต่างด้าวโดยทั่วไปในสถานการณ์เดียวกัน ในเรื่องที่อยู่อาศัยเท่าที่มีการกำหนดในกฎหมายระเบียบบังคับหรือภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

มาตรา 22

การศึกษาของรัฐ

1. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติเยี่ยงคนชาติเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาให้ผลปฏิบัติที่เป็นคุณต่อผู้ลี้ภัยเท่าที่เป็นไปได้ซึ่งไม่ว่าในกรณีใดจะไม่น้อยกว่าที่ให้ต่อคนต่างด้าวโดยทั่วไปในสถานการณ์เดียวกันเกี่ยวกับการศึกษาที่นอกเหนือจากระดับขั้นพื้นฐานและโดยเฉพาะเกี่ยวกับการได้รับการศึกษา การรับรองประกาศนียบัตรอนุปริญญาบัตรและปริญญาบัตร การผ่อนปรนเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการศึกษาและการให้ทุนการศึกษา

มาตรา 23

การบรรเทาทุกข์สาธารณชน

รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะให้ผลปฏิบัติเยี่ยงคนชาติต่อผู้ลี้ภัยซึ่งอยู่ในอาณาเขตของรัฐโดยชอบด้วยกฎหมายในเรื่องการบรรเทาทุกข์สาธารณะชนและความช่วยเหลือ

มาตรา 24

กฎหมายแรงงานและการประกันสังคม

1. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะให้ผลปฏิบัติเยี่ยงคนชาติต่อผู้ลี้ภัยซึ่งอยู่ในอาณาเขตของรัฐโดยชอบด้วยกฎหมายในเรื่องต่างๆต่อไปนี้คือ

ก. เท่าที่มีการบัญญัติกฎหมายหรือข้อบังคับ หรือการควบคุมของเจ้าหน้าที่บริหารเงินได้รวมทั้งเงินที่จ่ายแก่ครอบครัว อันเป็นส่วนหนึ่งของเงินได้ เวลาการทำงาน การจัดการค่าล่วงเวลา วันหยุดที่ได้รับเงิน ข้อจำกัดการนำงานมาทำที่บ้าน อายุขั้นต่ำในการจ้างงาน การฝึกหัดงาน และการฝึกปฏิบัติ การทำงานของหญิงและผู้เยาว์ การได้รับประโยชน์จากการต่อรองร่วม

ข. การประกันสังคม(บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการประสบภัยในการทำงาน โรคภัยไข้เจ็บสืบเนื่องจากการประกอบอาชีพ การมีครรภ์ เจ็บป่วย ทูพพลภาพ ชราภาพ ตายว่างงาน ความรับผิดชอบเกี่ยวกับครอบครัวและกรณีอื่นใดซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ที่อยู่ภายในขอบเขตของการประกันสังคมตามกฎหมายแห่งชาติหรือข้อบังคับ) โดยอยู่ภายใต้ข้อจำกัดดังต่อไปนี้

1) การจัดการที่เหมาะสมซึ่งอาจมีขึ้นเพื่ออ้างไว้ซึ่งสิทธิอันได้รับมาแล้ว และสิทธิซึ่งกำลังจะได้รับ

2) กฎหมายแห่งชาติหรือระเบียบข้อบังคับของประเทศซึ่งผู้ลี้ภัยเข้าไปอยู่อาศัย อาจกำหนดการจัดการพิเศษเกี่ยวกับเงินช่วยเหลือทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ซึ่งถือจ่ายจากเงินกองทุนสาธารณะ และเกี่ยวกับเงินซึ่งจ่ายให้แก่ผู้ซึ่งมีกระทำตามเงื่อนไขในการสะสมซึ่งกำหนดไว้ใน การจ่ายเงินบำนาญตามปกติ

2. สิทธิที่จะได้รับเงินชดเชยจากการตายของผู้ลี้ภัยเนื่องจากประสบอันตรายจากการรับจ้างทำงานหรือจากโรคภัยไข้เจ็บสืบเนื่องจากการประกอบอาชีพจะไม่ถูกกระทบจากการที่ผู้ได้รับประโยชน์อยู่นอกอาณาเขตของรัฐภาคีผู้ทำสัญญา

3. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะอำนวยความสะดวกอันเกิดจากความตกลงที่มีระหว่างตนให้แก่ผู้ลี้ภัยหรือที่อาจทำขึ้นในภายหลังเกี่ยวกับการอ้างไว้ซึ่งสิทธิอันได้รับมาหรือสิทธิซึ่งกำลังจะได้รับมาอันเกี่ยวกับการประกันสังคม ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะที่ใช้บังคับแก่คนชาติของรัฐผู้ลงนามในความตกลงดังกล่าว

4. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาพิจารณาด้วยความเมตตาที่จะอำนวยความสะดวกอันเกิดจากการตกลงที่คล้ายคลึงกันนี้แก่ผู้ลี้ภัยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในกรณีที่มีการตกลงที่คล้ายคลึงดังกล่าวใช้บังคับระหว่างรัฐภาคีผู้ทำสัญญาและรัฐที่มีใ้ภาคีผู้ทำสัญญาแห่งอนุสัญญานี้

หมวดที่ 5

มาตรการบริหาร

มาตรา 25

ความช่วยเหลือจากด้านบริหาร

1. เมื่อการใช้สิทธิของผู้ลี้ภัยตามปกติจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของต่างประเทศซึ่งผู้ลี้ภัยไม่อาจเข้าถึงเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้ รัฐภาคีผู้ทำสัญญาซึ่งผู้ลี้ภัยพำนักอยู่จะได้จัดความช่วยเหลือดังกล่าวแก่ผู้นั้น โดยเจ้าหน้าที่ของตนหรือโดยเจ้าหน้าที่ระหว่างประเทศ

2. เจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ทั้งหลายซึ่งได้กล่าวถึงในวรรค 1 จะได้ส่งหรือจัดให้มีการส่งภายใต้การอำนวยความสะดวกของตน เอกสารหรือคำรับรองต่างๆไปยังผู้ลี้ภัยเช่นเดียวกันกับจะได้ทำในกรณีปกติต่อคนต่างด้าว โดยหรือผ่านเจ้าหน้าที่แห่งชาติคนต่างด้าวนั้น

3. เอกสารหรือคำรับรองต่างๆซึ่งได้มีการส่งนั้นให้ใช้แทนเอกสารราชการซึ่งส่งให้กับคนต่างด้าวโดยหรือผ่านทางเจ้าหน้าที่แห่งชาติของตนและชอบที่จะได้รับความเชื่อถือเมื่อไม่มีข้อพิสูจน์เป็นอย่างอื่น

4. เว้นในกรณีที่อาจให้ผลปฏิบัติพิเศษต่อผู้ยากไร้ บริการต่างๆซึ่งกล่าวไว้ ณ ที่นี้ อาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมได้ แต่ค่าธรรมเนียมดังกล่าวจะเรียกเก็บได้ในอัตราอันสมควรและสมสัดส่วนกับอัตราที่เรียกเก็บจากคนต่างชาติ สำหรับบริการที่คล้ายคลึงกัน

5. บทบัญญัติในมาตรานี้ ย่อมไม่กระทบกระเทือนต่อมาตรา 27 และ 28

มาตรา 26

อิสระภาพในการเคลื่อนย้าย

รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะให้ผู้ลี้ภัย ซึ่งอยู่ในอาณาเขตของตนโดยชอบด้วยกฎหมายได้รับสิทธิที่จะเลือกที่อยู่อาศัยและเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีในดินแดนของรัฐ ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับซึ่งใช้กับคนต่างด้าวโดยทั่วไปในกรณีเช่นเดียวกัน

มาตรา 27

หนังสือแสดงตน

ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาออกหนังสือแสดงตนแก่ผู้ลี้ภัยภายในอาณาเขตของตน ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มิเอกสารเดินทางที่ใช้ได้

มาตรา 28

เอกสารเดินทาง

1. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาออกเอกสารเดินทางแก่ผู้ลี้ภัยซึ่งอยู่ในอาณาเขตของรัฐนั้นโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อวัตถุประสงค์ในการเดินทางภายนอกอาณาเขตรัฐนั้น เว้นเสียแต่ว่าจะทำได้เนื่องจากเหตุผลบังคับทางด้านความมั่นคงแห่งชาติหรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

และให้ใช้ข้อกำหนดต่อทำยแห่งอนุสัญญาซึ่งเกี่ยวกับเอกสารดังกล่าว รัฐภาคีผู้ทำสัญญาอาจออกเอกสารเดินทางเช่นว่าแก่ผู้ลี้ภัยอื่นใดภายในอาณาเขตรัฐ รัฐจะพิจารณาด้วยความเมตตาในการออกเอกสารเดินทางจากประเทศที่ตนมีถิ่นที่อยู่โดยชอบด้วยกฎหมาย

2. ให้เอกสารเดินทางที่ออกให้แก่ผู้ลี้ภัยภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศที่แล้มาโดยภาคีที่เกี่ยวข้องนั้นได้รับการยอมรับและปฏิบัติโดยรัฐภาคีผู้ทำสัญญาเช่นเดียวกันกับเอกสารเดินทางซึ่งได้ออกตามมาตรา

มาตรา 29

ภาษีเงินได้ของแผ่นดิน

1. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะไม่เรียกเก็บอากรเงินพึงชำระหรือภาษีในลักษณะใดก็ตามจากผู้ลี้ภัยไม่ว่าในรูปแบบอื่นใดหรือที่สูงกว่าอันจะเรียกเก็บได้จากคนชาติในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

2. ความในวรรคหนึ่งข้างต้นไม่ตัดสิทธิในการประยุกต์กฎหมายข้อบังคับใดๆกับผู้ลี้ภัยเช่นเดียวกับที่ใช้กับคนต่างด้าว ในเรื่องการเรียกเก็บเงินอันพึงชำระ ซึ่งเกิดจากการออกเอกสารราชการต่างๆรวมทั้งหนังสือแสดงตน

มาตรา 30

การโอนสินทรัพย์

1. ให้รัฐภาคีผู้ทำสัญญาอนุญาตตามกฎหมาย และข้อบังคับของรัฐให้ผู้ลี้ภัยโอนสินทรัพย์ซึ่งได้นำเข้ามาในอาณาเขตของรัฐไปยังอีกประเทศหนึ่งซึ่งยอมรับให้มีการตั้งถิ่นฐาน

2. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะพิจารณาด้วยความเมตตาในคำขออนุญาตโอนสินทรัพย์ของผู้ลี้ภัยซึ่งจำเป็นในการตั้งถิ่นฐานในอีกประเทศหนึ่งซึ่งได้ยอมรับตนไม่ว่าสินทรัพย์เหล่านั้นจะอยู่ที่ใด

มาตรา 31

ผู้ลี้ภัยโดยมิชอบด้วยกฎหมายในประเทศที่ตนเองอาศัยลี้ภัย

1. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะไม่ลงโทษทางอาญา ด้วยเหตุแห่งการเข้าเมืองหรือการปรากฏตัวโดยผิดกฎหมายแก่ผู้ลี้ภัย ซึ่งเดินทางโดยตรงมาจากดินแดนซึ่งชีวิตหรือเสรีภาพถูกคุกคามตามความหมายของมาตรา 1 เข้ามาหรือปรากฏตัวในอาณาเขตโดยมิได้รับอนุญาต ทั้งนี้ถ้าหากว่าผู้ลี้ภัยได้รายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่และแสดงเหตุอันควรเชื่อถือได้ในการเข้าเมืองหรือการปรากฏตัวโดยผิดกฎหมายนั้น

2. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะไม่วางข้อจำกัดต่อการเคลื่อนย้ายของผู้ลี้ภัยนอไปจากเท่าที่จำเป็นและข้อจำกัดเช่นว่าจะมีผลเพียงตรวจไปถึงมีการวางแผนทางจัดสถานะของผู้ลี้ภัยในประเทศหรือเมื่อผู้ลี้ภัยได้รับอนุญาตให้เข้าไปอยู่ในประเทศอื่น รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะยอมให้ผู้ลี้ภัยมีเวลาพอสมควรและให้ความสะดวกทุกประการที่จำเป็นที่จะได้รับอนุมัติให้เข้าไปอยู่ในประเทศอื่น

มาตรา 32

การขับไล่

1. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะไม่ขับไล่ผู้ลี้ภัยซึ่งชอบด้วยกฎหมายจากอาณาเขตของตนเว้นเสียแต่เพื่อความมั่นคงแห่งชาติหรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

2. การขับไล่ผู้ลี้ภัยจะกระทำได้เฉพาะตามคำตัดสิน ซึ่งได้ดำเนินตามกระบวนการนิติธรรมเท่านั้น เว้นเสียแต่ว่าจะต้องปฏิบัติตามเหตุผลบังคับเพื่อความมั่นคงของชาติ ผู้ลี้ภัยจะได้รับอนุญาตให้ยื่นหลักฐานเพื่อพิสูจน์ตนเองและให้อุทธรณ์ และให้มีตัวแทนเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว ต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือต่อบุคคลเดียวหรือหลายคนซึ่งได้รับมอบหมายจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

3. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะให้เวลาพอสมควรแก่ผู้ลี้ภัยเพื่อแสวงหาการรับเข้าเมืองตามกฎหมายในประเทศอื่น รัฐภาคีผู้ทำสัญญาสงวนสิทธิที่จะใช้วิธีการภายในบางประการในระหว่างระยะเวลาเช่นนั้น ตามที่เห็นว่าจำเป็น

มาตรา 33

ข้อห้ามการขับไล่หรือการส่งกลับ “การผลักดันกลับ”

1. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะไม่ขับไล่หรือส่งกลับ(ผลักดัน) ผู้ลี้ภัยไม่ว่าจะโดยลักษณะใดๆ ไปยังชายเขตแห่งดินแดนซึ่ง ณ ที่นั้นชีวิตหรืออิสรภาพของผู้ลี้ภัยอาจได้รับการคุกคามด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพ ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าจะทางสังคมหรือทางความคิดด้านการเมือง

2. ประโยชน์อันเกิดจากบทบัญญัตินี้มีให้ยกขึ้นกล่าวอ้างโดยผู้ลี้ภัยซึ่งมีเหตุสมควรอันถือได้ว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศที่ได้เข้าไปพำนักหรือผู้ซึ่งโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาญาร้ายแรงอันเป็นภัยต่อประชาคมของประเทศนั้น

มาตรา 34

การโอนสัญชาติ

รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะอำนวยความสะดวกราบเท่าที่สามารถจะทำได้ในการทำให้ผู้ลี้ภัยได้โอนสัญชาติและปรับให้เป็นคนพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐจะพยายามทุกวิถีทางที่จะริบเร่งกระบวนการโอนสัญชาติและจะลดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่างๆที่จะเกิดจากกระบวนการนั้นเท่าที่ทำได้

หมวดที่ 6 บทบัญญัติต่อเนื่องและชั่วคราว

มาตรา 35

ความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่แห่งชาติกับองค์การสหประชาชาติ

1. รัฐภาคีผู้ทำสัญญารับรองที่จะร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ หรือหน่วยงานอื่นของสหประชาชาติซึ่งจะรับช่วงสืบต่องานในการปฏิบัติภารกิจและโดยเฉพาะในการช่วยให้ความสะดวกในหน้าที่อำนวยความสะดวกต่อบทบัญญัติแห่งอนุสัญญา

2. เพื่อให้สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติหรือหน่วยงานอื่นของสหประชาชาติซึ่งจะรับช่วงสืบต่องาน สามารถที่จะจัดทำรายงานต่อองค์การซึ่งมีอำนาจของสหประชาชาติ รัฐภาคีผู้ทำสัญญารับรองที่จะจัดหาข่าวสารและข้อมูลทางสถิติซึ่งมีการร้องขอโดยหน่วยงานข้างต้น ในรูปแบบที่เหมาะสมในเรื่องที่เกี่ยวกับ

ก สภาวะของผู้ลี้ภัย

ข การอนุวัติการของอนุสัญญานี้และ

ค กฎหมาย ข้อบังคับ และคำสั่งต่างๆซึ่งมีผลบังคับหรืออาจจะมีผลบังคับอันเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย

มาตรา 36

ข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายแห่งชาติ

รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะแจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบถึงกฎหมายและข้อบังคับต่างๆซึ่งรัฐอาจดำเนินการไปเพื่อประยุกต์อนุสัญญานี้

มาตรา 37

ความสัมพันธ์กับอนุสัญญาก่อนๆ

ในระหว่างภาคีด้วยกันให้ใช้อนุสัญญานั้นแทน ความตกลงซึ่งได้กระทำเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 1922, 31 พฤษภาคม 1924, 12 พฤษภาคม 1926, 30 มิถุนายน 1928 และ 30 กรกฎาคม 1935, อนุสัญญาลงวันที่ 28 ตุลาคม 1933 และ 10 กุมภาพันธ์ 1938, พิธีสารลงวันที่ 14 กันยายน 1939 และข้อตกลง ณ วันที่ 15 ตุลาคม 1946

ทั้งนี้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อมาตรา 28 วรรค 2 แห่งอนุสัญญาฉบับนี้

หมวดที่ 7

ข้อความท้ายสุด

มาตรา 38

การระงับข้อพิพาท

ข้อพิพาทใดๆระหว่างภาคีแห่งอนุสัญญานี้ที่เกี่ยวกับการแปลหรือการประยุกต์ซึ่งไม่สามารถจะระงับได้โดยวิธีอื่นๆให้ส่งไปยังศาลยุติธรรมระหว่างประเทศโดยการร้องขอของคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

มาตรา 39

การลงนาม การให้สัตยาบัน และการภาคยานุวัติ

1. อนุสัญญานี้จะเปิดลงนาม ณ นครเจนีวาในวันที่ 28 กรกฎาคม 1951 และหลังจากนั้นจะเก็บรักษาไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติ

อนุสัญญาจะเปิดให้ลงนาม ณ สำนักงานสหประชาชาติในยุโรปตั้งแต่วันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1951 ถึง 31 สิงหาคม 1951 และจะเปิดให้ลงนามได้อีกครั้ง ณ สำนักงานใหญ่ของสหประชาชาติตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 1951 ถึง 31 ธันวาคม 1952

2. อนุสัญญานี้จะเปิดให้ลงชื่อได้ในนามของรัฐสมาชิกสหประชาชาติทั้งหลาย และในนามของรัฐอื่นๆที่ได้รับคำเชิญให้ร่วมในการประชุมผู้มีอำนาจเต็มเรื่องสถานการณ์ของผู้ลี้ภัย และบุคคลผู้ไร้สัญชาติ หรือต่อผู้เป็นฝ่ายซึ่งสมัชชาใหญ่จะมีคำเชิญขอให้ลงนามอนุสัญญานี้จะต้องได้รับสัตยาบันและสัตยาบันสารจะต้องเก็บรักษาไว้ที่เลขาธิการสหประชาชาติ

3. อนุสัญญานี้จะเปิดเพื่อการภาคยานุวัติตั้งแต่วันที่ 28 กรกฎาคม 1951 โดยรัฐซึ่งอ้างถึงในวรรค 2 มาตรานี้ การภาคยานุวัติจะมีผลเมื่อมีการส่งมอบภาคยานุวัติสารไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติ

มาตรา 40

ข้อความว่าด้วยดินแดนแห่งการประยุกต์อนุสัญญา

1. รัฐใดๆเมื่อลงนาม สัตยาบัน หรือ ภาคยานุวัติ อาจประกาศให้อนุสัญญานี้ขยายการประยุกต์ไปยังดินแดนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนซึ่งจะต้องรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คำประกาศเช่นนี้ให้มีผลเมื่ออนุสัญญาใช้บังคับกับรัฐนั้น

2. เมื่อเวลาใดๆหลังจากนั้น การขยายการประยุกต์อนุสัญญาเช่นว่านี้อาจกระทำได้โดยส่งคำบอกกล่าวไปยังเลขาธิการสหประชาชาติได้รับคำบอกกล่าวนั้น หรือจากวันที่อนุสัญญาใช้บังคับกับรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้แล้วแต่สิ่งใดจะเกิดขึ้นหลัง

3. ในส่วนที่เกี่ยวกับดินแดนซึ่งอนุสัญญานี้ยังมีได้ขยายการประยุกต์เมื่อเวลาลงนาม สัตยาบัน หรือภาคยานุวัติ แต่ละรัฐที่เกี่ยวข้องจะพิจารณาหาเส้นทางที่จะดำเนินการตามขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อขยายการประยุกต์อนุสัญญานี้ไปยังดินแดนดังกล่าว

ทั้งนี้ ภายใต้บังคับแห่งความยินยอมของรัฐบาลแห่งดินแดนเหล่านั้น ซึ่งจำเป็นจะต้องขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ทางรัฐธรรมนูญ

มาตรา 41

ข้อความว่าด้วยสหภาพ

ในกรณีสหพันธรัฐหรือรัฐซึ่งมิใช่เอกราช ให้ใช้บทบัญญัติดังต่อไปนี้

ก. สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับมาตราต่างๆของอนุสัญญา^๑นี้ ซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติแห่งสหภาพ ให้ความผูกพันของรัฐบาลสหภาพเป็นเช่นเดียวกันกับภาคีซึ่งมิใช่สหพันธรัฐ

ข. สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับมาตราต่างๆของอนุสัญญา^๑นี้ซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจกฎหมายแห่งมลรัฐ จังหวัดหรือมณฑลซึ่งไม่ผูกพันตามระบบรัฐธรรมนูญแห่งสหภาพที่จะดำเนินการทางกฎหมายให้รัฐบาลสหพันธรัฐ^๒แจ้งมาตราเหล่านั้นโดยการทำความแนะนำเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องของมลรัฐจังหวัด, หรือมณฑลในโอกาสแรกที่สามารถทำได้

ค. สหพันธรัฐภาคีแห่งอนุสัญญา^๑นี้ โดยการร้องขอของรัฐภาคีผู้ทำสัญญาอื่นๆผ่านทางเลขาธิการสหประชาชาติจะส่งคำแถลงเรื่องกฎหมายและการปฏิบัติของสหพันธรัฐและหน่วยที่ประกอบเป็นสหพันธรัฐของตน ซึ่งเกี่ยวกับบทบัญญัติใดบทบัญญัติหนึ่งโดยเฉพาะของอนุสัญญาฉบับนี้ อันแสดงขอบเขตการมีผลบังคับแห่งบทบัญญัตินั้น ทั้งนี้ไม่ว่าโดยการดำเนินการทางกฎหมายหรือวิธีอื่น

มาตรา 42

ข้อสงวน

1. เมื่อเวลาที่ลงนาม สัตยาบัน หรือภาคยานุวัติ รัฐใดๆอาจตั้งข้อสงวนต่อมาตราต่างๆแห่งอนุสัญญาได้ เว้นแต่มาตรา 1, 3, 4, 16(1), 33 36-46 รวมกัน

2. รัฐซึ่งตั้งข้อสงวนตามวรรค 1 แห่งมาตรานี้ อาจถอนข้อสงวนนั้นได้ในเวลาๆโดยการแจ้งข้อความเพื่อให้เกิดผลเช่นนั้นไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ

มาตรา 43

การมีผลใช้บังคับ

1. อนุสัญญานี้มีผลบังคับในวันที่เก้าสิบ หลังจากวันที่สัตยาบันสาร หรือภาคยานุวัติสารได้มีการส่งมอบ

2. ในกรณีที่รัฐสัตยาบันหรือภาคยานุวัติอนุสัญญาฉบับนี้ภายหลังจากที่สัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารได้ส่งไปเก็บรักษาแล้วให้อนุสัญญามีผลบังคับในวันที่เก้าสิบหลังจากวันที่รัฐนั้นได้ส่งสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารไปเก็บรักษา

มาตรา 44

การเพิกถอน

1. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาอาจเพิกถอนอนุสัญญานี้ได้ในเวลาใดๆ โดยส่งคำบอกกล่าวไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ

2. การเพิกถอนจะมีผลต่อรัฐภาคีผู้ทำสัญญาเมื่อเวลาหนึ่งปีผ่านไปนับจากวันที่เลขาธิการสหประชาชาติได้รับคำเพิกถอน

3. รัฐใดซึ่งได้ทำประกาศหรือคำบอกกล่าวตามมาตรา 40 อาจประกาศในเวลาใดๆ ภายหลัง โดยการส่งคำบอกกล่าวไปยังเลขาธิการสหประชาชาติว่าให้ระงับการขยายอำนาจบังคับแก่อนุสัญญานับนี้ไปยังดินแดนเช่นว่านั้น เมื่อเวลาหนึ่งปีผ่านไปนับจากวันที่เลขาธิการได้รับคำบอกกล่าว

มาตรา 45

การแก้ไข

1. รัฐภาคีผู้ทำสัญญาอาจร้องขอให้มีการแก้ไขอนุสัญญานี้ได้ในเวลาใดๆ โดยส่งคำบอกกล่าวไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ

2. สมัชชาใหญ่สหประชาชาติจะแนะนำขั้นตอนถ้าหากมีเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำร้องขอนั้น

มาตรา 46

คำบอกกล่าวซึ่งจะต้องกระทำโดยเลขาธิการสหประชาชาติ

เลขาธิการสหประชาชาติจะรายงานทั้งสมาชิกทั้งหมดของสหประชาชาติ และทั้งที่มีรัฐสมาชิกที่ระบุไว้ในมาตรา 39 ให้ทราบดังต่อไปนี้ คือ

ก การประกาศและการบอกกล่าวตามส่วน 8 ของมาตรา 1

ข การลงนาม การสัตยาบัน และการภาคยานุวัติตามมาตรา 39

ค การประกาศและการบอกกล่าวตามมาตรา 40

ง ข้อสงวนและการถอนข้อสงวนตามมาตรา 42

จ วันซึ่งอนุสัญญานี้จะมีผลใช้บังคับตามมาตรา 43

ฉ การเพิกถอนและการบอกกล่าวตามมาตรา 44

ช การร้องขอเพื่อการแก้ไขตามมาตรา 45

ด้วยความสุจริต ผู้ที่ลงชื่อข้างท้าย ตามที่ได้รับมอบอำนาจอย่างถูกต้อง ได้ลงชื่ออนุสัญญานี้ในนามของรัฐบาลของตนทำขึ้น ณ นครเจนีวา วันที่ยี่สิบแปดเดือนกรกฎาคม หนึ่งพันเก้าร้อยห้าสิบเอ็ด ในเอกสารฉบับเดียว โดยให้ถือข้อความในภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นบทหลักฐานเท่าเทียมกัน ให้เก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานบรรณสารของสหประชาชาติและให้ส่งคู่ฉบับซึ่งรับรองว่าถูกต้องไปยังสมาชิกสหประชาชาติและรัฐที่มีชื่อสมาชิกตามมาตรา 39

ภาคผนวก ข (ต่อ)

พิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.1964 (Protocol Relating to The Refugee Status 1967)

มติที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯ ที่ 2198(21)

พิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย

ที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯ

พิจารณาถึงอนุสัญญาเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ลี้ภัยซึ่งลงนาม ณ กรุงเจนีวา เมื่อ 28 กรกฎาคม ค.ศ.1951 ครอบคลุมเฉพาะบุคคลที่เป็นผู้ลี้ภัย เพราะ ผลจากเหตุการณ์ก่อนวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1951

พิจารณาถึงสถานการณ์ของผู้ลี้ภัยรุ่นใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่ออนุสัญญาได้ผ่านการเห็นชอบแล้วและผู้ลี้ภัยรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่อยู่ในขอบเขตของอนุสัญญา

พิจารณาเห็นชอบถึงการสถานภาพที่เท่าเทียมกันของผู้ลี้ภัยทั้งหมดภายใต้คำจำกัดความในอนุสัญญาโดยไม่จำกัดเฉพาะผู้ลี้ภัยก่อนวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1951

บันทึกคำแนะนำของคณะกรรมการบริหารงานของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ที่กล่าวถึงร่างพิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย ควรจะถูกเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯหลังจากผ่านการพิจารณาของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเลขาธิการฯจะได้รับมอบอำนาจให้เปิดบันทึกพิธีสารในการเข้าเป็นภาคีโดยรัฐบาลต่างๆภายในระยะเวลาอันรวดเร็วเท่าที่จะเป็นไปได้

พิจารณาถึงมติคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมที่ 1185(41) เมื่อ 18 พฤศจิกายน ค.ศ.1966 ที่บันทึกเกี่ยวกับการเห็นชอบในร่างพิธีสารในเอกสารเพิ่มเติมในท้ายรายงานของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติและเกี่ยวกับมาตรการในการขยายขอบเขตของอนุสัญญาและส่งเสริมเพิ่มเติมต่อไปยังที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯ

1.บันทึกพิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ลี้ภัย ข้อความซึ่งบรรจุในเอกสารเพิ่มเติมในท้ายรายงานของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ

2.ขอให้เลขาธิการฯส่งข้อความของพิธีสารไปยังประเทศต่างๆที่ระบุไว้ในข้อ 5 ของบันทึกข้อสนธิสัญญานั้น โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประเทศต่างๆเหล่านั้นเข้าเป็นภาคีแห่งพิธีสาร

พิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย

รัฐภาคีแห่งพิธีสารปัจจุบัน

พิจารณาถึงอนุสัญญาเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ลี้ภัยซึ่งทำขึ้น ณ กรุงเจนีวา เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ.1951(ซึ่งภายหลังจะเรียกอนุสัญญา)ที่ครอบคลุมเฉพาะผู้ที่เป็นผู้ลี้ภัย อันเป็นผลจากเหตุการณ์ก่อนวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1951

พิจารณาถึงสถานการณ์ของผู้ลี้ภัยรุ่นใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังอนุสัญญาได้รับการเห็นชอบ และผู้ลี้ภัยรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะไม่อยู่ในขอบเขตของอนุสัญญา

พิจารณาเห็นชอบถึงการสถานภาพที่เท่าเทียมกันของผู้ลี้ภัยทั้งหมดภายใต้คำจำกัดความในอนุสัญญา โดยไม่จำกัดเฉพาะผู้ลี้ภัยก่อนวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1951

ที่ประชุมฯ ได้ตกลง ดังนี้

มาตรา 1

ข้อกำหนดทั่วไป

1.รัฐภาคีแห่งพิธีสารนี้จะนำมาประยุกต์ซึ่งใช้มาตรา 2 ถึงมาตรา 34 ของอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัยตามที่จะได้กล่าวต่อไปหลังจากนี้

2.ตามจุดมุ่งหมายของพิธีสาร คำว่า “ผู้ลี้ภัย” ยกเว้นที่จะนำไปใช้ในย่อหน้าที่ 3 ของมาตรา 1 นี้ หมายความว่า บุคคลภายใต้คำจำกัดความของข้อ 1 แห่งอนุสัญญาประหนึ่งว่า (“อันเป็นผลจากเหตุการณ์นั้น” ไม่ถูกรวมไว้

3.พิธีสารนี้จะถูกนำไปใช้โดยรัฐภาคีแห่งพิธีสาร โดยไม่มีข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์เว้นเสียแต่ว่าการประกาศที่ยังคงใช้อยู่ซึ่งกระทำโดยรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาตามตรา 1ข(1)[ก] ของอนุสัญญาจะนำไปใช้ภายใต้พิธีสารนี้ ถ้าไม่ถูกขยายความภายใต้ข้อ 1ข(2) ของอนุสัญญา

มาตรา 2

ความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับองค์การสหประชาชาติ

1.รัฐที่เป็นภาคีฯ ของพิธีสารนี้จะร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติหรือหน่วยงานอื่นของสหประชาชาติซึ่งอาจจะรับช่วงสืบต่องานในการปฏิบัติภารกิจและโดยเฉพาะในการช่วยให้ความสะดวกในหน้าที่อำนาจการประยุกต์บทบัญญัติแห่งพิธีสารนี้

2.เพื่อให้สำนักงานข้าหลวงใหญ่หรือหน่วยงานอื่นของสหประชาชาติซึ่งอาจจะรับช่วงต่องานสามารถที่จะจัดทำรายงานต่อองค์กรซึ่งมีอำนาจของสหประชาชาติ รัฐภาคีของพิธีสารนี้จะจัดหาข่าวสารและข้อมูลทางสถิติซึ่งมีการร้องขอในรูปแบบที่เหมาะสมในเรื่องเกี่ยวกับ

(ก)สถานะของผู้ลี้ภัย

(ข)การอนุวัติการของพิธีสารนี้

(ค)กฎหมายข้อบังคับและคำสั่งต่างๆซึ่งมีผลบังคับหรืออาจจะมีผลบังคับอันเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย

มาตรา 3

ข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายแห่งชาติ

รัฐภาคีของพิธีสารนี้จะแจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบถึงกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ซึ่งรัฐอาจดำเนินการไปเพื่อประยุกต์พิธีสารนี้

มาตรา 4

การระงับข้อพิพาท

ข้อพิพาทใดๆ ระหว่างรัฐภาคีแห่งพิธีสารนี้ที่เกี่ยวกับการแปลหรือการประยุกต์ซึ่งไม่สามารถจะระงับได้โดยวิธีอื่นๆ ให้ส่งไปยังศาลยุติธรรมระหว่างประเทศโดยการร้องขอของคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

มาตรา 5

การภาคยานุวัติ

พิธีสารนี้จะเปิดเพื่อการภาคยานุวัติแก่รัฐภาคีในอนุสัญญาทั้งหมด รัฐที่เป็นสมาชิกของสหประชาชาติ หรือสมาชิกของหน่วยงานพิเศษ หรือรัฐที่ถูกเชิญมาร่วมภาคี โดยสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ การภาคยานุวัติจะเป็นผลเมื่อมีการส่งมอบภาคยานุวัติสารไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติ

มาตรา 6

ข้อความว่าด้วยสหภาพ

ในกรณีสหพันธรัฐ หรือรัฐซึ่งมิใช่เอกราชให้ใช้บทบัญญัติดังต่อไปนี้

(ก) สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับมาตราต่างๆ ของอนุสัญญาที่นำมาใช้ตามมาตรา 1 ย่อหน้าที่ 1 ของพิธีสารฉบับนี้ ซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติแห่งสหภาพ ให้ความผูกพันของรัฐบาลสหภาพเป็นเช่นเดียวกันกับภาคี ซึ่งมีใช้สหพันธรัฐ

(ข) สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับมาตราต่างๆ ของอนุสัญญาที่นำมาใช้ตามมาตรา 1 ย่อหน้าที่ 1 ของพิธีสารฉบับนี้ซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจกฎหมายแห่งมลรัฐ จังหวัดหรือมณฑลซึ่งไม่ผูกพันตามระบบรัฐธรรมนูญแห่งสหภาพที่จะดำเนินการทางกฎหมาย ให้รัฐบาลสหพันธรัฐแจ้งมาตราเหล่านั้น โดยการทำคำแนะนำเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องของมลรัฐ จังหวัด หรือมณฑล ในโอกาสที่ทำได้

(ค) สหพันธรัฐภาคีแห่งพิธีสารนี้ โดยการร้องขอของรัฐภาคีอื่นๆ ผ่านทางเลขาธิการสหประชาชาติจะส่งคำแถลงเรื่องกฎหมาย และการปฏิบัติของสหพันธรัฐและหน่วยที่ประกอบเป็นสหพันธรัฐของตน ซึ่งเกี่ยวกับบทบัญญัติโดยบทบัญญัติหนึ่งโดยเฉพาะของอนุสัญญาที่นำมาใช้ตามมาตรา 1 ย่อหน้าที่ 1 ของพิธีสารฉบับนี้ อันแสดงขอบเขตการมีผลบังคับแห่งบทบัญญัตินั้น ทั้งนี้ไม่ว่าโดยการดำเนินการทางกฎหมายหรือวิธีอื่น

มาตรา 7

ข้อสงวนและการประกาศเข้าร่วมภาคีฯ

1. เมื่อเวลาที่ภาคยานุวัติ รัฐใด ๆ อาจตั้งข้อสงวนในเรื่องตามที่ระบุไว้ในมาตรา 4 ของพิธีสารนี้และในเรื่องที่เกี่ยวกับการนำมาใช้ตามมาตรา 1 ของพิธีสารของข้อกำหนดอื่น ๆ ในอนุสัญญาที่ไม่ใช่ข้อ 1,3,4,16(1) และ 33 โดยมีเงื่อนไขว่าในกรณีข้อสงวนต่างๆที่รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาทำให้ภายใต้ข้อนี้จะไม่ครอบคลุมถึงผู้ลี้ภัยตามที่อนุสัญญานำมาใช้

2. ข้อสงวนต่างๆของรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาตามระบุในมาตรา 42 ของอนุสัญญาจะถือว่านำไปใช้ได้ในส่วนที่เกี่ยวกับพันธกรณีภายใต้พิธีสารนี้เว้นเสียแต่จะมีการเพิกถอน

3. รัฐซึ่งตั้งข้อสงวนตามข้อ 1 แห่งมาตรานี้ อาจถอนข้อสงวนนั้นได้ในเวลาใดๆ โดยการแจ้งข้อความเพื่อให้เกิดผลเช่นนั้นไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ

4. คำประกาศเข้าร่วมภาคีฯ ภายใต้มาตรา 40 ย่อหน้าที่ 1 และ 2 ของอนุสัญญาโดยรัฐภาคีซึ่งจะร่วมภาคีแห่งพิธีสารฉบับนี้ จะถูกถือว่าเป็นการนำมาใช้ตามพิธีสารปัจจุบันเว้นแต่รัฐร่วมภาคีขณะบอกแจ้งการเข้าร่วมภาคีฯ เป็นอย่างอื่น ไปยังเลขาธิการองค์การสหประชาชาติข้อกำหนดในมาตราที่ 40 ย่อหน้าที่ 2 และ 3 และมาตราที่ 44 ย่อหน้าที่ 3 ของอนุสัญญาจะถูกถือว่าเป็นการนำมาใช้โดยอนุโลมกับพิธีสารนี้

มาตรา 8

การมีผลใช้บังคับ

1. พิธีสารฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ภาคยานุวัติสารได้มีการส่งมอบ

2. ในกรณีซึ่งรับภาคยานุวัติพิธีสารฉบับนี้ภายหลังที่ภาคยานุวัติสารได้ส่งไปเก็บรักษาแล้ว ให้พิธีสารมีผลบังคับในวันที่รัฐนั้นได้ส่งภาคยานุวัติสารไปเก็บรักษา

มาตรา 9

การเพิกถอน

1. รัฐภาคีฯ อาจจะเพิกถอนพิธีสารนี้ได้ในเวลาใดๆ โดยส่งคำบอกกล่าวไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ

2. การเพิกถอนจะมีผลต่อรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องเมื่อเวลา 1 ปีผ่านไปนับจากวันที่เลขาธิการสหประชาชาติได้รับคำเพิกถอน

มาตรา 10

คำบอกกล่าวซึ่งจะต้องกระทำโดยเลขาธิการสหประชาชาติ

เลขาธิการสหประชาชาติจะรายงานให้รัฐต่างๆตามที่ระบุไว้ในข้อ 5 ของต้นรับทราบถึงวันที่พิธีสารนี้จะมีผลบังคับการภาคยานุวัติ ข้อสงวนและการถอนข้อสงวน การเพิกถอนพิธีสาร การประกาศ และการบอกกล่าวที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 11

การส่งไปเก็บรักษาที่สถานที่เก็บเอกสารสำคัญ

ของสำนักเลขาธิการสหประชาชาติ

สำเนาตัวจริงของพิธีสารทั้งภาษาจีน อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสเปน ซึ่งได้รับการลงนามโดยประธานที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯและเลขาธิการสหประชาชาติแล้ว จะถูกส่งไปเก็บรักษาที่สถานที่เก็บเอกสารสำคัญของเลขาธิการสหประชาชาติ เลขาธิการฯจะส่งสำเนาที่ได้รับการรับรองถูกต้องแล้วไปยังประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และประเทศอื่นๆตามที่ระบุไว้ในข้อ 5 ข้างต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่า พ.ศ.2535

โดยที่ได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2534 อนุมัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เพื่อให้ให้นักศึกษาพม่าอยู่ในราชอาณาจักรได้ภายใต้เงื่อนไขที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ฉะนั้นเพื่อให้การดำเนินงานภายในศูนย์นักศึกษาพม่าเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่า พ.ศ.2535

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“นักศึกษาพม่า” หมายความว่า คนเข้าเมืองซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบและได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในศูนย์

“ศูนย์” หมายความว่า ศูนย์นักศึกษาพม่า ตั้งอยู่ที่บ้านมณีลอย หมู่ที่ 7 ตำบลวังมะนาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรีซึ่งเดิมเป็นที่ตั้งกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนประจำอำเภอปากท่อ และให้ความหมายรวมถึงศูนย์อื่นที่จะได้จัดตั้งขึ้นในภายหลัง

“หัวหน้าศูนย์” หมายความว่า ผู้ซึ่งกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดอื่นที่มีศูนย์ตั้งอยู่

ข้อ 4 นักศึกษาพม่าที่ประสงค์จะขออนุญาตเดินทางออกนอกศูนย์ให้ปฏิบัติดังนี้

(1) ยื่นคำร้องต่อหัวหน้าศูนย์โดยแจ้งเหตุผลความจำเป็น สถานที่ที่จะขอเดินทางไป กำหนดวันเดินทาง และจะไปพักอยู่ที่ใด ต้องระบุให้ชัดเจน

(2) การยื่นคำร้อง

ก. ในเขตจังหวัด ให้ยื่นก่อนกำหนดเดินทางไม่น้อยกว่า 3 วัน

ข. นอกเขตจังหวัด ให้ยื่นก่อนกำหนดเดินทางไม่น้อยกว่า 7 วัน

ข้อ 5 การอนุญาตให้ออกนอกศูนย์

- (1) ภายในเขตจังหวัด ให้หัวหน้าศูนย์เป็นผู้อนุญาตได้ครั้งละไม่เกิน 2 วัน กรณีเกิน 2 วันให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นผู้อนุญาต หากเกิน 7 วันให้รายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ
- (2) นอกเขตจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นผู้อนุญาต หากเกิน 7 วันให้รายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบ
- ข้อ 6 นักศึกษาพม่าต้องนำหนังสืออนุญาตและบัตรประจำตัวนักศึกษาพม่าติดตัวไปด้วย และเมื่อกลับถึงศูนย์แล้วให้รายงานตัวเพื่อคืนหนังสืออนุญาตต่อหัวหน้าศูนย์
- ข้อ 7 กรณีที่นักศึกษาพม่าฝ่าฝืน ไม่เดินทางกลับศูนย์หลังจากที่ครบกำหนดแล้วภายใน 5 วัน หรือฝ่าฝืนโดยไม่เดินทางกลับศูนย์หลังจากครบกำหนดแล้วแต่ยังไม่เกิน 5 วัน มากกว่า 2 ครั้งขึ้นไปโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการผ่อนผันตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง
- ข้อ 8 ให้นักศึกษาพม่าเดินทางเข้า-ออกนอกศูนย์ระหว่างเวลา 8.30-16.30 น. ของทุกวัน เว้นแต่มีเหตุผลความจำเป็นเร่งด่วน
- ข้อ 9 นักศึกษาพม่าที่ออกนอกบริเวณศูนย์โดยไม่ได้รับอนุญาตตามข้อ 5 หรือได้กระทำความผิดอาญา นอกจากความผิดลหุโทษหรือการกระทำโดยประมาทให้ถือว่าเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการผ่อนผันตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง
- ข้อ 10 บุคคลที่ขอเข้าเยี่ยมนักศึกษาพม่าต้องเป็นบุคคล หรือองค์การที่เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยให้ปฏิบัติดังนี้
- (1) ญาติหรือเพื่อน ส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นให้ขออนุญาตต่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย
 - (2) ส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจในส่วนกลาง สถานทูต สถานกงสุล องค์การเอกชน หรือองค์การระหว่างประเทศให้ขออนุญาตต่อปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย
 - (3) ให้เข้าเยี่ยมได้ในระหว่างเวลา 8.00 น.-16.30 น. ของทุกวัน
- ข้อ 11 บุคคล หรือองค์การที่ประสงค์จะเข้าไปช่วยเหลือนักศึกษาพม่าในศูนย์ ให้ขออนุญาตต่อปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย และจะออกบัตรอนุญาตโดยให้มีกำหนดระยะเวลาด้วยก็ได้
- ข้อ 12 ให้นักศึกษาพม่าดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์ได้ เช่น การฝึกฝนอาชีพ การเรียนภาษา บริการห้องสมุด บริการด้านการรักษาพยาบาล การออกกำลังกาย และสันนทาการหรือกิจกรรมอื่นๆ กว้างกิจกรรมทางการเมือง

ข้อ 13 ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้และให้มีอำนาจในการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งรวมทั้งแต่งตั้งคณะทำงานตามที่เห็นสมควร หรือจะมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการดังกล่าวแทน ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่าเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และสอดคล้องกับนโยบายของทางราชการ

ประกาศ ณ วันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2535

พลตำรวจเอก เภา สารสิน

(เภา สารสิน)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

ระเบียบจังหวัดราชบุรี

ว่าด้วยข้อปฏิบัติสำหรับนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่า พ.ศ.2538

ด้วยเป็นการสมควรให้มีการปรับปรุงระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่าให้มีความรัดกุม มีประสิทธิภาพ สามารถบังคับใช้ได้ในทางปฏิบัติจริงและทำให้นักศึกษาพม่าอยู่ในระเบียบวินัย ดังนั้น อาศัยอำนาจตามความในข้อ 13 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่าพ.ศ.2538 และหนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท 0205/2151 ลงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2537 จังหวัดราชบุรีจึงวางระเบียบดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบจังหวัดราชบุรี ว่าด้วยข้อปฏิบัติสำหรับนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่า พ.ศ.2538”

ข้อ 2 ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบจังหวัดราชบุรี ว่าด้วยข้อปฏิบัติสำหรับนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่า พ.ศ.2537 และใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ระเบียบนี้ ไม่กระทบกระเทือนต่อการดำเนินการหรือการปฏิบัติใดๆต่อนักศึกษาพม่าซึ่งจังหวัดหรือศูนย์ได้กระทำไปก่อนวันประกาศใช้ระเบียบนี้

ข้อ 5 ในระเบียบนี้

(1) “ศูนย์” หมายความว่า ศูนย์นักศึกษาพม่าตั้งอยู่ที่บ้านมณีลอย หมู่ที่ 7 ตำบลวังมะนาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

(2) “นักศึกษาพม่า” หมายความว่า คนเข้าเมืองซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบและได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในศูนย์

(3) “หัวหน้าศูนย์” หมายความว่า ผู้ซึ่งกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์

(4) “เจ้าหน้าที่ศูนย์” หมายความว่า บรรดาข้าราชการ ลูกจ้าง หรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งได้รับคำสั่งจากกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ว่าราชการจังหวัดให้ปฏิบัติในศูนย์

(5) “ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี

(6) “ระเบียบ” หมายความว่า ระเบียบจังหวัดราชบุรี ว่าด้วยข้อปฏิบัติสำหรับนักศึกษาพม่าในศูนย์นักศึกษาพม่า พ.ศ.2538 และให้ความหมายรวมถึงระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่า พ.ศ.2535 ด้วย

(7) “สถานควบคุม” หมายความว่า สถานควบคุมซึ่งกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้กำหนด

ข้อ 6 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ มีอำนาจวินิจฉัยและตีความปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวด 1 การใช้ระเบียบ

ส่วนที่ 1

โทษ

ข้อ 7 โทษสำหรับลงแก่นักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดมี 4 สถาน ดังนี้

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) งดอนุญาต
- (3) แยกตัว
- (4) เพิกถอนสถานภาพ

ให้หัวหน้าศูนย์เป็นผู้สั่งลงโทษภาคทัณฑ์และงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 1 เดือน

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้สั่งลงโทษภาคทัณฑ์ งดอนุญาต และแยกตัวสำหรับการลงโทษแยกตัวต้องได้รับความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทย

ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้สั่งลงโทษทุกสถาน

การลงโทษตาม (2) ตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไปให้รายงานกระทรวงมหาดไทย

ข้อ 8 หากผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เห็นสมควร อาจกล่าวตักเตือนนักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดตามระเบียบนี้ หรือจะให้มีการภาคทัณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษรด้วยก็ได้

การลงโทษภาคทัณฑ์ให้ทำเป็นบันทึก โดยจะกำหนดระยะเวลาการภาคทัณฑ์ไว้ด้วยก็ได้

ข้อ 9 การลงโทษตามระเบียบนี้ ไม่เป็นเหตุให้ได้รับการงดเว้นโทษตามกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นซึ่งมีโทษทางอาญา หากนักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดตามกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นซึ่งมีโทษทางอาญา ได้รับโทษตามกฎหมายดังกล่าวแล้วตามสมควร และผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เห็นสมควร จะพิจารณางดเว้นโทษตามระเบียบนี้ได้

ข้อ 10 นักศึกษาพม่าซึ่งถูกลงโทษงดอนุญาต จะออกนอกบริเวณศูนย์ภายในกำหนดระยะเวลาตามที่ผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 มีคำสั่งมิได้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน เช่น การไปสัมภาษณ์ หรือไปตรวจร่างกายที่สถานทูตเพื่อการตั้งถิ่นฐาน เป็นต้น และ/หรือหัวหน้าศูนย์เห็นสมควร หัวหน้าศูนย์จึงพิจารณานุญาตให้นักศึกษาพม่าคนนั้นออกนอกบริเวณศูนย์ก็ได้แต่ครั้งละ

ไม่เกิน 5 วัน หากหัวหน้าศูนย์เห็นสมควรจะให้นักศึกษาพม่าซึ่งถูกลงโทษงดอนุญาตมารายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ศูนย์เป็นระยะๆก็ได้

ข้อ 11 นักศึกษาพม่าซึ่งถูกลงโทษแยกตัว ให้หัวหน้าศูนย์นำตัวไปควบคุมไว้ที่สถานควบคุม มีกำหนดระยะเวลาตามผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 มีคำสั่ง

ข้อ 12 หากนักศึกษาพม่าซึ่งถูกลงโทษตามข้อ 11 ปฏิเสธหรือขัดขืนคำสั่งลงโทษดังกล่าว หรือได้หลบหนีออกนอกศูนย์ไปโดยมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าจะไม่เดินทางกลับเข้าศูนย์อีก ให้รายงานผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เพื่อพิจารณาเพิกถอนสถานภาพของนักศึกษาพม่าคนนั้นเสีย

ข้อ 13 นักศึกษาพม่าซึ่งถูกลงโทษเพิกถอนสถานภาพให้ถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่ได้รับการผ่อนผันตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หากนักศึกษาพม่าคนนั้นถูกควบคุมตัวอยู่หรือเชื่อว่าจะได้ตัวมา ให้หัวหน้าศูนย์นำตัวไปควบคุมที่สถานควบคุมต่อไป

ส่วนที่ 2

การลงโทษ

ข้อ 14 นักศึกษาพม่าคนใดกระทำการใดซึ่งระเบียบกำหนดว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด และการกระทำผิดนั้นได้กระทำต่อเจ้าหน้าที่ศูนย์ หรือมีพยานหลักฐานชัดเจน หรือนักศึกษาพม่าคนนั้นได้สารภาพต่อหัวหน้าศูนย์ ผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 จะสั่งลงโทษนักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดคนนั้นโดยไม่ต้องมีการสอบสวนก็ได้ การสอบสวนความผิดตามระเบียบให้กระทำในรูปคณะกรรมการ โดยมีกรรมการ 3 คน ประกอบด้วยหัวหน้าศูนย์เป็นประธาน และบุคคลซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรอีก 2 คน เป็นกรรมการ และให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รวบรวมพยานหลักฐาน วินิจฉัย และตัดสินเกี่ยวกับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นตามระเบียบนี้

(2) เรียกนักศึกษาพม่าคนหนึ่งคนใดซึ่งคณะกรรมการเห็นว่า ถ้อยคำของนักศึกษาพม่าคนนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาความผิดมาให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะกรรมการก็ได้

(3) สั่งให้นักศึกษาพม่าคนหนึ่งคนใดส่งมอบเอกสารหรือวัสดุซึ่งคณะกรรมการเห็นว่าเอกสารหรือวัสดุนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาความผิด

(4) สั่งงดอนุญาตนักศึกษาพม่าซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดระเบียบจนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้นก็ได้

ข้อ 15 การสั่งลงโทษนักศึกษาพม่าคนใด ต้องพิจารณาให้ได้ชัดเจนเสียก่อนว่านักศึกษาพม่าคนนั้นกระทำผิดจริง แล้วจึงสั่งลงโทษตามสมควรแก่ความผิด และในคำสั่งลงโทษให้แสดงความผิดว่ากระทำผิดตามข้อใด

ข้อ 16 ถ้านักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษเกินกว่าอำนาจที่ผู้สั่งลงโทษชั้นใดจะสั่งลงโทษได้ ให้รายงานชี้แจงแสดงความผิดของนักศึกษาพม่าคนนั้นตลอดจนความเห็นในการสั่งลงโทษเสนอไปตามลำดับชั้นจนถึงผู้สั่งลงโทษที่มีอำนาจสั่งลงโทษได้เพื่อให้ผู้สั่งลงโทษนั้นพิจารณาสั่งการต่อไป

ข้อ 16 ทวิ เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียว เป็นความผิดต่อระเบียบหลายข้อให้ใช้ระเบียบข้อที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่นักศึกษาพม่าผู้กระทำผิด เมื่อปรากฏว่านักศึกษาพม่าคนใดได้กระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 สั่งลงโทษนักศึกษาพม่าคนนั้นทุกกรรม แต่ไม่ว่าจะมีการเพิ่มโทษ หรือลดโทษหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวมโทษทุกข้อแล้วต้องไม่เกินกำหนดหกเดือน ทั้งกรณีโทษงดอนุญาตและโทษแยกตัว เว้นแต่ผู้สั่งโทษจะสั่งลงโทษเพิกถอนสถานภาพ

ข้อ 17 ในการคำนวณระยะเวลาการงดอนุญาต ให้เริ่มนับจากวันถัดจากวันที่การกระทำผิดเกิดขึ้นหรือวันที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้แจ้งให้นักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดทราบถึงการกระทำผิดนั้น และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่คำนึงถึงจำนวนชั่วโมง ถ้าระยะเวลาที่คำนวณนั้นกำหนดเป็นเดือน ให้นับสามสิบวันเป็นหนึ่งเดือน หากเป็นกรณีกระทำผิดอีกในระหว่างที่ยังถูกสั่งลงโทษงดอนุญาตสำหรับความผิดครั้งหลัง ให้บวกโทษสำหรับความผิดครั้งหลังเข้ากับโทษที่นักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดคนนั้นยังคงรับอยู่

ข้อ 18 ในการคำนวณระยะเวลาแยกตัว ให้นับวันเริ่มแยกตัวรวมคำนวณเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่คำนึงถึงจำนวนชั่วโมง แต่มิให้นับรวมระยะเวลาเดินทางจากศูนย์ถึงสถานควบคุมเข้าไว้ด้วย ถ้าระยะเวลาที่คำนวณนั้นกำหนดเป็นเดือน ให้นับสามสิบวันเป็นหนึ่งเดือน ถ้ากำหนดเป็นปีให้คำนวณตามปฏิทินในราชการ เมื่อนักศึกษาพม่าซึ่งถูกสั่งลงโทษแยกตัวได้ถูกแยกตัวครบกำหนดแล้ว ให้หัวหน้าศูนย์ไปรับนักศึกษาพม่าคนนั้นกลับเข้าพักในศูนย์

ข้อ 19 นักศึกษาพม่าจะแก้ตัวว่าไม่รู้ระเบียบเพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบระเบียบไม่ได้ แต่ถ้าผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เห็นว่า ตามสภาพและพฤติการณ์นักศึกษาพม่าคนนั้นอาจจะไม่รู้วาระระเบียบกำหนดว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและผู้สั่งลงโทษเห็นสมควร ผู้สั่งลงโทษจะลงโทษน้อยกว่าที่ระเบียบกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

ข้อ 20 นักศึกษาพม่าที่อายุไม่เกิน 7 ปี กระทำการอันระเบียบกำหนดเป็นความผิด นักศึกษาพม่าคนนั้นไม่ต้องรับโทษ

ข้อ 21 นักศึกษาพม่าที่อายุกว่า 7 แต่ไม่เกิน 15 ปี กระทำการอันระเบียบกำหนดเป็นความผิด นักศึกษาพม่าคนนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้หัวหน้าศูนย์มีอำนาจดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) ว่ากล่าวตักเตือนนักศึกษาพม่าคนนั้น
- (2) เรียกนักศึกษาพม่าซึ่งเป็นบิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือผู้ที่นักศึกษาพม่าคนนั้นอาศัยอยู่ด้วยมาตักเตือนด้วยก็ได้

ส่วนที่ 3

การเพิ่มและลดโทษ

ข้อ 22 ในการเพิ่มโทษ มิให้เพิ่มขึ้นถึงชั้นเพิกถอนสถานภาพ เว้นแต่จะเป็นไปตามข้อ 12

ข้อ 22 ทวิ ในการคำนวณการเพิ่มโทษหรือลดโทษที่จะลง ให้ผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 ตั้งกำหนดโทษที่จะลงแก่นักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดเสียก่อนแล้วจึงเพิ่มหรือลด ถ้ามีทั้งการเพิ่มและการลดโทษที่จะลง ให้เพิ่มก่อนแล้วจึงลดจากผลที่เพิ่มแล้วนั้น ถ้าส่วนของการเพิ่มเท่ากับหรือมากกว่าส่วนของการลด และผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เห็นสมควรจะไม่เพิ่มไม่ลดก็ได้

ข้อ 23 นักศึกษาพม่าคนใดกระทำผิดอีก และถ้าได้กระทำผิดใดๆในระหว่างที่ยังถูกลงโทษกักตุน หรือภายใน 3 เดือน นับแต่วันพ้นกำหนดลงโทษกักตุน หากผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เห็นสมควรก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่นักศึกษาพม่าคนนั้นอีกหนึ่งในสามของโทษที่ผู้สั่งลงโทษกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง หากผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 ได้คำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ นิสัย หรือสภาพความผิดของนักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดตามวรรคแรกแล้วเห็นเป็นการสมควรจะสั่งลงโทษเป็นแยกตัวมีกำหนดไม่เกิน 2 เดือนก็ได้

ข้อ 23 ทวิ ถ้าภายในเวลาที่ผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 กำหนดตามข้อ 8 วรรคท้าย นักศึกษาพม่าคนนั้นได้กระทำผิดอีก และผู้สั่งลงโทษในครั้งหลังให้ลงโทษสถานเดียวกันกับความผิดครั้งก่อน ให้ผู้สั่งลงโทษครั้งหลังกำหนดลงโทษในความผิดครั้งก่อนบวกเข้ากับโทษในความผิดครั้งหลัง หรือบวกโทษที่กำหนดไว้ในครั้งก่อนเข้ากับโทษในครั้งหลัง แล้วแต่กรณี แต่ถ้าผู้สั่งลงโทษในครั้งหลังให้ลงโทษสถานต่างกับความผิดครั้งก่อนให้ผู้สั่งลงโทษในครั้งหลังสั่งลงโทษในสถานที่หนักกว่าเพียงสถานเดียว

แต่ถ้าภายในเวลาที่ผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 ได้กำหนดตามข้อ 8 วรรคท้าย นักศึกษาพม่าคนนั้นมิได้กระทำผิดดังกล่าวมาในวรรคก่อน ให้นักศึกษาพม่าคนนั้นพ้นจากการที่จะถูกกำหนดโทษ หรือถูกลงโทษในความผิดครั้งนั้นแล้วแต่กรณี

ข้อ 24 หากนักศึกษาพม่าผู้กระทำผิด ได้รับสารภาพก็ดี หรือได้ให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาความผิดตามระเบียบต่อหัวหน้าศูนย์ก็ดี หรือผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 ได้คำนึงถึงเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ นิสัย หรือสภาพความผิดแล้วเห็นเป็นการสมควร ผู้สั่งลงโทษจะลดโทษที่จะลงแก่นักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดก็ได้ ดังต่อไปนี้

(1) ถ้าจะลดโทษเพิกถอนสถานภาพ ให้ลดเป็นแยกตัวมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน

(2) ถ้าจะลดโทษแยกตัว ให้ลดมาตราส่วนโทษที่จะลงกึ่งหนึ่ง หรือจะลดโทษเป็นงดอนุญาตมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือนก็ได้

(3) ถ้าจะลดโทษงดอนุญาตให้ลดมาตราส่วนโทษที่จะลงกึ่งหนึ่ง

ส่วนที่ 4

การอุทธรณ์

ข้อ 25 นักศึกษาพม่าซึ่งถูกสั่งลงโทษตามระเบียบนี้ ให้มีสิทธิอุทธรณ์ได้ใน 2 กรณี ดังนี้

(1) เพื่อขอความเป็นธรรม

(2) เพื่อขอลดหย่อนโทษ

การอุทธรณ์ตามวรรคแรกจะกระทำพร้อมกันทั้ง 2 กรณีมิได้

ข้อ 26 นักศึกษาพม่าซึ่งถูกลงโทษตามระเบียบนี้ หากเห็นว่า ตนไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือการสั่งลงโทษกระทำโดยผิดระเบียบ ให้มีสิทธิอุทธรณ์ตามข้อ 25(1) ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เว้นแต่ความผิดซึ่งต้องรับโทษเพิกถอนสถานภาพให้อุทธรณ์ต่อปลัดกระทรวงมหาดไทย และให้กระทำได้ภายใน 30 วันนับแต่วันเริ่มรับโทษตามคำสั่ง

ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีมีอำนาจในการยกคำอุทธรณ์นั้นเสีย หรือสั่งระงับการลงโทษแก่นักศึกษาพม่าคนนั้นก็ได้ คำวินิจฉัยตามวรรคนี้ให้ถือเป็นเด็ดขาดจะนำกลับมาอุทธรณ์อีกมิได้

ข้อ 27 การอุทธรณ์ให้ทำเป็นหนังสือมีรายละเอียดและเหตุผลโดยชัดเจนพร้อมด้วยลายมือชื่อผู้อุทธรณ์ คำอุทธรณ์ฉบับใดไม่มีลายมือชื่อผู้อุทธรณ์จะรับพิจารณามิได้

การอุทธรณ์จะกระทำได้แต่สำหรับตนเองเท่านั้น การอุทธรณ์แทนผู้อื่นหรือร่วมกันลงลายมือชื่อในคำอุทธรณ์จะกระทำมิได้ และให้ยื่นคำอุทธรณ์ต่อหัวหน้าศูนย์ฯด้วยตนเอง เว้นแต่กรณีถูกสั่งลงโทษ หรือเพิกถอนสถานภาพจะให้ผู้ยื่นยื่นคำอุทธรณ์ของตนเองต่อหัวหน้าศูนย์ฯ แทนก็ได้

เมื่อหัวหน้าศูนย์ฯได้รับคำอุทธรณ์ตามข้อ 26 ให้รีบเสนอคำอุทธรณ์พร้อมความเห็นตามลำดับชั้นภายใน 15 วันนับแต่วันที่รับคำอุทธรณ์นั้น

ข้อ 28 การอุทธรณ์ว่าผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 สั่งลงโทษหนักเกินไปจะกระทำมิได้ถ้าหากผู้สั่งลงโทษเกินอำนาจที่จะกระทำได้ แต่ให้นักศึกษาพม่าผู้สั่งถูกลงโทษมีสิทธิอุทธรณ์ตามข้อ 25(2) ต่อหัวหน้าศูนย์ฯก็ได้ และให้กระทำได้ภายหลังครบกำหนด 30 วัน นับแต่วันเริ่มรับโทษตามคำสั่ง

หากปรากฏว่า นักศึกษาพม่าผู้อุทธรณ์ตามวรรคแรกนั้น ในระหว่างถูกสั่งลงโทษมีความประพฤติดี หรือได้ช่วยเหลือในกิจกรรมของศูนย์ฯ และหัวหน้าศูนย์ฯเห็นสมควรให้เสนอคำอุทธรณ์

นั้นพร้อมความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณาสั่งลดหย่อนโทษแก่นักศึกษาพม่าคนนั้นก็ได้ เว้นโทษเพิกถอนสถานภาพให้เสนอต่อปลัดกระทรวงมหาดไทย

ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีมีอำนาจในการยกคำอุทธรณ์นั้นเสีย หรือจะสั่งลดหย่อนโทษโดยยึดหลักเกณฑ์ตามข้อ 24 ก็ได้และให้กระทำได้เฉพาะในส่วนของโทษที่นักศึกษาพม่าคนนั้นยังต้องรับต่อไปนับแต่วันที่หัวหน้าศูนย์ได้รับคำอุทธรณ์นั้น

ข้อ 29 ในกรณีที่น่าปรากฏว่า ข้อความที่อุทธรณ์ตามข้อ 26 เป็นความเท็จหรือการอุทธรณ์นั้นได้กระทำไปโดยฝ่าฝืนข้อกำหนดตามระเบียบนี้ ให้ถือเป็นความผิดและต้องรับโทษเพิ่มอีกหนึ่งในสามของโทษสำหรับความผิดครั้งนั้น

หมวด 2

ส่วนที่ 1

ความผิดต่อศูนย์

ข้อ 30 นักศึกษาพม่าคนใดผู้ยง หรือจัดให้มีการร่วมกัน หรือชุมนุมกันเพื่อประท้วง หรือต่อต้านหรือเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับศูนย์ต้องรับโทษเพิกถอนสถานภาพ

ข้อ 31 นักศึกษาพม่าคนใดทราบความมุ่งหมายตามข้อ 30 แล้วเข้ามีส่วนหรือเข้าช่วยในการร่วมกันหรือชุมนุมดังกล่าว ต้องรับโทษเพิกถอนสถานภาพ

ข้อ 32 นักศึกษาพม่าคนใดได้กระทำการใดซึ่งระเบียบนี้กำหนดว่าเป็นความผิดและผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 ได้มีคำสั่งลงโทษงดอนุญาตเกินกว่า 3 เดือนขึ้นไปหรือโทษแยกตัวแก่นักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดคนนั้นรวมกันกว่า 3 เดือนขึ้นไปหรือโทษแยกตัวแก่นักศึกษาพม่าผู้กระทำผิดคนนั้นรวมกันมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไปและถ้าหัวหน้าศูนย์เห็นเป็นการสมควร ให้รายงานผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เพื่อพิจารณาเพิกถอนสถานภาพของนักศึกษาพม่าคนนั้นเสียก็ได้

ข้อ 33 นักศึกษาพม่าคนใดเผยแพร่ข้อความอันเป็นเท็จต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะเป็นการทำลายภาพลักษณ์ของศูนย์ หรือทำให้บุคคลที่สามเข้าใจผิดต่อข้อเท็จจริงในศูนย์ ต้องรับโทษแยกตัวมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 34 หากการกระทำตามข้อ 33 ได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพวาดระบายสี ภาพยนตร์ ภาพ หรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด แผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกตัวอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือกระจายภาพ หรือกระทำโดยการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ต้องรับโทษแยกตัวมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือนก็ได้

ข้อ 35 นักศึกษาพม่าคนใดทำลาย หรือทำให้เสื่อมค่าซึ่งทรัพย์สินของศูนย์ต้องรับโทษแยกตัวมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน หากนักศึกษาพม่าดังกล่าวยินยอมชดเชยค่าความเสียหายดังกล่าว

และ/หรือ ผู้ส่งลงโทษตามข้อ 7 เห็นสมควรให้ลดโทษเป็นงดอนุญาตมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือนก็ได้

ส่วนที่ 2

ความผิดต่อเจ้าหน้าที่ศูนย์

ข้อ 36 นักศึกษาพม่าคนใดคนหนึ่งเจ้าหน้าที่ศูนย์ซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะได้กระทำการตามหน้าที่ ต้องรับโทษงดอนุญาตไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 37 นักศึกษาพม่าคนใดต่อสู้อหรือกีดขวางเจ้าหน้าที่ศูนย์ในการปฏิบัติกรตามหน้าที่ ต้องรับโทษแยกตัวมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

หากการต่อสู้หรือขัดขวางตามวรรคแรก ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธ ต้องรับโทษเพิกถอนสถานภาพ

ข้อ 38 หากการกระทำผิดตามข้อ 36 ได้กระทำต่อเจ้าหน้าที่องค์การอื่นซึ่งได้รับอนุญาตจากการระดมทหารไทยหรือจังหวัดให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์ ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 39 หากการกระทำผิดตามข้อ 37 วรรคแรก ได้กระทำต่อเจ้าหน้าที่องค์การอื่นซึ่งได้รับอนุญาตจากการระดมทหารไทยหรือจังหวัดให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์ ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

หากการกระทำผิดตามวรรคแรก เป็นตามข้อ 37 วรรคท้าย ต้องรับโทษเพิกถอนสถานภาพ

ข้อ 40 นักศึกษาพม่าคนใดข่มขืนใจเจ้าหน้าที่ศูนย์ให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือได้กระทำโดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกันกระทำผิดด้วยกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ต้องรับการเพิกถอนสถานภาพ

ข้อ 41 นักศึกษาพม่าคนใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ โดยมุ่งหมายให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการใดๆอันผิดต่อระเบียบและกฎหมาย ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 42 นักศึกษาพม่าคนใดทราบคำสั่งของเจ้าหน้าที่ศูนย์ ซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีระเบียบ และกฎหมายให้ไว้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ส่วนที่ 3

ความผิดต่อการพิจารณาความผิด

ข้อ 43 นักศึกษาพม่าคนใดขัดแย้งคำสั่งของคณะกรรมการตามข้อ 14 ซึ่งให้มาเพื่อให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือวัสดุใดในการพิจารณาความผิดต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 44 นักศึกษาพม่าคนใดให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จในการพิจารณาความผิดต่อคณะกรรมการ ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในการพิจารณาความผิด ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 45 นักศึกษาพม่าคนใดเอาความอันเป็นเท็จกล่าวหานักศึกษาพม่าคนอื่นต่อหัวหน้าศูนย์ หรือคณะกรรมการ ว่าได้กระทำผิดตามระเบียบนี้ หรือว่ากระทำผิดระเบียบกว่าที่เป็นความจริง ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 46 นักศึกษาพม่าคนใดเพื่อจะช่วยนักศึกษาพม่าคนอื่นมิให้ต้องรับโทษหรือให้รับโทษน้อยลง ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ ซึ่งพยานหลักฐานในการกระทำผิด ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ส่วนที่ 4

ความผิดต่อการพักอาศัยในศูนย์

ข้อ 47 นักศึกษาพม่าคนใดนำบุคคลซึ่งมิได้รับอนุญาตตามระเบียบเข้าพักในศูนย์ ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 48 นักศึกษาพม่าต้องพักอาศัยในศูนย์ตามที่เจ้าหน้าที่ศูนย์กำหนด ทั้งนี้ ให้หัวหน้าศูนย์กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพักอาศัยในศูนย์ โดยจะออกเป็นระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งก็ได้

นักศึกษาพม่าคนใดไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดตามวรรคแรกต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 49 นักศึกษาพม่าคนใดนำสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ทุกชนิดหรือสิ่งผิดกฎหมายใดเข้ามาในศูนย์ ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 50 นักศึกษาคนใดเสพสุราหรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้ตนเมาประพฤติก่อวินาศกรรมหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในศูนย์ ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 51 นักศึกษาคนใดก่อเหตุวุ่นวาย หรือส่งเสียง ทำให้เกิดเสียงหรือกระทำความอื้ออึงไม่มีเหตุอันสมควร ทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์หรือนักศึกษาพม่าคนอื่นหรือประชาชนโดยรอบศูนย์ได้รับความเดือดร้อน ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 52 นักศึกษาพม่าคนใดทะเลาะกันอย่างอื้ออึงในศูนย์หรือกระทำโดยประการอื่นให้เสียความสงบเรียบร้อยภายในศูนย์ ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 53 นักศึกษาพม่าคนใดเข้าร่วมในการชุมนุมต่อผู้ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปและ นักศึกษาพม่าคนใดไม่ว่าจะเป็นผู้เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่ รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจของนัก ศึกษาพม่าคนนั้นต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน

ถ้านักศึกษาพม่าที่เข้าร่วมในการชุมนุมต่อผู้นั้นแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อห้ามการชุมนุม ต่อผู้นั้น หรือป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย นักศึกษาพม่าคนนั้นไม่ต้องรับโทษ

ข้อ 54 นักศึกษาพม่าคนใดชักหรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อผู้ซึ่งเกิดขึ้นภายในศูนย์ต้องรับ โทษแยกตัวมีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 55 นักศึกษาพม่าคนใดออกนอกบริเวณศูนย์ ระหว่างเวลา 21.00 น. ถึง 5.00 น.ของ วันรุ่งขึ้น โดยมีได้รับอนุญาตจากหัวหน้าศูนย์ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 1 เดือน

ข้อ 56 นักศึกษาพม่าคนใดออกนอกที่พักของตน ระหว่างเวลา 24.00 น. ถึง 5.00 น.ของ วันรุ่งขึ้น โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือมีได้รับอนุญาตจากหัวหน้าศูนย์ต้องรับโทษงดอนุญาตมี กำหนดไม่เกิน 1 เดือน

การขยายหรือจำกัดระยะเวลาตามวรรคแรกให้เป็นอำนาจของหัวหน้าศูนย์ที่จะกำหนด ตามความเหมาะสม

ข้อ 57 นักศึกษาพม่าคนใดทำการค้าขาย หรือประกอบธุรกิจในเชิงพาณิชย์ใดๆภายใน ศูนย์ ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 58 นักศึกษาพม่าคนใดจัดกิจกรรมใดภายในศูนย์โดยมีได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการ จังหวัดหรือหัวหน้าศูนย์ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

หากกิจกรรมตามวรรคแรกเป็นการเคลื่อนไหวหรือกิจกรรมทางการเมือง ต้องรับโทษแยก ตัวมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 59 นักศึกษาพม่าคนใดทราบความมุ่งหมายตามข้อ 58 วรรคท้ายและเข้าร่วมจัดหรือมี ส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ต้องรับโทษแยกตัวมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 60 นักศึกษาพม่าคนใดซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งนักศึกษาพม่าตาม ข้อ 21 อาศัยอยู่ด้วยไม่ควบคุมดูแล ว่ากล่าวตักเตือน หรือปล่อยปละละเลย ทำให้นักศึกษาพม่า ตามข้อ 21 กระทำผิดอีก ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 1 เดือน

ส่วนที่ 5

ความผิดต่อนักศึกษาพม่าคนอื่น

ข้อ 61 นักศึกษาพม่าคนใดทำร้ายนักศึกษาพม่าคนอื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจของนักศึกษาพม่าคนอื่นนั้น ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

หากการกระทำตามวรรคแรก เป็นเหตุให้นักศึกษาพม่าถูกกระทำร้ายได้รับอันตรายสาหัส ต้องรับโทษแยกตัวมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 62 นักศึกษาพม่าคนใดข่มขืนใจให้นักศึกษาพม่าคนอื่นให้กระทำการใด ไม่กระทำการใดหรือจำยอมต่อสิ่งใดทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของนักศึกษาพม่าผู้ถูกข่มขืนใจนั้นเอง หรือของนักศึกษาพม่าคนอื่นหรือโดยใช้กำลังประทุษร้ายจนนักศึกษาพม่าผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้นหรือจะยอมต่อสิ่งนั้น ต้องรับโทษแยกตัวมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 63 นักศึกษาพม่าคนใดเอาทรัพย์สินของนักศึกษาพม่าคนอื่น หรือที่นักศึกษาพม่าคนอื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 64 นักศึกษาพม่าคนใดเปิดผนึกหรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของนักศึกษาพม่าคนอื่นไปเพื่อล่วงรู้ข้อความก็ดี เพื่อนำข้อความในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารเช่นนั้นออกเปิดเผยก็ดี ถ้าการกระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่นักศึกษาพม่าคนหนึ่งคนใด ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 65 นักศึกษาพม่าคนใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินของนักศึกษาพม่าคนอื่นหรือนักศึกษาพม่าคนอื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 3 เดือน

ส่วนที่ 6

ความผิดต่อการเข้าและออกบริเวณศูนย์

ข้อ 66 นักศึกษาพม่าคนใดออกนอกบริเวณศูนย์โดยมิได้รับอนุญาตตามระเบียบ และมีพฤติกรรมเชื่อได้ว่าจะไม่เดินทางกลับเข้าศูนย์ หรือหัวหน้าศูนย์เห็นสมควรให้รายงานผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เพื่อพิจารณาเพิกถอนสถานภาพของนักศึกษาพม่าคนนั้นเสีย

หากนักศึกษาพม่าตามวรรคแรกได้กลับมารายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ศูนย์ภายในระยะเวลาอันสมควร ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดตั้งแต่ 1 เดือนแต่ไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 67 นักศึกษาพม่าคนใดซึ่งได้รับอนุญาตให้ออกนอกบริเวณศูนย์ไม่ลงลายชื่อในสมุดบันทึกการเข้าและออกศูนย์ที่กองรักษาการณ์เมื่อเดินทางออกและ/หรือเข้า ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 1 เดือน

ข้อ 68 นักศึกษาพม่าคนใดเดินทางกลับศูนย์ภายหลังครบกำหนดแต่ไม่เกิน 5 วัน ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดไม่เกิน 1 เดือน หากเกินกว่า 5 วัน ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดตั้งแต่ 1 เดือนแต่ไม่เกิน 3 เดือน

ข้อ 69 นักศึกษาพม่าคนใดได้รับอนุญาตออกนอกบริเวณศูนย์ แต่ไม่เดินทางกลับศูนย์ภายหลังครบกำหนดภายในระยะเวลาอันสมควร และมีพฤติกรรมเชื่อได้ว่าจะไม่เดินทางกลับเข้าศูนย์ หรือหัวหน้าศูนย์เห็นสมควร ให้รายงานผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เพื่อพิจารณาเพิกถอนสถานภาพของนักศึกษาพม่าคนนั้นเลย

ข้อ 70 นักศึกษาพม่าคนใดไม่ส่งคืนใบอนุญาตออกนอกศูนย์ของผู้อื่นหรือยินยอมให้ผู้อื่นมีและใช้ใบอนุญาตออกนอกศูนย์ของตนเพื่อออกนอกบริเวณศูนย์ ต้องรับโทษงดอนุญาตมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน

ส่วนที่ 7

ความผิดต่อกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นซึ่งมีโทษทางอาญา

ข้อ 71 นักศึกษาพม่าคนใดกระทำผิดตามกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นซึ่งมีโทษทางอาญาในระหว่างที่พักอาศัยในศูนย์ และศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการกระทำผิดจริง หรือพนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบปรับเกี่ยวกับการกระทำผิดนั้น เว้นแต่การดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเพื่อให้ นักศึกษาพม่าคนนั้นได้เข้าพักในศูนย์ตามระเบียบ ถ้าผู้สั่งลงโทษตามข้อ 7 เห็นสมควร ให้ดำเนินการกับนักศึกษาพม่าคนนั้นดังต่อไปนี้

- (1) ความผิดหุโทษ ความผิดประมาท ซึ่งได้กระทำมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป ให้แยกตัวมีกำหนดตั้งแต่ 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน
- (2) ความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดให้โทษ ให้แยกตัวมีกำหนดไม่เกิน 1 ปี
- (3) ความผิดเกี่ยวกับคดีอาญาทั่วไปซึ่งมิใช่ตาม(1)หรือ(2)คดีอาญาอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญอื่นๆ ให้เพิกถอนสถานภาพของนักศึกษาพม่าคนนั้นเสีย

ประกาศ ณ วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2538

กำลูนเทพ เทวกุล

(ม.ร.ว.กำลูนเทพ เทวกุล)

ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ธรรมนูญของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ

บทที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป

1. สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติซึ่งปฏิบัติหน้าที่ภายใต้อำนาจของสมัชชาใหญ่จะทำหน้าที่ให้การปกป้องคุ้มครองระหว่างประเทศภายใต้ความอุปถัมภ์ของสหประชาชาติแก่ผู้ลี้ภัยภายในขอบเขตของธรรมนูญปัจจุบันและหาข้อยุติที่ถาวรของปัญหาผู้ลี้ภัย โดยให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลและด้วยความเห็นชอบจากรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรของเอกชนเพื่ออำนวยความสะดวกในการกลับถิ่นฐานเดิมของผู้ลี้ภัยโดยสมัครใจหรือการรับเข้าไว้ในชุมชนใหม่

ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าหลวงใหญ่ถ้าเกิดความยุ่งยากใดๆ อาทิเช่น ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสถานภาพระหว่างประเทศของบุคคลเหล่านั้น ข้าหลวงใหญ่จะขอคำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาผู้ลี้ภัยถ้าได้มีการแต่งตั้งขึ้น

2. งานของข้าหลวงใหญ่จะไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองแต่อย่างใด แต่จะเป็นงานในด้านมนุษยธรรมและเพื่อสังคม และจะเกี่ยวข้องกับกลุ่มและประเภทต่างๆของผู้ลี้ภัยตามกฎหมายเกณฑ์ที่ให้ไว้

3. ข้าหลวงใหญ่จะดำเนินตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากสมัชชาใหญ่หรือคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม

4. หลังจากได้รับฟังความคิดเห็นของข้าหลวงใหญ่ คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมอาจจะตกลงใจตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาผู้ลี้ภัย ประกอบด้วยผู้แทนจากประเทศสมาชิกและประเทศที่ไม่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติซึ่งจะถูกเลือกโดยคณะมนตรีฯ โดยพิจารณาจากรัฐที่แสดงความสนใจ และทุ่มเทให้เพื่อการแก้ปัญหาผู้ลี้ภัยเป็นเกณฑ์

5. สมัชชาใหญ่จะพิจารณาบททวนไม่เกินสมัยประชุมสมัชชาครั้งที่ 8 ว่าหลังจาก 31 ธันวาคม ค.ศ. 1953 สำนักงานข้าหลวงใหญ่ควรมีอยู่ต่อไปหรือไม่

บทที่ 2 หน้าที่ของข้าหลวงใหญ่

6. ขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของข้าหลวงใหญ่จะมีให้แก่บุคคลต่อไปนี้

ก(1) บุคคลที่ได้รับการพิจารณาว่าเป็นผู้ลี้ภัยภายใต้ข้อตกลงลงวันที่ 12 พฤษภาคม ค.ศ. 1926 และ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1928 หรือภายใต้อนุสัญญาที่ทำขึ้นเมื่อ 28 ตุลาคม

ค.ศ.1933 และ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1938 ภายใต้พิธีสารเมื่อ 14 กันยายน ค.ศ.1933 หรือภายใต้
ธรรมนูญขององค์การเพื่อผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ

(2)บุคคลอันเป็นผลจากเหตุการณ์ก่อนวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1951 และด้วย
ความหวาดกลัวอันสมเหตุสมผลว่าจะได้รับการประหารชีวิตและ/หรือกีดข่มเหงอย่างร้ายแรง
ด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ หรือความคิดด้านการเมือง อยู่นอกอาณาเขตรัฐแห่ง
สัญชาติของตน และในขณะที่เดียวกันบุคคลผู้นี้ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะรับความคุ้มครอง
จากรัฐแห่งสัญชาติ เนื่องจากความหวาดกลัวดังกล่าว หรือด้วยเหตุผลอื่นที่มีใช้เพื่อความสะดวก
สบายส่วนตัวหรือนอกจากนี้บุคคลผู้ลี้ภัยซึ่งอยู่นอกอาณาเขตรัฐที่เดิม มีพื้นฐานพำนัก
ประจำแต่ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจด้วยเหตุแห่งความหวาดกลัวที่กล่าวมาข้างต้นหรือด้วยเหตุอื่น
ที่มีใช้เพื่อความสะดวกสบายส่วนตัวที่จะกลับไปเพื่อพำนักในรัฐดังกล่าว

การวินิจฉัยขององค์การผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศในห้วงที่องค์การยังปฏิบัติหน้าที่อยู่
ว่า บุคคลใดมีคุณสมบัติหรือไม่ คำวินิจฉัยดังกล่าวไม่อาจกีดกันบุคคลนั้นจากการได้รับสถานะภาพ
ผู้ลี้ภัย หากบุคคลนั้นเป็นผู้ที่เข้าข่ายตามเงื่อนไขของข้อกำหนดนี้ ขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของ
ข้าหลวงใหญ่ฯจะเพิกถอนไม่นำมาใช้กับบุคคลดังกล่าวไว้ใน ข้อ ก ถ้า

(ก)บุคคลนั้นได้ใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติ
ของตนอีกวาระหนึ่งด้วยความสมัครใจ หรือ

(ข)ได้รับสัญชาติเดิมคืนมาด้วยความสมัครใจ หลังจากได้สูญเสีย
สัญชาตินั้นไป หรือ

(ค)บุคคลนั้นได้มาซึ่งสัญชาติใหม่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติ
ใหม่ของตน หรือ

(ง)บุคคลนั้นได้กลับเข้าไปตั้งถิ่นฐานด้วยความสมัครใจในรัฐที่ตนได้จาก
มาหรือรัฐที่ตนอยู่นอกอาณาเขตเนื่องจากความหวาดกลัวจากการประหารชีวิต หรือ

(จ)บุคคลนั้นไม่อาจปฏิเสธที่จะใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองจากรัฐ
แห่งสัญชาติของตน เนื่องจากสถานการณ์ที่ทำให้ถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดแล้ว และ
ไม่สามารถเรียกร้องหาเหตุอื่นที่ไม่ใช่ความสุสบายส่วนตัวในการปฏิเสธที่จะกลับ เหตุเรียกร้องต่างๆ
ซึ่งมีมูลฐานทางด้านเศรษฐกิจแต่อย่างเดียว ไม่สามารถนำมาใช้กล่าวอ้างได้

(ฉ)เป็นบุคคลซึ่งไร้สัญชาติซึ่งไม่สามารถเรียกร้องหาเหตุอื่นที่ไม่ใช่เพื่อ
ความสุสบายส่วนตัวในการปฏิเสธที่จะไปรัฐเดิมที่ตนมีพื้นฐานพำนักประจำได้

เนื่องจากสถานการณ์ที่ทำให้ถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ลี้ภัยได้สิ้นสุดแล้ว บุคคล
อื่นบุคคลใดที่อยู่นอกอาณาเขตรัฐแห่งสัญชาติของตน หรือเป็นบุคคลซึ่งไร้สัญชาติ ไม่มีรัฐเดิมที่
ตนมีพื้นฐานพำนักประจำเพราะเขามีความหวาดกลัวอันสมเหตุสมผลว่าจะได้รับการประหาร

ประหาร/กตซึ่งมีเหตุอย่างร้ายแรงด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา หรือความคิดทางการเมือง ไม่สามารถเนื่องมาจากความหวาดกลัวดังกล่าวหรือไม่สมัครใจที่จะรับความคุ้มครองจากรัฐบาลของรัฐแห่งสัญชาติอยู่หรือถ้าบุคคลนั้นไร้สัญชาตินั้นไม่เต็มใจที่จะกลับไปสู่รัฐเดิมที่ตนมีถิ่นฐานพำนักประจำ

7. ขอบข่ายอำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือของข้าหลวงใหญ่ฯ ตามที่กล่าวไว้ในข้อ 6 ข้างต้น จะไม่ครอบคลุมถึงบุคคลซึ่ง

(ก) ถู้อสัญชาติของประเทศเกินกว่า 1 ประเทศ เว้นแต่ว่าบุคคลนั้นจะพอใจในข้อกำหนดที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเทศแต่ละประเทศซึ่งบุคคลนั้นถือสัญชาติอยู่หรือ

(ข) ได้รับการรับรองและยอมรับโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจในรัฐที่ตนพำนักอยู่ว่ามีสิทธิและหน้าที่เยี่ยงผู้ถือสัญชาติของรัฐนั้น หรือ

(ค) ยังคงได้รับการคุ้มครองหรือความช่วยเหลือจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่นของสหประชาชาติ หรือ

(ง) มีเหตุผลหนักแน่นในอันที่จะทำให้พิจารณาได้ว่า บุคคลนั้นได้ประกอบอาชญากรรมซึ่งอยู่ในขอบข่ายของบทบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรืออาชญากรรมที่ได้กล่าวได้โดยมาตรา 6 ของ London Charter of the International Military Tribunal หรือโดยบทบัญญัติในมาตรา 14 วรรคที่ 2 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

8. ข้าหลวงใหญ่ฯ ให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยภายใต้อำนาจของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ

(ก) สนับสนุนการหาข้อยุติ และการให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองผู้ลี้ภัย ควบคุมดูแลการนำมาใช้ และเสนอแนวทางแก้ไข

(ข) สนับสนุนให้มีการตกลงเป็นกรณีพิเศษกับรัฐบาล ถือการดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้เพื่อปรับปรุงสถานะของผู้ลี้ภัย และลดลงซึ่งจำนวนบุคคลที่ต้องการความคุ้มครอง

(ค) ช่วยเหลือในความพยายามของรัฐบาล และภาคเอกชนในอันที่จะส่งเสริมให้มีการกลับคืนสู่ถิ่นฐานเดิมโดยสมัครใจ หรือการผสมกลมกลืน รับผู้ลี้ภัยไว้เป็นพลเมืองของรัฐ

(ง) ส่งเสริมการยอมรับผู้ลี้ภัยเข้าไว้ในอาณาเขตแห่งรัฐ ทั้งนี้รวมถึงผู้ที่ทุกข์ยากแสนสาหัสด้วย

(จ) พยายามที่จะให้ผู้ลี้ภัยได้รับอนุญาตในการขนย้ายทรัพย์สินของพวกเขาโดยเฉพาะที่จำเป็น เพื่อการไปตั้งถิ่นฐานใหม่

(ฉ) รับข้อมูลข่าวสารจากรัฐบาลต่างๆ ที่เกี่ยวกับจำนวนและสถานผู้ลี้ภัยในอาณาเขตรัฐนั้นๆ อีกทั้งกฎหมายและกฎระเบียบของรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้ลี้ภัย

(ข) ติดต่อย่างใกล้ชิดกับรัฐบาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล

(ค) ติดต่อกับหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาผู้ลี้ภัย ตามวิถีทางที่ข้าหลวงใหญ่ฯ เห็นว่าเป็นการดีและเหมาะสมที่สุด

(ง) อำนวยความสะดวกในการประสานงานร่วมกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดูแลทุกข์สุขของผู้ลี้ภัย

9. ข้าหลวงใหญ่ฯ จะเป็นธุระในกิจกรรมเพิ่มเติม รวมถึงการกลับสู่ถิ่นฐานเดิมและการไปตั้งถิ่นฐานใหม่ตามแต่ที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯ จะพิจารณาให้ภายในขอบเขตของความช่วยเหลือที่อยู่ในอำนาจจัดการได้

10. ข้าหลวงใหญ่ฯ จะดำเนินการบริหารเงินทุนใดๆ ซึ่งได้รับจากสาธารณชนหรือเอกชนเพื่อการช่วยเหลือผู้ลี้ภัย และจะแจกจ่ายเงินทุนดังกล่าวให้เอกชนหรือตัวแทนสาธารณชนซึ่งเห็นว่ามีความสมบัติดีพอที่จะให้การบริหารงานด้านความช่วยเหลือนั้น

ข้าหลวงใหญ่ฯ อาจจะปฏิเสธความช่วยเหลือใดๆ ก็ตามซึ่งพิจารณาเห็นว่าไม่เหมาะสมหรือไม่สามารถเป็นประโยชน์ได้

ข้าหลวงใหญ่ฯ จะไม่ร้องขอเงินทุนจากรัฐบาลหรือร้องขอเงินทุนโดยทั่วไป โดยปราศจากความเห็นชอบจากสมัชชาใหญ่ฯ

ข้าหลวงใหญ่ฯ จะรวมถ้อยแถลงถึงการดำเนินงานเกี่ยวกับส่วนนี้ไว้ในรายงานประจำปีด้วย

11. ข้าหลวงใหญ่ฯ จะได้รับสิทธิที่จะแสดงความเห็นได้ต่อหน้าสมัชชาใหญ่ฯ คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมและคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง

ข้าหลวงใหญ่ฯ จะเสนอรายงานประจำปีทุกปีต่อสมัชชาใหญ่ฯ โดยผ่านคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม รายงานของข้าหลวงใหญ่ฯ จะแยกเป็นระเบียบวาระการประชุมต่างหากในการประชุมสมัชชาใหญ่ฯ

12. ข้าหลวงใหญ่ฯ อาจจะใช้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานพิเศษต่างๆ ได้

บทที่ 3 การจัดตั้งองค์กรและการเงิน

13. ข้าหลวงใหญ่ฯ จะได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯ โดยการเสนอชื่อของเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ เลขาธิการฯ จะเสนอเงื่อนไขในการแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่ฯ โดยผ่านการเห็นชอบจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯ ข้าหลวงใหญ่ฯ จะถูกเลือกเพื่อปฏิบัติหน้าที่วาระละ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1951

14. ข้าหลวงใหญ่ฯ จะแต่งตั้งรองข้าหลวงใหญ่ฯ ขึ้นอีก 1 คน ในสมัยเดียวกัน โดยแต่งตั้งจากประเทศใดก็ได้ที่ไม่ใช่ประเทศต้นสัญชาติของข้าหลวงใหญ่ฯ

15(ก)เจ้าหน้าที่ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ จะได้รับการแต่งตั้งโดยข้าหลวงใหญ่ฯ ภายในงบประมาณจำกัดและเหมาะสมตามที่ได้รับการจัดสรรมาและจะปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบของข้าหลวงใหญ่ฯ

(ข)เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะถูกเลือกจากบุคคลซึ่งอุทิศตนและทุ่มเทให้เพื่อจุดมุ่งหมายของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ

(ค)เงื่อนไขการจ้างเจ้าหน้าที่เหล่านั้น จะเป็นไปตามที่กฎระเบียบการเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับการเห็นชอบจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯ และเป็นไปตามกฎที่ประกาศไว้โดยเลขาธิการฯ

(ง) บทบัญญัติอาจจะถูกกำหนดขึ้นในการอนุมัติให้จ้างบุคคลากรโดยไม่มีค่าตอบแทน

16. ข้าหลวงใหญ่ฯ จะขอความเห็นจากรัฐบาลของประเทศที่ผู้ลี้ภัยพำนักอยู่เมื่อความจำเป็นจะแต่งตั้งผู้แทนในประเทศนั้น ในประเทศที่ตระหนักถึงความต้องการดังกล่าว อาจจะมีการแต่งตั้งผู้แทนโดยผ่านการเห็นชอบจากรัฐบาลของประเทศนั้นเองจากที่กล่าวมาแล้ว ผู้แทนผู้เดียวกันนี้อาจจะทำงานให้เกินกว่าหนึ่งประเทศได้

17. ข้าหลวงใหญ่ฯ และเลขาธิการฯ จะเตรียมการอันเหมาะสมสำหรับการติดต่อและการขอความเห็นในเรื่องต่างๆ อันเป็นที่สนใจของทั้งสองฝ่าย

18. เลขาธิการฯ จะจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นทุกอย่างให้แก่ข้าหลวงใหญ่ฯ ภายในงบประมาณที่ได้จำกัดไว้

19. สำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ จะตั้งอยู่ ณ กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

20. สำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ จะได้รับเงินสนับสนุนภายใต้งบประมาณขององค์การสหประชาชาติ ถ้าไม่ได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่ฯ จะมีเฉพาะค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดการเกี่ยวกับหน้าที่ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ เท่านั้นที่ใช้จ่ายจากงบประมาณของสหประชาชาติ ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ จะได้รับจากเงินช่วยเหลือโดยสมัครใจ

21. การบริหารงานสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ จะเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับทางการเงินขององค์การสหประชาชาติ และตามระเบียบทางการเงินที่ประกาศโดยเลขาธิการฯ

22. การติดต่อจัดการเกี่ยวกับเงินทุนของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ จะได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีขององค์การสหประชาชาติ โดยมีเงื่อนไขว่า คณะกรรมการอาจจะยอมรับบัญชีที่ตรวจสอบจากหน่วยงานซึ่งได้จัดสรรเงินทุนเหล่านั้น จะได้รับการเห็นชอบจากข้าหลวงใหญ่ฯ และเลขาธิการฯ ตามระเบียบทางการเงินขององค์การสหประชาชาติและกฎต่างๆ ที่ประกาศโดยเลขาธิการฯ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชนัญฐา ศรีธนนันท์ เกิดเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2518 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขามัธยมศึกษา (อังกฤษ-ฝรั่งเศส) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกียรตินิยมอันดับสอง เมื่อปีการศึกษา 2540 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย